

Eesti Terminoloogia Ühing

Tiiu Erelt, Arvi Tavast

Eesti oskuskeelekorralduse seisund

Uuring Haridusministeeriumi tellimusel

Tallinn 2003

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Eesti oskuskeelekorralduse arengukulg	5
1.1. Rahvuse ja rahvuskeele sünd	5
1.2. Tänapäeva kirjakeele ja oskuskeele sünd	7
1.3. Keelekorraldus ja terminoloogia Nõukogude okupatsiooni ajal	8
1.4. Keelekorraldus ja terminoloogia taasiseseisvunud Eestis	10
1.5. Oskuskeelesituatsioon 21. sajandi algul	12
1.6. Kõrghariduse globaliseerumine ja rahvuskeeled	15
1.7. Kas eesti oskuskeelel on püsimiseks potentsiaali	17
1.8. Eesti teaduskeel ja Euroopa Liit	19
1.9. Eesti Terminoloogia Ühing (Eter)	28
2. Eesti oskussõnastikud 1996–2002	30
2.1. Materjali valik	30
2.2. Sõnastiku mõistelisus	30
2.3. Vajadus mõistelisuse järele	32
2.4. Sõnastiku eesmärk ja sihtrühm	35
2.5. Vasted	37
2.6. Normatiivsus	43
2.7. Vormistustäpsus	44
2.8. Levinud tüüpe	47
2.9. Kas saaks teisiti?	51
3. Oskuskeelekorralduse seisund erialadel	54
3.1. Kokkuvõtte küsitlustulemustest	54
3.2. Küsitlustulemused teatmematerjalina	54
4. Kokkuvõtte	58
Eesti oskuskeele- ja oskussõnaõpetuse teoreetilisi käsitlusi	60
Kirjandus	66
Materjali allikad ja lühendid	68

Kritiseeritavad sõnastikud jm näiteallikad	68
Eksperdid	73
Lisa 1. Küsimustik.	76
Lisa 2. Oskuskeelekorralduse seisund erialade kaupa	78
Sisukord	78
Erialad	82

Sissejuhatus

Eesti oskuskeelekorralduse seisundi uuringu eesmärk on anda ülevaade eesti oskuskeele senisest praktilisest korraldamisest, selle teoreetilistest käsitlustest, valminud oskussõnastikest ja edasistest tööplaanidest. Lisaks on uuringu tulemused kasutatavad teatmematerjalina, kust leiab terminiinfo allikad erialade kaupa. Uuring koosneb järgmistest osadest:

1. Eesti oskuskeelekorralduse arengukulg (Tiiu Erelt). Lühiülevaade kogu oskuskeelekorraldusest rõhuga viimaste aastate arengutel.
2. Eesti oskussõnastikud 1996-2002 (Arvi Tavast). Mainitud aastatel ilmunud ja eesti keelt sisaldavate oskussõnastike kriitiline analüüs. Peatükk põhineb Keeles ja Kirjanduses ilmunud artiklil (Tavast 2002).
3. Oskuskeelekorralduse seisund erialadel (Arvi Tavast). Novembris ja detsembris 2002 küsitlesime erialainimesi nende alal toimuva oskuskeeletöö kohta. Palusime kirjeldada alal seni toimunut, edasisi plaane ja oskuskeele kvaliteeti ning avaldada arvamust tööde kirjutamise keele (eesti või inglise) kohta. Saadetud 410 kirjale saime 139 vastust 85 erialalt. Küsimustik on lisas 1; lisas 2 on vastuste põhjal koostatud teatmematerjal terminiinfo vajajatele, mis on plaanis teha kättesaadavaks Eesti Terminoloogia Ühingu veebilehel www.eter.ee.
4. Oskuskeele- ja oskussõnaõpetuse teoreetilisi käsitlusi (Tiiu Erelt, Arvi Tavast). Bibliograafia sisaldab viimastel aastatel ilmunut, pluss olulisemaid töid alates kuuekümnendatest.

Täname erialainimesi põhjalike ja väga koostöövalmis vastuste eest, Hiie Tamme Eesti Õigustõlke Keskusest abi eest küsitletavate nimekirja koostamisel ning Annika Sarve küsitlustulemuste töötlemise ja analüüsimise eest.

1. Eesti oskuskeelekorralduse arengukulg

Et anda pilti sellest, kuhu oleme jõudnud, tuleb esmalt rääkida, kuidas me tee on kulgenud. See on tarvilik sellegi poolest, et nagu eesti oskuskeel oli 20. sajandi algul küsimuse „Olla või mitte olla?” ees, nii on ta seda ka praegu, 21. sajandi algul. Maailmas, Eestis ja eesti keeles on lõpmata palju muutunud, keele arengujärk on teine, kuid olemasolu vana küsimus on taas meie ees. Ja nagu sadakond aastat tagasi, ei saa sellele vastata ainult oskuskeelearendajad, vaid vastab eesti rahvas. Vastus tugineb sellele, missugune keelepoliitika ja laiemalt rahvuspoliitika uues olukorras valitakse.

1.1. Rahvuse ja rahvuskeele süünd

Eesti rahvas (tollal maarahvas) tegi oma rahvusliku ärkamise läbi 19. sajandi kuuekümnendail-seitsmekümnendail aastail. Rahvuslus oli saanud Euroopa riikide poliitikat määravaks jõuks alles 18. sajandi lõpul ja 19. sajandil. Samad protsessid murdsid sisse ka Venemaale ja tema Balti provintssidesse. Kuid veel 19. sajandi algul oli ainult paar sakslasest estofiili, kes lugu pidades eestlaste keelest ja rahvakultuurist, julgesid uskuda eesti rahva ärkamise võimalikkusesse. Siiski piisas, et 1840.-1860. aastate agraarreformid löid eeldused ning võimatuna paistnu sai teoks.

19. sajandit iseloomustab tugev kultuuriline põimumine Saksamaaga. Eesti ja Läti haritlaskond kasvas jõudsalt Saksamaa ülikoolidest tulnud noorte õpetatud meeste arvel, 1802. a taasasutati Tartu ülikool (oli tegutsenud aastail 1632-1710), kus tasapisi hakkas haridust saama ka eestlasi. Rahvusliku ärkamise 1860.-1870. aastaid võib ühtlasi nimetada rahvusliku intelligentsi sünniajaks. Varem oli toimunud spontaanne saksastumine: kes talurahvaseisusest kõrgemale tõusis, see ka

keeleliselt assimileerus, sest seisuspiir oli ühtlasi etniline piir. Harilikult just saksastuti, kuigi vene intellektuaalid leidsid, et Venemaale kuuluva provintsi elanikel oleks loomulikum venestuda kui saksastuda.

Esmatähtis eestluse tuleviku loomisel oli muidugi eesti keel. Eestlaste õnneks olid keeleasjad 19. sajandil aktuaalsed ka Euroopa suurtes rahvusriikides, sealhulgas Saksamaal. Pingutused eesti kirjakeele arendamisel toetusid Johann Gottfried Herderist lähtunud emakeele-ideoloogiale, mis keelt väärtustas kui rahva vaimu, kui rahvusliku eripära avaldust.

19. sajandi alguses oli Eesti alal veel kaks kirjakeelt - Tallinna ja Tartu keel ehk Põhja-Eesti ja Lõuna-Eesti keel. 1830. aastate alguseks jõuti avalikus poleemikas sinnamaani, et on vajalik ühiskirjakeel. 1850.-1860. aastail vaieldi ägedalt kirjaviisi üle ning kuuekümnendate lõpuks sai uus, soomemõjuline kirjaviis võidu vana, saksamõjulise üle. Siis oligi käes päris-keelekorralduse aeg, mille tinglikuks alguspunktiks on aasta 1872, kui Eesti Kirjameeste Seltsis võeti vastu esimesed kirjakeele ühtlustamise otsused. Selleks ajaks oli eesti keelt juba teaduslikult uuritud ning 1880. aastate keskpaigaks olid eestlastel olemas ka kolm Leipzigis ja Helsingis doktoreerunud meest, kes suutsid olla eesti keele uurimise ja arendamise eesotsas. Erilist osa etendas neist Jakob Hurt, kes jagas maarahvale usku, et eestlased ei pea saama sakslasteks ega venelasteks, eesti rahvas ja tema keel ei kao, kuid on tarvis eestimeelset ja -keelset haritlaskonda. Hurda suures emakeelse kooli kavas 1870. aastate algul oli kolm astet - küla-, kihelkonna- ja maakonnakool -, ning kui tarvis, siis tulevikus ka eestikeelne ülikool. Viimane mõte tundus tollal meeletu, kuid ometi teostus juba vähem kui 50 aasta pärast.

Vahepeal oli aga paarikümne-aastane venestamisaeg, kui tsaarivalitsus oma Balti provintsid tõsisemalt taltsutada otsustas. Õnneks ei jätkunud tal selleks jõudu ja pärast Vene

1905. a revolutsiooni läks taas lahendamaks. Väga oluline oli seejuures eesti ajakirjanduse ja kirjanduse vabanemine ning uutes tingimustes kiire edenemine.

1.2. Tänapäeva kirjakeele ja oskuskeele sünn

20. sajandi alguses hakkas kuristik moodsa kultuuri nõuete ja maavillase eesti keele vahel eesti haritlastele üha selgemini kätte paistma. Esimesed, kes hakkasid nõudma keele radikaalset parandamist uue elu nõuete kohaselt, olid kirjanikud. Astus esile uus põlvkond keelenõudlikke kirjanikke, kes ühinesid rühmituseks. Aeg oli küps ja 1911. a valmis Johannes Aavikul radikaalse keeleuuenduse kava, mis peale sõnavara pidi hõlmama ka grammatika. J. Aavik oli suur idealist, kelle kirglikuks sooviks oli teha eesti keel paremaks ja ilusamaks ning võrdseks Euroopa vanade kultuurkeeltega. Ning jällegi teostus võimatu: keeleuuendus, mille kõrgaeg oli 1912–1924, oligi võidukas, seda tänu 1) soodsale ajaloolisele olukorrale – revolutsioonilisele ajale, 2) eesti kirjakeele nooruspaindlikkusele, 3) uuenduste otstarbekusele ja keelde sobivusele ning 4) juhi energilisele propagandale. J. Aavik ise pidas ennast küll kaotajaks, sest pooled ta ettepanekuist ei läinud läbi. Ent pooled ometi läksid ja Valter Tauli raamatu „Introduction to a theory of language planning” (Tauli 1968a; eesti keeles 1968b) kaudu sai eesti keeleuuendus tuntuks kogu maailmas. Kõige eest tuleb maksta – meie oleme eesti keele võimaluste mitmekesisistumise eest paraku maksnud struktuuri keerustumise hinda, mida osa tänapäeva keeleuurijaist liiga kalliks hinnaks peab.

J. Aavikuga samal ajal hakkas tegutsema ka teine suur eesti keele arendaja – Johannes Voldemar Veski. Olles küll J. Aavikust erinevate vaadetega inimene, tegutses ta sama eesmärgi nimel ning seetõttu olid tihtipeale samasugused ka konkreetsed keelelised lahendused. Kindlasti pole õige neid vastandada, nagu seda varem

lihtsustavalt on tehtud. J. V. Veski on ennekõike olnud eesti suurim oskussõnavara arendaja.

19. sajandil oli Tartu ülikooli õppekeeleks olnud saksa keel, aastast 1889 (s.o venestamisajal) oli selleks kõigis teaduskondades peale usuteaduskonna määratud vene keel. Alles pärast 1905. a revolutsiooni tulid paremad ajad eestikeelse seltsitegevuse, hariduse ja teaduse edendamiseks. 1907. a avaldas J. V. Veski eesti oskussõnavara arendamise üleskutse ja esitas põhimõtted, kuidas seda teha. Hakkasid tööle terminoloogiakomisjonid ja pärast 1909. a ilmunud esimest, matemaatika oskussõnastikku tulid teise kümnendi jooksul veel geograafia, keemia, meditsiini, botaanika ja füüsika sõnastik. (Paljude alade põhisõnavara oli kujunema hakanud juba 18.-19. sajandil.) Koos Eesti Vabariigi sünniga hakkas kuju võtma eestikeelse ülikooli mõte. Oli korruga selge, et poliitiliselt iseseisev rahvas võib rahulduda ainult oma rahvusliku ülikooliga. 1. detsembril 1918 võeti Tartu ülikool sakslastelt üle. Sõja tõttu suudeti õppetööd alustada alles järgmise aasta oktoobris ja eestikeelne ülikool avada 1. detsembril 1919.

On mõistetav, et esimestel aastatel tuli lubada ka saksa- ja venekeelseid loenguid, kuid kümne aastaga läks õpe valdavas osas eestikeelseks. Emakeelse kõrghariduse väljaarendamine toimus käsikäes eesti teaduskeele arendamisega ja selles ongi hindamatud teened J. V. Veskil, kes osales kõigis terminoloogiakomisjonides ning üle 30 oskussõnastiku tegemises. See tagas põhilise oskussõnavara ühtsuse. 1930. aastail oli eesti keel juba täisväärtuslik teaduse keel, milles võis kirjutada teadustöid ja välja anda kaheksaköitelise entsüklopeedia.

1.3. Keelekorraldus ja terminoloogia Nõukogude okupatsiooni ajal

Paraku järgnes Teine maailmasõda ning Eesti Vabariigi asemel pool sajandit Vene okupatsiooni. Keelekorraldus on tundlik ala, milles peegelduvad ühiskonnaelu tõusud ja mõõnad. 1930. aastail

oli ta olnud vähemalt kolmesuunaline, rikas ideedest ja tulemustest. Otse pärast sõda tulid lausa tagasilöögiaastad. 1940.-1950. aastail kuivas keelekorraldus kokku üheainsa taotluse - rahvakeelsuse peale. Selle vulgaarmaterialistlik tõlgendamine oli tingitud nii keelekorraldusse tegutsema jäänud meestest kui ka tolle aja loosungitest („Kadu kodanlikule rahvavaenulikule keeleuudendusele!“, „Nõukogude keelekorraldus rahva teenistusse!“, „Meie keeleteadus uutele alustele!“). Viiekümnendate lõpu - kuuekümnendate alguse okupatsiooni lõdvenemine (kuigi üpris suhteline) kajastus kohe ka keelekorralduses. Vahepeal hüljatud põhimõtted, meetodid ja keelendid tõsteti uuesti esile, unustatud uuendused võeti tagasi, uudissõnade loomisel valitsenud liitsõnamoodustuse kõrval hakati taas kasutama teisigi sõnaloomeviise. Uus tõus mõjutas eriti oskussõnavara ja laiemalt oskuskeele arengut. 1960. aastate keskpaigast alates hakkasid jälle ilmuma nii sisult kui ka vormilt mitmekesised oskussõnastikud.

Kahe vaba aastakümnega (1918-1940) saavutatut, eriti aga tollal loodud põhimõttestikku ei suutnud okupatsiooni olematuks teha. Kuigi venestamise ehk nõukogustamise surve oli periooditi väga tugev, siis see pigem ühendas kui lõhestas rahvast. Ühise vastandumise tõttu selgines eesti identiteet, mille nurgakiviks oli omapära säilitav eesti keel. See oli peamine eestlaste enesemääramisel ülejäänud maailma, eriti Nõukogude Liidu suhtes. Seepärast ei võetud eesti terminoloogias kunagi omaks põhilist nõukogude terminoloogide soovitatud põhimõtet - minimaalsete lahknevuste printsiipi: liiduvabariikide keelte oskussõnavara erinegu võimalikult vähe vene keele omast. Nii pidi kujunema ühtne nõukogude terminoloogia. Eesti terminoloogide põhimõte oli teine: väljendustasand peab võimalikult täpselt katma sisutasandit, seepärast tuleb igal sammul arvestada eesti keele võimalusi ja eripära. See ei tähendanud aga teiste keelte ignoreerimist ega laenamist eitamist. Vastupidi - soovitati

vaadata saksa, inglise, soome, vene jt keelte poole, et saada sealt nii materjali laenamiseks kui ka ideid omaks terminikujunduseks. Oluline oli aga juhtmõte, et olgu mitu eeskujukeelt, mitte ainult üks. Majandusteadlane Uno Mereste sõnastas 1969. a järgmise tegutsemispõhimõtte: a. Keel, mis oma oskussõnavara mingil erialal korraldab hiljem kui mingi teine keel, on selles mõttes soodsas olukorras, et ta saab teise keele piisamatusi avastada ja vältida (ületuspõhimõte). b. Ei ole küllalt, kui teiskeelseile termineile sõnahaaval vasteid leitakse, tuleb lähtuda erialade mõistesüsteemidest ja kasutada nii oma keele loomevõimsust kui ka laenuvõimalusi. (Mereste 1969) Ei väsitud kordamast sedagi, et indoeuroopa keelte väljendusvahendid on väga erinevad eesti keele omadest. Eesti keel on oma ajaloo vältel külge võtnud väga palju indoeuroopa mõjusid, aga ikkagi soome-ugri keeleks jäänud.

1.4. Keelekorraldus ja terminoloogia taasiseseisvunud Eestis

Sellisel varustatuna tuli eesti terminoloogia läbi okupatsiooniaja, ei saaks küll öelda, et puhtana, kahjustamatuna, aga tuli ometi tervena ja arenemisvõimelisena. 1991. aastal Nõukogude Liidu lagunemisajal kasutasid eestlased otsekohe ära avanenud võimaluse ja taastasid oma riigi. Juba 1989. a algul oli vastu võetud üleminekuaja keeleseadus, mille asemele 1995. a tuli uus, Eesti Vabariigi keeleseadus. Kuid sellegi seaduse parandamisel ning rakendamisel ollakse eelkõige huvitatud muulaste keeleliste õiguste tagamisest ja neile eesti keele õpetamisest. Seda käivad pidevalt kontrollimas Euroopa Liidu ametnikud, seda jälgib valvsalt Venemaa. Kas ja kuidas eesti keel okupatsioonist toibub, on kahjuks olnud kõrvalisem asi. Terminoloogiatöö suunamise kannavad ära ainult viis inimest Tallinnas Eesti Keele Instituudis.

Sellest hoolimata on eesti keelekorraldusel päris häid tulemusi. Suurimaks tööks on olnud 1999. a ilmunud normatiivne

eesti keele sõnaraamat (üle tuhande lehekülje suures formaadis, toimetanud Tiiu Erelt). Seda kümme aastat tehtud teost võib iseloomustada kui a) kirjakeele sõnaraamatut (murdesõnu, slängisõnu jms on napilt), b) nüüdiskeele sõnaraamatut (ta on oma aja, 1990. aastate laps), c) suunavat ja soovitatavat sõnaraamatut, d) universaalsõnaraamatut. Viimane tähendab, et pakutakse keeleinfot ortograafia, morfoloogia, semantika, sõnade süntaktiliste seoste, stiililise ja erialalise kasutuse jm kohta. Sõnaraamatuga koos kasutamiseks on mõeldud eesti keele käsiraamat, millest 2000. a ilmus teine, täiendatud trükk (autorid Mati Erelt, Tiiu Erelt ja Kristiina Ross).

Nimekorralduse tippteoseks on Peeter Pälli „Maailma kohanimed“ (1999), mis käib ühte jalga maailma nimekorraldusega. Küsimusele, milliseid kohanimesid tuleks lugeda rahvusvaheliselt soovitatavaiks, on ainult üks vastus. See tuleneb iga riigi loomulikust ja jagamatust õigusest nimetada oma maa kohti iseseisvalt. Seetõttu on siseriiklikult kasutatavad nimed ühtlasi ka rahvusvaheliselt õiged. Eesti austab seda 1967. aasta ÜRO kohanimekorralduse konverentsilt pärinevat põhimõtet ja teistes riikides käibivaid nimesid ning loodab, et teised riigid austavad tema omi. Aastail 1940–1990 läksid nimed nagu muu infogi Eestist maailma suuresti vene keele kaudu ning moondusid häälikuliste ja tähestiku erinevuste tõttu (nt *Khiuma pro Hiiumaa*, *Pjarnu pro Pärnu*, *Tallin pro Tallinn*).

Vilgas tegevus on käinud ka terminoloogia vallas. 1990. aastate algul oli põhjust karta, et taasiseseisvunud noores ja vaeses riigis jäetakse terminoloogiatöö väljaminekute arvestamisel viimaseks ja rahata. Oli põhjust karta sedagi, et Nõukogude ajal entusiasmist, rahvuslikust meelest, vene mõjule vastandumisest jne rahata tehtud töö eest hakatakse turumajanduse tingimustes raha tahtma nagu mis tahes muu töö eest. Kõik see võinuks terminoloogiatöö välja suretada. Õnneks ei ole niimoodi läinud. Seda näitab kas või seegi, et viimase kümne aasta jooksul on

aastas ilmunud keskmiselt 15 oskussõnastikku. Tõsi, nende kvaliteet on väga erinev: alates tõelistest oma eriala oskuskeelt edasiarendavatest rikastest sõnastikest sellisteni, mis võinuksid parem olemata jääda. Ometi näitab see selgesti, et oskussõnavaratöö jätkub (vt „Eesti oskussõnastikud 1996–2002“ lk 30).

1.5. Oskuskeelesituatsioon 21. sajandi algul

Missugune on siis praegune oskuskeelesituatsioon? Eesti elus domineerivad järgmised tegurid: 1) Eesti on taas maailmale avatud riik, kes elab oma elu koos teiste maailma riikidega; 2) Eesti tahab ühineda Euroopa Liiduga ja püüab selle poole kõigil elualadel; 3) on toimunud üleminek sotsialistlikult plaanimajanduselt turumajandusele.

Need asjaolud on toonud eesti rahvale kaasa palju head, aga selle kõrval ka raskeid sotsiaalseid probleeme. Neid praegu kõrvale jättes räägime keele, eriti oskuskeele probleemidest. Puhtkeeleliselt ei ole need lahendamatud, aga lahendused olenevad keelepoliitikast ja laiemalt rahvuspoliitikast – nõuavad soodsat tausta. Üksikküsimustest jagusaamiseks on tarvis terminoloogilisi üldteadmisi, mida mõnedel erialaspetsialistidel, eriti aga tõlkijatel ja toimetajatel vahel napib.

Eesti oskuskeele mõjukeelte pilt on muutunud. Eesti oskuskeel alustas oma kujunemist saksa ja vene keele mõjuväljas (nagu kirjutise algul näidatud). Saksa keelele nõjatumine sobis eriti hästi, sest saksa keele mõju eesti keele kujunemisele oli üldse olnud väga suur, selles mõjus oldi juba sees. Saksa oskuskeel sobib eeskujuks oma kompaktse ja selge ütlemisega, liitsõnade ja tuletiste rikkusega, terminite ühetähenduslikkusega. 20. sajandi teisel poolel tuli eesti oskuskeelel elada vene keele mõjuväljas. Nõukogude keele surve oli tugev, aga eestlase meel kaine. Muidugi, koos mõistestikega, s.o sisutasandiga võeti palju üle ka väljendustasandil, eriti tõlkelaenude kujul, mida oskuskeeles

alati palju ühest keelest teise liigub (eri keelte terminite samasugusest motivatsioonist tingituna).

Nüüd oleme inglise keele lausmõju sees. Inglise keel alustas oma üha tugevnevat mõju vähemalt 1970. aastail, niivõrd kui tast sai mitmegi eriala liiderkeel maailmas. Lausmõju sisse sattusime 1990. aastate algul. Mõne eriala keelt hakkas mõjutama ka soome keel (nt pedagoogika või kohalik omavalitsus). Kuni tole ajani oli soome keele mõju eesti oskuskeelele olnud üllatavalt väike võrreldes tema suure mõjuga üldkeelele. Praeguse inglise keele surve teeb raskeks see, et inglise oskuskeeles on teistsugune ütlemisviis, teine stiil. Markantselt väljendub see õiguskeeles, aga toob rohkesti probleeme kaasa isegi nii konkreetpraktilisel alal nagu ehituskeeles. Ometi tuleb nüüd tõlkida eriti palju just inglise keelest või kirjutada ingliskeelsete dokumentide alusel. Tõenäoliselt oleks prantsuse keelgi meile sobivam, aga paraku on inglise keele mõjujõud maailmas tugevam ja prantsuse keelt valdavaid eestlasi palju vähem.

Ka eurodirektiive, -määrusi, -lepinguid jm tuleks tõlkida selsamal vanal põhimõttel, millel eespool peatusin: väljendustasand peab võimalikult täpselt katma sisutasandit, seepärast tuleb igal sammul arvestada eesti keele võimalusi ja eripära. Sellest ei olnud juttu mitte mälestuste heietamiseks, vaid terava aktuaalsuse tõttu nüüdses uues olukorras. Praegu oleks tarvis tugevat selgroogu, aga paraku pakub elu iga päev inglise keele selgrootu kopeerimise näiteid. See toimub kahel kujul: 1) tehakse tähttähelisi tõlkelaene, 2) toodetakse pseudovõõrsõnu, mis tegelikult on inglise sõnade transkribeeritud. Tuleb pidevalt korrata terminoloogia põhitõde: lähtu mõistest, s.o vaata asjale otsa, tee mõiste endale selgeks ja siis ütle emakeeles, mis see on. Igal keelel on omad mõisteväljenduse viisid ja vahendid. Ei saa kuidagi olla teistest keeltest laenamise vastu ning pooled terminid laenama niikuinii. Kuid iga *creativity* ei pea olema *kreatiivsus*, *implementation* -

implementatsioon, eurotermin *cohesion* - *kohesioon*, vaid öeldes need mõisted eesti keeles, saab kirjutaja-kõneleja ise aru ja saavad lugejad-kuulajadki. Nende näidete puhul on meil ammu olemas sõnad *loovus*, *rakendamine* ja *ühtekuuluvus*, mis teada igale eestlasele. 20. sajandi jooksul on eesti terminoloogias kujunenud omad põhimõtted ja reeglid, millal ja kuidas laenata. Nagu on hea ehitustava, hea raamatupidamistava jne, nii olgu ka hea laenamistava, mille kõrval peab säilima omaloome.

Igal keele arengujärgul läheb keelekorraldusel tarvis just selles järgus sobivat taktikat. Praegu on kõige olulisem eesti haritlaskonna üldhäälestus. Eesti keelekorraldajad ei saa endale lubada luksust viriseda, et eesti keel on vene ja inglise mõjudest rikutud, keel on hukas, kunagi sureb eesti keel niikuinii välja jne. Iga mõtleval olend järelmaks selle põhjal, et tuleb kasutada sobivamat keelt. Keelekorraldajail tuleb eesti ühiskonnale selgitada eesti oskuskeele tugevat potentsiaali kõigega toimetulemiseks, mida elu praegu nõuab, levitada usaldust emakeele vastu.

Miks meil, arenenud kirjakeelega riigis, tuleb siis taas tegelda sama iseolemise probleemiga kui sajand tagasi? Maaailma ajaloo kulg ja sellest lähtuv vastus on paraku teada, mis riiki - Rootsit, Taanit, Soomet, Saksamaad või muid - ka ei vaataks. Eesti on aga üks väiksemaid Euroopa riike, kellel on omakeelne kultuur ja teadus. Kas peab siis temal jätkuma jõudu seista inglise keele ülevõimu vastu, kui suurte riikide jõudki hakkab üles ütlema? On siiski üldtunnustatud tõde, et väikesed riigid vajavad tugevamat identiteeti ja oma missiooni rahvusvahelises keskkonnas. Meile tagaks selle ainult eesti keel ja kultuur. Eesti rahvusluse ja Euroopa identiteedi kokkusobimine ei ole meie jaoks probleem. Terve rahvuse ajalugu on meil käinud Euroopa identiteeti tunnistades, nagu ka artikli alguses püüdsin kirjeldada.

1.6. Kõrghariduse globaliseerumine ja rahvuskeeled

Eespool meenutasin sedagi, kuidas 20. sajandi algul, veel Vabadussõja ajal 1918. a loodi emakeelne ülikool. Kui see oleks jäänud loomata, kes oleksime siis praegu? Sellele küsimusele enamasti ei mõelda ja kui mõeldaks, ei kujutletaks täies mahus vastust. Terve 1999. aasta oli meil arutlusobjektiks hoopis tulevik - kas me enam vajame eesti keelt ülikooli- ja teaduskeelena. Ilmus hulk kirjutisi mitme väljaande veergudel ja aasta lõpus toimus kaks rahvusvahelist konverentsi. Esimene neist oli keelekorralduse konverents Tallinnas Eesti Keele Instituudis. Muude keelekorraldusprobleemide kohal lasus varjuna inglise keele surve. Soome, Rootsi, Taani, Läti ja Vene keelekorraldajad rääkisid inglise keele halastamatust mõjust nende emakeelele ning emakeele kasutusala ahendamisest. Oma negatiivsest kogemusest lähtuvalt soovitasid naabermaade keelekorraldajad meil välja töötada tark keelepoliitika, et angliseerumisele vastu seista.

30. novembril 1999 peeti Tartu ülikoolis konverents „Globalization of Higher Education - Language Issues“, kuhu oli kutsutud peale oma teadlaste esinejaid Soome, Läti, Venemaa ja Saksamaa ülikoolidest. Kuidas säilitada oma keelt ja olla samal ajal tihedas ühenduses teistega - see on Euroopa riikide probleem, rahvuslik ja ühine samaaegselt.

Arvamuste spekter oli väga lai, kuid siinjuures mõned mõtted ettekannetest, mis terminoloogile jõudu annavad. Terve elu keelekontaktide uurimisega tegelnud prof Els Oksaar (Hamburg) pani kuulajad mõtlema mõistete keel - teadus - ühiskond üle. Keel on kultuuri osa ja sõnastaja. Teaduse arengule ei ole ükskõik, mis keeles teadlane oma töötulemusi kirja paneb. Globaliseeruv kõrgharidus ei tähenda seda, et tuleks loobuda omakeelsest kultuurist ja teadusest. Ei tohi oma juuri läbi lõigata - oma juured on aga oma keelega lahutamatu seotud. Ülikoolide vaimne kliima peab toetuma rahvuskeelele. Lahendus on mitmekeelsuses, sest mitmekeelsus ergutab ka emakeele arengut. Maailm läbi ühe

keele prilli ei ole veel täiuslik maailm. Prof Kari Sajavaara (Jyväskylä) rääkis inglise keele rolli suurenemisest globaliseerumisprotsessis, kuid ka sellest, et emakeele mitteametamine vähendab aine sisu ja sellest arusaamist. Akadeemiline haridus peaks koosnema professionaalsest kompetentsist, kuhu kuulub ka nende keelte oskus, milles sel erialal on head kirjandust. Inglise keele professorina oli ta arvamusel, et euroinglise keel on pealiskaudne, vahel arusaamatugi, riigi teaduspoliitika peaks toetama rahvuskeeli teadus- ja avaldamiskeelena.

Tartu ülikooli eesti keele professor Mati Erelt keskendus eestikeelse kõrghariduse vajalikkuse põhjendamisele (Erelt, M 2000). Meie ajalgi pole tähtsust kaotanud humboldtilik ülikooliteaduse, õpetamise ja õppimise ühtsus, s.o uurides õpetada ja õppida, õpetades ja õppides uurida. Eesti noored peavad olema maailmas konkurentsivõimelised ja selleks tuleb tõhustada võõrkeeleeõpet. Aga inglise keele kasutamisel peab olema piir, millest ka pragmaatilistel kaalutlustel ei tohi üle astuda. Ülikool peab edaspidigi pakkuma eestlastele keeleseadusega ettenähtud võimalust õppida eesti keeles. Ohud, mis sunnivad eesti ja inglise keele kasutuse vahele piiri tõmbama, on järgmised.

1. Eesti keele taasköögistumise oht. Oskuskeel on kirjakeele olulisemaid osi, mis toidab ka teisi allkeeli (ajakirjanduskeel, ilukirjanduskeel jne). Allkeeled moodustavad tervikliku süsteemi, mille üht osa ei saa amputeerida, ilma et see sandistaks teisi allsüsteeme. Ülikoolikeele väljasuretamine toob kaasa teiste allkeelte väljasuretamise. (Ka eesti keelekorraldust on seepärast alati iseloomustanud üldkeeleskorralduse ja oskuskeeleskorralduse ühtsus.)
2. Hariduse kvaliteedi langus. Kvaliteet oleneb suuresti sellest, kas õpetus käib emakeeles või võõrkeeles. Eri

keeled liigendavad maailma erinevalt, sõnad ei ole ühtmoodi mitmetähenduslikud, metafoorid on erinevad jne. Võõrkeelt peaks täielikult valdama, et õpetatava sisust ka täielikult aru saada. Reaalteaduses on probleem ilmselt väiksem, sotsiaal- ja humanitaarteaduses suurem.

3. Demokraatia vähenemine. Demokraatlikus ühiskonnas ei tohiks tekkida olukorda, et inimestelt võetakse võimalus emakeeles ülikooliharidust saada ja teadusega tutvuda. Veelgi ebademokraatlikum on see, kui osalt rahvalt võetakse võimalus kaasa rääkida neid kõiki puudutavates küsimustes, nagu tervishoid, keskkonnakaitse jne. Tekib kakskeelne euroeliit, kes sisuliselt otsustab rahva eest kõik olulisemad asjad.

Konverentsil tekkis elav arutelu, millest lõpuks jäi siiski kõlama, et eestikeelsest teadusest ja kõrgharidusest ei saa loobuda, kasvatagem eesti meelt ja hoidkem ning arendagem eesti teaduskeelt.

1.7. Kas eesti oskuskeelel on püsimiseks potentsiaali

Põhiküsimus on selles, kas meil on jaksu inglise keele pealetungile vastu panna. Kui me oma seisu üle vaatame, siis peame tõdema, et on küll. Enamikul erialadel on hästi väljaarendatud eestikeelne oskussõnavara. Keeleteadlased on koos eriteadlastega välja töötanud algupärase oskuskeeleõpetuse. Tõhus töö oskussõnavara arendamisel jätkub, koostatakse nii oskussõnastikke kui ka terministandardeid. Eesti teadlased ei ole ükskõiksed keele vastu ja see on teaduskeele säilimise tugev eeldus. Tähtis oleks aga uurida Eesti ühiskonnas toimuvaid keelelisi protsesse, keeleliste hoiakute muutusi, kui hästi eesti keel täidab üht või teist funktsiooni, missugune on eestlaste võõrkeeleoskuse tase jne.

Üks samm eesti oskuskeelesituatsiooni väljaselgitamiseks oli 2000. a juunis Emakeele Seltsi poolt Tartus korraldatud

oskuskeelekonverents. Keeleteadlastest esines seal ainult Tiiu Erelt. Olulisem oli anda sõna eriteadlastele, kellel lasub oskuskeele arendamise põhiraskus. Seltsi juhatus valis esinejad väga hoolikalt: et oleksid esindatud traditsioonilised ja uuemad alad, stabiilsemad ja ühiskonnamuutustest läbiraputatud alad, loodus- ja ühiskonnateadused. Ükski valitud aladest ei olnud aga kitsas endassesulgunud teadusala, vaid tegemist oli laia kandepinnaga aladega, mille keelekasutus jõuab n-ö rahvani. Need alad olid ornitoloogia (maailma lindude eestikeelsed nimed), farmaatsia (Euroopa Nõukogu standardterminite väljaandes esitatud Euroopa farmakopöale eestikeelsete terminite andmine), poliitika ja politoloogia, õiguskeel (sh eriti seaduskeel) ja arvutiala. Kõik esinejad andsid ülevaate oma eriala oskuskeele olukorrast ja probleemidest ning kõik nad tõdesid, et hea tahtmise korral saadakse eesti keeles hästi hakkama, midagi lootusetut ei ole.

Peale nimetatud oskuskeelekonverentsi on olulisel kohal veel igal aastal kas Tallinnas või Tartus toimuv õiguskeelepäev, mille korraldavad ühiselt Justiitsministeerium ja keeleasutused ning kus jälgitakse õiguskeele olukorda. Viimastel õiguskeelepäevadel on olnud külalisesinejaid Saksamaalt, Soomest, Lätist ja Leedust.

13. detsembril 2002 toimus keelefoorum. See oli Eesti keelenõukogu korraldatud üritus, kus eesti keele strateegia eeltööd toodi esimest korda avalikkuse ette. Eesti keel kui eesti rahvusliku identiteedi tähtsaim koostisosa ja riigi ühtsuse tagatis vajab kavakindlat hoolt ja arendamist. Selliseks tegevuskavaks saab „Eesti keele arendamise strateegia 2004–2010“, mis lähtub eesti keele praegusest seisundist. Selle hindamiseks on koostatud seisundikirjeldusi, mis hõlmavad õigust ja haldust, teadust ja kõrgharidust, kooli, ajakirjandust ja meelelahutust, infotehnoloogiat, pangandust, reklaami, põlismurdeid, viipekeelt, väliseestlaste keelt ja Eestis kasutatavaid võõrkeeli.

Keelestrateegia eeltööde hulka kuulub ka eesti keele uurimise, keelekorralduse (sh oskuskeelekorralduse), keeletehnoloogia ning

keelekogude seisundi uurimine. 2003. a valmiv strateegia esitatakse rahvaarutelule ning taotletakse selle heakskiitu Riigikogus.

1.8. Eesti teaduskeel ja Euroopa Liit

2001. a maist kuni 2002. a aprillini korraldas Tallinna Teadlaste Maja koostöös Emakeele Seltsiga arutelusarja „**Eesti teaduskeel ja Euroopa Liit**“. See koosnes seitsmest arutelust valdkondade kaupa ning konverentsist. Teadlaste Maja poolt juhtis sarja selle nõukogu teadussekretär Elsa Pajumaa ja Emakeele Seltsi poolt tollane teadussekretär Tõnu Tender.

Esimene arutelu 23. mail 2001 käsitles eesti keelt **tehnikateaduste** keelena ning tehnikateaduste tulemuste levitamist teistes keeltes. Akad Hillar Aben kinnitas sissejuhatavas ettekandes, et eesti tehnikateadlaste suhtluskeel on eesti keel, kuid tulemuste rahvusvaheliseks levitamiseks tuleb need avaldada valdkonna publitseerimiskeeles – inglise keeles. Eestikeelse terminoloogia olukorra hindas ta heaks ning ei kartnud kadu. Tehnikateaduste eesti keelt pidas heaks ka keeleteadlane Rein Kull: see täidab ajakohaselt kõrghariduse ja teaduskeele, aga ka eurodokumentide ja -standardite tõlkimise vajadusi. Akad Boris Tamm ei olnud rahul eesti tehnikateadlaste väljendusoskusega: segane ja ähmne väljendus tekitab arusaamatusi väljaspool valdkonda. Akad Rein Küttner tegi keelekasutuses vahet alusteadusel ja rakendusteadusel. Alusteadlased peavad tutvustama oma töid rahvusvahelisele akadeemilisele üldsusele ning inglise keeles, rakendusteadlastel tuleks rakendajatele kirjutada eesti keeles, aga just see on Eestis unaruses. Iseasi on veel laiematele hulkadele suunatud eestikeelsed populaarteaduslikud väljaanded.

Niisiis on tehnikateadustel olemas ajakohane eesti oskuskeel, mille püsimiseks ja arenemiseks peab töö jätkuma. Endiselt on tarvis erialaspetsialistide ja keelespetsialistide koostööd.

Teise, 20. juunil toimunud arutelu teema oli eesti keel **arstiteaduse** keelena praegu ja edaspidi. Sissejuhatava ettekande pidas meditsiiniterminoloogia komisjoni esimees Jaak Pölluste. Ta rääkis meditsiiniterminoloogia sihipärase kujundamise ajaloost, kus põhimõteteks on olnud selgus ja ühetähenduslikkus, keeletraditsioonide järgimine ning esteetilisus. On püütud hoida oma- ja võõrterminite mõistlikku tasakaalu. Eriti suured teened on 20 aastat terminoloogiakomisjoni juhtinud akad Pavel Bogovskil. 1990. aastate suurimad saavutused on paljuköitelise rahvusvahelise haiguste klassifikatsiooni eestikeelne väljaanne, lühendite sõnastik (kuivõrd suurtähtlühenditega üleküllastatus on ala eripära) ning soome keelest tõlgitud meditsiinisõnaraamat (teoksil 2. trükk). J. Pölluste seisukoht on, et „terminoloogia loomine on sügavalt teaduslik tegevus“ ning seda tööd meditsiini alal tuleb jätkata.

Ajakiri Eesti Arst ilmub heas eesti oskuskeeles. Toimetuskolleegium nõuab Tartu ülikooli arstiteaduskonnalt eestikeelseid artikleid (igalt doktorandilt vähemalt üks). Kritiseeriti ingliskeelsete teadustööde eesti resümeeide halba keelt (Jaak Uibo, Andres Ellamaa). Viroloog Silver Jõks rääkis 1) oma- ja võõrterminite kõrvuti esinemisest ning 2) mitme eriala terminoloogia (bioloogia, anatoomia, veterinaaria jm) kokkusaamisest kui meditsiinikeele kahest omapärasest. Seetõttu on terminoloogiatöös väga oluline koostöö ja kooskõlastamine.

Kokkuvõtteks sedastati, et meditsiini oskuskeeles olukord on hea, mingit kriisi pole, kuid eesti keele kasutuse nõudmine ja hoolas terminoloogia korraldamine peab jätkuma.

19. septembri arutelu oli **loodusteaduste** keelest. Akad Anto Raukas rääkis sissejuhatuses loodusteaduste terminoloogia kujundamise ajaloost, pidades eriti viljakaiks esimest iseseisvusaega ja 1960. aastaid. Praegu on aga kujunenud situatsioon, kus teadlase karjääri huvides on avaldada töid maailma tippajakirjades (CC - Current Contents); muukeelseid

publikatsioone (nt vene- ja eestikeelseid monograafiaidki) ei arvestata. Mitte miski ei ole A. Raukase arvates teinud eesti teaduskeelele rohkem kahju kui nõue publitseerida ainult CC ajakirjades. Praegu leidub missioonitundega teadlasi, kes eesti keeles kirjutaksid, väga vähe.

Arutelu käigus küsiti teadusseltside osatähtsuse kohta eesti oskuskeele edendamisel. A. Raukase hinnangul on see alati suur olnud. Kuid tema andmeil on Rootsisis ja Soomes seltside aastaraamatud juba ingliskeelsed, meie Geograafia Seltsi ja Looduseuurijate Seltsi väljaanded on seni ilmunud eesti keeles, aga nende väljaandmisel on suured rahalised raskused. Taunitav on Eesti TA Toimetiste nime ingliskeelseks muutmine.

Eesti oskuskeele positsiooni kindlustamiseks ootas A. Raukas abi Eesti teaduspoliitikalt. Probleemi tuleb arutada presidendi ümarlauas ning Eesti Teaduste Akadeemia üldkogul. Palju oleneb teaduskompetentsi nõukogu nõuetest teadusprojektidele. Kui väitekiri koosneb kolmest kuni viiest CC ajakirjas avaldatud ingliskeelsest artiklist, siis neid siduv pikem sissejuhatav osa peaks olema eestikeelne, niisamuti kokkuvõte.

Arutelu käigus räägiti veel laste ja noorte kasvatamisest eesti keele sees. Riik peaks appi tulema, et publitseerida eesti keeles Eesti-keskseid, noori huvitavaid, teadust propageerivaid raamatuid. See soodustaks eestikeelse teaduskirjanduse ja seega ka eesti oskuskeele kestmist tulevikuski.

Neljas arutelu 31. oktoobril oli selle üle, kas ja kuidas toetab **infotehnoloogia** eesti keelt teaduskeelena. Akad Ülo Jaaksoo rääkis sissejuhatavas ettekandes, et eesti arvutikeele olukord on suhteliselt hea, isegi parem kui mitmes muus keeles – seda kõike tänu süsteemsele tööle algusest peale (Ustus Agur, Vello Hanson, Arvi Tavast). Arvutiala sõnavara arendamine peab jätkuma seniste põhimõtete järgi: uued sõnad peavad sobima eesti keele süsteemi, tuleb hoida senist oma- ja võõrsõnade tasakaalu. Praegu on tarvis saavutada, et koolides oleksid põhilised

arvutiprogrammid eestikeelsed. Kõiki uusi programme eestindada ei suuda, sest valdkonna areng on ülikiire. Globaliseerumine tähendab amerikaniseerumist ja suurfirmade tungimist kogu ellu. Internet on loonud teise, virtuaalse maailma, mille keel on inglise keel. Tuleb töötada selle nimel, et arvutiga saaks suhelda eesti keeles. Kõnesüntees on seejuures lihtsam kui kõnetuvastus. On tarvis riigi sekkumist ja abi.

Akad Anto Raukas tõstis taas üles teadusraha jaotamise, mis tegelikkuses toimub ikkagi CC-sarjas ilmunud artiklite järgi. Veidi arvestatakse ka teistes eelretsenseeritavates väljaannetes, sh Eesti TA Toimetistes ilmunud. Ei ole mõttekas sõdida, et väitekirju kirjutataks ja kaitstaks Eestis ainult eesti keeles (Elsa Pajumaa taotlus). Ent on oluline, et koolides antaks väga korralikku eestikeelset haridust ning et eesti teadlased kirjutaksid ka eesti keeles oma rahvale.

Viienda arutelu teema 28. novembril oli „Mis keeles kirjutavad praegu ja edaspidi Eesti **humanitaarteadlased** oma uurimistulemustest“. Sissejuhatav ettekanne oli dotsent Mart Rannutilt, kes rõhutas keele komponentide - keele omandamise, korpuse ja staatuse - vastavusprintsipi. Kui ühte komponenti vähendada, siis mõjub see pärssivalt ka teistele komponentidele. Sama tuleb arvestada oskuskeelekorralduses. Peab leiduma kõrgkool, kus oskuskeelt omandatakse, uurimisasutus korpusega tegelemiseks ja selle arendamiseks, riigi huvi oskuskeelt hoida ja arendada ning selle tarvis raha anda. M. Rannuti arvates ei ole eesti humanitaarteaduskeelel praegu kõrget staatust, sest selleks pole küllaldaselt motivatsiooni.

Arutelul avaldati siiski teistsuguseid mõtteid. Kirjandusteadlane Lehte Tavel ei pidanud olukorda kirjandusteaduses lootusetuks. Eesti kirjandusteadlastel on võimalusi ja huvi avaldada nii eesti kui ka võõrkeeltes. Keeleteadlane prof Helle Metslang rääkis, et keeleteaduses avaldatakse töid nii eesti kui ka inglise keeles ning peetakse

vajalikuks mõlemat. Ka arheoloog Marika Mägi pidas olukorda omal erialal normaalseks. Teatriteadlastel on raske: Piret Kruuspere rääkis, et neil oma aktsepteeritav eestikeelne väljaanne puudub.

Prof Anu-Reet Hausenbergi arvamus oli, et õppejõudude suur koormus ei võimalda neil kirjutada eestikeelseid õpikuid. Tuleks anda neile rohkem võimalusi omakeelse terminoloogia edendamiseks.

Sarja kuues arutelu 30. jaanuaril 2002 käsitles eesti keelt **majandus- ja õigusteaduse keelena**. Majandusteaduse kohta sissejuhatuse teinud prof Kaie Kerem nentis, et erialane kirjandus on põhiliselt ingliskeelne. Kuid kohe Eesti taasiseseisvumise järel hakati õpikuid eesti keelde tõlkima. Kümnekonna aasta jooksul on majandusterminoloogia kiiresti arenenud, seda eelkõige kõrgkoolide õppejõudude töö tulemusena. Eriline koht eriala oskuskeele edendamisel on akad Uno Merestel ja tema mitmel oskussõnastikul. Tallinna Tehnikaülikoolis kirjutatakse bakalaureuse- ja magistritööd peamiselt eesti keeles, aga doktoritööd on läinud ingliskeelseks. Neilt tuleb nõuda pikki eestikeelseid kokkuvõtteid. Ülikoolide mitmekeelseis konverentsikogumikes peab võõrkeelsete artiklite järel olema eestikeelne resüme.

Õigusteaduse keelest pidi rääkima prof Heiki Lindpere, kuid tema sõnavõtu sisu jäi kesiseks, s.o üldpilt saamata. Tema arvates on eestlased mitmes teadus- ja eluvaldkonnas initsiatiivi ise käest lasknud (nt laevaehitus). Mereõiguse asjatundjana rääkis ta, et eesti keelde tõlgitakse ainult rahvusvaheliste konventsioonide põhiprintsiibid (2-3 lk), kuid mitusada lehekülge erialast teksti jääb tõlkimata. H. Lindpere leidis suuri puudujääke õigusloomes: justiitsministeeriumi noored ja oskamatud ametnikud jagavat töö oma ringkonnas, kaasamata eriala asjatundjaid.

Prof Sulev Mäeltsemees oli optimistlikum ja konstruktiivsem. Nii kaua kui püsib eestikeelne parlament, nii kaua on vaja ka eesti majandus- ja õiguskeelt. Majandusalane uurimistöö peaks

toimuma eesti keeles. Eesti majanduse analüüs tuleb meie üldsusele teatavaks teha eesti keeles, kokkuvõtte võiks ilmuda võõrkeeles. Eesti Teadusfond peaks sotsiaalteadustes ja majandusteaduses rahastama eelkõige rahvuslike probleemide uurimist ja emakeeles publitseerimist. Eesti maksumaksja raha eest finantseeritavaid uurimusi ei tohiks avaldada ainult välismaal. Oleks loomulik, et ilma eestikeelse produktsioonita ei saaks professori kohale kandideerida. (Paraku nõutakse majandusteaduses professori valimisel kolme välismaist publikatsiooni ja on vaieldud, kas eestikeelne õpik võrdub ühe välismaise kirjutisega.) Sotsiaalaladest ei olnud S. Mäeltsemees rahul avaliku halduse terminoloogia olukorraga.

Ka riigikogulase Arvo Sirendi arvates on keel teadustulemuste mõõtmisel liiga tähtsaks tehtud, mõtlemisprotsessi iseärasused jäetakse tähelepanuta. Teine riigikoguliige Kalev Kukk toonitas, et eesti teadlasele on primaarne eesti keele oskus ja eesti oskuskeele arendamine. Et teadlane eesti keeles avaldaks, seda ei saa reguleerida keeleseadusega, asi on teadlase väarikuses. Muidugi tuleks eesti keeles avaldamist ka stimuleerida. Eesti majanduskeel on viimasel kümnendil olnud selgelt orienteeritud inglise keelele. K. Kukk on üks väheseid, kes toetub saksa majanduskeelele. Orienteeritus ainult ühele võõrkeelele ei saa anda häid tulemusi.

Arutelul oli veel palju sõnavõtjaid, muu hulgas arutati sedagi, kui võrd on tarvis eristada majanduse ja majandusteaduse, õiguse ja õigusteaduse keelt – arvamused läksid lahku. Kokku jäid olukorra kohta kõlama pigem positiivsed lootused, ka selles, et Euroopa Liitu astumine võib olla pääsetee eesti keele edasiarendamiseks, kui võrd kõik tuleb tõlkida.

Sarja seitsmes arutelu 28. veebruaril oli pühendatud eesti keelele **põllumajandusteaduses**. Erinevalt kuuest eelmisest toimus see mitte Tallinnas, vaid Tartus. Emeriitprofessor Eduard Väari keskendus sissejuhatuses üldhariduskoolis antava eesti keele

oskuse nõrkusele. Nii E. Väari kui ka emeriitprofessor Aleksander Maastik rõhutasid, et pole hea langeda ühe - ainult inglise - keele mõjusfääri, õppida ja kasutada tuleb teisigi võõrkeeli. A. Maastik rääkis vajadusest õpetada eesti keelt kõikidele üliõpilastele ning anda ülikoolide õppejõududelegi eesti keele täiendusõpet. Esineja kritiseeris veel kibedalt paari kirjastuse (TEA, Euroülikool) kehvi oskussõnastikke.

Eesti Põllumajandusülikooli õppejõud Karin Rummo protestis eesti keele väljalükkamise vastu õppekavast. Mitu sõnavõtjat avaldasid taas rahulolematust eestikeelsete teaduspublikatsioonide alahindamise üle. Näiteks isegi eestikeelset väljaannet „Metsanduslikud uurimused“, millel on rahvusvaheline toimetuskolleegium ja artiklid eelretsenseeritud, ei peeta teadusväljaandeks.

Zoologia ja Botaanika Instituudi direktor Urmas Tartes arvas, et teaduses jagatakse ning vahetatakse teadmisi, keel on selleks abivahend. Publikatsioon on kommunikatsioonivahend. Väikekeele kasutajail on vähe ressursse, teadlased peavad paratamatult kasutama inglise keelt. Kuid meie teadlastel on teinegi roll: nende missioon on arendada eestikeelset terminoloogiat.

Kuivõrd arutelul domineerisid emeriitprofessorid, siis domineeris ka hala eesti keele kadumise pärast. Üksnes noorema põlve teadlane U. Tartes esines reaalspoliitikuna. Objektiivne üldpilt põllumajandusteaduse oskuskeele olukorrast jäi saamata.

Juba algusest peale oli arutelusarja kavandatud kokku võtma **konverents „Eesti keel teaduskeelena ja Euroopa Liit“**. See toimus 25. aprillil 2002 ning kuulati ära kaheksa ettekannet. Haridusministeeriumi keeletalituse juhataja Tõnu Tender tegi kokkuvõtte eelnenud aruteludest. Ta tõstis esile, et mitte keegi aruteludel esinenuist ei pidanud eesti teaduskeelt tarbetuks. Üldine seisukoht oli, et adressaadist olenevalt tuleb teadustulemusi avaldada nii inglise kui ka tingimata eesti keeles.

Eesti Keele Instituudi infotehnoloogiarühma juhataja Meelis Mihkla ettekanne oli „Eestikeelsus infoühiskonnas“. Kuigi arvutiala terminoloogia on eesti keeles üks kõige paremini korrastatud oskussõnavara osi, on samal ajal ikkagi suur probleem, kuidas kindlustada eesti keelele infotehnoloogia tugi. Arvutiga eesti keeles suhtlemine on tänapäeval neid eeldusi, mis võimaldab alles hoida arenemisvõimelist keelt. Kui keelel ei ole infotehnoloogia tuge, siis on ta XXI sajandil määratud hääbumisele. Seetõttu ei ole teist teed kui aktiivselt tegelda eestikeelse kõnetuvastuse ja -sünteesiga. Et infotehnoloogia eestistamine oleks pidev ja pöördumatu protsess, peaks Eesti riik kasutama nii majanduslikke kui ka seadusandlikke hoobi. M. Mihkla loetles järgmisi meetmeid: maksuseadused peaksid andma aluse, et eestikeelse tarkvara loomine ja müümine oleks majanduslikult kasulik; keeleseadust tuleks täiendada infotehnoloogiat arvestades (vrd meedia keelekasutust sätestav paragrahv); riigi- ja omavalitsusasutustes peaks eestikeelne tarkvara olema kohustuslik; kogu haridussüsteemi arvutikasutus peaks olema eestikeelne.

Eesti Õigustõlke Keskuse juhataja Merit Ilja ettekanne rääkis Euroopa Liidu õigusaktide eestindamisest ning vastupidi – ELi õigusaktide alusel täiendatud või nende põhjal loodud uute Eesti seaduste tõlkimisest inglise keelde. Eesti terminoloogia süsteemse arendamisega ei saa õigustõlkekeskus pingelise tõlkimise kõrval tegelda, *ad hoc* terminiloomest paraku ei pääse, kui eesti keeles termin puudub.

Eesti Terminoloogia Ühingu juhatuse esimees Arvi Tavast käsitles terminoloogiatöö põhimõttelisi küsimusi, millele terminoloogil tuleb oma töö käigus vastus leida. Need on eelkõige deskriptiivsuse ja normatiivsuse vahekord; lähtumine mõistest või sõnast; erialaspetsialisti ja keelespetsialisti osakaal.

Tallinna Tehnikaülikooli professor Sulev Mäeltsemees kritiseeris eesti poliitikuid terminite väära ja lohaka

kasutamise ning liigse välismaa nõustajate usaldamise eest. Ta nõudis eestikeelse teadus- ja uurimistöö kestmist. „Teaduskeele edendamise sotsiaalteaduste õppeprotsessis“ (nagu teema ette nägi) sai teada vähe.

Eesti olude ja probleemidega kõrvutamiseks ning toeks oli kavas Kodumaa Keelte Uurimiskeskuse juhataja Pirkko Nuolijärvi ettekanne „Soome keel teaduskeelena“.

Tallinna Pedagoogikaülikooli dotsent Mart Rannut esines teemal „Eesti senine keelepoliitika ettevalmistustes ühinemiseks Euroopa Liiduga“. Tema seisukoht oli, et Euroopa Liit näeb eesti keeles kui kirja- ja riigikeeles eelkõige tööriista ja ootab, et eesti keel oleks ELiga ühinedes konkurentsivõimeline tööriist, ning on valmis eesti keele sellesuunalist arendamist ka toetama. Seetõttu on vaja Eesti keeleseaduse paranduste parandamist, et me üldse ELis olla saaksimegi.

Akad Anto Raukas kõneles „Eesti entsüklopeediast“, mis peaks olema eesti teaduskeele hoidja. Eestikeelsete entsüklopeediate väljaandmine on alati tähendanud mõistete korrastamist ning terminoloogia arendamist. Paraku tuleb A. Raukase tegevuse kohta entsüklopeedia teadusliku peatoimetajana öelda, et ta on jõudnud kohati lõhkuda eriala- ja keelespetsialistide koostöö ning pannud EE keeleteoimetajad eesti õigekirjareegleid eirates raskesse olukorda.

Ettekannetele järgnes palju sõnavõtte ning Elsa Pajumaa soovil ka kahe pöördumise vastuvõtmine. Esimese adressaadiks olid eesti avalikkus, teadusorganisatsioonid, haritlased ja õppurid. Deklaratiivse iseloomu tõttu ei olnud selle heakskiiduga probleeme ja see on avaldatud ajalehes Sirp 3. V 2002, nr 18. Teist, Vabariigi Presidendile, Riigikogule ja Vabariigi Valitsusele mõeldud teksti püüti teha sisukamaks nii konverentsi ajal (konverentsi juhataja prof Mati Ereli, akad Anto Raukase jt ettepanekud) kui ka hilisemate läbirääkimistega. Teise pöördumise ettepanekud edastati 23. mail 2002.

Oktoobri algul ilmusid ettekanded ja pöördumised konverentsikogumikus „Eesti keel teaduskeelena ja Euroopa Liit“ (2002).

Ajakirjas Keel ja Kirjandus on Tõnu Tendri ülevaated seitsmest valdkonniti arutelust (2001, 2002a, 2002b). Väino Klaus andis konverentsi ülevaate (2002).

22. mail 2002 võttis teaduskompetentsi nõukogu vastu „Küsimustiku teadusteema lõpparuande hindamiseks“. Sellest oleneb teaduskorralduses üsnagi palju, mistõttu tuleks esile tõsta dokumendi teise, publikatsioonide kohta käiva punkti lõppu: „Kuivõrd eesti teadlaste ülesannete hulka kuulub ka oma erialakeele arendamine ning uurimistulemuste kättesaadavaks tegemine eesti lugejatele, siis tuleks tulemuste hindamisel positiivsena arvestada ka eestikeelsete publikatsioonide olemasolu.“

1.9. Eesti Terminoloogia Ühing (Eter)

Eesti terminoloogiatöö suurimaks puuduseks on olnud selle laialivalgusus, hajusus, omaette pusimine. Eesti-suguses väikeses riigis peaks seda viga siiski parandada saama. 2001. a loodigi Eesti Terminoloogia Ühing, mille eesmärkidena näeme: 1) koordineerida Eestis tehtavat terminoloogiatööd, 2) koondada olemasolevad terminianndmekogud neid integreerides ja edasi arendades, 3) pakkuda terminoloogilisi teenuseid (termininõuandeid, oskusteksti tõlkimist ja toimetamist jm), levitada oskuskeeleinfot, 4) edendada eesti terminoloogiateooria arendamist, 5) pakkuda terminoloogiakoolitust, 6) korraldada ise või koordineerida nii Eesti-siseste kui ka rahvusvaheliste terminoloogiaprojektide täitmist, 7) liituda rahvusvaheliste terminoloogiaorganisatsioonide võrguga, 8) kirjastada oskussõnastikke ja terminoloogiaalast kirjandust.

Eriti pakiline nende ülesannete hulgas on liitumine rahvusvahelise koostööga. Arvutiajastul ei ole selleks takistusi

ka Euroopa äärealal asuval riigil. Seni oli seda pidurdanud paraku meie endi inertsus, millest on nüüd üle saadud. Eter on saanud Euroopa Terminoloogiaühenduse (EAFT, European Association for Terminology, www.eaft-aet.net) liikmeks ning Eteri juhatuse esimees Arvi Tavast valiti juunis 2002 EAFT juhatusse. Lühikese aja kohta palju on tehtud terminoloogiakoolituse tõhustamisel, seda nii ülikoolide magistriõppes kui ka tõlkijate, toimetajate ja terministandardijate täiendusõppes. Sama eesmärki on teeninud ka ühingu vestlusõhtud.

2. Eesti oskussõnastikud 1996–2002

2.1. Materjali valik

Vaatluse all on ligi kakssada aastatel 1996 kuni 2002 ilmunud sõnastikku, mis esitavad või autori väitel peaksid esitama mingi eriala eesti sõnavara – seega kattuvad teoste valikukriteeriumid umbes Tiiu Ereli varasemate perioodide sõnastikuülevaadete omadega (1981, 1986, 1991, 1997a, 1997b, 1997c). Nagu allpool näeme, ei ole sugugi kindel, kas rangelt võttes võib kõiki neid teoseid nimetada oskussõnastikeks või neis sisalduvaid sõnu terminiteks, kuid kahtlaseimategi näidete sissevõtmine lubab paremini illustreerida alal toimuvat. Välja jäävad ainult religioosse sisuga teosed ja suuresti piltidel põhinevad lasteentsüklopeediad kui oskuskeele seisukohalt marginaalsed nähtused. Määrajaid ja nomenklatuure, mis moodustavad samuti suhteliselt eraldiseisva teoseliigi, on loetelus mainitud, kuna nad hoolimata oma sõnastikukaugest vormist esitavad mahuka ja süstemaatilise terminoloogiatöö tulemusi. Üksikjuhtudel olen sisse võtnud ka ajakirjanduses ja raamatute lisades ilmunud pikemaid sõnastikke. Väike osa vaadeldavaid teoseid on kättesaadav (ka) Internetis, mille muutlikkuse tõttu tuleb vastavatesse kirjetesse suhtuda ettevaatusega: sõnastikke kaob ja tekib juurde, harvemini muutub olemasolevate sisu. Võrgus leiduva kirjeldus põhineb 2002. aasta septembri seisul.

Sõnastike ja nende kriitika lugemisel tuleks arvestada vaadeldud perioodi pikkust. Nagu kogu meie elu, on ka sõnastike koostamise tehnoloogia selle aja jooksul suuri edusamme teinud ning nii mõnegi autori värsked raamatud on perioodi alguse omadest tunduvalt kriitikakindlamad.

2.2. Sõnastiku mõistelisis

Mõisteline võib sõnastik olla kolmes mõttes:

- Vormiliselt: valmissõnastik on järjestatud eriala mõistesüsteemi alusel või esitatud mingis muus temaatilises järjestuses.
- Tehniliselt: sõnastiku aluseks olevas andmebaasis on üks kirje iga mõiste, mitte iga lähtekeele sõna kohta, st sünonüümid on ühes kirjes koos ja nii homonüümidel kui ka polüseemidel on igal oma kirje.
- Mõtteviisiliselt: koostamisel on lähtunud ala mõistesüsteemist, mitte lähtekeele sõnaloendist.

Et väga paljud vaadeldavatest sõnastikest pole mõistelised mitte mingil viisil, tundub olevat kolm võimalust:

- 1) Nimetatud loomulik nõue on viimasel ajal aktuaalsuse kaotanud.
- 2) Need oskussõnastikud on kõlbmatud, kuna nende koostamisel pole järgitud üht olulisemat oskussõnastike koostamise nõuet.
- 3) Need sõnastikud ei ole osa tegelikust eesti terminoloogiatööst.

Esimene variant ei tundu tõenäoline, sest terminoloogiatöö olemus pole ju vahepeal muutunud, kui sõnastikke kommertstoodeteks pidavate kirjastajate ja autorite ilmumist mitte lugeda töö olemust mõjutavaks muutuseks. Kõlbmatuks tunnistada nii suurt osa raamatutest samuti ei tahaks, sest teatud otstarbeks paljud neist siiski sobivad.

Jääb kolmas variant - võtta teadmiseks, et erialasõnastike praktika erineb senikäibivast teooriast üsna märgatavalt, mitte nõuda vaadeldavatelt teostelt kõiki klassikalise oskussõnastiku häid omadusi ning üles leida mingi (kas või kitsas) otstarve, kuhu seda sorti sõnastik siiski sobib. Nii väheneb tunduvalt vajadus mõne kirjastuse toodangut tervikuna hukka mõista.

Kui pooldada mõnd uuemat terminoloogiasuunda, mis enam ei nõua mõistest lähtumist, kas siis esindavad uut ja paremat tulevikku

ka siin kritiseeritavad sõnastikud? Kahjuks ei anna nende kvaliteet alust seda uskuda. Seni heaks peetud teooria ignoreerimise ainus aktsepteeritav põhjus võiks olla, et mõni uuem annab veel paremaid tulemusi; paraku pole nähaolevad tulemused klassikalise terminograafia omadest mitte mingil viisil paremad, kui väljenduda väga leebelt.

Muidugi on vaadeldava ajavahemiku jooksul ilmunud suurepäraseid näiteid süstemaatilisel¹ koostatud sõnastikest, näiteks soomlaste „Valitsuse seletussõnastik“, mille alguses on ka koostajate põhimõtteid selgitatud: „Süstemaatiline sõnastikutöö lähtub **mõistest**, mis kujutab endast mõttetöö tulemusel saadud ettekujutust reaalse maailma objektist. --- Mõiste nimetus on **termin**. --- Mõiste keeleline kirjeldus on **määratlus**. --- Määratlusi täpsustavad **seletused**.” (S047: 51)²

2.3. Vajadus mõistelisuse järele

Võtame nüüd ühe konkreetse sõnastiku. See pole mõisteline. Mis siis? Selgub, et valmis tootest saab kerge vaevaga leida terve rea tüüpviigu, mis reedavad halastamatult koostamiseetodi - mõistepõhises andmebaasis ei saaks sellised vead kuidagi tähelepanuta jääda - ja sellest tulenevalt seavad selged piirid sõnastiku usaldusväärsusele.

Pea vältimatult esineb mittemõistelises sõnastikus **sünonüümivastuolusid**: vasted või määratlused on erinevad ja omavaheline viide puudu.

nr 1420
et otseaur
en live steam, direct steam

¹ Süstemaatilise ja *ad hoc* terminoloogiatöö vastanduse kohta vt ka Wright, Budin 1997.

² Selle peatüki sõnastikunäidete lühendid on tähestikjärjestuses materjali allikate ja lühendite loendis lk 68. Lisa 2 esitab kõik teadaolevad perioodi sõnastikud erialade kaupa.

de direkter Dampf *m*, offener Dampf *m*
 ru острый пар
 nr 2665
 et värske aur, otseaur
 en live steam
 de Frischdampf *m*, direkter Dampf *m*
 ru острый пар (S158)

boring *MinExt* The drilling of deep holes for the exploration or exploitation of oil fields. □ **puurimine**

drilling *MinExt* (1) The operation of boring a hole in the ground, usually for exploration or for the extraction of oil. □ **puurimine** (S149)

1161 coal depot	söeladu	угольный склад
1182 coal storage	söeladu	склад угля
1183 coal supply	söeladu	склад угля
1184 coal supply	kütusevarustus	топливоснабжение
1185 coal supply	kütuse etteanne	топливоподача
1209 coal-storage yard	söeladu	угольный склад
5152 stockyard	söeladu	склад угля (S133)

Seevastu võivad **sugulasmõisted olla tähistatud ühe ja sama sõnaga.**

hypothec (a mortgage or security held by ..) - kinnispant, hüpoteek (pant v tagatis, mis ..)

mortgage - hüpoteek (S004)

ALT (alternate) key muuteklahv, ALT-klahv ○ all hoituna muudab vajutatava klahvi koodi

modifier key muuteklahv ○ muudab teiste klahvide vajutamise tähendust (ALT, CTRL, SHIFT, ALT GR) (S074)

Selliste vastuolude vältimine mittemõistelisena koostatavas sõnastikus ületab inimvõimete piire, kui just maht väga väike ei ole. Isegi oma täpsuse ja süsteemsuse poolest tundud Vello Hanson jättis neid sisse kõigest 3000 kirjest koosnevasse sõnastikuossa (S073), kuna see põhines algusest peale sõnaloendil. Et asi

polnud kiirustamises, näitab samade vigade esinemine ka kolm aastat hiljem ilmunud teises trükis; peale üksikute juhuslikult avastatute tulevad nad ilmsiks alles andmebaasi mõisteliseks teisendamisel.

Sõnastiku koostaja seisukohalt esindavad taolised vead tühist osa kõigist kirjetest ja poleks seetõttu justkui tähelepanuväärsed. Kui aga kasutaja juhtub kas või ühe niisuguse vastuolu avastama, siis langeb (valvsal kasutajal vähemalt peaks langema) kohe usaldus ka ülejäänud kirjete vastu, mis tegelikult võivad olla täiesti veatud.

Lisaks otsesele vastekonfliktile võivad sugulasmõisted olla **tähistatud süsteemivabalt.**

CHIEF financial officer (*am.*) korporatsiooni asepresident finantsalal; finantsala juhataja

CHIEF operating officer direktori asetäitja tootmise alal³ (S012)

STATEMENT väljavõte, kontoväljavõte, väljakirjutis; .. [kokku 27 vastet, nende hulgas pole „teatist“]

STATEMENT of account kontoteatis (*kliendi pangakonto väljavõte*) (S012)

juhistaaz - водительский стаж

juht - руководитель, глава (S035)

Süsteemivabalt õnnestub vastendada isegi tegija- ja teonime ning *ma*-tegevusnime ja teonime.

UNDEREMPLOYED (sunnitult) võimetest/kvalifikatsioonist madalamal töökohal töötav isik; osaliselt töötu; osaliselt rakendatud (töötaja)

UNDEREMPLOYMENT (sunnitult) võimetest/kvalifikatsioonist madalamal töökohal töötamine; osaline tööpuudus, vaeghõive, alahõive; osaline tööpäev/tööhõive (S012)

³ Eestis tundub levivat vastavalt *finantsdirektor* ja *tootmisdirektor*.

MAINTAIN säilitama, alal hoidma; hooldama, ülal pidama, elatama; kinnitama; teenindama; korras pidama; toetama; jooksvalt remontima

MAINTENANCE säilitamine; hooldus, hooldamine; teenindus, teenindamine; korrashoid, jooksev remont; eksploatatsioonikulud; materiaaltehniline varustamine; tehniline hooldus; elatusvahendid (S012)

Mõistelisena koostatava sõnastiku andmebaasis asuvad **homonüümid ja polüseemid** eri kirjetes, mis lubab neile näiteks vastenumbriga järgi täpselt viidata, kasutajale rohkem infot pakkuda ja saavutada sõnapõhisest tunduvalt täpsem vastendus. Sellega pole muuseas midagi öeldud lõpptoote küljenduse kohta - seal võib info paigutada kuidas tahes, kas või tähestikjärjekorda. Lõpptootesse ei pea jõudma mitte mõistepõhise andmebaasi vorm, vaid sisuline kvaliteet.

Kui koostada sõnaloendi põhjal, tehes seetõttu paratamatult mainitud vigu, ja seejärel püüda sõnastiku **suunda muuta**, siis tulevad paljud neist ilmsiks. Nii on juhtunud näiteks „Teaduse ja tehnika seletava sõnaraamatu“ (S149) registriga ja „Inglise-eesti tehnikasõnaraamatu“ (S132) põhjal välja antud eesti-inglise variandiga (S167). Kui esialgne sõnastik on vigade ilmnemise ajaks juba trükist ilmunud, siis on sinna väga raske parandusi teha.

2.4. Sõnastiku eesmärk ja sihtrühm

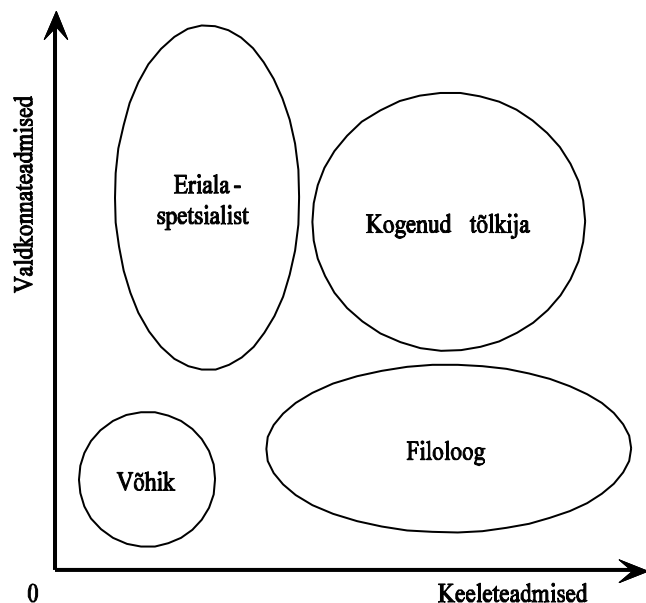
Milleks erialasõnastikke välja antakse? Ma ei pea silmas võimalikke finantskaalutlusi, kuigi paljude sõnastike koostamise meetod ja tulemuse kvaliteet annavad alust nendegi olulisust karta. Mõtlen kasutust, millesse koostaja on oma teose plaaninud. Juba väga ammu (Щепѳа 1940) on mitmekeelseid sõnastikke kirjeldatud keeltepaari suuna järgi: võõramalt tuntumale (passiivne) või vastupidi (aktiivne).

Passiivne sõnastik on mõeldud lähtekeelse teksti (laias mõttes) lugemiseks inimesele, kes lähtekeelt ei oska või oskab halvasti ning kellele tuleb lähtekeele terminid mingite vahenditega arusaadavaks teha; eesmärk on teksti dekodeerimine.

Võib aga seada ka hoopis nõudlikuma, **aktiivse** eesmärgi: eeldada, et kasutaja mõistab loetava teksti sisu ning vajab abi alles järgmisel tasemel - oma teksti produtseerimiseks. Siin karmistuvad täpsusenõuded ning ka sõnastikukirje struktuur muutub enamasti keerukamaks, sest kasutaja vajab rohkem infot. Sellise eesmärgi on endale seadnud vaid vähesed sõnastikukoostajad.

Sõnastiku kasutus ja kasutuskõlblikkus oleneb ka lugeja kompetentsusest, mida tasub eraldi vaadata sihtkeele ja käsitletava ainevaldkonna suhtes (Nielsen ilmumas)⁴. Sihtkeelt emakeelena kõnelev, valdkonna-alase ettevalmistuseta filoloogist tõlkija otsib sõnastikust hoopis teistsugust infot kui kehvapoolse sihtkeeleoskusega erialaspetsialist; neile lisaks on veel olemas inimesed, kes tunnevad nii keelt kui ka ala suurepäraselt, ja need, kes kumbagi eriti ei tunne, pluss täielik vaheastmete spekter.

⁴ Sarnase, kuigi veidi vähem üksikasjaliku jaotuse on esitanud ka Fuertes-Olivera ja Velasco-Sacristán (2001); nende näited konkreetsete sihtrühmade kompetentsuse kohta on siiski veidi liiga järsus vastuolus Eesti reaalsusega. Vt ka Bergenholtz, Tarp 1995: 21.

Joonis 3. Sihtrühmalt eeldatavate teadmiste skaalad ja mõned sihtrühmade näited.

Vaadeldavatest sõnastikest ei ole enamasti näha nende sihtrühma paigutus kompetentsuste skaalal ning seda pole öeldud ka eessõnades. Erinevad sõnastiku koostamisel tehtud otsustused esitavad vastandlikke eeldusi kasutaja kohta. Näiteks väga levinud sõnastikutüüp, mida allpool pakun nimetada *vihjesõnastikuks*⁵, nõuab oma vastete kuhjamise tehnika tõttu küll väga häid teadmisi nii keele kui ka valdkonna kohta, kuid samas silmatorkavalt alahindab kasutaja grammatikateadmisi, esitades märksõnadena ühe sõna mitu vormi, mis normaalse grammatilise kompetentsuse korral oleksid üksteisest tuletatavad (Fuertes-Olivera, Velasco-Sacristán 2001).

2.5. Vasted

Kui sihtkeel on eesti keel, nagu ta meil sageli on, tuleb mängu ka võimalus eesti terminoloogiat korrastada ja arendada. Enamasti osutub see vältimatuks, kui tahta teha aktiivset, eesti keeles kirjutamise abivahendiks sobivat sõnastikku. Kuigi üksikud pidevaid vaidlusi tekitavad vasted võivad jätta mulje eesti

⁵ Tänan Enn Veldit selle termini soovitamise eest.

terminoloogia halvast seisust, et mitte öelda puudumisest mõnel alal, on tegelikult vastete väga suur enamus igal pool ammu välja kujunenud ja (esitusviisi erinevusi arvestamata) kõigis sõnastikes ka ühtmoodi antud. Samas on vaadeldavatest sõnastikest siiski näha, et varasemast teadaoleva vaste puudumist tuleb pea igal alal ette. Sellisel juhul pakub aktiivne sõnastik ühe või mitu uut vastet, mida koostajad soovivad tekstis kasutada, passiivne aga jätab vaste andmata ning piirdub paljusõnalise ümberjutustusega⁶ või esitab vasteväljal tsitaatsõna:

need-to-know basis parajasti piisava info andmine, mis tagab jooksva töö või ülesande täitmise ja mitte rohkem
niche market suurema turu väike erisegment, mida iseloomustavad erilised karakteristikud ja mida võib võtta eraldi (S003)

et *acquis communautaire*

en *acquis communautaire*

fr *acquis communautaire*

de *gemeinschaftlicher Besitzstand*

fi *yhteisön säännöstö* (S048)

Majanduslikust seisukohast on arusaadav tõlkesõnastike kirjastajate soov anda sama materjali põhjal välja ka vastassuunaline sõnastik. Kõige väiksemate kuludega meetod selleks on lihtsalt lähte- ja sihtkeele veerg ära vahetada ja tabel uuesti sortida. Kahjuks sageli tõepoolest just nii tehaksegi. Tekib kaks probleemi, mõlemad seotud esialgse sõnastiku mittetäiuslikkusega vastenduse mõttes. Esiteks, kui enne oli vasteväljal antud ümberjutustusi, siis satuvad need nüüd

⁶ Ümberjutustuseks on nimetatud (Erelt, T 1997: 312) seletuselaadset moodustist, mis asub terminiväljal, kuna koostaja väitel sobiv sihtkeele termin puudub. Lugemiseks mõeldud passiivsetes sõnastikes nad ilmselt tõesti täidavad oma eesmärgi, tehes lähtekeele arusaadavaks seda mitteoskavale lugejale. Kui mitte püüda omistada sellistele sõnastikele sihtkeele arengule kaasaaitamise funktsiooni, siis polegi tegelikult midagi valesti.

märksõnadeks kogu oma pikkuses. Näib ülimalt ebatõenäoline, et keegi võiks sõnastikust otsida vasteid sellistele märksõnadele:

suure väärtpaberipaki ostmine kohe pärast börsi avamist

dawn raid (S003)

Teiseks pakuvad lödvema vastendusega sõnastikud täpse vaste puudumise korral sihtkeeles sageli laiema tähendusväljaga sõnu, mis on sõnastiku tüüpi ja eesmärki (dekodeerimine) arvestades iseenesest täiesti vastuvõetav praktika.

disenfranchise luba ära võtma (S003)

Kirje täpsuse suurendamiseks võiks veel lisada sõna „teatud” või muu umbmäärase artiklina toimiva vahendi, kuid kasutaja intellekti usaldades saab ka selleta läbi. Tekst, mille lugemiseks inimene sõnale vastet otsib, on oma sisu abil täpsustuse loa tüübi kohta juba teinud. Sama kirje suuna muutusel saadakse aga täiesti eksitav vaste:

luba ära võtma disenfranchise (S003)

Kasutajal aitaks vastendust realistlikumalt hinnata teadmine, milline terminipaari liige on originaal ja milline tõlkevaste. Näiteks ESTERM (S029) ütleb seda kasutajale.

Hea näide ümberjutustuste elegantsest vormistusest olukorras, kus neid tõesti kuidagi ei saa vältida, on raamatukogusõnastiku 4. vihik: „Tärniga märgitud võõrvastete puhul on tegemist tõlgetega, kuna täpsed vasted antud keeles kas puuduvad või neid pole sõnastikes toodud.” (S137: 6) Samas siiski antakse need tõlked märksõnadena vastassuunalistes sõnastikuosades - täiuslikust kriitikakindlusest (selles mõttes) jääb puudu ainult viimaste nimetamine sõnastike asemel registriteks, st põhisõnastikule viitavateks otsinguvahenditeks, mitte iseseisvateks teatmeteosteks. „Eesti rahvakultuuri leksikoni” tegijad on sarnases olukorras valinud kindlama tee, jättes „seletavad vasted” registris esitamata. (S052)

2001. aastal ilmunud eesti-inglise sõnastiku (S168) saatesõnas põhjendab Vahur Raid väga tabavalt ümberjutustuste sobimatust

vasteväljale: „Iga eesti-võõrkeele tõlkesõnastiku kasutaja tahab olla kindel, et pakutavad vasted on antud võõrkeeles tõesti olemas, et eestikeelsed terminid pole lihtsalt ära tõlgitud.“ Jääb üle ainult küsida - miks on vaja sõnastiku suuna täpsustust? Kas võõrkeele-eesti sõnastiku kasutaja ei taha olla sõnastiku kvaliteedis kindel? Aiman vastust: inglise keeles on kõik terminid olemas ja neid tuleb lihtsalt teada, samal ajal kui sinna pole midagi parata, et eesti keeles on osa termineid puudu. Niisugusele põhjendusele vastuvaidlemiseks esitab autor sealsamas saatesõnas suurepärase näitematerjali: „Osanik on inglise keeles *participant*, mitte *shareholder*; osa on *participation interest*, *participatory interest* või *ownership interest*, mitte *share*; osäühing on *Limited Liability Company* (LLC - Ameerikas kasutatav termin), mitte aga *private limited company*, nagu esitatud EV Äriseadustiku tõlkes.“

Need väited käivad just terminite kohta, mida inglise keeles ei ole ja väga tõenäoliselt ei saagi olema, kui just Eesti äriseadustik ei muutu mingil põhjusel ingliskeelses maailmas nii kõneväärseks, et kinnistuksid selle kohta käivad inglise terminid. Vahur Raid teeb siin sellesama põhimõttelise vea, mida suuremale osale vaadeldavatest sõnastikest saab ette heita - ta püüab leida ühe keele sõnale vastet teises keeles, tundmata huvi, millist mõistet need sõnad kummaski keeles tähistavad. Lisaks tuleb juurast rääkides terminisse „inglise keel“ suhtuda ettevaatusega: kas või juba Ühendkuningriigi piires kehtib kolm erinevat õigussüsteemi oma mõistete ja terminitega, teistest ingliskeelsetest riikidest rääkimata (Nielsen ilmumas). Eesti äriseadustikus sõnadega *osa*, *osanik*, *osäühing* jne tähistatud mõisteid ei ole ingliskeelsete maade kultuuriruumis olemas sel lihtsal põhjusel, et Eesti äriseadustik seal ei kehti. Samamoodi pole meil olemas USA-s (või oli mõeldud mõnd teist Ameerika riiki?) *LLC*-ga tähistatavat mõistet. Mitte ilmaasjata pole Olev Raudsepp (S015) jätnud ettevõtlusvormidele inglise vasted andmata

- täpset vastet ei ole ega saagi olla kummaski suunas. Äriseadustiku inglise keelde tõlkinud Eesti Õigustõlke Keskuses tuntakse probleemi hästi: „Kuulub ju Eesti kontinentaalõigussüsteemi ning meile tuttavate mõistete edasiandmine inglise kui üldise õiguse keeles ei ole alati kerge ülesanne. Kui ingliskeelses traditsioonis puudub mõni termin sootuks, tuleb Eesti õigustekstis esinev mõiste edasi anda kas kirjeldavalt või kasutada ingliskeelset sõna harjumatus tähenduses. Loetletud põhjustel on mõnikord eestikeelsele terminile leitud ingliskeelne tõlkevaste paratamatult pelgalt konkreetse kontekstis esineva probleemi lahendus, mis püüab võimalikult selgelt vahendada antud kaastekstis esinevat tähendusnüanssi.” (S028) Ka Andres Aule hoiatab mõistesüsteemide mittekattumise eest: „Sõnaraamat keskendub just Eesti õiguskorras kasutatavale terminoloogiale ja sõnavarale ning seepärast on koostaja on püüdnud vältida selliseid ingliskeelseid vasteid, mis on ainuomased angloameerika õigusele ja millel on angloameerika õigustaustas tähendus, mis eristub kontinentaalõiguses kasutatavatest mõistetest.” (S030: 5)

Vahur Raidi väite, et *participant* tähendab USA-s sama, mis *osanik* Eesti äriseadustiku osauhingute peatükis, tõestuseks tuleks leida USA õigussõnastik, mis sõna *participant* näiteks üheksanda⁷ tähendusena viitaks Eesti õigussüsteemile, või absoluutse miinimumina mainiks midagi teatud liiki piiratud vastutusega äriühingute kohta kuskil kolmandas maailmas. Samuti oleks huvitav näha viidet usaldusväärsele allikale, mille kohaselt järgmised terminid on inglise keeles „tõesti olemas”: *warrant service* (garantiiteenindus), *breakeven* (omadega välja

⁷ Nt Black 1991 annab sõnale *participant* 8 tähendust, millest ükski ei käi osalemise kohta piiratud vastutusega äriühingutes. Sõnastiku järgmises versioonis (Black 1999), mille märksõnad on "*sharpened and tightened*" (täpsustatud ja tihendatud; lk ix), puudub *participant* hoopis.

tulema, st verb), *called-in employee* (palgatud töötaja), *handing-over record* (üleandmis-vastuvõtmisprotokoll). Või mis kuidagi vihjaks järgmiste vastete võimalikkusele: *profit - kasu tooma* või *come into use - kasutusele võtma*. Muuseas, selle eesti-inglise sõnastiku kasutatud kirjanduse loetelu 12 nimetusest pole mitte ükski välja antud ingliskeelses riigis!⁸

Olen üritanud hoiduda konkreetsete terminite kallal norimisest, kuigi (või õigemini: kuna) materjali selleks leiaks kerge vaevaga pea igast sõnastikust. Siin tegin erandi ainult vastuseks autori enda eessõnas kirjutatule. Et vastus oleks täielik, olgu toodud veel väike valik ettevõtlusvormide inglise vasteid sama autori osalusel koostatud, ühtse sarja moodustavatest ja paariaastase perioodi jooksul ilmunud sõnastikest.

Turundus:

aktsiaselts joint-stock/stock company, public limited company (PLC) (GB), incorporated company (US)

osaühing private (limited) company, limited liability company (LLC) (S010)

Rahvusvaheline äri:

[aktsiaseltsi ei ole, aga:] **avatud aktsiaselts** public limited company (plc)

osaühing Limited-Liability Company (LLC); joint-stock company (S009)

Pangandus:

aktsiaselts corporation (US), limited company (GB)

osaühing private (limited) company, limited liability company (LLC) (S007)

Veondus:

⁸ Ainus seletav sõnastik - Koch, R., A-Z of Management and Finance. St. Petersburg: Piter Press, 1999 - on küll algselt ilmunud USA-s (1995), kuid seegi ei anna oma mahu ega teemavaliku poolest välja ainsa mõisteid esitava allika mõõtu nii ulatusliku sõnastiku koostamisel.

aktsiaselts (selle osanikud kannavad täit materiaalset vastutust firma kohustuste eest) joint stock company (US) **osaühing** limited liability company (LLC) (S125)

Muuseas, Eesti äriseadustiku järgi pole aktsiaseltsil *osanikke* (on *aktsionärid*) ja aktsionärid **ei** kannu täit materiaalset vastutust aktsiaseltsi kohustuste eest (selles ongi aktsiaseltsi mõte); *firma* on äriseadustiku ja korralike sõnastike (nt S015, S049) järgi *ärinimi*, millel ei saa kuidagi olla kohustusi.

Ma ei ole pädev võtma sõna Eesti äriseadustikus sätestatud ettevõtlusvormide ingliskeelse nimetamise asjus. Küll aga on selge, et:

- nii konfliktseid vasteid pakkuda pole otstarbekas, olenemata sellest, kas mõni neist eraldi võetuna sobiks või mitte;
- Eesti-spetsiifilise nähtuse kirjeldamine võõrkeeles on preskriptiivse iseloomuga ülesanne, mida seaduseteksti ametlik tõlge sobib lahendama palju paremini kui sõnastikueessõna väide kujul „x on y, mitte z“.

Suhtumise võrdluseks ja teema lõpetuseks sobib tsitaat ühe palju läbimõelduma mulje jätva (kuigi samatüübilise) sõnastiku autoritelt: „Seda tööd tehes tunnetasime oma keelelist piiratust. Elamata ja töötamata pikemat aega üheski .. ingliskeelses kohas, ei saa end pidada piisavalt pädevaks mitte ainult ingliskeelsete mõistete varjundite vaid ka nende kasutusala kohta.” (S131: 3)

2.6. Normatiivsus

Vastete problemaatikaga on tihedalt seotud ka sõnastiku ja selle aluseks oleva terminoloogiatöö normatiivsuse-deskriptiivsuse mõõde. Deskriptiivne töö seisneb olukorra kirjeldamises, normatiivne aga seab eesmärgiks terminikasutuse ühtlustamise, pakkudes kokkulepituid või soovitatavaid variante. Normatiivne sõnastik võib esitada ka mittesovitatavaid vasteid sobivald märgistatuna.

rules of origin päritolunormid, {päritolureeglid} (S038)

Selline esitus võtab kasutajalt kahtluse, kas päritolureeglid on olemas lisaks päritolunormidele ja kui on, siis mida see sõna võiks tähendada. On olemas, tähendab sama, ainult sõnastiku autorid ei soovita teda kasutada. Nii mittesoovitatava kuju esitamata jätmine kui ka tavalise paralleelvormina esitamine oleks vähem informatiivne lahendus. Üks hoiatus siiski - keelenõu ja -arutelude kogemus näitab, et muidu pädevatele terminoloogidelegi valmistab tõsiseid raskusi sõnastike sissejuhatuste lugemine. Olgugi ÕS-is ebasoovitatavad sõnad lausa kahekordselt esile tõstetud, looksulgude ja väiksema kirjaga, tajutakse neid tavaliste sõnadena („Aga ÕS-is on nii kirjas!“).

Eesti tingimustes käib normatiivsus pea eranditult eesti keele kohta, välja arvatud vaid üksikud rahvusvahelised projektid, kus korraga koostatakse mitme keele osad, igauks omal maal (nt S129); teatud mööndustega ka Eesti-spetsiifilised alad nagu äsja pikalt kõne all olnud õigussüsteem (nt S028, S030) või rahvakultuur (S052). Üldjuhul aga ei ole realistlik siin omapäi võõraid keeli normima hakata. Sageli on kättesaadav vastavate võõrkeelte terminoloogia usaldusväärselt normitud kujul, näiteks terministandardid, kuid ainult nendes leiduvaga pole mõtet piirduda kas või juba nende suhteliselt väikese mahu ja pika värskendustsükli tõttu.

2.7. Vormistustäpsus

Valmis sõnastikku vaadates on lihtne tuvastada, kas vormistatud on hoolega või mitte. Kahtlane vormistus äratav teadagi kahtlust ka ülejäänud töö kvaliteedi kohta - kui korralikuks vormistamiseks ei jätkunud aega, tahtmist või oskusi, kas siis näiteks sisulise toimetamise jaoks jätkus?

Korralik vormistus hoiab **sõnaliigid lahus**. Vaadeldavate teoste hulgast võib aga ridamisi leida näiteid, kus eriti inglise-eesti suunal on eri sõnaliigid ühes kirjes koos.

cramp [kramp] kramp; krampi tõmbuma (S109)

Saab ka nii, et polüseemse sõna ühest tähendusest on verb ja teisest nimisõna:

report aruanne; (kuhugile) ilmuma, endast teada andma (S003)

On ka sõnastikke, mis rahumeeli vastendavad ühe sõnaliigi teisega.

in CORRESPONDENCE with (millegagi) vastavuses olema; kirjavahetust pidama (S012)

anaboolne (anabolic): sünteesi soodustav ühend (nt hormoon) või sünteesiprotsess organismis (S016)

Tõsi, mõnikord võib ühe sõnaliigi vastendamine teisega olla vältimatu kompromiss - näiteks kui mingi standardfraasi sisu kandev sõna on ühes keeles verb, nt *otsustama*, ja teises nimisõna, nt *otsus* fraasis *otsust tegema* (S048, vt märksõna *otsus*). Siis võib teatud sõnastikutüüpides osutada andmebaasi mõistelisuse säilitamise huvides vajalikuks nende omavaheline vastendamine. Ilmselt leidub ka ilusamaid viise selle kompromissi vormistamiseks, kui teda tõesti peaks esinema (ülalviidatud näidetes kindlasti mitte), aga üks pehmendav asjaolu on see siiski.⁹

Korrektne on hoida **selgelt lahus vasted ja seletused**. Nagu juba nägime, ei sobi ümberjutustused, mis seletuseväljal on omal kohal, vasteväljale kohe kuidagi. Probleemi vältimiseks tuleb kirje vormistada kuidagi nii, et piir kirje eri osade vahel oleks kasutajale intuiitiivselt selge. „Arvutikasutaja sõnastiku“ kohta saadud tagasiside osutab, et vaste- ja seletusevälja arusaadavaks eristamiseks ei piisa näiteks suurest rõngast nende vahel:

spooling (< simultaneous peripheral operation on-line)

spuulimine ○ „simultaanne rivis-andmevahetus“,

⁹ Tänan selle tähelepaneku eest Margit Langemetsa.

multitegumsüsteemis andmesisestus v -väljastus üheaegselt töötluusega (S074)

See kirje on üks neist, mida on süüdistatud ümberjutustuse pakkumises vasteks. Ilmselt tasuks proovida paigutada väiksemas kirjas seletus omaette reale.

Sisu seisukohalt on eriti oluline **polüseemide ja metonüümide esituse** järjekindlus. Ebatäpselt vormistatud sõnastikud tavaliselt vastenumbreid ei kasuta ja koma ning semikooloni tähendust vasteväljal praktiliselt ei diferentseeri, mõnikord andes vasted lausa tähestikjärjekorras. Polüseeme ja metonüüme mitteeristav esitusviis annab kasutajale väga vähe infot vastetena antud sõnade kohta või nende seose kohta märksõnaga:

klaas - стекло, стакан

sisse kandma, viima, tooma, maksma - вносить, внести

(S035)

Vormistuse alla kuulub ka **sortimismeetodi valik** - kas ja kuidas sortimisel arvestada tühikuid ja kirjavahemärke. Kui näiteks on sõnastikus otsustatud esitada läbivas tähestikjärjestuses nii liitverbe kui ka neile vastavaid tegevusnimesid, siis nende paiknemine üksteisest eemal on üsna ebaintuitiivne:

ära võtma

ära ütlema

.. [veel 45 märksõna]

äravahetamiseni sarnane

äravõtmine (S035)

Sama kehtib ka liitterminite ja vastavate põhisõnade omavahelise kauguse kohta. Kui kasutaja hoolega meeles peab, et tühik osaleb sortimises, siis leiab ta vajaliku siiski üles. Kui aga sortimises osaleb ka sünonüüme eraldav koma, siis teeb see kasutaja elu juba lausa võimatuks, eriti koos polüseemide ja homonüümide pealtnäha juhusliku kohtlemise ning ebajärjekindla komakasutusega:

tugev - сильный

tugev verejooks - сильное кровотечение

tugev, vastupidav - прочный (S035)

tasu suurus - размер вознаграждения, платы

.. [9 märksõna]

tasu, hüvitise suurus - размер вознаграждения (S035)

Nagu viidatud sõnastik, esitavad Helle Vissaku ja Jüri Vissaku teisedki raamatud fraseoloogiat oskussõnastiku kohta suhteliselt palju, võttes sõnastikku sõnad ja väljendid sellises vormis, nagu nad esinevad mitmesugustes juriidilistes tekstides. Lisaks harjumatusel „.. soodustab sellise printsiibi rakendamine stampväljendite teket ja keele loomuliku tarvituse lämmatamist.“ (Siigur 1999: 34)

Inglise lähtekeeleaga sõnastikes tuleb ka arvestada, et tolles keeles võib terminiosade kirjutamine kokku, lahku või sidekriipsuga sageli varieeruda (vrd Veldi 2001: 26), seetõttu ei tarvitse kasutaja leida otsitavat, kui valitud sortimismeetod paigutab need kolm varianti üksteisest väga kaugemale.

Ja lõpuks, ei ole mingit alust arvata, et kasutajal tekiks idee otsida väljendit *по телефону* sõnastikust *п*-tähe alt, 6 leheküljetäie *по*-märksõnade hulgast (S035). Selliste väljendite paigutamine põhitermini kirjesse oleks palju harjumuspärasem.

2.8. Levinud tüüpe

Nimetatud omaduste uurimisel eralduvad vaadeldavate teoste hulgast mõned suhteliselt homogeensed klassid, mille prototüüpseid esindajaid proovin lühidalt kirjeldada. Muidugi ei õnnestu selliste klasside tsentrite lähedale paigutada kaugeltki mitte kõiki sõnastikke - suurem osa jääb täitma klassidevahelist perifeerset ala, pluss mõned ülesehituselt täiesti erandlikud.

Kõige puhtamad oskussõnastikud on **standardid ja standardikavandid** - mitte oma ametliku staatuse pärast, sest terministandardid on niikuinii soovitusliku iseloomuga ja teinekord ei vaevu neid täitma isegi neid välja töötanud asutus

ise oma ametlikes dokumentides¹⁰ (nii polegi vaja vahet teha täisstandardite ja kavandite vahel). Standardite väärtus seisneb nende läbimõelduses. Nad on mõistelisena koostatud ja esitatud, aktiivsed, normatiivsed, täpselt vormistatud, kõigil mõistetel on klassikalised definitsioonid. Arusaadavalt on selliste ülivõrdes sõnastike koostamine väga töömahukas, millest tulevadki standardite peamised puudused: nad on liikuvamatel aladel juba ilmudes mitu aastat ajast maas ning suhteliselt väikese mahuga – kuni mõni tuhat kirjet. Kõik vaadeldavad terministandardid on rahvusvahelistest standarditest tõlkemeetodil üle võetud. Prototüüpne näide: sensoorse analüüsi sõnavara standard (S023).

Täppissõnastik võiks olla sõnastikutüübi nimi, kuhu kuuluvad mõistelised, aktiivsed, normatiivsed, täpse vormistusega suuremahulised kaks- või rohkemakeelsed sõnastikud. Seletused on olemas, kuid kalduvad lakoonilisusele (alamärgenditest ja üksikutest piirdeselgitustest määratlusteni). Seda tüüpi sõnastiku koostamise suhteline lihtsus võrreldes standardiga, põhimõtteliste miinuste puudumine ja isegi mõned eelised – piirdeselgitus vananeb aeglasemalt kui definitsioon – teevad temast ideaalse vormi, mille poole tegelikult püüdleavad paljude allpool nimetatud sõnastikutüüpide autorid. Prototüüpne näide: keskkonnasõnastik (S129).

Oskussõnastike hulka võib julgelt lugeda ka **entsüklopeediad**. See liik sisaldab tegelikult kaht alamliiki: Eesti teadusest lähtuvad originaalid (enamasti Eesti Entsüklopeediakirjastuse väljaanded) ja rikkalikult illustreeritud tõlkeentsüklopeediad. Viimaseid ilmub mitmesugustel populaarsetel aladel järjest rohkem. Entsüklopeediadki on mõistelisena koostatud ja sageli ka esitatud, neil on usaldusväärsed ristviited. Tihtipeale on entsüklopeedias põhimärksõna seletuse tekstis sisse toodud

¹⁰ Nt standarditõlkes (XML) on teadlikult kasutatud terministandardist EVS 2382 erinevaid termineid.

lisamärksõnu. Alamliikide prototüüpsed näited: astronoomia-
leksikon (S056) ja füüsikaleksikon (S059).

Üht väga levinud liiki, mis ei taha kuidagi mahtuda
oskussõnastiku määratluse alla, võiks nimetada **vihjesõnastikeks**.
Need on mittemõistelised, passiivsed, ebatäpselt vormistatud,
seletusteta, kakskeelsed, suuremahulised (kümneid tuhandeid
märksõnu), sageli mõlemasuunalisena välja antud tõlkesõnastikud.
Neid iseloomustab vastete kuhjamise tehnika - vasteid antakse
väga palju, kasutaja ülesandeks jääb nende hulgast konteksti
sobiva valimine. Selles mõttes sarnanevad vihjesõnastikud
sünonüümisõnastikele, et aitavad kasutajal meelde tuletada sõna,
mis on tema leksikonis tegelikult juba olemas, „keele peal”.
(Sierra, McNaught 2000: 1) Prototüüpne näide: majandussõnaraamat
(S012).

Vihjesõnastiku kasutamine on nagu ajurünnak, kus lastakse
fantaasial vabalt lennata ja pakutakse igasuguseid, ka esmapilgul
äärmiselt kummalisi lahendusi, lootuses et mõni uitmõte juhib
õigele teele. Kritiseerimine on ajurünnaku selles järgus (st
sõnastiku koostamise ajal) täiesti keelatud. Saadud fantastilisi
ideid tuleb aga kasutajal mõne täpse sõnastiku abil kritiseerida,
nagu ongi soovitatud näiteks „Eesti-inglise majandussõnastiku”
eessõnas (S001). TEA ja Festarti eesti-inglise majandussõnastikud
koos suurte inglise seletavate majandus- ja õigussõnastikega
annavad tõepoolest kokku üsna vettpidava tulemuse - vähikul endal
ei tule otsitav võõrtermin pähe, sõnastik pakub suunavaid
vihjeid, ja nende põhjal saab suurest seletavast valida sobiva.
Mõnikord sobib lausa üks vihjetest, mõnikord viib selleni suure
sõnastiku korralik viitesüsteem, mõnikord leidub sobiv termin
lihtsalt tähestikulisest naabrusest.

Vahur Raid on oma kriitikavastuses (1998) nimetanud
vihjesõnastike ilmumise peapõhjuse: „Turg nõuab kannatamatult
toodet.” Tõepoolest, sageli on vihjesõnastik ainus koht, kust
vajaliku vaste või selle juurde viiva vihje leida võib, niisiis

on ta parema puudumisel asendamatu. See aga ei vähenda ettevaatliku suhtumise vajadust ega võimalda läbi ajada saadud vastete kontrollimiseta mõnest usaldusväärsest allikast. Ja paraku näitab keelenõu kogemus, et asjatundlikke sõnastikukasutajaid on väga vähe.

Kõik väliselt sarnased vihjesõnastikud pole siiski ühe vitsaga löödud. Näiteks Vahur Raidi viimastel aastatel Festartis ilmunud sõnastikud on palju paremini toimetatud kui varasemad ning restoranipidaja sõnastikus (S019) on vastete kuhjamise tehnika kasutus vähenenud sedavõrd, et tulemust ei saagi enam päris vihjesõnastikuks pidada. Ka üks uuemaid Ants Pihlaku osalusel valminuid (S003) on väga kiiduväärselt vabanenud mitmest varem esinenud puudusest: ümberjutustusi pakutakse vasteks palju vähem ning sõnastiku suuna muutmisel on peaaegu õnnestunud vältida nende esitamist märksõnadena, eri sõnaliikidesse kuuluvad homonüümid on kohati saanud igaüks eraldi kirje jms.

Mõnes mõttes vihjesõnastiku vastand on **lihtsõnastik**. See kaks- või rohkemakeelne normatiivne, seletusteta tõlkesõnastik vastendab kõik oma keeled üksüheselt, esitades ainult kohati (väidetavaid) täissünonüüme. Koostamise mõistelisust on sõnastiku ülimalt lihtsuse tõttu raske tuvastada (mis ühtlasi tähendab, et see kriteerium pole selle sõnastikurühma puhul tulemuse seisukohalt ka väga oluline); ka ebatäpselt vormistada on nii lihtsat sõnastikku üsna raske. Maht on enamasti vihjesõnastike omast palju väiksem ja eriala kitsam. Kuna tegelikus elus lahknevad eri kultuuriruumide mõistesüsteemidki, keelte terminisüsteemidest rääkimata, siis saabki selline vastendus olla usutav ainult väga kitsas ja selgelt määratletud normatiivses kontekstis. Prototüüpne näide: viiekeelne Euroopa Liidu sõnastik (S048).

On iseloomulik, et standardil, entsüklopeedial ja täppis-sõnastikul on koostajaid/toimetajaid enamasti palju, erinevalt ühe kuni paari inimese tehtud vihje- ja lihtsõnastikust.

2.9. Kas saaks teisiti?

Viie aasta jooksul on ilmunud umbes poolteist korda rohkem erialasõnastikke kui eelmise sama pika perioodi kestel. Nende hulgas on paar suurepärasest ja üsna mitu väga head raamatut; sõnastikuturu küpsedes tõuseb tasapisi ülejäänutegi tase. Arenguruumi on just produktiivsemad sõnastikukirjastajad endale siiski jätnud sellisel määral, et tundub olevat õigustatud käesoleva lõigu pealkirja küsimus.

Olles ka ise sõnastikutööd proovinud, kujutan väga hästi ette, kui lootusetult töömahukas on kõige algusest lõpuni õigesti tegemine. Mõistelisena koostatava sõnastiku mahu ülempiiriks, kui just kogunud terminoloogi käsutuses pole tõeliselt hea koolitusega meeskonda, on soovitatud 1000 mõistet (Picht, Draskau 1986: 166). Mitme siin vaadeldud sõnastiku maht ületab seda piiri kümneid kordi, seega näib ideaal olevat pea kättesaamatus kauguses. Sellegipoolest kooruvad nende sõnastike uurimisest välja mõned suhteliselt lihtsad meetodid, millega saaks oskussõnastike praegust keskmist taset üsna silmanähtavalt parandada ning tuua vihje- ja lihtsõnastikud lähemale traditsioonilisele ettekujutusele oskussõnastikust. Need meetodid pole muidugi midagi uut; nende kordamist siin õigustab ainult ilmunud sõnastike reaalsus.

Alustada tuleks sõnastiku sihtrühma ja eesmärgi määratlemisest: kes, millist infot ja mille jaoks hakkab sõnastikust otsima? Sellest oleneb kõik järgnev. Eesti kirjastused on juba nii palju arenenud küll, et võiks olla möödas „kõigile majandusega kokku puutuvatele inimestele“ suunatud sõnastike aeg.

Läbi mõelda võiks märksõnade valiku ja esitusviisi. Igast sõnast tasub sõnastikku panna täpselt üks vorm (kindlasti algvorm) ja liitterminid ning fraseoloogia esitada mingil otsimist võimaldaval viisil, nt põhisõna artikli koosseisus või vahetus läheduses. Selleks tuleb loobuda parajasti käepärast

oleva tekstitöötlusprogrammi sortimisvahendite pimedast usaldamisest ja tulemus kriitilise pilguga üle vaadata.

Ühelt poolt homonüümide-polüseemide ning teiselt poolt vaste ja seletuse lahushoidmiseks tuleks veidi vormistusega vaeva näha. Isegi ainult müüginumbritele mõtleva autori peaks panema mõtlema asjaolu, et vormistustäpsuse järgi on ostjal poes väga lihtne sõnastiku kvaliteedi üle otsustada. Kui sobivat vastet pole käepärast, ei tasu seda häbeneda ja seletust vasteks pakkuda, vaid jätkata selget ja kasutaja suhtes ausat vormistust. Eeskujuks sobib midagi klassikalist, kas või mõni mahukam üldkeelega sõnaraamat. Ka spetsiaalne sõnastike koostamiseks mõeldud tarkvara, mis niisuguseid küsimusi aitab lahendada, ei ole hinna poolest enam sama ületamatus vastuolus kirjastajate võimalustega kui kümme aastat tagasi.

Kuigi tõlkesõnastiku mehaaniline suunamuutus on ilmselt majanduslikus mõttes väga ahvatlev, tuleks end siiski veidi tagasi hoida. Niimoodi koostatud vastassuunaline sõnastik pole mitte ainult ise kasutuskõlbmatu, vaid ta toob teravalt esile ka algses sõnastikus paratamatult esinevad ebäühtlused. Sel teemal torkavad positiivsete näidetena silma Euroopa Liidu sõnaraamat (S038), mille eesti-inglise ja inglise-eesti osad on kumbki eraldi koostatud kasutaja mugavust silmas pidades, ja asjaõigussõnaraamat (S030), millel on jäetud isegi register andmata, kuna see poleks kooskõlas sõnastiku otstarbega.

Viimasel ajal suurte keelte baasil terminograafia ja oskusleksikograafia praktikutele antud soovitused (nt Bergenholtz, Tarp 1995; Temmerman 2000; Cabré 1999b), mis sisaldavad olulise ja mõistesüsteemi koostamisele eelneva osana korpuslingvistikat, pole sageli eesti keele puhul rakendatavad selle väiksuse tõttu. Piisava mahu ja spetsialiseeritusega korpusi pole ja kui oleks, siis tähendaks sõna sobivalt arvukas esindatus korpuses ühtlasi seda, et ühtlustamise probleem on ammu lahendatud. Suured keeled võivad endale lubada sõnastike

koostamist erialatekstides leiduva põhjal. Meil aga tunneb kõige teravamalt puudust ajakohastest sõnastikest just sellesama erialateksti kirjutaja.

Kui õpikute järgi otsustada, siis korpusepõhise (oskus-) leksikograafiaga tegelevad suurtes keeltes leksikograafid, ainult erandjuhtudel konsulteerides erialaspetsialistidega mõne üksiku keerulise mõiste selgitamiseks. Eestis on olnud teistsugune nii praktika kui ka teooria. Sõnastikke koostavad kas keeleteadlikud erialainimesed või, mis veelgi parem, erialainimestest ja lingvistidest koosnevad komisjonid. „Mis tahes eriala oskussõnavara loomine ja oskuskeele korraldamine on kõigepealt vastavat eriala käsitleva teaduse probleem. Järelikult on majandusalase sõnavara loomine ja korraldamine majandusteadlaste ülesanne. Ei ole põhjust arvata, et keeleteadlased peaksid hakkama majandusteaduse jaoks „keelt tegema“; see ei annaks häid tulemusi.“ (Mereste 1974: 84)

Teine erinevus suurtest keeltest on meie terminoloogiatöö valdav sekundaarsus. IT-s ja teistel tugeva liiderkeelega aladel nõuab suurt jõupingutust, et hoiduda semasioloogilisusest lähtekeele suhtes ja püüda lähtekeele sõnaloendi taga näha mõistesüsteemi. Kui keegi ka on nii teadlik, et jätab inglise terminisüsteemi kõrvale ja ehitab algusest peale mõistesüsteemi, siis ikkagi on mõiste kõige loomulikum identifikaator seesama inglise termin, mitte mõiste asendit mõistesüsteemis näitav kood, mis paneb täiendava koormuse terminoloogi meeleskindlusele mõistest lähtumisel.

Siiski ei ole põhjust kahelda, et isegi kui õpikutes kirjeldatav süstemaatiline terminoloogiatöö tundub utoopiline, viib ainuüksi mõistest lähtumise lihtsa reegli tunnistamine praegusest palju paremate tulemusteni.

3. Oskuskeelekorralduse seisund erialadel

3.1. Kokkuvõte küsitlustulemustest

2002. aasta lõpus erialainimeste hulgas läbi viidud küsitlus nende alal toimuva oskuskeeletoe kohta andis tulemuseks ootamatultki positiivse üldpildi. Optimismiks annab põhjust nii vastanute suur hulk, probleemi teadvustatus kui eelkõige entusiasm sellega tegelda. Üksikute eranditega põhineb oskuskeeletoe praegu tegijate ettevõtlikkusel ja missioonitundel. Tahtmist jätkub; suurima takistuse moodustab aja- ja rahapuudus, mille leevendamine võimaldaks kohe käivitada mitmeid sõnastikuprojekte.

Oskussõnavaraga seotud tegevus on eelkõige koondunud kõrgkoolide juurde, kus vajaduse emakeelse väljenduse järele põhjustab õppekirjanduse ja loengute koostamine. Valdav osa õppejõududest nõuab seda tööd ka oma üliõpilastelt (näiteks bakalaureuse- või magistritöö lisana). Parem on oskussõnavara olukord pikema õpetamistraditsiooniga erialadel.

Kuigi ühelt poolt mõistavad õppejõud omakeelse sõnavara tähtsust, lasub neil kohustus avaldada teaduslikke töid ikka ainult inglise keeles. Ankeedivastustest jäi kõlama mõte, et kuni eesti keeles avaldamine, olgu siis teaduslikul või populaarteaduslikul tasemel, ei ole prestiižne, rääkimata sellest, et see oleks iseenesestmõistetav, pole loota ka oskussõnavara kiiret arengut. Eesti keeles avaldatud materjalid on olnud pigem kirjutajate missioon oma rahva ees. Koputati kogu teadusüldsuse südametunnistusele, et grantide taotlemisel peaks olema üheks tingimuseks ka eestikeelne kirjatöö.

Kuigi teadustöö ülikoolis, eriti selle kõrgemal astmel on hinnatav võõrkeelse materjali üllitamisega, ei tohi siiski unustada, et osa materjalist jõuab ka tavainimeseni, kooli ja

ajakirjandusse. Selline mure on juba mõnda aega kõigil geeniprojektiga seotud aladel, sest neil teemadel kirjutatakse ajalehes ja räägitakse raadios nüüd peaaegu iga päev; samuti muretsevad teoloogid ja meediaõppejõud, et seoses nende eriala jõudmisega kooliprogrammi vajavad vastavat emakeelset oskussõnavara kõik need, kes seda õpetama hakkavad.

Väljaspool õppetööd on suuremad oskuskeelega seotud keskused erialaliitudes ja riigiasutustes. Viimased on eelkõige seaduste loomise ja tõlkimise käigus sunnitud korrastama oma keelt, mille eest tuleb nähtavasti olla tänulik EL-i dokumendirohkusele. Selle raames on palju tööd tehtud koos Eesti Õigustõlkekeskusega.

Sõnaraamatu koostamise plaane oli enamikul vastuist, kuid üha rohkem räägiti kavatsusest teha see elektroonilisel kujul, et huvitatud saaksid seda kodulehel kasutada. Eriti oluline on see aladel, kus uusi termineid ja värsket infot üha juurde tuleb.

Ankeedivastustest selgus, et keeleinimeste kaasamine piirdub sageli vaid Keelenõu telefonil helistamisega. Erialadel, kus olid töörühmad, olgu siis vabatahtlikkuse alusel või töökohustusena, kuulusid sinna ka keeleinimesed, vähemalt oma keeleteoimetaja. Vastajad ei väsinud kiitmast Rein Kulli ja Tiiu Ereldit koostöö ja väga asjakohaste nõuannete eest. Paljud vastuist on saanud abi Eesti Õigustõlke Keskusest.

Kuigi praktikas oli koostöö keeletespialistidega väike, tundus vajadus selle järele ometi suur. Keeleinimeste nõu ja abi suuremahuliste ja oluliste sõnavaratööde puhul oodatakse, kuid oma kirjutiste keeleteoimetaja kätte andmisega ollakse pigem ettevaatlik, sest ebameeldivaid kogemusi liigaktiivse keeleteoimetajaga oli paljudel.

Lisaks vajadusele kaasata terminitöösse keeleinimesi selgus vastustest, et vaja on metoodilist juhendamist (näiteks sõnastike koostamisel) ning teretulnud oleks oskussõnaõpetust käsitlev koolitus. Vaatamata rõhutatud ajanappusele olid ometi peaaegu kõik nõus vähem või rohkem kaasa lööma, kui keegi nende ala

sõnavara korrastama hakkab. Välise initsiatiivi suhtes oli enamik vastanuist ettevaatlik, sest nii tahtmist, tegijaid kui teadmisi jätkuvat endalgi. Kui vaid keegi raha hangiks. Küll aga rõhutati vajadust kaasata uute sõnaraamatute vms koostamisse ka naaberalade spetsialiste, sest integreeruvus maailmas on oluline püüelda ühtlustamise poole.

Rahamure leevendamiseks nägi osa neist, kes võttis vaevaks küsimustikule vastata, võimalust teha seda Eteri kaudu: kunagi ehk saab Eteri soovitus rahataotlusel positiivse vastuse eelduseks.

Lõpuks rakubioloogi ja õppejõu Toivo Maimetsa kokkuvõte oskussõnavara töö olulisusest eesti rahvuslikus püsijäämises: kui keegi ei kirjuta erialaraamatuid eesti keeles, siis erialale pole sellest mingit kahju, küll aga nii eesti keelele kui ka rahvuskultuurile.

3.2. Küsitlustulemused teatmematerjalina

Lisas 2 on erialade kaupa süstematiseeritud need vastused, millest on oodata kasu terminiinfo otsijatele, näiteks tõlkijatele või (üli)õpilastele. Samuti, arvestades isegi väikeses Eestis võimalikuks osutunud regionaalset ja amet- või koolkondlikku killustatust, võiks see loend aidata informeerida eri seltskondi üksteise tegemistest, eriti seoses sõnastikuplaanidega. Vastustest ilmneseid mõned alad (nt sõjandus), kus teadmatusest põhjustatud dubleerimise oht on päris reaalne.

Alade liigitamiseks on kasutatud hariduse erialade rahvusvahelist klassifikaatorit ISCED 97, millel põhineb ka nt Haridusministeeriumi õppekavade register (saadaval aadressilt www.hm.ee). Iga ala kohta on antud järgmised andmed, sellises ulatuses nagu neid on õnnestunud hankida.

- Eksperdid, kes on lubanud ennast tülitada terminoloogiliste küsimustega. Kontaktandmete

avalikustamise luba on kolmeastmeline: vabalt avaldamiseks, ainult tõsisele küsijale või ainult Eterile teadmiseks. Paljud eksperdid jätsid sellele küsimusele vastamata, samuti on mitut inimest soovitanud keegi teine ja nad ise pole oma valmisolekut kinnitanud - nende andmeid käsitleme ainult Eterile antutena. Kontaktandmete avalikustamise küsimus muutub oluliseks tulemuste plaanitaval avaldamisel veebis.

- Terminiallikad. Siin on alates 1996. aastast ilmunud oskussõnastikud ning, juhul kui mõni ekspert neid on maininud, ka õppevahendid, varasemad sõnastikud jms, kust vastava eriala tunnustatud sõnavara võib leida.
- Oskuskeelee senine korraldamine ja sõnastikuplaanid. Ekspertide vastuseid on vormiliselt ühtlustatud ja näpuvigu ning meilikodeeringu iseärasusi parandatud.

Andmete taga sulgudes on nende allikas, eksperdi kood. Koodile vastava nime leiab sama ala ekspertide jaotisest või tähestikuliselt uuringu peatükist „Materjali allikad ja lühendid“ lk 73.

Lisa 2 materjal on plaanis avaldada veebis, andes ühtlasi erialainimestele võimaluse seni katmata ala lisada või olemasolevaid andmeid parandada, hoides seeläbi andmebaasi jätkuvalt kasulikuna. Pärast andmebaasi siinse kuju valmimist on juba laekunud kolm vastust küsitlusele, mis edaspidi ka baasi oma kohale jõuavad.

4. Kokkuvõte

Eesti oskuskeelekorraldus on oma veidi rohkem kui saja-aastase ajaloo jooksul hoolitsenud eesti keele sobivuse eest igaks otstarbeks, kaasa arvatud teaduskeelena kasutamiseks. Eri aegadel on olnud eri suundadest lähtuvaid, kuid sellegipoolest üsna sarnaseid probleeme, mille kiuste on eesti oskuskeel tänaseni edukalt vastu pidanud ja edasi arenenud. Rahvuskultuuri säilimise, samuti eesti keele kõnelejate majandusliku ja tehnoloogilise konkurentsivõime eelduseks on oskuskeele arengu jätkumine ka tulevikus. Riigi keelepoliitika peab tagama, et eesti keelt nõutaks kõigil elualadel.

Tulemusliku oskuskeelekorraldusega tegelevad erialaspetsialistid koostöös keeleteadlastega. Küsitlustulemused näitavad, et praegu põhineb see töö tegijate entusiasmil ja missioonitundel ning ressursse napib. Oskuskeele heaks tehtavat tööd ei arvestata ka teadustulemuste hindamisel ega ametikohtadele valimisel. Kuna aga soov ja valmidus on olemas, siis võimaldaks väljast tulev rahaline, meetodiline ja moraalne toetus kiiresti käivitada hädavajaliku sõnavaratöö väga paljudel erialadel.

Metoodilise nõu andmiseks sobiv organisatsioon on Eesti Terminoloogia Ühing (Eter). Sõnastike ja terminibaaside koostamine on tegevusvaldkond nagu iga teinegi, oma teooria ning aja jooksul heaks osutunud meetoditega. Viimastel aastatel ilmunud oskussõnastike analüüs näitab, et nimetatud teooria ja meetodid on praktilise töö tegijatele kahetsusväärsetl võõrad; pigem lähtutakse teooriaaelsest ja muudele aladele (pms üldkeele leksikograafiasse) sobivast mõtteviisist. Uuringu vastavas peatükis on antud konkreetseid soovitusi olukorra parandamiseks ning Eter on alati valmis korraldama ka paljude vastanute soovitud erialast koolitust terminitöö tegijatele.

Küsitlustulemused toetavad konverentsi „Eesti teaduskeel ja Euroopa Liit“ nõudmist, et teadustulemuste hindamisel ja korraliste õppejõudude ning teadurite valimisel oleks üheks eelduseks eestikeelsete trükiste olemasolu, mida arvestatakse võrdselt võõrkeelsetega. Eesti teadus ei ole ainult maailmateaduse osa, vaid eelkõige eesti rahvuskultuuri osa. Oskuskeelekorralduse arvestamine eriala teadustöö hulka aitaks selle töö tegijaid ka moraalselt tunnustada.

Suur osa oskuskeele arendamises on ülikoolidel, kus sageli nimetatakse peamise motivaatorina vajadust valmistada ette emakeelseid õppematerjale ja loenguid. Seda ohtlikum on, kui paljusid kursusi loetakse ainult inglise keeles - nimetatud vajadus kaob ja erialad hakkavad ükshaaval inglise keelele üle minema.

Rahaline toetus on vajalik, kuna põhjalikult tehtud oskussõnastik ei saa end kuidagi ise ära tasuda (kui üksikud väga populaarsed erialad välja arvata). Finantseerimise puudumine korrektse terminoloogiatöö keskustes on muu hulgas jätnud liiga palju ruumi kommertskirjastuste kahtlase väärtusega toodangule, mis sageli otseselt desorienteerib kasutajat ja vähendab eesti oskuskeele prestiiži.

Kokkuvõttes on olukord lootusrikas: nimetatud administratiivsed ja majanduslikud probleemid on soovi korral väga lihtsalt lahendatavad; peamine - inimeste soov ja oskus oma eriala keele eest hoolitseda - on olemas.

Eesti oskuskeele- ja oskussõnaõpetuse teoreetilisi käsitlusi

Järgnev bibliograafia on koostatud abiks ala ja selle arenguga tutvumisel. Nimestikku on võetud viimase kolme-neljakümne aasta tööd, mis käsitlevad oskuskeelekorraldust üldiselt; viimastest aastatest kõik, varasematest olulisemad. Välja on jäetud üksikterminite ja erialade üksikküsimuste käsitlused. Kogutud teoste olemasolul (Kull, Mereste) on lisatud need, mitte üksikartiklite esmaavaldamise kirjeid, samuti on konverentsikogumikud ühe kirjena.

Kuna eesmärk on ülevaatlik bibliograafia, leidub siin allikaid, millele käesoleva töö tekstis ei ole viidatud. Tekstis antud viited, mida pole siinses loendis, asuvad viidatud kirjanduse nimekirjas lk 66.

Agur, Ustus 1972. Märkmed oskussõnavara kujunemisest ja kujundamisest. - Keel ja Kirjandus, nr 11, lk 641-651.

Eesti keel teaduskeelena ja Euroopa Liit 2002 (konverentsi kogumik). Tallinn: Tallinna Teadlaste Maja.

Emakeele Seltsi aastaraamat 19-20, 1973-1974 (kolm terminoloogiaettekannet J. V. Veski 100. sünniaastapäeva konverentsil Tartus 27. juunil 1973). Tallinn: Eesti Raamat, 1975, lk 33-50.

Emakeele Seltsi aastaraamat 46, 2000 (XXXIII J. V. Veski päev „Eesti oskuskeel 2000“). Tartu: Eesti TA Emakeele Selts, 2001.

Erelt, Tiiu 1972. Vene oskuskeelekorraldus 1970-ndate hakul. Koos põigetega kirjutaja kodurajale. - Keel ja Kirjandus, nr 12, lk 743-754.

- Erelt, Mati* 2000. Eestikeelse kõrghariduse vajalikkusest. -
Emakeele Seltsi aastaraamat nr 44-45, 1998-1999, Tartu, lk
77-82.
- Erelt, Tiiu* 1981. Eesti oskussõnastikud 1976-1980. - Keel ja
Kirjandus, nr 10-11, lk 584-595, 651-660.
- Erelt, Tiiu* 1982. Eesti oskuskeel. Tallinn: Valgus.
- Erelt, Tiiu* 1986. Eesti oskussõnastikud 1981-1985. - Keel ja
Kirjandus, nr 6-7, lk 351-360, 417-426.
- Erelt, Tiiu* 1991. Eesti oskussõnastikud 1986-1990. - Keel ja
Kirjandus, nr 8-9, lk 459-465, 534-541.
- Erelt, Tiiu* 1997a. Eesti oskussõnastikud 1991-1995 (I). - Keel ja
Kirjandus, nr 5-6, lk 305-314, 394-400
- Erelt, Tiiu* 1997b. Eesti oskussõnastikud 1991-1995 (II). - Keel
ja Kirjandus, nr 9-10, lk 592-599, 683-689.
- Erelt, Tiiu* 1997c. Eesti oskussõnastikud 1991-1995 (III). - Keel
ja Kirjandus, nr 11-12, lk 755-761, 816-824.
- Erelt, Tiiu* 1998. Keeleteadlane Uno Mereste. - Keel ja Kirjandus,
nr 5, lk 352-354.
- Erelt, Tiiu* 2001a. Raamat kirjakeele arendamisest (Rein Kull.
Kirjakeel, oskuskeel ja üldkeel). - Keel ja Kirjandus, nr 8,
lk 592-596.
- Erelt, Tiiu* 2001b. Motiveeritud ja arbitraarsed terminid. -
Õiguskeel, nr 3, lk 3-6.
- Erelt, Tiiu* 2002. Stratigraafia ja õigekiri. - Sirp, 1. II, nr 5.
- Erelt, Saari = Tiiu Erelt, Henn Saari* 1991. Estonian LSP planning
and maintenance. - Terminology Science and Research (Wien),
nr 2, lk 6-19.
- Hanson, Vello* 1994. Kas „teine kirjaoskus“ esimese asemele? -
Arvutimaailm, nr 8, lk 43-45; nr 9, lk 22-24; nr 10, lk 18-
20; nr 1/1995, lk 22-24;
www.imprimaatur.ee/artiklid/kirjaosk.html.
- Kabur, Helve* 1966. Teoreetilist termini ja üldsõna vahekorra
kohta. - Keel ja Kirjandus, nr 7, lk 426-431.

- Kahusk jt = Neeme Kahusk, Kaarel Kaljurand, Mare Koit, Kadri Vider* 2000. Kasutajaliides info hankimiseks elektroonilisest käsiraamatust: Zürichi ja Tartu ühisprojekt. - Arvutuslingvistikalt inimesele. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus.
- Kaljo, Raukas = Dimitri Kaljo, Anto Raukas* 2002. Muudatustest mõnede geoloogiliste terminite õigekirjutuses. - *Sirp*, 1. II, nr 5.
- Kingisepp, Valve-Liivi* 2000. Miskeelne teadus ja kõrgharidus? - *Keel ja Kirjandus*, nr 5, lk 379-383.
- Klaus, Väino* 2002. Teaduskeele konverents. - *Keel ja Kirjandus*, nr 8, lk 606-607.
- Kull, Rein* 2000. Kirjakeel, oskuskeel ja üldkeel. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Kull, Saari = Rein Kull, Henn Saari* 1970. Die Entwicklung des estnischen terminologischen Gedankens und die Förderung der Fachsprachen in den letzten Jahren. - *Congressus tertius internationalis Fenno-ugristarum Tallinnae habitus 17.-23. VIII 1970. Pars 1. Acta linguistica*.
- Meidla jt = Tõnu Meidla, Heldur Nestor, Anto Raukas* 2002. Stratigraafiaterminoloogiast spetsialisti pilgu läbi. - *Keel ja Kirjandus*, nr 10, lk 727-733.
- Mereste, Uno* 1999. Olla avatud, ent mitte allaheitlik! - *Keel ja Kirjandus*, nr 7, lk 490-492.
- Mereste, Uno* 2000a. Oskuskeel ja seaduste keeleline rüü. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Mereste, Uno* 2000b. Mitterahvusvaheline rahvusvahelisuus. - *Keel ja Kirjandus*, nr 6, lk 432-438.
- Mereste, Uno* 2001. Olemus Eesti õigussüsteemis. - *Keel ja Kirjandus*, nr 5, lk 356-361.
- Oksaar, Els* 1999. Üldkeel, erialakeel, seaduskeel. - *Juridica*, nr 4, lk 199-207.

- Ots, Heido* 1980. Kümme aastat ületuspõhimõtet. - Keel ja Kirjandus, nr 10, lk 582-587.
- Ots, Heido* 1998. Haritkeel ja tavakeel. - Keel ja Kirjandus, nr 5, lk 327-333.
- Ots, Heido* 2001. Väärt kogumik (Uno Mereste. Oskuskeel ja seaduste keeleline rüü. Artikleid ja lühiuurimusi). - Keel ja Kirjandus, nr 7, lk 514-517.
- Raid, Vahur* 1998. Saatan polegi nii must, nagu seda maalitakse. - Keel ja Kirjandus, nr 5, lk 334-336.
- Saari, Henn* 1967. Keelesse lahkema suhtumise poole. - Keel ja Kirjandus, nr 3, lk 143-150.
- Saari, Henn* 1974. Sõnamoodustus, laenamine ja morfeemimoodustus. - Keel ja Kirjandus, nr 4, lk 211-218.
- Saari, Henn* 1980. Omasõna ja võõrsõna paarid eesti oskussõnavaras (1). Eelduste loomine. - Keel ja Kirjandus, nr 11, lk 654-666, nr 12, lk 737-743.
- Saari, Henn* 1981a. Omasõna ja võõrsõna paarid eesti oskussõnavaras (2). Omast vaatenurgast. - Keel ja Kirjandus, nr 4, lk 201-210, nr 5, lk 282-288.
- Саари, Хенн Михкелевич* 1981b. Анализ принципов эстонской терминологии. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук. Тарту: Тартуский государственный университет.
- Саари, Хенн Михкелевич* 1981c. Анализ принципов эстонской терминологии. Kandidaativäitekirja käsikiri. Тарту, Таллин.
- Saari, Henn* 1981d. Verb ja tema moodustuspesad eesti oskuskeeles. - Eesti keele grammatika probleeme. Töid eesti filoloogia alalt VIII. Tartu Riikliku Ülikooli toimetised 574. Tartu, lk 51-79.
- Saari, Henn* 1983a. Termini arheoloogia. Terminoloogilisi mistselle (I). - Keel ja Kirjandus, nr 2, lk 88-91.
- Saari, Henn* 1983b. Mida nimetada terminiks. Terminoloogilisi mistselle (II). - Keel ja Kirjandus, nr 5, lk 249-252.

- Saari, Henn* 1983c. Kas eesti terminite lühidustrend on tõsi? Terminoloogilisi mistselle (III). - Keel ja Kirjandus, nr 7, lk 393-395.
- Saari, Henn* 1989. Die Fachsprachlehre im Rahmen der estnischen Theorie der Schriftsprache. - Special language: From humans thinking to thinking machines. Clevedon; Philadelphia, 1989, lk 119-137.
- Saari, Henn* 1999a. Kirjakeelekorraldus keelte arengu üldseaduspärasuste valgusel, nagu ta paistis juba aastal 1979 („Muutuv keel“). - Keel ja Kirjandus, nr 9, lk 601-608, nr 10, lk 684-693.
- Siigur, H.* 1999. Töösuhete sõnastik. - Õiguskeel, nr 3.
- Tauli, Valter* 1968a. Introduction to a theory of language planning. Acta Universitatis Upsaliensis. Studia Philologiae Scandinavicae Upsaliensia 6. Uppsala.
- Tauli, Valter* 1968b. Keelekorralduse alused. Stockholm: Eesti Raamat.
- Tavast, Arvi* 2002a. Eesti oskussõnastikud 1996-2000. - Keel ja Kirjandus, nr 6, lk 401-414; nr 7, lk 489-503.
- Tavast, Arvi* 2002b. Onomasioloogia ja semasioloogia vahekorra oskuskeeles. Magistritöö käsikiri. Juhendaja Mati Erelet. Tartu: Tartu Ülikool, Eesti keele õppetool; www.imprimaatur.ee/artiklid/sisukord.html.
- Tavast, Pikk = Arvi Tavast, Kristel Pikk* 2002. Eesti kirjakeele kasutusala ja nende seisund. Infotehnoloogia. Uuring Haridusministeeriumi tellimusel. Käsikiri Haridusministeeriumis.
- Tender, Tõnu* 2001. Eesti teaduskeel ja Euroopa Liit. I diskussioon. - Keel ja Kirjandus, nr 9, lk 663-665;
- Tender, Tõnu* 2002a. Eesti teaduskeel ja Euroopa Liit (II). Arstiteaduse ja loodusteaduste keel. - Keel ja Kirjandus, nr 3, lk 214-216.

Tender, Tõnu 2002b. Eesti teaduskeel ja Euroopa Liit (III). - Keel ja Kirjandus, nr 5, lk 376-379.

Terminoloogiatöö. Sõnastik. Osa 1: Teooria ja rakendus. Eesti standard EVS ISO 1087-1:2002. Tallinn: Eesti Standardikeskus; kavand
http://www.eik.ee/dirs/standardisation/docs/1087-1e_i.doc.

Terminoloogiatöö. Sõnastik. Osa 2: Arvutirakendused. Eesti standard EVS ISO 1087-2:2002. Tallinn: Eesti Standardikeskus; kavand
http://www.eik.ee/dirs/standardisation/docs/1087-2e_i.doc.

Vare, Silvi 2001. Üldkeelee ja oskuskeelee nihestunud suhe. - Keel ja Kirjandus, nr 7, lk 455-472; nr 8, lk 563-571.

Kirjandus

Siin on ülaltoodud bibliograafiasse mittekuuluvad, kuid töös viidatud allikad.

Bergenholtz, Tarp = Manual of Specialised Lexicography 1995.

Edited by Henning Bergenholtz, Sven Tarp. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins.

Black = Black's Law Dictionary 1991. Sixth Edition. St. Paul, Minnesota: West Publishing Co.

Black = Black's Law Dictionary 1999. Bryan A. Garner (ed. in chief). Seventh Edition, St. Paul, Minnesota: West Group.

Cabré, M. Teresa 1999b. Hacia una teoría comunicativa de la terminología: aspectos metodológicos. - La terminología: representación y comunicación. Elementos para una teoría de base comunicativa y otros artículos. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Lk 129-150.

Fuertes-Olivera, Velasco-Sacristán = Pedro A. Fuertes-Olivera, Marisol Velasco-Sacristán 2001. A Critical Comparison of the Macrostructure and Microstructure of Two Bilingual English-Spanish Dictionaries of Economics. - International Journal of Lexicography, vol. 14, nr 1, lk 31-55.

Mereste, Uno 1969. Oskuskeele üldprobleeme kaug- ja lähivaates. - Keel ja Kirjandus, nr 4, lk 211-219; nr 10, lk 583-590. (Ka kogumikus: Mereste 2002a.)

Mereste, Uno 1974. Rakendusmajandusteaduslike distsipliinide õpetamise meetodika küsimusi I. Tartu: TRÜ. Tsiteeritud väljaandest: Uno Mereste, Oskuskeel ja seaduste keeleline rüü. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus 2000.

Nielsen, Sandro ilmumas. Bilingual Legal Lexicography - Towards a General Theory.

- Picht, Draskau = Heribert Picht, Jennifer Draskau* 1986. Terminology: An Introduction. Guilford: University of Surrey.
- Sierra, McNaught = Gerardo Sierra, John McNaught* 2000. Design of an onomasiological search system: A concept-oriented tool for terminology. - Terminology, vol. 6, nr 1, lk 1-34.
- Siigur, H.* 1999. Töösuhete sõnastik. - Õiguskeel, nr 3.
- Щерба, Л. В.* 1940. Опыт общей теории лексикографии. - Известия Академии Наук СССР, Отделение литературы и языка, № 3, стр. 89-117. Viidatud tõlke järgi: D. M. T. Cr. Farina, Towards a General Theory of Lexicography. - International Journal of Lexicography 1995, vol. 8, nr 4, lk 314-350.
- Temmerman, Rita* 2000. Towards new ways of terminology description: the sociocognitive approach. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing.
- Veldi, Enn* 2001. Inglise keel kui normitud kirjakeel. - Oma Keel, nr 1, lk 21-27.
- Wright, Budin = Handbook of Terminology Management* 1997. Compiled by Sue Ellen Wright, Gerhard Budin. Amsterdam-Philadelphia: John Benjamins.

Materjali allikad ja lühendid

Kritiseeritavad sõnastikud jm näiteallikad

Siin on ainult uuringu sõnastikuosas näidetena viidatud sõnastikud. Kõik teadaolevad sõnastikud on alade kaupa antud Lisas 2.

- S001* = Eesti-inglise majandussõnastik. Koostaja Vahur Raid, toimetaja Ants Pihlak. Tallinn: Keelefirma TEA, 1996. 494 lk.
- S003* = Ants Pihlak, Ly Krikk, Inglise-eesti, eesti-inglise ärisõnastik. English-Estonian, Estonian-English business glossary. Tallinn: OÜ Festart, 1999. 311 lk.
- S004* = Inglise-eesti kinnisvarasõnastik. Tõlge inglise keelest Vahur Raid. Toimetajad: Ants Pihlak ja Helju Jüssi. Tallinn: Keelefirma TEA, 1996. 104 lk.
- S007* = Pangandus. Inglise keele väljendid ja sõnavara. TEA sari „Ametikeel“. Inglise keelest tõlkinud Vahur Raid. Konsultant: Katrin Kaarli. Toimetajad: Ants Pihlak ja Helju Jüssi. Tallinn, 1997. 136 lk.
- S009* = Rahvusvaheline äri. Inglise keele väljendid ja sõnavara. TEA sari „Ametikeel“. Inglise keelest tõlkinud Vahur Raid. Retsensent Ruth Alas. Toimetajad: Ants Pihlak ja Helju Jüssi. Tallinn, 1997. 182 lk.
- S010* = Turundus. Inglise keele väljendid ja sõnavara. TEA sari „Ametikeel“. Inglise keelest tõlkinud Urve Pihlakas ja Vahur Raid. Tallinn: TEA Kirjastus, 1998. 175 lk.
- S012* = Uus inglise-eesti majandussõnaraamat. Koostanud Vahur Raid. Tallinn: Kirjastus Festart, 1999. 789 lk.
- S015* = Olev Raudsepp, Väike pangandusleksikon. Tallinn: Kirjastus Külim, 1997. 156 lk.

- S016 = 187 mõistet toidu, toitumise, toitainete ja enesehoolduse vallast: abivahend kõigile. Koostajad M. Zilmer, U. Kokassaar, T. Vihalemm. Tartu: Elmatar, 2000. 63 lk; ka www.parnu.ee/raulpage/kokk/187.html.
- S019 = Inglise-eesti / eesti-inglise sõnastik restoranipidajale. Restaurateur's Glossary: English-Estonian / Estonian-English. Koostanud Vahur Raid. Tallinn: Festart, 2000. 244 lk.
- S023 = Sensoorne analüüs. Sõnavara. Sensory analysis - Vocabulary. Eesti standard EVS-ISO 5492:1998. Kavandi on koostanud toidu standardimise tehnilise komitee EVS/TK1 töögrupp koosseisus: Lehti Redel (töögrupi juht), Valve Krosing, Tiia Kullamaa, Linda Mendel, Anne Siig, Galina Vuks. Kavandit kohendas keeleliselt Rein Kull. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998.
- S028 = Eesti õigusterminite sõnastik. Eesti Õigustõlke Keskus; www.legaltext.ee.
- S029 = Eesti Õigustõlke Keskuse terminibaas ESTERM. Eesti Õigustõlke Keskus; www.legaltext.ee.
- S030 = Andres Aule, Eesti-inglise asjaõigussõnaraamat. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2000. 170 lk.
- S035 = Helle Vissak, Jüri Vissak, Eesti-vene-eesti õigussõnaraamat. Tallinn: Estada Kirjastus, 2000. 758+848 lk.
- S038 = Euroopa Liidu sõnaraamat. Inglise-eesti-inglise. Koostaja Andres Aule, konsultandid Küllike Maurer ja Hille Saluäär. Tallinn: Interlex, 1999. 162 lk.
- S047 = Valtioneuvostosanasto. Eesti keele töörühm: Mai Kaljuvee ja Juhani Ketomäki. Helsinki: Edita, Valtioneuvoston Kanslia, 1998. 292 lk.
- S048 = Viiekeelne Euroopa Liidu sõnastik. Eesti-inglise-prantsuse-saksa-soome. Originaal: European unionin sanasto. Tõlkinud ja toimetanud Küllike Maurer, Raivo Rammus, Hille

- Saluäär (peatoimetaja). Tallinn: Eesti Õigustõlke Keskus, 1998. 210 lk.
- S049 = Küllike Maurer, Õigusleksikon. Konsultandid: prof Jaan Sootak, Irene Kull, Leon Glikman. Toimetaja ja eessõna: Andres Aule. Õigustoimetaja: Liina Pohlak. Keeletoimetaja: Taima Kiisverk. Tallinn: Interlex, 2000. 396 lk.
- S052 = Eesti rahvakultuuri leksikon. Koostanud ja toimetanud Ants Viires. Autorid: Gea Troska, Ants Viires, Ellen Karu, Lauri Vahtre, Igor Tõnurist. 2., täiendatud ja parandatud trükk. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2000. 413 lk.
- S056 = Heino Eelsalu, Astronoomialeksikon. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1996. 200 lk.
- S059 = Chris Oxlade, Corinne Stockley, Jane Wertheim, Füüsikaleksikon. Originaali tiitel: The Usborne Illustrated Dictionary of Physics. Inglise keelest tõlkinud Helje Heinoja. Tallinn: Kirjastus Koolibri, 1997. 128 lk.
- S073 = Vello Hanson, Arvi Tavast, Arvutikasutaja sõnastik. Inglise-eesti. Tallinn: Kirjastus Ilo, 1996. 228 lk.
- S074 = Vello Hanson, Arvi Tavast, Arvutikasutaja sõnastik. Inglise-eesti. Teine, täiendatud ja parandatud trükk. Tallinn: Kirjastus Ilo, 1999. 290 lk; ka ee.www.ee/AKS/.
- S109 = Liisa Piiskoppel, Inglise-eesti meditsiinisõnaraamat õdedele. Toimetaja: Jaak Põlluste. Keeletoimetaja: Rein Kull. Tallinn: TEA, 2000. 87 lk.
- S125 = Veondus. Inglise keele väljendid ja sõnavara. TEA sari „Ametikeel“. Inglise keelest tõlkinud Vahur Raid, Ireen Järvekülg ja Saule Reitel. Toimetajad: Ants Pihlak ja Margit Langemets. Tallinn: TEA Kirjastus, 1998. 192 lk.
- S129 = EnDic2000. Ympäristösanakirja. Keskkonnasõnastik. Environmental Dictionary. Umweltwörterbuch. Miljöordbok. Vides värđnıca. Экологический словарь. Peatoimetaja Aleksander Maastik. Koostajad Aleksander Maastik, Pertti Heinonen, Veli Hyvärinen, Krister Karttunen, Pertti Seuna.

- Nõustaja Juha Kajander. Kirjastustoimetaja Heido Ots.
Helsinki, Tartu: Soome Keskkonnainstituut, 2000. 702 lk.
- S131* = Inglise-eesti maapõuesõnaraamat. Eesti-inglise maapõuesõnaraamat. English-Estonian geology and mining dictionary. Estonian-English geology and mining dictionary. Geoloogiaalase sõnavara valis ja viimistles Rein Raudsep. Mäenduslase märksõnastiku koostas Lembit Uibopuu. Sõnastikke täiendasid ja retsenseerisid Alo Adamson (mäendus), Veljo Lauringson (mäendus), Anto Raukas (geoloogia ja üldine suunitlus), Arvi Toomik (mäendus ja keskkonnakaitse). Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli mäeinstituut, Eesti Keskkonnaministeerium, 1999. 118 lk.
- S132* = Inglise-eesti tehnikasõnaraamat. Peatoimetaja: Rein Kull. Toimetajad: Ants Pihlak ja Kullo Vende. Toimetusnõukogu: Vello Hanson, Jakob Kübarsepp, Jüri Martin, Heido Ots, Ants Pihlak, Lembit Üksti. Tallinn: Euroülikool, 2000. 999 lk.
- S133* = H. Käär, H. Suik, Inglise-eesti-vene soojustehnika sõnastik. Tallinn: Eesti Energia, 1997. 343 lk.
- S137* = Maia Randma, Kogud. Komplekteerimine. Eesti-inglise-saksa-soome-vene. Raamatukogusõnastik IV. Toimetanud Hans Jürman, Reet Kukk, Margit Hõbemägi (inglise keel). Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu, 1997. 102 lk.
- S149* = Teaduse ja tehnika seletav sõnaraamat. Dictionary of Science and Technology. 2 kd. Tallinn: TEA, 1997. 1662 lk. Lisaköide. Supplementary volume. TEA Kirjastus. Tallinn, 1998. 544 lk.
- S158* = A. Kogerman, T. Purre, E. Siimer, H. Uibopuu, Väike keemiatehnoloogia sõnastik (eesti, inglise, saksa, vene). Tallinn: Eesti Teadusfond ja Põlevkivi Instituut, 1996. 208 lk.
- S167* = Eesti-inglise tehnikasõnaraamat. Peatoimetaja Rein Kull. Tallinn: Euroülikool, 2001.

SI68 = Uus eesti-inglise majandussõnaraamat. Koostanud Vahur Raid. Retsenseerinud akadeemik Uno Mereste. Tallinn: Festart, 2001.

XML = Extensible Markup Language (XML) 1.0. W3C soovitus 10-February-1998. Tõlkinud Uno Vallner. Tallinn: Eesti Informaatikakeskus; <http://www.riik.ee/xml/trans/REC-xml-19980210-ee.html>.

Eksperdid

Küsitlusele vastanud erialainimeste nimekiri koodide tähestikjärjestuses. Koodidega on vastanutele viidatud Lisas 2.

AAN = Aita Antson.	EHN = Enn Hendre.
ABN = Ants Bender.	EKL = Eino Krall.
AJM = Andres Jagomägi.	ELB = Eerik Leibak.
AKA = Arvi Kallas.	ELK = Epp Lauk.
AKD = Aleksander	ERL = Enn Realo.
AKN = Anne Klein.	ERS = Enno Reinsalu.
AKU = Arvo Kull.	ESB = Endla Sandberg.
ALE = Aadu Lee.	ETM = Eeli Tiigimägi.
ALK = Ave Lukas.	EVK = Eve Kiiler.
AMK = Aleksander	HKB = Hilja Käbi.
AMS = Ants Meister.	HKR = Hergi Karik.
ARM = Arvo Rammus.	HMN = Henno Munak.
ARS = Aarand Roos.	HOT = Heido Ots.
ASL = Aime Sults.	HPS = Heino Pedusaar.
ATO = Anne Tiko.	HTG = Heino Tooming.
AVA = Ants Vurma.	IKS = Ivar Kaldasaun.
AVK = Aili Võrk.	ILT = Ivo Leito.
AVO = Ago Vilo.	JAD = Julia Arold.
AVT = Aime Vettik.	JER = Jüri Erm.
DKL = Dimitri Kaljo.	JHS = Jaak Hohensee.
EAM = Eda Andresmaa.	JJN = Jüri Jänes.
EBT = Ebu Tamm.	JKB = Jakob Kübarsepp.

JKD = Jüri Kadaja.	LML = Leevi Mölder.
JKK = Jaan Kivistik.	LMT = Liina-Mai Tooding.
JLV = Jüri Laving.	LOL = Lembit Olev.
JMP = Jaan-Mati Punning.	LRH = Leo Rohlin.
JPM = Jaak Palumets.	LRS = Lembit Ristik.
JRJ = Jüri Randjärv.	LST = Liina Seestrandt.
JSL = Jaak Säälük.	LUP = Lembit Uibopuu.
JST = Jaan Sootak.	MAB = Mati Abel.
JVL = Jaan Viidalepp.	MAK = Marve Allik.
KAM = Katrin Ärm.	MAS = Mart Asi.
KHR = Kristjan Haller.	MHK = Margus-Hans
KKA = Kalju Kask.	MKL = Mati Kaal.
KKM = Karin Kaljumägi.	MKM = Mart Kalm.
KKP = Kalle Kepler.	MKR = Malle Kreen.
KLK = Katri Ling.	MLB = Marje Liibek.
KLS = Kaidi Laks.	MLP = Mart Laanpere.
KML = Kadri Mälk.	MMG = Matti Masing.
KNG = Katrin Niglas.	MMK = Mall Maasik.
KRG = Kairi Ringo.	MML = Merle Malvet.
KTS = Kaivo Thomson.	MNL = Maie Nogelainen.
LBF = Lilja Blumenfeld.	MRI = Meili Rei.
LEP = Liina Eek-Piirsoo.	MRV = Maris Ringvee.
LJG = Larissa Jõgi.	MVD = Maie Vader.
LLJ = Laurits Leedjärv.	MVM = Matti Viisimaa.
LMD = Linda Madalik.	

OEP = Oleg Epner.	THN = Toivo Hinrikus.
OSM = Olav Sammal.	TKK = Toomas Kukk.
OTR = Otto Taur.	TLP = Tarmo Lipping.
PKL = Priit Kulu.	TMM = Toivo Maimets.
PPR = Priidu Pärna.	TMN = Tiit Maran.
PRO = Peeter Randoja.	TNL = Tiit Nilson.
PVL = Peeter Vihalemm.	TOP = Tiina Ööpik.
PVN = Peeter Vain.	TPL = Toomas Piliste.
RAL = Ruth Alas.	TPS = Tiia Püss.
RHJ = Rein Haljand.	TRG = Toomas Rang.
RKR = Räni Kruuse.	TRT = Tarmo Timm.
RLO = Rein Laaneots.	TTR = Tiiu-Tatjana
RLS = Roode Liias.	ULM = Urmas Leitmäe.
RRK = Rein Reiska.	ULS = Urmas Laansoo.
RVK = Raivo Vokk.	UVM = Uno Veismann.
SAD = Siim Aid.	VES = Väino Eskla.
SLK = Siiri Lauk.	VKK = Vahur Kukk.
SMM = Sulev Mäeltsemees.	VKR = Viktor Krutob.
SNZ = Sergei Nazarenko.	VMK = Valdek Mikkal.
SOL = Siiri Ollerma.	VVB = Viktor Vabson.
SPM = Saima Peetermann.	YKK = Ülo Kask.
SRT = Siret Rutiku.	YMT = Ülle Männart.
THB = Tiina Hiob.	YSS = Ülo Sõstra.

Lisa 1. Küsimustik.

2001. aastal asutatud Eesti Terminoloogia Ühing (Eter, www.eter.ee) kogub andmeid Eestis tehtava terminoloogiatöö kohta. Teoksil on oskuskeelekorralduse peatüki kirjutamine eesti keele strateegia jaoks. Selleks palume Teil võimaluse korral enne 10. detsembrit vastata järgmistele küsimustele terminoloogiatöö kohta Teie erialal.

Kas teie asutuses/osakonnas/ühingus korrastatakse oma eriala oskussõnu? Kui seda ei tehta praegu, siis kas ja millal on seda tehtud varem, või vastupidi, kas see on lähema aja kavas? Kui seda ei tehta teie asutuses/organisatsioonis/ühingus, siis kas teate seda tehtavat kuskil mujal?

Kas oskussõnade korrastamiseks on töörühm või tegelevad sellega üksikud töötajad oma vajaduste järgi? Kui töörühm, siis kuidas see töötab, mille järgi valib käsitletava materjali, kui sageli koguneb?

Kas teil on äsja valminud, teoksil või plaanis oskussõnastiku koostamine? Mis tüüpi see sõnastik on: mitmes keeles esitatakse oskussõnad, mis keel on esikohal, kas on seletused jne?

Kui sõnastik on plaanis, siis kas miski takistab plaani elluviimist? Millist abi oleks sõnastiku koostamiseks tarvis?

Kas oleks tarvis, et keegi teine ilmutaks initsiatiivi sõnastiku koostamisel? Kas ja kuidas oleksite sel juhul valmis projektis osalema?

Kas teie eriala spetsialistidel on olnud koostööd eesti keele spetsialistidega?

Kas teie eriala spetsialistidel on olnud terminoloogia-alast koostööd teiste maade sama ala spetsialistidega?

Kas teie eriala oskuskeel on selge ja täpne? Kuidas seda on saavutatud või on plaanis saavutada?

Kas eriteadlased suudavad ise eesti keeles arusaadavalt kirjutada või vajavad toimetaja abi? Kuidas on toimetamine korraldatud?

Kuivõrd peate otstarbekaks tööde avaldamist eesti, kuivõrd inglise keeles?

Küsitlustulemuste põhjal koostame kaks väljundit:

1. Ülevaade oskuskeelekorralduse seisundist, sh terminikomisjonidest jm terminoloogiatöö keskustest.

Esmajärjekorras on see eesti keele strateegia ettevalmistava etapi osa, kuid tõenäoliselt ilmub ka mõnes perioodilises väljaandes.

2. Terminiinfo allikate (sõnastike, terminibaaside ja abivalmis ekspertide) andmebaas. Eterist otsitakse sageli ühe või teise eriala terminoloogia asjatundjat, kui tuleb koostada või tõlkida vastava eriala teksti ja inimene sooviks seda teha parima võimaliku kvaliteediga. Keda teie erialalt tohiks selliste abipalvetega tülitada?

- nimi, asutus, meiliaadress, telefon, faks vms Kui laialt tohib neid kontaktandmeid levitada?

- üldse mitte, need on ainult Eterile teadmiseks

- tõsisele terminiküsitajale võib kontaktandmeid anda

- andmeid tohib vabalt levitada nt Eteri veebilehel

Suur tänu vastuste eest!

Kui soovite, et saadaksime selle küsimustiku veel kellelegi Teie erialalt, siis palun andke märku. Samuti võite küsimustiku ka ise edasi saata.

Tiiu Erelt

ja

Arvi Tavast

arvi@eter.ee

05653174

Lisa 2. Oskuskeelekorralduse seisund erialade kaupa

Sisukord

Tähistused:

T - leidub infot senitehtu kohta

P - leidub infot plaanide kohta

A - vajatakse abi või initsiatiivi

S - leidub terminiallikaid

1 haridus T P A S	83
14 üldised haridusalad	83
141 andragoogika T P A	83
142 haridustehnoloogia T P	84
2 humanitaaria ja kunstid	84
21 kunstid S	84
211 kaunid kunstid	84
21101 kunstiteadus T	84
212 muusika ja esituskunstid	85
21201 muusika S	85
21202 tants S	85
213 audiovisuaalkunstid	85
21301 fotograafia T	85
214 kujunduskunstid	85
21401 stsenograafia T P	85
215 tarbekunst	85
21501 ehte- ja sepakunst T P A	85
21502 keraamika T	86
22 humanitaaria	86
221 teoloogia T P S	86
223 lingvistika S	86
225 ajalugu, arheoloogia, kirjandus	87
22501 kirjandusteadus S	87
226 filosoofia S	87
3 sotsiaalteadused, ärindus ja õigus	87
31 sotsiaal- ja käitumisteadused	87
311 psühholoogia T	87
312 sotsioloogia ja kultuuriteadused	87
31202 etnoloogia S	87
31203 semiootika S	87
313 politoloogia A	87
32 ajakirjandus ja infolevi	88
321 ajakirjandus T P S	88
32101 demograafia S	88
322 infoteadused	89
32201 raamatukogundus T P A S	89

32202	standardimine	S	90
34	majandus, ärimine ja haldus		90
340	üldine majandus ja ärimine	S	90
34001	rahvusvaheline äri	S	91
341	hulgi- ja jaekaubandus	S	91
34101	kinnisvara	T S	91
34102	väliskaubandus	S	91
342	reklaamindus ja turundus		91
34201	reklaamindus	T P A	91
34202	turundus	S	91
343	rahandus, pangandus ja kindlustus		92
34301	kindlustus	T P A S	92
34302	pangandus	S	93
344	raamatupidamine	T P	93
345	haldus		93
34501	haldusjuhtimine	T P A S	93
34502	kvaliteedijuhtimine	S	94
34503	personalijuhtimine	T P	94
34504	riigikontroll	T P	94
34505	täidesaatvad institutsioonid	S	94
38	õigus	T P S	94
4	loodus- ja täppisteadused	S	98
42	bioteadused		98
421	bioloogia ja biokeemia		98
42101	bioloogia	S	98
42102	biomeditsiin	A	98
42103	botaanika	T P S	98
42104	entomoloogia	T P	100
42105	geneetika	S	100
42106	molekulaar- ja rakubioloogia	T A	100
42107	ornitoloogia	T P S	101
42108	parasitoloogia	T	101
42109	spordibioloogia	A	102
42110	zooloogia	T P S	102
422	keskkonnateadused		103
42201	ökoloogia	T S	103
44	füüsikalised loodusteadused		104
441	füüsika	T P A S	104
44101	akustika	T P A	104
44102	astronoomia	T A S	105
44103	atmosfäärifüüsika	T P A	105
44104	kiirguskaitse	S	106
44105	tuumafüüsika	T P A	106
442	keemia	T P S	106
443	maateadused		107
44301	geodeesia	T P S	107
44302	geograafia	T	108
44303	geoloogia	T S	108

44304	kartograafia	S	109
44305	meteoroloogia	T P A	109
46	matemaatika ja statistika		110
461	matemaatika	T P A S	110
462	statistika	T P A S	110
46201	raha- ja pangandusstatistika	T A	111
48	arvutiteadused		112
481	infotehnoloogia	T P S	112
5	tehnika, tootmine ja ehitus	S	114
50	üldised tehnikaalad		114
501	inseneritegevus	T	114
502	materjalitehnika	T P S	115
504	metroloogia	T P S	115
505	tehniline järelvalve	T P	116
52	tehnikaalad		117
521	mehaanika ja metallitöötlemine		117
52101	mehhanotehnika	T P S	117
52102	masinaehitus	S	117
522	elektrotehnika ja energeetika		117
52201	elektroenergeetika	T P A	117
52202	elektrotehnika	S	118
52203	energeetika	T	118
52204	gaasitehnika	T	119
52205	külmatehnika	S	119
52206	soojustehnika	T P A S	119
523	elektroonika ja automaatika		120
52301	elektroonika	T A	120
52302	side	T P A S	121
524	keemiatehnoloogia	S	122
52401	biotehnoloogia	T	122
525	autod, laevad ja lennukid		122
52501	autondus	T P A S	122
54	tootmine		123
541	toiduainetööstus	T P A S	123
54101	lihendus	T P S	123
54102	tubakas		124
542	tekstiili-, rõiva-, jalatsi- ja		124
54201	tekstiil	T P S	124
543	muu materjalitööstus		125
54301	puidutöötlemine	T	125
544	mäendus	T A S	125
58	arhitektuur ja ehitus		126
582	ehitus	S	126
58201	ehitustehnika	T	126
58202	ehitusökonomika	T A	126
58203	geotehnika	T P S	127
6	põllumajandus	S	128
62	põllumajandus, metsandus ja kalandus		128

621	taime- ja loomakasvatus	128
62101	loomakasvatus T P A S	128
62102	maaviljelus T P A S	128
62103	sordiaretus T P A S	129
622	aiandus T P A	129
623	metsandus T S	130
7	tervis ja heaolu	130
72	tervishoid	130
721	meditsiin T P A S	130
725	diagnostika- ja ravitehnoloogia	132
72501	meditsiiniseadmed T P A	132
72502	radioloogia T P	133
726	rehabilitatsioon S	133
727	farmaatsia T P A	133
76	sotsiaalteenused	134
762	sotsiaaltöö T P S	134
8	teenindus	135
81	isikuteenindus	135
811	hotellindus ja toitlustus	135
81101	hotellindus S	135
81102	toitlustus S	135
812	kehakultuur T P	135
813	turism T P A S	135
84	transport T S	136
84101	lennundus T P A	136
84102	logistika T P	137
84103	maanteetransport S	137
84104	merendus T P A S	138
84105	raudteetransport T P	138
84106	teedeala T P S	138
85	keskkond T P S	139
85301	jäätmehooldus T	139
85302	veemajandus T P	139
86	turvalisus	140
861	vara ja isikute turvalisus	140
86101	korrektsioon S	140
86102	päästeteenistus T P A S	140
862	ohutustehnika T A	141
863	sõjandus T P A S	142

Erialad

Järgnevas on erialade kaupa sellised küsitlusele saadud vastused, mis võiksid huvi pakkuda vastava ala terminiinfo otsijale, ning teadaolevad terminiinfo allikad. Andmete koosseisu, esitusviisi ja valikukriteeriumide kohta vt „Küsitluse tulemused teatmematerjalina“ lk 54. Tähistused on järgmised:

Sõnastiku bibliokirje järel on tema lühiiseloostus:

- A - kirjete arv
- M - märksõnade keeled
- V - vastete keeled
- S - seletuste keeled
- R - registrite keeled
- T - tüüp

Kirjete arv on antud, kui selle on esitanud koostajad ise või on seda muul viisil olnud lihtne tuvastada. Tüüp (täppis-, idee- või lihtsõnastik, standard või entsüklopeedia) on antud sõnastikel, mis on olnud väga sarnased vastavatele prototüüpidele ja mille kohta võib tüübi kirjeldus seetõttu sisaldada kasulikku teavet.

Keeled on tähistatud ISO lühenditega:

da - taani	it - itaalia
el - kreeka	la - ladina
en - inglise	lt - leedu
es - hispaania	lv - läti
et - eesti	nl - hollandi
fi - soome	pt - portugali
fr - prantsuse	ru - vene
ge - saksa	sv - rootsi

1 haridus

Eksperdid:

JHS Jaak Hohensee
MLP Mart Laanpere
MMK Mall Maasik

Terminiallikad:

Tiiu Erelt, Viivi Maanso, Osvald Nilson, Helle Rikberg, Inge Unt, Eesti-vene ja vene-eesti haridussõnastik. Tallinn: Haridusministeerium, 1996. 82 lk. M: et, ru V: ru, et S: et, ru T: täppissõnastik

Oskuskeele senine korraldamine:

Asutuses konkreetselt ei korrastata haridus/koolitusvaldkonna terminoloogiat. Tegelen selle teemaga ise ja olen püüdnud algatada PARE töörühma tegevust selle valdkonna mõistete seletamiseks ja korrastamiseks. Asi pooleli. Töörühm puudub, vähemalt Audenteses (MMK)

Ega seda, mis täpselt tehtud, keegi vist ei tea. Üht-teist on tehtud Tallinnas, üht-teist Tartus. Tartu ja Tallinna tegemised ei ole teineteisele alati läbipaistvad.

Fakt:

1995, Külilm andis välja kitsama valdkonna tõlkesõnastiku - Andragoogika sõnaraamat; Kaheksakümne aastatest kuni 95. aastani töötas komisjon pedagoogika ja psühholoogia sõnastiku väljatöötamiseks. Koostati esialgne (puudulik) variant eesti-inglise-saksa-soome-vene sõnastikust. Välja anti eesti-vene, vene-eesti haridussõnastik 1996.a. Haridusministeeriumi poolt. Seejärel tekkis töös paus. Käesoleva aasta sügisel avanes võimalus TPÜ õpetajakoolituse finantside raames saada tellimus didaktika sõnastikule. Autoriteks I.Unt ja V.Maanso, kes koostasid uue eesti-inglise-saksa-soome-vene sõnastiku. 15.novembril anti töö üle retsenseerimiseks. Sõnastik koosneb ca 600 terminist, praeguse seisuga tahab see täiendamist ja parandamist. Sõnastik on antud konsulteerimiseks Tiiu Ereltile, kes võttis osa omaaegse komisjoni tööst. (JHS)

Sõnastikuplaanid:

Kuna mul on olemas ainult soov ja mõte haridus- ja koolitusteemalise seletussõnaraamatu koostamiseks, aga esialgu puudub toetav organisatsioon, siis ilmumine lähiajal väga reaalne ei ole. Keeled oleksid eesti ja inglise. Ehk siis eesti keelne seletussõnastik inglise keelsete vastetega.

Olen valmis osalema töögrupi liikmena või vajadusel ka projektijuhina, kuna vastav kogemus on olemas (MMK)

Hariduse oskussõnastiku plaan: <http://online.edutee.net/QuickPlace/haridus/Main.nsf?OpenDatabase> (ATV)

14 üldised haridusalad

141 andragoogika

Oskuskeele senine korraldamine:

Andragoogika õppetoolis on tegeletud sõnavaraga õppetooli loomise algusest (ehk 1986 aastast peale). Nii ilmus 1995 a. Andragoogika Sõnaraamat (inglise-eesti-eesti-inglise).

Sõnaraamatu koostamisel konsulteeriti korduvalt Tiiu Ereltiga. Täna näeme selle sõnaraamatu täiendamise vajadust.

Terminoloogiat oleme korrastanud pidevalt, Andragoogika õppetoolis kaitstud bakatööd sisaldavad lisasid, kus on töös kasutatud terminoloogia selgitused koos ingl. keelse vastega 1997 aastal üritasime leida vahendeid vastava seletussõnaraamatu koostamiseks- kahjuks see ei õnnestunud - nii on see töö jätkunud pidevalt põhitöö kõrvalt. 2001 aastal tegime koostööd Soome Täiskasvanuhariduse Assotsiatsiooniga, nii saime kokku eesti- soome- taani-rootsi täiskasvanuhariduse sõnastiku, mis on olemas virtuaalsel kujul ja abiks ka soomekeelsete tekstide lugemiseks.

1995 a koostatud sõnaraamatu koostas töörühm, praegu töörühma ei eksisteeri ja terminoloogiaga tegelevad kõik Andragoogika õppejõud oma põhitöö kõrvalt.

Meie valdkonnas on äärmiselt vajalik vastava terminoloogia koondamine, terminoloogia sisuline selgitamine-

antud juhul süsteemsus selles töö kannatab just aja- ja materiaalse ressursi puudumises.

Meil on olnud koostöö terminoloogia osas Soome Täiskasvanuhariduse assotsiatsiooniga, Linköpingi Ülikooliga

Sõnastikuplaanid:

Kindlasti oleme valmis osaleme sellises projektis, kus on olemas projekti vedaja, et ei peaks ise telesa projekti eestvedamisega, vaid saaks keskenduda sisulisele tööle.

Ootame väga keeleteadlaste abi (LJG)

142 haridustehnoloogia

Eksperdid:

MLP Mart Laanpere

Oskuskeele senine korraldamine:

Anglo-ameerika taustaga, nii et vajab suurt tööd,

Meil pole kindlatel aegadel koos käivat töörühma, aga kui kirjutamisel/lugemisel mingi oskussõnaga probleeme tekib, siis peame omavahel aru (MLP)

Sõnastikuplaanid:

Lähiajal mitte, aga kahe aasta perspektiivis kindlasti. Ei ole veel mõelnud, milline see sõnastik peaks olema, peaksime enne asjatundjatelt nõu küsima.

abi oleks vaja kõigepealt metoodilist, aga kindlasti ka võrdlemist IT-ala sõnadega ja nende kujundamise põhimõtetega (meil on mitmeid kattumisi ilmselt) (MLP)

2 humanitaaria ja kunstid

21 kunstid

Terminiallikad:

Kunstileksikon. Toimetuskolleegium: Anu Allas, Aivar Kala, Mart Kalm, Tiia Külv, Karin Paulus, Inge Teder, Mari Vallikivi. Toimetajad: Sirje Laidre, Sirje Ootsing, Inge Rajasaar. Tallinn: Eesti Klassikakirjastus, Ühinenud Kirjastused AS, 2001. 495 lk.

211 kaunid kunstid

21101 kunstiteadus

Eksperdid:

MKM Mart Kalm

Oskuskeele senine korraldamine:

Kunstiteadlaste seas, ei EKA KTI-s ega Eesti Kunstiteadlaste Ühingu, tõenäoliselt ka mujal, ei tegeleta otseselt terminoloogiaga. Siin on vist mitu põhjust:

1. kunstiajaloo sõnavara on erinevalt mitmest teisest valdkonnast suhteliselt valmis ja uudissõnu ei teki kuigi palju,

2. otseselt keelega ei oska meist keegi eriti tegelda, kuigi võiks,

3. mis vist kõige olulisem, kunstiteadus ise on üha rohkem integreerumas üldhumanitaariasse, kultuuriteooriasse, kus teised on juba terminid välja töötanud ja meie lihtsalt kasutame neid omal viisil, vastavalt meie uurimisobjekti eripärale.

Sõnastikuplaanid:

otseselt ei ole (MKM)

212 muusika ja esituskunstimid**21201 muusika****Terminiallikad:**

Muusikaleksikon. Eesti-, saksa-, inglisi-, prantsus-, soome- ja venekeelsed muusikaterminid ning nende eestikeelsed seletused. Koostaja: Ela Eelhein-Issakainen. Toimetaja: Elo Lutsepp. Retsensendid: Alo Põldmäe, Leo Semlek. Keeletoimetaja: Eha Karlep Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1996. 103 lk. M: et, kohati it, la, fr V: de, en, fr, fi, ru S: et R: de, en, fr, fi, ru T: entsüklopeedia

21202 tants**Terminiallikad:**

Kristjan Torop, Eesti rahvatantsu oskussõnastik. Kolmas, täiendatud ja parandatud trükk. Toimetaja-korrektor Heino Aassalu. Tallinn: Rahvakultuuri Arendus-ja koolituskeskus, 2000. M: et V: - S: et R: et

213 audiovisuaalkunstimid**21301 fotograafia****Eksperdid:**

EVK Eve Kiiler

Oskuskeelesenine korraldamine:

lootusetu olukord - kuna kirjastamiseks raha pole, ei tegelda ka terminoloogiaga. Pigem ingliskeelsed käsiraamatud või siis varem ilmunud eestikeelsed (EVK)

Sõnastikuplaanid:

ei ole

Kuna ei ole silmapiiril võimalust eestikeelsete tõsisemate fotokunsti alaste teooria-raamatute kirjastamiseks, siis ei näe ka vajadust sõnaraamatuga tegelemiseks. (EVK)

214 kujunduskunstimid**21401 stsenograafia****Eksperdid:**

LBF Lilja Blumenfeld

Oskuskeelesenine korraldamine:

Viimane oskussõnastik ilmus OISTAT'i International Organisation of Scenographers, Theatre Architects and Technicians) vahendusel ja sisaldab oskussõnu peamistes euroopa keeltes. On hea kasutada, sest terminid on toodud paralleelselt mitmes keeles, samas vajaks sõnastik kindlasti täiendamist ja täpsustamist. (LBF)

Sõnastikuplaanid:

otseselt pole, kuigi oleks vaja (LBF)

215 tarbekunst**21501 ehte- ja sepakunst****Eksperdid:**

KML Kadri Mälk

Oskuskeele senine korraldamine:

Kunstiakadeemias peamistelt tõlketöö ja õppematerjalide väljaandmise käigus (KML)

Sõnastikuplaanid:

Töös on kaks mahukat publikatsiooni, üks kullasepatöö tehnoloogia, teine sepakunsti alal. Mõlema koostatava väljaande tarvis on erialainimestest tööühm, kes koguneb vastavalt vajadusele.

Kullasepatöös: Ellen Tamm, Piret Hirv, Kadri Mälk.

Sepakunstis: Heinz Müller, Heigo Jelle, Jüri Peets, Asso Altmäe.

Mõlemad väljaanded hõlmavad ka erialast seletussõnastikku.

Lisaks tuleb lähemal ajal kaitsmisele mitu erialale olulise tähendusega magistritööd, üks kulla-, teine kivilõike-, kolmas emailmaaliteemaline, kus samuti sisaldub oskussõnastik. (KML)

21502 keraamika**Ekspertid:**

HKU Helene Kuma (LRH)

LRH Leo Rohlin

Oskuskeele senine korraldamine:

Olen koostanud EKA keraamikaosakonnas keraamika tehnoloogia seletava sõnastiku (u. 250 terminit) ja inglise - eesti keraamikasõnastiku (u. 2500 märksõna). Need sõnastikud on seni olnud kasutatavad eeskätt keraamikaosakonnas keraamika tehnoloogia loengute raames ja erialase kirjanduse tõlkimisel. (LRH)

22 humanitaaria**221 teoloogia****Ekspertid:**

SRT Siret Rutiku

Terminiallikad:

Siret Rutiku, Teoloogiliste terminite saksa-eesti õppesõnastik. Tartu: Akadeemiline Teoloogia Fond, 1999. 147 lk.
M: de V: et S: kohati et R: - T: täpissõnastik

Tarmo Kulmar, Üldine usundilugu. 1., Õppesõnastik 2., ümbertöötatud ja täiendatud trükk. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2000. 78 lk. M: et V: - S: et R: - T: entsüklopeedia

Oskuskeele senine korraldamine:

Teoloogilise sõnavara tegeletakse Eestis üsna mitmes kohas, peamiselt erinevates kirikutes konkreetsetest praktilistest vajadustest lähtuvalt, ent minu teada mitte kusagil mujal peale usuteaduskonna teaduslikult-süsteemaatilisel.

Antud valdkonna sõnavara korrastamiseks on loodud ETF grandid nr 5292 raames erinevate erialade esindajatest koosnev tööühm (esindatud: TÜ usuteaduskond, EKI, EELK), eesmärgiga koostada eestikeelse teoloogilise ja religioosse sõnavara seletav sõnastik (ladina, saksa ja inglise [?] vastetega). Hetkel on töögrupp käinud koos 2 korda, seega on töö alles üsna alguses. Hetkel kogutakse ja sisestatakse arvutisse nn sõnavara toormaterjali.

Viimatinimetatud tööks tööjõu palkamiseks aga vahendid puuduvad ning seda tulebki lugeda peamiseks projekti aeglustavaks ja takistavaks asjaoluks.

Viimastel aastatel on täheldatav huvi kasvamine selle valdkonna vastu. TÜ eesti- ja võõrfiloloogia osakondades on kirjutatud juba mitmeid uurimusi antud teemal, peamiselt siiski keeleajaloolisest vaatenurgast, st. eesti vanemat kirjakeelt silmas pidades. (SRT)

223 lingvistika**Terminiallikad:**

Mati Erelt, Tiiu Erelt, Eesti-soome keeleteaduse sõnastik. Teine, täiendatud trükk. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1995. 166 lk. M: et V: fi S: kohati et, fi piirdeseligited R: fi

225 ajalugu, arheoloogia, kirjandus**22501 kirjandusteadus****Terminiallikad:**

Reet Neithal, Mis on mis kirjanduses. Kirjandusterminite leksikon keskkoolile. Draamaterminid: Lehte Tavel. Tallinn: Koolibri, 1999. 180 lk. A: ligi 600 terminit M: et V: - S: et T: entsüklopeedia

Pärja Õunapuu, VII-IX klassi emakeele õppekirjanduse sõnastik. Toimetaja Margit Ross. Tallinn: Koolibri, 2000. 32 lk. A: 1469 sõna M: et V: - S: et R: - T: lihtsõnastik

226 filosoofia**Terminiallikad:**

Simon Blackburn, Oxfordi filosoofialeksikon. Tõlkinud Märt Väljataga ja Bruno Mölder. Tallinn: Vagabund, 2002. 520 lk.

3 sotsiaalteadused, ärimus ja õigus**31 sotsiaal- ja käitumisteadused****311 psühholoogia****Eksperdid:**

JAL Jüri Allik

Oskuskeele senine korraldamine:

töö pole koordineeritud, vastavalt vajadusele (JAL)

Sõnastikuplaanid:

ei ole plaanis. Seni on mõni väiksem tehtud (JAL)

312 sotsioloogia ja kultuuriteadused**31202 etnoloogia****Terminiallikad:**

Helle Leemets, Adrast äkkeni. От аршинника до ямщика. Eesti-vene - vene-eesti väike rahvalooline seletussõnaraamat. Эстонско-русский - русско-эстонский маленький этнологический словарь. Tallinn: Koolibri, 1999. 96 lk. A: umbes 3000 märksõna M: et, ru V: ru, et S: et, ru R: - T: täppisõnastik

Eesti rahvakultuuri leksikon. Koostanud ja toimetanud Ants Viires. Autorid: Gea Troska, Ants Viires, Ellen Karu, Lauri Vahtre, Igor Tõnurist. 2., täiendatud ja parandatud trükk. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2000. 413 lk. A: ligikaudu 1000 märksõna M: et V: de, en, fi, ru S: et R: et, de, en, fi, ru T: entsüklopeedia

31203 semiootika**Terminiallikad:**

Tartu-Moskva semiootikakoolkonna mõistesõnastik. [Rööppealkiri vn, ingl keeles.] Toimetajad: Jan Levchenko, Silvi Salupere. Tartu: Tartu Ülikool, Semiootika osakond, 1999. 408 lk. A: u 300 M: ru V: - S: ru R: en, et

313 politoloogia**Eksperdid:**

RRT Rein Ruutsoo

Oskuskeele senine korraldamine:

mingit terminoloogiatööd ei toimu (RRT)

Sõnastikuplaanid:

ei ole plaane, aga sõnastikku oleks VÄGA vaja! (RRT)

32 ajakirjandus ja infolevi

321 ajakirjandus

Eksperdid:

HHR Halliki Harro
THS Tiit Hennoste
ELK Epp Lauk
MLS Marju Lauristin
MLH Maarja Lõhmus
APL Anu Pallas
HSN Hagi Šein
PVF Pille Vengerfeldt
PVL Peeter Vihalemm

Terminiallikad:

Hagi Šein, Eesti telemaastik 1991-2001: Uurimused, diskussioon, teabekogud. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2002. 447 lk. (PVL)

Oskuskeele senine korraldamine:

seni on sõnavara olnud juhuslikud ja varieeruvad, mõnikord on eestikeelsed vasted üldse puudunud.

Hagi Shein on koostanud ja avaldanud televisiooniga seonduvate oskussõnade seletava sõnastiku (300-400 terminit eesti keelest lähtudes) koos ingliskeelsete vastetega (PVL)

Eelpoolmainitud raamatu tõlkimise raames.

Tean, et Concordia ülikoolis on tehtud Hagi Sheini juhendamisel üks meediasõnastik (inglise-eesti). Otsisin seda, aga enam ei olnud nende koduleheküljel. (ELK)

Sõnastikuplaanid:

TÜ ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonnas korraldatakse meedia alaseid oskussõnu seoses Dennis McQuaili massikommunikatsiooni teooria fundamentaalse õpiku (McQuail's Mass Communication Theory, 4th edition, Sage 2000) väljaandmisega eesti keeles. Raamat ilmub TÜ Kirjastuse väljaandel septembriks 2003. Selles raamatus on ka väike seletav sõnastik, umbes 100 põhimõistet, mille puhul on toodud ka ingliskeelsed vasted. Ingliskeelseid vasteid on toodud ka tekstis. Tõlke redigeerimisse on haaratud kümnekond meie õppejõudu.

Meedia-alast üldist oskussõnastikku oleks ilmselt vaja, eriti seoses uue meedia arenguga. Oleme aga mitmesuguste töödega sedavõrd ülekoormatud, et lähematel aastatel kindlasti ei jaksu ise siin initsiatiivi üles näidata. Oleme valmis konsulteerima, kuigi ühte või mõnda selget selle ala põhitegijat ei ole meie hulgas välja kujunenud. (PVL)

Ei ole plaanis...

Vajalik see aga oleks, sest eriti nüüd, kui meediaõpetus on ka koolidesse sisseviimisel, vajavad näiteks õpetajad ja õpilased eestikeelset terminoloogiat. Ka ajakirjanike keel on risustatud ingliskeelsete sõnadega, sest neil lihtsalt puudub eestikeelne terminoloogia.

Kindlasti nii ühte kui teist. Leiaksime inimese, kes suhtleks sõnastiku koostajatega ja aitaks vajadusel. (ELK)

32101 demograafia

Terminiallikad:

Eesti-inglise-soome-vene pagulassõnastik. Estonian-English-Finnish-Russian Dictionary of Refugee Terminology.

Viro-englanti-suomi-venäjä pakolaisasioiden sanasto. Беженцы. Краткий эстонско-англо-финско-русский словарь. Tõlkinud Maris Urb, Kristina Mauer, Irina Gurvitš. Toimetanud Toomas Huik (eesti ja vene k.); Sinikka Keskinen, Tarja Rantala, Lauri Koivuneva (soome k.); Anu Potisepp (inglise k.). Tallinn: Eesti Vabariigi Siseministeerium, Eesti Vabariigi Sotsiaalministeerium, 1998. 61 lk M: et V: en, fi, ru S: - R: en T: lihtsõnastik

Migratsioonialane oskussõnastik. Kodakondsus- ja Migratsiooniamet, Eesti Õigustõlke Keskus; www.legaltext.ee, www.mig.ee/sonastik/. A: 1200 märksõna M: et, en, ru V: et, en, ru S: - R: - T: lihtsõnastik

322 infoteadused

32201 raamatukogundus

Ekspertid:

SLK Siiri Lauk
MRV Maris Ringvee
ESB Endla Sandberg

Terminiallikad:

Infotehnoloogia. Eesti - inglise. Raamatukogusõnastik 5. Koostaja Maris Ringvee, toimetaja Sirje Nilbe, keeleteoimetaja Tiina Vilberg. Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu, 1999. 127 lk. A: 900 eesti arvutiterminite M: et V: en S: et R: en

Maia Randma, Kogud. Komplekteerimine. Eesti-inglise-saksa-soome-vene. Raamatukogusõnastik IV. Toimetanud Hans Jürman, Reet Kukk, Margit Hõbemägi (inglise keel). Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu, 1997. 102 lk. A: 190 terminite M: et V: en, de, fi, ru S: et R: en, de, fi, ru T: täpissõnastik

Raamatukoguhoidja sõnaraamat. Kokku pannud Hans Jürman. Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu, 1996. 368 lk. M: et V: en, kohati la, fr, de, fi, ru S: et R: en, väike la, fr, de, fi, ru T: täpissõnastik

Raamatukogusõnastik. Tõlkesõnastik. Eesti-inglise, inglise-eesti. Library Dictionary. Translation dictionary. Estonian-English, English-Estonian. Koostanud Maris Ringvee, toimetanud Sirje Nilbe. Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu, 2002. 115 lk.

Oskuskeele senine korraldamine:

Eesti Rahvusraamatukogu (RR) tegeletakse pidevalt raamatukogunduse oskussõnade korrastamisega.

RRi raamatukogunduse osakonnas tegutseb raamatukoguterminoloogia töörühm. Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu (ERÜ) juures tegutseb terminoloogiatoimikond, mille töösse on kaasatud raamatukoguhoidjaid valdavalt kõigest Eesti raamatukogudest ja keelespetsialist Eesti Keele Instituudist.

Raamatukogunduse oskussõnavara korrastamine on keeruline ja aeganõudev ettevõtmine, sest napib inimesi, kes selgitaksid välja, milliseid oskussõnu enim vajatakse ja tegeleksid kasutatavate terminite ühtlustamisega. Eriti keeruline on infotehnoloogia ja raamatukogunduse oskussõnavara sobitamine.

ERÜ terminoloogiatoimikond käib koos kord kuus ja tegeleb olemasolevate terminite ja nende määratluste ühtlustamisega. (SLK)

Novembris 2002 pandi RRI kodulehel välja raamatukoguterminoloogia veebisõnastik, milles eestikeelsele terminile on lisatud seletus ja terminivasted üldjuhul neljas keeles: inglise, vene, saksa, soome ja prantsuse keeles (SLK)

ERÜ-1 on terminoloogiatoimikond, kuhu kuuluvad erinevate teadusraamatukogude, TPÜ ja EKI esindaja(d). Viimasel neljal aastal on koosolekud toimunud kord kuus. Arutatakse jooksvaid terminiküsimusi, sõnastike käsikirju.

Sõnastikuplaanid:

RR on algatanud rahvusvahelise terministandardi ISO 5127:2001 "Informatsioon ja dokumentatsioon. Sõnavara" avaldamise Eesti standardina koostöös Riigikantselei ja Rahvusarhiiviga. Standardi kavandi esialgne tõlge valmib k.a, termineid ja määratlusi hakatakse arutama järgmisel aastal, kavand on plaanis esitada Standardikeskusele vastuvõtmiseks 2003. a sügisel.

Ekspertabi lõpliku terministandardi kavandi läbivaatamiseks enne esitamist vastuvõtmiseks Standardikeskusele (ESB)

Raamatukogundusterminite sõnastiku trükivarianti ei tule ilmselt niipea, sest selle kirjastamiseks napib raha ja

kahjuks ka asjasthuvitatuid.
Nõus osalema (SLK)

Juba pikemat aega on plaanis üldine raamatukogunduse sõnaraamat (eesti-inglise-saksa-soome-prantsuse-vene; seletustega). Osa materjali on läbi töötatud. Põhiliseks probleemiks miks asi ei edene - rahapuudus.

Osalema nõus (MRV)

32202 standardimine

Terminiallikad:

Standardimine ja standardimisega seotud tegevused. Põhisõnavaara. Standardization and related activities - General vocabulary (ISO/IEC Guide 2: 1996). Eesti standard EVS-EN 45020:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999.
M: et, en, de, fr, fi, sv, ru V: - S: et, en. R: et, en, de, fr, fi, sv, ru T: standard

34 majandus, ärimine ja haldus

340 üldine majandus ja ärimine

Terminiallikad:

Eesti-inglise majandussõnastik. Koostaja Vahur Raid, toimetaja Ants Pihlak. Tallinn: Keelefirma TEA, 1996. 494 lk. A: üle 29000 M: et V: en T: vihjesõnastik

Ants Pihlak, Ly Krikk, Inglise-eesti, eesti-inglise ärisõnastik. English-Estonian, Estonian-English business glossary. Tallinn: OÜ Festart, 1999. 311 lk. A: 10000 terminid M: en, et V: et, en S: - R: - T: vihjesõnastik

Uus eesti-inglise majandussõnaraamat. New Estonian-English Dictionary of Economics. Koostanud Vahur Raid. Retsenseerinud Uno Mereste. Tallinn: Festart, 2001. 521 lk. M: en V: et T: vihjesõnastik

Uus inglise-eesti majandussõnaraamat. Koostanud Vahur Raid. Tallinn: Kirjastus Festart, 1999. 789 lk. A: umbes 44000 M: en V: et S: et R: - T: vihjesõnastik

Uus saksa-eesti majandussõnaraamat. Das neue deutsch-estnische Wirtschaftswörterbuch. Koostajad Mari Hiimäe, Katrin Püssa, Mari Plakk. Toimetajad Anu ja Toni Schultz, Toomas Pulst, Ruth Mägi, Koidu Raudvere, Lea Ellert. Tallinn: TEA Kirjastus, 2001. 399 lk.

Helle Vissak, Väike eesti-vene ja vene-eesti majandussõnastik ning ettevõtlussõnastik. Малый эстонско-русский и русско-эстонский экономический словарь и словарь по предпринимательству. A: umbes 3200 oskussõna ja sõnaühendit (maj.s) + 5000 sõna (ettev.s) M: et, ru V: ru, et S: - R: - T: lihtsõnastik

Helle Vissak, Väike eesti-vene ja vene-eesti majandussõnastik. Малый эстонско-русский и русско-эстонский экономический словарь. Tallinn: Estada, 2000. 127 lk. A: umbes 3200 oskussõna ja sõnaühendit M: et, ru V: ru, et S: - R: - T: lihtsõnastik

Andrus Mölder, Väike majandusterminite seletav sõnastik. Majanduskonsultatsioonide OÜ, 1999-2001; www.mkonsult.ee/Majandusterminid.htm. M: et V: - S: et R: -

Sõnastikuplaanid:

SUUR INGLISE-EESTI MAJANDUSSÕNARAAMAT ilmub TEA Kirjastuselt mais 2003.

~1000 lk, ühes köites

üle 45 000 märksõna

hääldus (esimest korda majandussõnaraamatus)

seletused (olulisemate terminite juures)

põhiterminid kõigilt majandusaladelt

mahukad lisaosad:

- rahvusvaheliste konventsioonide ja lepingute nimed
- ülemaailmsed organisatsioonid
- Euroopa Liidu struktuur ja organisatsioonid
- INCOTERMS 2000 koos kõigi laienditega ülevaatlik graafiline esitus
- vajalikud lingid meil ja maailmas (ATV)

34001 rahvusvaheline äri

Terminiallikad:

Rahvusvaheline äri. Inglise keele väljendid ja sõnavara. TEA sari "Ametikeel". Inglise keelest tõlkinud Vahur Raid. Retsensent Ruth Alas. Toimetajad: Ants Pihlak ja Helju Jüssi. Tallinn, 1997. 182 lk. M: et, en V: en, et S: - R: - T: vihjesõnastik

341 hulgi- ja jaekaubandus

Terminiallikad:

Kaubandusleksikon. Koostanud Ülo Mallene. Toimetanud Aime Kons. Tallinn: Ilo, 2002. 176 lk.

34101 kinnisvara

Terminiallikad:

Helle Vissak, Jüri Vissak, Eesti-vene, vene-eesti kinnisvarasõnastik. Tallinn: Õigusteabe AS Juura, 1998. 142 lk. A: Üle 2700 sõna ja sõnaühendi M: et, ru V: ru, et S: - R: - T: lihtsõnastik

Inglise-eesti kinnisvarasõnastik. Tõlge inglise keelest Vahur Raid. Toimetajad: Ants Pihlak ja Helju Jüssi. Tallinn: Keelefirma TEA, 1996. 104 lk. A: üle 700 termini M: en V: et S: en, et R: et

Oskuskeele senine korraldamine:

Seoses sellega, et aastal 2001 koostasime EKHHL-s kinnisvara korrashoiu standardit (EVS 807:2001), siis selles standardis pole küll terminite kogumit, küll aga oleme püüdnud kasutada korrektseid mõisteid. Samas on selle standardi põhiselt koostatud käsiraamat tõlgitud ka vene keelde, mistõttu on sisuliselt võimalik saada eesti-vene vasteid küll.

Aga koos selle standardiga (tegelikult veidi varem – märts 2001) koostati 'Kinnisvarahalduse ja -hoolduse seletussõnastik' (KH-E X7-020). Seda korraldas Meelis Pääro. Selles on vaid eestikeelsed sõnad ning teatud asjad on ka selles praegu küsitavad. (RLS)

34102 väliskaubandus

Terminiallikad:

Ulkomaankaupan erikoistermit: suomi, ruotsi, englanti, saksa, ranska, espanja, venäjä, viro. 6. uusittu painos. Eesti keele terminid Mai Kaljuvee. Helsinki: FINTRA, 1997. 487 lk. A: pea 600 terminit M: fi V: sv, en, de, fr, es, ru, et S: fi R: sv, en, de, fr, es, ru, et T: entsüklopeedia

342 reklaamindus ja turundus

34201 reklaamindus

Oskuskeele senine korraldamine:

On kavas luua (esialgu õppevahendina) kogumik, milles käsitletakse meie eriala (reklaam, marketing, imagoloogia) oskussõnu. Ei tea, et Eestis seda varem oleks tehtud.

Kavas luua töörühm (THB)

Sõnastikuplaanid:

Kavandame seletavat oskussõnastikku, kus peamiselt inglise keelest tulnud terminid on võimalusel eestikeelsed ning tühtlasi ka nende tähendus lahti kirjutatud.

Takistab spetsialistide ajapuudus, finantsid ning ilmselt oleks ka head nõu tarvis. Küllap on need takistused ületatavad.

Jah, kui keegi oma initsiatiivi- ning energiapanusega liituks, siis oleme valmis koostööks! (THB)

34202 turundus

Terminiallikad:

Turundus. Inglise keele väljendid ja sõnavara. TEA sari "Ametikeel". Inglise keelest tõlkinud Urve Pihlakas ja Vahur Raid. Tallinn: TEA Kirjastus, 1998. 175 lk. M: et, en V: en, et S: - R: - T: vihjesõnastik

343 rahandus, pangandus ja kindlustus**Eksperdid:**

TTR Tiiu-Tatjana Reinbusch

Oskuskeele senine korraldamine:

Eelarvealase õigusloome terminite ühtlustamisega on seotud Eesti Õigustõlke Keskuse ja Rahandusministeeriumi koostööna 2001. aastal valminud inglise-eesti ja eesti-inglise (prantsuskeelsete vastetega) terminoloogiasõnastik.

<http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/ava.asp?m=046>.

2002. aasta jooksul tehakse täiendusi sõnastiku finantskontrolli ja raamatupidamisarvestuse terminite osas. Sellest tulenevalt viiakse sisse vajalikud parandused tõlgitud õigusaktidesse. Sõnastik on ettenähtud neile kasutajatele, kes on ametialaselt seotud EL eelarve- ja finantsvaldkonna õigusloomega ning vastava teemaga tegelevate tõlkijatele.

Eelarve sõnastiku tarvis oli vormistatud ühine projekt Rahandusministeeriumi ja Eesti Õigustõlke Keskuse vahel, mida finantseeris Briti Suursaatkond.

Selleks tööks oli moodustatud töörühm, kuhu olid kaasatud eeskätt asjaosalised spetsialistid ÕTK ja RM-st. Mõnede terminite puhul konsulteerisime (ja/või küsisime arvamusi) ka Tallinna Tehnikaülikooli, Eesti Panga, Riigihangete Mingit süstemaatilist ja teadlikku erala oskussõnade korrastamist ja korraldamist finantsteenuste osakonnas ei tehta. Teiste osakondade kohta vastav teave puudub.

Oskussõnade korrastamisega tegelevad vastavad spetsialistid vastavalt vajadusele (õigusakti eelnõu ettevalmistamisel koostöös töörühma liikmetega ja Riigikogu komisjonides menetlemisel). Eraldi oskussõnade korrastamise töörühma ei ole loodud.

Vastavat oskussõnastikku ei ole, kuid oskussõnad on mitmel erineval kujul väljatöötatud ja kehtivates või juba muudetud õigusaktides ja nende seletuskirjades, samuti muudes vajalikes tõlgetes või muudes materjalides. (LOL)

Sõnastikuplaanid:

Sõnastik on inglise-eesti, eesti-inglise keelne prantsuskeelsete vastetega. Märksõnadele on vajaduse korral lisatud ka sünonüüm.

Prantsuskeelsed vastused on lisatud järgmisest vajadusest: EL Nõukogu komiteedes finants- ja eelarve valdkonnas on viimastel aastatel istungite töökeeleks inglise keel, kuid arutelud tihti on "maitsestatud" terminitega ja repliikidega prantsuse keeles, mis kuulub hea tava juurde. Vähemformaalsed arutelud toimuvad senini prantsuse keeles.

Lõppeesmärgiks on trükkiväljaanne neile kasutajaile, kes on ametialaselt seotud EL eelarve- ja finantsvaldkonna õigusloomega ning tõlkijatele. Sõnastiku trükki andmine on lükkunud edasi järgmistel põhjustel:

- finantskontrolli ning raamatupidamisarvestuse terminite osa vajab veel täpsustamist;
- sõnastik on orienteeritud suhteliselt kitsale kasutajaskonnale.

Peaks arutama, kuidas paremini lahendada. Olen valmis osalema. (TTR)

Sõnastiku koostamine nõuab palju aega ning pühendumist sellele. Praegusel kiirel ajal, mil finantsmaailm muutub iga päevaga ja üha uued asjad ja nähtused vallutavad seda, jääb aega vaid asjaga kursis hoida ning tööks hädavajalik teave kõigepealt enda jaoks selgeks teha ja see järel eesti keelde tõlkida ja siis vastava oskussõnana käibele lasta.

Mitmeid sõnastikke ju on ka, kuid miski ei ole täiuslik, sest nii nagu õigusaktidel on alati oma ajatempel peal, samamoodi on ka sõnastikega.

Võimaluste piires osaleksin kindlasti sellises projektis, millel on kindlaksmääratud eesmärk ja nõudlus. (LOL)

34301 kindlustus**Eksperdid:**

SOL Siiri Ollerma

Terminiallikad:

Kindlustus: põhimõtted ja praktika. Koostaja David Bland. Tallinn: Kindlustusinspeksioon, 1996. 390 lk.
Kindlustussõnaraamat. Saksa-inglise-eesti-läti-leedu. [Eesti poolt: Priit Kask, Eesti Vabariigi Kindlustusinspeksioon.] Karlsruhe: Verlag Versicherungswirtschaft e,V, 1996. 516 lk. A: umbes 500 M: de, en, et, lv, lt V: de, en, et, lv, lt S: - R: - T: lihtsõnastik

Oskuskeelesenine korraldamine:

mingil määral korraldatud, aga vajaks veel. Eelistatakse ikka inglise sõnu.

Kindlustussõnaraamat 1996 tehtud EL PHARE programmi raames.
Eesti poolseks koordinaatoriks oli hr. Priit Kask (praegu finantsinspeksiooni analüüsi ja aruandluse osakonna juhataja).
Kahjuks aga just edasikindlustuse valdkonnas ei ole sõnaraamatus pakutud eestikeelsed terminid eriti juurdunud. (SOL)

Sõnastikuplaanid:

ei ole, aga oleks väga vaja. Ja selline, mis oleks kättesaadav kõigile (SOL)

34302 pangandus**Terminiallikad:**

Pangandus. Inglise keele väljendid ja sõnavara. TEA sari "Ametikeel". Inglise keelest tõlkinud Vahur Raid.
Konsultant: Katrin Kaarli. Toimetajad: Ants Pihlak ja Helju Jüssi. Tallinn, 1997. 136 lk. M: et, en V: en, et S: - R: - T: vihjesõnastik
Panganduse mõistete sõnastik. Koostanud Mall Maasik, Maire Raadik ja Vello Vensel. Eesti Pangaliit; <http://www.pangaliit.ee/lexikon/tahestik.htm> M: et V: - S: et R: -
Olev Raudsepp, Väike pangandusleksikon. Tallinn: Kirjastus Külim, 1997. 156 lk. M: et V: en, de S: et R: - T: tapp

344 raamatupidamine**Eksperdid:**

GVK Guido Viik

Oskuskeelesenine korraldamine:

Raamatupidamistoimkonna juures käib koos terminoloogiakomisjon. Vt ka www.easb.ee
Komisjon koguneb nii korra 2-3 kuu jooksul. Peamiselt tegelevad rahvusvahelistest raamatupidamisstandarditest tulenevate ingliskeelsetele terminitele vastete otsimisega. (GVK)

345 haldus**34501 haldusjuhtimine****Terminiallikad:**

Ly Kukk, Sulev Mäeltsemees, Kohalik omavalitsus Austrias. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool, 1999. 78 lk. (SMM)
Sulev Mäeltsemees, Kohalik omavalitsus ja regionaalpoliitika. I, Euroopa integratsioon. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus, 2002. 250 lk. (SMM)
Suomi. Paikallisen itsehallinnon sanasto. Eesti. Kohaliku omavalitsuse sõnastik. Русский. Словарь местного самоуправления. Tekijät / Koostanud / Составители Reijo J. Sulkava, Tiiu Erelt, Mall Maasik, Pertti Ruuska, Aimo Ruynänen, Pentti Siitonen, Maia Väkräm. Tampere: Finnpublishers Oy, Tampereen Yliopisto, 1996. 276 lk. A: üle 700 termini M: fi, et, ru V: fi, et, ru, en S: fi, et, ru R: - T: täppisõnastik

Oskuskeelesenine korraldamine:

Jõudumööda tegeldakse meil avaliku halduse oskussõnadega. Ise olen selle valdkonnaga tegelenud nii publikatsioonides (näiteks Sulev Mäeltsemees „Kohalik omavalitsus ja regionaalpoliitika I. Euroopa

integratsioon“, Tallinn 2002, 250 lk), kui ka avaliku halduse töögruppides ministriumides jm kontseptsioone, õigusaktide eelnõusid vms ette valmistades.

Mahukas töö soome-estli kohaliku omavalitsuse terminoloogia valdkonnas tehti hiljuti Soome vallaseadust (Kuntalaki) eesti keelde tõlkides, mis ilmus eelnimetatud õpiku lisana. Tallinna Tehnikaülikooli humanitaar- ja sotsiaalteaduste instituudist tegi põhilise tõlketöö Ülle Ehatamm ning selles osales ka S. Mäeltsemees.

TTÜ humanitaarteaduskonna humanitaar- ja sotsiaalteaduste instituudis on korduvalt arutatud haldusjuhtimise (avaliku halduse) alase oskussõnade töörühma moodustamist. Seni pole see realiseerunud, kuid (lähi-)tulevikus on see ilmselt möödapaasmatu.

1999. aastal ilmus TTÜ humanitaar- ja sotsiaalteaduste instituudi väljaandena raamat (Ly Kukkk, Sulev Mäeltsemees. Austria kohalik omavalitsus. Tallinn 1999, 88 lk), kus on lõpus ka saksa-estli kohaliku omavalitsuse alane sõnastik. Tegeleme ka avalikku haldust laiemalt ning enim keeli hõlmava sõnastikuga, kuid see tegevus on siiani väga lünklik (sõltub eelkõige sellest, mis teemal üliõpilane kaitseb akadeemilist kraadi). Esikohal on muidugi inglise keel. Edasi järgnevad saksa, soome, prantsuse ja ka vene keel.

Peaaeg eerialase oskuskeele tegelemist väga tähtsaks ning pea igalt üliõpilaselt, kes minu juhendamisel kirjutab akadeemilist kraadi taotlevat tööd, nõuan oskuskeele tegelemist (uurimisteema kohase sõnastiku koostamist jms). Seni on Tallinna Tehnikaülikoolis haldusjuhtimise valdkonnas kaitsnud 2000. aastal oma magistratöö Ly Kukkk teemal „Ekvivalentsi probleemid saksa-estli kohaliku omavalitsuse oskussõnade võrdlemisel“ (juhendaja dotsent V. Umborg, kaasjuhendaja prof S. Mäeltsemees), kus koostati üsnagi põhjalik kohaliku omavalitsuse saksa-estli sõnastik. (SMM)

Sõnastikuplaanid:

Peamine takistus näib olevat aeg. Need õppejõud, kes on võimelised taolise tööga tulemuslikult tegutsema, on äärmiselt üle koormatud. Seetõttu areneb töö niivõrd, kui võrd üksikud akadeemilist kraadi kaitsvad üliõpilased probleemiga tegelevad. Kindlasti stimuleeriks töö koostamist, kui taolist projekti rahastataks.

Vastav initsiatiiv oleks teretulnud. Heameelega osaleksin selles projektis lihttätijana (mitte korraldajana) ka ise. (SMM)

34502 kvaliteedijuhtimine

Terminiallikad:

Kvaliteedijuhtimine ja kvaliteeditagamine. Sõnavara. Quality management and quality assurance. Vocabulary. Eesti standard EVS-EN ISO 8402:1996. Tõlkis Andres Kiitam, tõlke vaatas läbi ekspertkomisjon koosseisus Hanno Sillamaa, Rein Kull. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

34503 personalijuhtimine

Oskuskeele senine korraldamine:

Terminitega tegeleme õppetooli raames, eelkõige koosolekutel, kus on kuni 10 inimest.

Osalen PARE poolt algatatud töörühmas, mille tööd koordineerib Kristel Laud personalijuhtimise alaste terminite sõnastiku koostamisel. (RAL)

Sõnastikuplaanid:

Osalen PARE poolt algatatud töörühmas, mille tööd koordineerib Kristel Laud personalijuhtimise alaste terminite sõnastiku koostamisel. (RAL)

34504 riigikontroll

Oskuskeele senine korraldamine:

Riigikontrolli koduleheküljel on rubriigis "Auditeeritavatele" sõnakogu, kuhu on koondatud üle kaheksa sõna. Kogu on eesti- ja ingliskeelne, varustatud otsimootori ja viitesüsteemiga ning sündinud eelkõige majasisese sõnakasutuse ühtlustamise vajadusest. Samuti peaksid sellest abi leidma Riigikontrolli aruandeid lugevad inimesed ning meiega kokku puutuvad tõlgid ja tõlkijad. Sihtrühmaks on ka teised avaliku sektori audiitorid (siseaudiitorid ministriumides).

Sisu järgi võib sõnad jagada

- a) otseselt auditit puudutavad (nt auditi ulatus, auditi tõendusmaterjal, eeldus, eeslõike jne)
- b) kitsalt Riigikontrolli-spetsiifilised (nt meie ametikohad, auditistrateegia on defineeritud sellest lähtudes)
- c) n-õ taustasõnad (nt tekkepõhine/kassapõhine arvestusprintsip, nullpõhine eelarvestamine). Valik on väike ja puhtsubjektiivne - väga palju taustasõnadest, millest suur hulk on raamatupidamisterminid (aktiva, omakapital), on välja jäänud.
- d) kõikvõimalikud auditimaailmaga seotud lühendid, puudutavad organisatsioone (ECA, INTOSAI, EUROSAL, COSO), standardeid (IAS, COBIT), tiitleid (CIA, CISA), tehnikaid (DAS, CAAT).

Allikatest tuleb nimetada INTOSAI standardeid, selle aasta algul valminud "Tulemusauditi käsiraamatut", Eesti seadusi, ISO standardeid, "Siseauditi head tava", õigustõlkekeskuse baasi ESTERM. Palju on kogunenud ka eri maade materjale ja linke sirvides ning sealt endale sobivat välja selekteerides ja defineerimisel abimaterjalina kasutades (kus pole allikat nimetatud, oleme püüdnud ise defineerida).

Rõhutan, et meie tehtut ja tehtavat saab just nimelt pidada mingil viisil tegelemiseks: tegu on pigem koondamise kui väljatöötamisega, töö ei ole sugugi regulaarne, me ei pretendeeri ülimale järjekindlusele sõnade valikus ega või ka kinnitada, et iga sõna koos seletusega on igakülgsest selgeks vaieldud - selleks jääks põhitegevuse kõrvalt liialt vähe aega.

Ebatäiuslikkuse tõttu on kogu mõeldud ka elava, mitte mingiks ajavahemikuks lõpliku, paberkujul avalikustatava sõnaraamatuna, mis tähendab pidevat lisamise, parandamise ning kustutamise võimalust.

<http://www.riigikontroll.ee/sonaraamat/> (VMN)

34505 täidesaatvad institutsioonid

Terminiallikad:

Euroopa Liidu eelarve sõnastik. Peatoimetaja Tiiu-T. Reinbusch. Eesti Õigustõlke Keskus; www.legaltext.ee. A: 815 märksõna M: et, en, fr V: et, en, fr S: kohati en R: - T: täpissõnastik

Euroopa Liidu reform: institutsioonid, poliitika, laienemine: seletussõnastik. Originaali tiitel: The Reform of the European Union: Institutions, Policies, Enlargement (Glossary). Tõlkinud ja toimetanud Raivo Rammus, Hille Saluäär, Hiie Tamm, Madis Vunder. Tallinn: Eesti Õigustõlke Keskus, 1999. 157 lk. A: paarsada märksõna ja fraasi M: et V: en (registris et, fr, de, sv, fi) S: et R: en

Euroopa Liidu sõnaraamat. Inglise-eesti-inglise. Koostaja Andres Aule, konsultandid Küllike Maurer ja Hille Saluäär. Tallinn: Interlex, 1999. 162 lk. A: umbes 4000 inglise-eesti, 3600 eesti-inglise M: en, et V: en, et S: et R: - T: täpissõnastik

Euroopa Liidu sõnaraamat. Saksa-prantsuse-soome-eesti-saksa-prantsuse-soome. Koostajad Margus Enno, Indrek Koff, Kaido Floren, konsultant Andres Aule. Tallinn: Interlex, 1999. 298 lk. A: umbes 3500 M: de, fr, fi, et V: de, fr, fi, et S: et R: - T: täpissõnastik

Valtioneuvostonasanto. [Rööppealkiri rootsi, taani, inglise, saksa, hollandi, prantsuse, hispaania, portugali, itaalia, kreeka, eesti ja vene keeles.] Eesti keele tööühm: Mai Kaljuvee ja Juhani Ketomäki. Helsinki: Edita, Valtioneuvoston Kanslia, 1998. 292 lk. A: 136 mõistet M: fi V: sv, da, en, de, nl, fr, es, pt, it, el, et, ru S: fi, sv, da, en, de, nl, fr, es, pt, it, el, et, ru R: fi, sv, da, en, de, nl, fr, es, pt, it, el, et, ru T: täpissõnastik

Viekeelne Euroopa Liidu sõnastik. Eesti-inglise-prantsuse-saksa-soome. Originaal: European unionin sanasto. Tõlkinud ja toimetanud Küllike Maurer, Raivo Rammus, Hille Saluäär (peatoimetaja). Tallinn: Eesti Õigustõlke Keskus, 1998. 210 lk. M: et, en, fr, de, fi V: et, en, fr, de, fi S: - R: - T: lihtsõnastik

38 õigus

Terminiallikad:

Ameerika õigusterminoloogia valiksõnastik. Koostajad: Heikki Leesment, Liina Soobik, Hannes Veinla. Tartu: Tartu Ülikool, Juristide Täienduskeskus, 1997. 67 lk. M: en V: et S: et R: en, et

Eesti õigusterminite sõnastik. Eesti Õigustõlke Keskus; www.legaltext.ee. M: et, en V: en, et S: - R: - T: täpissõnastik

Eesti Õigustõlke Keskuse terminibaas ESTERM. Eesti Õigustõlke Keskus; www.legaltext.ee. A: 41747 mõistet (18.09.2002) M: et, en V: en, et S: kohati et, en R: - T: täppissõnastik

Andres Aule, Eesti-inglise asjaõigussõnaraamat. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2000. 170 lk. A: umbes 3500 märksõna, lisaks umbes 1500 väljendit j M: et V: en S: harva et piirdeseletused R: - T: täppissõnastik

Helle Vissak, Eesti-vene, vene-eesti juriidiline sõnastik. Tartu: Tartu Ülikool, Juristide Täienduskeskus, 1996. 166 lk. A: üle 3000 M: et, ru V: ru, et S: - R: - T: lihtsõnastik

Helle Vissak, Jüri Vissak, Eesti-vene, vene-eesti töösuhete sõnastik. Эстонско-русский, русско-эстонский словарь трудовых отношений. Tallinn: Õigusteabe AS Juura, 1998. 222 lk. A: üle 4000 sõna ja sõnaühendi M: et, ru V: ru, et S: - R: - T: lihtsõnastik

Helle Vissak, Jüri Vissak, Eesti-vene-eesti suur õigussõnaraamat. CD. Tallinn: Juura, 1999.

Helle Vissak, Jüri Vissak, Eesti-vene-eesti õigussõnaraamat. Tallinn: Estada Kirjastus, 2000. 758+848 lk. A: u 25000 M: et, ru V: et, ru S: - R: - T: lihtsõnastik

Euroopa Liidu õigusterminite sõnastik. Eesti Õigustõlke Keskus; www.legaltext.ee. M: et, en V: en, et S: kohati en R: - T: täppissõnastik

Mitmekeelne õigussõnaraamat. Eesti-inglise-saksa-soome-vene. Õigustoimetajad R. Sõlg, L. Koik. Terminoloogid-keeletoimetajad K. Alasi, R. Kull, A. Vettik. Inglise keel: M. Roosimägi, I. Markus, K. Sibul. Saksa keel: L. Koik, V. Sepp, V. Tamm, P. Kama, S. Wiezer. Soome keel: K. Raig, V. Lappalainen. Vene keel: I. Saviauk. Tallinn: Justiitsministeeriumi väljaanne, Õigusteabe AS Juura, 1998. 840 lk. A: 4021 kirjet M: et V: en, de, fi, ru S: et R: en, de, fi, ru

Helgi Andresson, Virve Tamm, Saksa-eesti õigussõnaraamat. Rechtswörterbuch Deutsch-Estnisch. Tartu, 1998. 315 lk. A: ligikaudu 12400 terminid M: de V: et S: et R: -

Küllike Maurer, Õigusleksikon. Konsultandid: prof Jaan Sootak, Irene Kull, Leon Glikman. Toimetaja ja eessõna: Andres Aule. Õigustoimetaja: Liina Pohlak. Keeletoimetaja: Taima Kiisverk. Tallinn: Interlex, 2000. 396 lk. A: umbes 5000 M: et V: - S: et R: - T: täppissõnastik

Õigusmõistete tesaurus. Koostanud Ene Vainik. Eesti Õigustõlke Keskus; www.legaltext.ee. M: et V: - S: kohati et R: - T: täppissõnastik

Oskuskeele senine korraldamine:

Iga õppejõud tegeleb oma eriala terminoloogiatööga, eeldatavasti kahes vormis: a) igapäevane õppe- ja teadustöö; b) osalemine õigusloomes. Ise olen seoses karistusõiguse reformiga tegelnud väga ulatusliku terminoloogiatööga (algul seaduseelnõude tekstiga, siis selle kommenteerimise ja õppekirjandusega). (JST)

EL õigusega seotud oskussõnu korrastati sõnastike (Euroopa Liidu sõnaraamat, eesti-inglise-eesti ja saksa-prantsuse-soome-eesti-saksa-prantsuse-soome) väljaandmise (1999) eel.

Õigusleksikonis (ilmunud 2000) sisalduvat juurasõnavara korrastati samuti enne leksikoni ilmumist.

ELi sõnastikega tegeles mitu inimest (Andres Aule, Kaido Floren, Margus Enno, Indrek Koff), seega võib vist öelda "töörühm". Kuidas nad täpselt sõnavaraga töötasid, et oska kahjuks öelda, sest ise ma selles projektis ei osalenud ja ükski sõnastiku koostajatest praegu põhikohaga enam Interlexis ei tööta.

Õigusleksikoni koostas Küllike Maurer ja sellest, kellega ja mis moel tema konsulteeris, tean ma kahjuks veelgi vähem. Leksikonis on konsultantidena märgitud Jaan Sootak, Irene kull ja Leon Glikman. Toimetaja Andres aule,

õigustoimetaja Liina Pohlak ja keeletoimetaja Taima Kiisverk.

Praegu tegelevad terminitega tõlkijad oma tõlketööde käigus, konsulteerides vajadusel kliendi või kaastöötajatega, aga süsteemseks terminoloogiatööks oleks seda palju nimetada (KAM)

1978. aastal loodi ENSV Ministrite Nõukogu määrusega Justiitsministeeriumi juurde ametkondadevaheline seadusandlike aktide terminoloogia komisjon, mida asus juhtima justiitsminister Erki Silvet. Liikmeteks olid eri ametkondade esindajad, kes seadusloomega lähemalt kokku puutusid. Keeleinimestena nõustasid komisjoni professor Arnold Kask, KKI terminoloogiasektori juhataja Rein Kull ning ETA tõlkija Henno Meriste. Komisjoni teenindamiseks võeti Justiitsministeeriumi terminoloogina tööle lingvist Aime Vettik. Komisjon vaatas ja arutas läbi kõigi tähtsamate eelnõude vaieldavad terminid ja kinnitas nende edaspidise kohustusliku kasutuse. Neil aruteludel tehti õigusterminoloogia korrastamises ära märkimisväärne töö. Komisjoni käis koos 1989. aastani.

Terminoloogiatalituse tööle hakkamine. 1994. aastast alustas Justiitsministeeriumi juures tööd lingvist Kaia Alasi. 1995. aastast tuli juurde teine lingvist Aime Vettik. Õigusloome metoodika osakonna koosseisus hakkas tegutsema terminoloogiatalitus, mille põhiülesanne on seaduseelnõude keeleline läbivaatamine enne nende valitsusse saatmist.

Et laiendada ja tõhustada lingvistide osa eelnõude läbivaatamisel, algatas terminoloogiatalitus konkursi õigusaktide keeletoimetajate andmepanga loomiseks. Praeguse seisuga on konkursi lõppvooru jõudnud üle 30 toimetajakandidaadi. Andmepanka registreeritud keeletoimetajatega on kavas teha edaspidi pidevat erialast koostööd.

1994. aastal loodi Vabariigi Valitsuse määruse alusel uus õigusterminoloogiakomisjon, mis tegutses justiitsministri eesistumisel kuni 1999. aastani. Komisjoni häälekandjana hakkas 1995. aastal ilmuma – ja ilmub siiaaani – Õiguskeel. Alguses komisjoni tegevuse kajastajana plaanitud bülletäänist sai aastal 2000 Justiitsministeeriumi keeleväljaanne, kus on püütud analüüsida nii terminoloogia- kui keeleküsimumisi, hoida ülal asjakohast poleemikat, rääkida kaasa keelepoliitikas, uurida õiguskeele ajalugu jms.

Õiguskeeles aastatel 1995–1999 ilmunud kirjutistest koostati temaatiline valimik pealkirjaga „Õigus ja keel“.

Komisjoni egiidi all hakati koostama juristidele ja teistele õiguskeelega kokkupuutuvatele ametnikele olulist „Ametniku keelekäsiraamatut“, mis nägi trükivalgust aastal 2000.

1995. aastal hakati komisjoni algatusel korraldama õiguskeelepäevi, millest on nüüdseks saanud iga-aastane traditsioon.

Sõnaraamatud. Paralleelselt keelekäsitlustega käis aktiivne terminoloogia ühtlustamine. Juba 1993. aastal hakati taas tegelema sõnaraamatu – nüüd juba mitmekeelse õigussõnaraamatu kokkupanekuga. Aluseks võeti Majandusinstituudi õiguse sektoris koostatud hiigelkartoteek. Pärast põhjalikku läbivaatust ja nõukoguliku sõnavara eraldamist võeti uue sõnaraamatu märksõnastikku umbes 5000 põhiterminit ning lisati neile teiskeelsed vasted. Nii valmis 1998. aastal viiekeelne õigussõnaraamat.

1993. aastaks valmis Soome ja Eesti juristide ning lingvistide tiheda ühistöö viljana soome-eesti õigussõnaraamat. 1998. aastal ilmus saksa-eesti õigussõnaraamat, aastal 2002 prantsuse-eesti õigussõnaraamat. (Loetletud on üksnes neid sõnaraamatuid, mis on koostatud Justiitsministeeriumis või Justiitsministeeriumi osalusel-toetusel.) Eraldi tuleks nimetada ka õigustõlkebüroo Interlex väljaandena 2000. aastal ilmunud õigusleksikoni. Tegemist on esimese üldise seletussõnastikuga Eesti õiguskirjanduses.

Õigustõlke korraldamine. 1995. aastal loodi Eesti Õigustõlke Keskus, asutus, kus hakati tegelema Euroopa Liidu õigusaktide tõlkimisega eesti keelde ja vastupidi – eesti aktide tõlkimisega Euroopa Liidu keeltesse. Keskuse tõlked valmivad juristide ja lingvistide tihedas koostöös, terminoloogilistes küsimustes on aegade jooksul konsulteeritud ligi kuuesaja muu eriala asjatundjaga. Kõik tõlked on koondatud keskuse täistekstandmebaasi. Tõlkimise käigus tegeldakse tõlkel põhineva ja tõlkele orienteeritud terminoloogiatega. Keskuse andmebaasis ESTERM on novembri alguse seisuga 48 270 terminit, millest õigustermineid on 7233. Keskuse väljaandena ilmusid 1998. aastal viiekeelne Euroopa Liidu sõnastik ja 1999. aastal Euroopa Liidu reformisõnastik. Õigustõlkebüroo Interlex väljaannetena ilmusid 1999. aastal koguni kaks Euroopa Liidu sõnaraamat.

(Ettekandest õiguskeelepäeval, mis ilmub ka Õiguskeeles.) (PPR)

Sõnastikuplaanid:

teadaolevalt on see plaanis justiitsministeeriumil (Virve Tamm).

Olen varem osalenud retsensenidna ja võin seda teha ka edaspidi (karitusõiguse küsimustes). (JST)

Lähemal ajal ei ole kavas oskussõnu korrastada, sest Interlexil pole hetkel plaanis sõnastikke rohkem välja anda. Kliendid on huvitatud ainult endale vajalike tekstide tõlkimisest, konkreetselt terminoloogia korrastamist finantseerida ei soovi kahjuks keegi - vähemalt minu teada mitte. (KAM)

Terminiallikad:

Neil Ardley, Lühientsüklopeedia. Täppisteadused. Originaali tiitel: Concise Encyclopedia. Science. Inglise keelest tõlkinud Heino Pedusaar. Tallinn: Koolibri, 2000. 192 lk. M: et V: - S: et R: et T: entsüklopeedia

Teaduse ja tehnika seletav sõnaraamat. Dictionary of Science and Technology. 2 kd. Tallinn: TEA, 1997. 1662 lk. Lisakõide. Supplementary volume. TEA Kirjastus. Tallinn, 1998. 544 lk. A: ligikaudu 50000 M: en V: et S: en R: et

42 bioteadused**421 bioloogia ja biokeemia****42101 bioloogia****Terminiallikad:**

Raavo Toomela, Bioloogia ja geneetika leksikon. Kadunud (oli www.uninet.ee/~raavo/biolex.html).

Corinne Stockley, Bioloogialeksikon. Originaali tiitel: The Usborne Illustrated Dictionary of Biology. Inglise keelest tõlkinud Anne Raiet, retsenseerinud Viktor Masing, Kalju Põldvere, Mart Viikmaa. Tallinn: Kirjastus Koolibri, 1998. 128 lk. M: et V: - S: et R: et T: entsüklopeedia

42102 biomeditsiin**Eksperdid:**

TLP Tarmo Lipping

Oskuskeele senine korraldamine:

Süsteemaatilisel sellega meie asutuses ei tegelda ja minu teada pole ka varem tegeldud. Põhimõtteliselt on see olnud iga õppejõu/teadlase oma ülesanne leida/tõlkida töös ettetulevad terminid ning uurida, milliseid termineid mujal sellel alal kasutatakse. Ei tea samuti et seda keegi teine süsteemaatilisel teeks (TLP)

Sõnastikuplaanid:

ei ole, kuigi iseenesest oleks hea, kui see oleks olemas. Nõus osalema! (TLP)

42103 botaanika**Eksperdid:**

TKK Toomas Kukk
ULS Urmas Laansoo

Terminiallikad:

Nele Ingerpuu, Kai Vellak, Eesti sammalde määraja. Tartu: EPMÜ Zooloogia ja Botaanika Instituut, Eesti Loodusfoto, 1998. 240 lk. A: oskussõnastikus 145 kirjet M: et V: la S: et R: et, la

Eesti taimede määraja. Toimetaja Malle Leht. Autorid: Heljo Krall, Toomas Kukk, Tiiu Kull, Vilma Kuusk, Malle Leht, Tatjana Oja, Ülle Reier, Silvia Sepp, Hanno Zingel, Taavi Tuulik. Tartu: EPMÜ Zooloogia ja Botaanika Instituut, Eesti Loodusfoto, 1999. 448 lk. A: oskussõnastikus ligi 300 kirjet M: et V: la S: et R: -

Toomas Kukk, Eesti taimestik. Tartu-Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 1999. 464 lk. M: la V: et S: et R: et-la

Urmas Laansoo, Sulev Savisaar, Ülle Reier, Jaak Palumets, Eestikeelsete taimenimede andmebaas. Tartu Ülikooli Botaanikaead, 2001; www.ut.ee/BGBA/taimenimed.html. A: 10600 nimepaari M: et, la V: la, et S: - R: - T: liht

Matsalu taimede nimestik. Vascular Plants of Matsalu. Matsalun kasvit. Koostaja Tiit Kaljuste. Tõlge Alex Lotman. Lihula: Matsalu Looduskaitseala, 2001. 67 lk.

Aili Paju, Lembit Kuhlberg, Ravimtaimede oskussõnastik. Toimetaja Riina Tammsaar. Keeletoimetaja Signe Siim. Tallinn: Maalehe Raamat, 2001. 157 lk. A: 407 taime nimetused M: la V: et, en, ge, ru S: et R: et

Helmi Vösamäe, Suvelillede nimed ladina, eesti, saksa ja inglise keeles. Tallinn: Tallinna Botaanikaead, 1999. 24

lk. A: 219 perekonnakirjet M: la V: et, de, en S: - R: - T: lihtsõnastik

Oskuskeelee senine korraldamine:

Botaanika erialal tegutseb juba 1940-st aastast botaanilise terminoloogia ja taimenimetuste komisjon. Selle komisjon tegutseb Tartu Ülikooli juures. Käime koos vastavalt vajadusele täiesti ühiskondlikel alustel ja teeme seda tööd tasuta, entusiastmist. Loomulikult me korraldame oskussõnu, võtame kasutusele ka uusi - näiteks käbikond - käbide kogumik, nagu õisik on õite kogumik või vilikond õisikust arenev viljade kogumik. Viimasel ajal on meie eestvedamisel ja tutvustamisel mitmeid uusi sõnu

Läinud tarvitusele nagu suvik, ületalvik ehk kaheaastane taim, üleilmne ehk kosmopoliitne, suurim saavutus on taimede kohta kes-asesõna laialdasem kasutamine. Samuti propageerime sõna/vilja nimetust kreip kasutamist k-ga. Kreibipuu.

On 'töörühm' - botaanilise terminoloogia ja taimenimetuste komisjon. Mina olen seal osalenud üle 10 aasta. Üksikud töötajad oma vajaduste järgi oskussõnade korraldamisega ei tegele. Töötab nii, et kui koguneb meile hulk termineid ja taimenimetusi, mida arutada ja vaja kinnitada, siis koguneme kokku, arutame ja kinnitame ja avaldame internetis taimenimede andmebaasis. Meie poole pöörduvad tõlkijad (telefilmide-, kirjanduse- ja kaubanduses müüdavate toodete tõlgete eest vastutajad), taimehulgiladude ja lillepoodide töötajad, meedikud, farmatseudid, keemikud, kosmeetikafirmade töötajad, kes kõik on hädas probleemsete taimenimetustega, terminitega või taimsete saadustega/komponentidega. Valime käsitletavat materjali oma äranägemise järgi ja selle järgi, milliste probleemidega meie poole pöörduakse. Vastav info, kuhu ja kelle poole pöörduda on väljas internetis meie eestikeelsete taimenimede andmebaasis. Koguneme vastavalt vajadusele, 4-5 korda aastas, vahel sagedamini, mõnikord harvemini. (ULS)

astast 1918 (või kuskilt sealtkandist) tegutseb asutustevaheline eestikeelsete taimenimede komisjon (hetkel koosseisus Jaak Palumets, Ülle Reier, Urmas Laansoo, Sulev Savisaar, Toomas Kukk, Eeri Kukk, Eduard Väari, vajadusel kutsutakse spetsialiste lisaks).

Komisjon käib koos vastavalt vajadusele (5-7 korda aastas) ja tarvidusel tegeleme ka botaanilise terminoloogiaga. Nimetamist vajavate taimede ladinakeelsete nimede loenditega varustavad meid õigustõlke keskus, botaanikaaiad, kollektsionäärid, raamatute autorid jne.

Osalesime TEA kirjastuse inglise-eesti teaduse-tehnika sõnastiku terminoloogia ylevaatamisel. (TKK)

TÜ botaanikaed osaleb eesti botaanikatermnoloogiakomisjoni töös koos EPMÜ ZBI, TÜ botaanika ja ökoloogiainstituudi ja eraaednike esindajaga.

Peamiselt tegeleb komisjon taimede nimetamisega eesti keeles, vähemal määral botaaniliste termnrite loomise ja korraldamisega.

Taimede eestikeelseid nimesid vajavad

- kirjutajad-tõlkijad
- taimede müüjad
- taimeteaduse õppejõud, praegu eriti farmatseudid
- euroseaduste tõlkijad

Need toovad oma soovid kas otse või mõne komisjoniliikme kaudu.

Koosolekud on viimastel aastatel olnud 5-6 korda aastas

kontaktisikud on kirjas netis www.ut.ee/taimenimed (JPM)

Sõnastikuplaanid:

Aga hea oleks muidugi välja anda botaaniline oskussõnastik. Seda vajavad bioloogia- ja agronoomia erialade üliõpilased, õpetajad ja paljud teised. Sõnastiku koostamisega saame ise hakkama, aga finantseerimisküsimused on keerulisemad. (ULS)

ei ole plaanis (JPM)

42104 entomoloogia

Eksperdid:

JVL Jaan Viidalepp

Oskuskeele senine korraldamine:

Erialases sõnavaras on püütud järgida zooloogilise nomenklatuuri ühte põhimõtet -- olemasolevatele (kirjanduses varem kasutatud) terminitele mitte sünonüüme tekitada. Alates J. Piiperi üldzooloogia õpikust on eestikeelne terminoloogia olnud rahuldavalt paigas ning seda on jälgitud vähestes pärast sõda ilmunud trükistes (V. Maavara "Noore entomoloogi käsiraamat", H. Habermani, Z. Albrechti, H. Remmi jt. autorite erinevaid putukarühmi käsitlevad määrajad, ENE ja EE artiklid jm.).

Putukatele eestikeelsete nimede koostamisel on lähtutud vajadusest. Majanduslikku tähtsust omavatele kahjurliikidele), kõige tavalisematele või tihti ette tulevatele liikidele (lepatriinud, päevaliblikad) on nimed olemas ning leiavad aeg-ajalt kasutust (näit. ajakirjas "Eesti Loodus"). Teiselt poolt on eestikeelsed nimed koostatud kõikidele putukasugukondadele (V. Maavara, 1959, ilmselt arvestades ka sõjaeelset "Eesti entsüklopeediat").

Eestikeelsed nimed koostati (J. Vilbaste ja T.Möls) ka kõikidele Eestis leitud suurliblikaliikidele (1960. a. paiku) ning seda nimestikku on täiendatud vastavalt fauna koosseisus toimunud muutustele. Koostöö ajast J. Vilbaste ja T. Mölsiga on mul säilinud masinakirjas 1,5 lehekülje pikkune juhend või reeglistik, mille koostamisel on minu arvates filoloogidki kaastegevad olnud.

Töörühma ei ole, asjaosalisi ei ole nii palju. Tartu Ülikoolis ja Eesti Põllumajandusülikoolis järgitakse traditsioonilist terminite kasutamist ning nii antakse see terminoloogia ka üliõpilastele edasi. (JVL)

Sõnastikuplaanid:

ei ole plaanis, aga oleks vaja; Nooremate ja aktiivselt arenevate bioloogia suundade terminoloogia osas eriti.

Küll oli võimalik vähesel määral konsulteerida putukanimede sünonüümika kasutamist, kui Eesti Entsüklopeedia toimetuses 2000-2002.a. tehti soome-eesti sõnastikku (ma ei tea selle sõnastiku ametlikku nimetust). EE toimetuses tekkis probleeme tulenevalt asjaolust, et soome sõnastiku kõrval võrdluseks kasutatud rootsi leksikonis kasutati paarkümmend aastat vanemaid ladinakeelseid putukanimetusi, milledes orienteerumine ei olnud mitte-entomoloogile kerge. (JVL)

42105 geneetika

Terminiallikad:

Raavo Toomela, Bioloogia ja geneetika leksikon. Kadunud (oli www.uninet.ee/~raavo/biolex.html).

Mart Viikmaa, Klassikalise geneetika leksikon; madli.ut.ee/~martv/genolex.html. M: et V: en S: et R: -

Loomakasvatusterminid eesti, saksa, inglise ja vene keeles. 5, Põllumajandusloomade geneetika. R. Teinberg; toimetuse kolleegium: A. Arst (toimetaja) jt. Tallinn: Valgus, 1988. 85 lk. M: et V: de, en, ru

42106 molekulaar- ja rakubioloogia

Eksperdid:

TMM Toivo Maimets

Terminiallikad:

Toivo Maimets, Molekulaarne rakubioloogia. Tartu: Ilmamaa, 1999. 246 lk. (TMM)

Oskuskeele senine korraldamine:

Molekulaar- ja rakubioloogia alane terminoloogia on seni Eestis tekkinud eesti keele praktiseerimise kaudu. Eesti keeles kirjutatakse üldjuhul keskastme lõputööd ja enamasti diplomitöödest. Selles protsessis, milles osaleb palju inimesi - õppeõud-õponendid-ülõpilased-kolleegid - tekib ka keele tarvitamise praktika.

Lisaks on mõned väga vähesed eesti keeles ilmunud materjalid - näiteks mu enda õpik (TMM)

Kahjuks on see tegevus minu teada koordineerimata, st. toimub vaid isikliku initsiatiivi tasemel.

Mõtlen siin biokeemia/molekulaarbioloogia/biotehnoloogia valdkondi. Keemia vallas on asi ilmselt terminoloogiakomisjoni (prof. H.Karik) kontrolli all. (MKR)

Sõnastikuplaanid:

see, mis töö käigus tuleb. Eelkõige oluline eesti keeles sel teemal kirjutada ja nii sõnavara luua (TMM)

Ei ole ega ole ka plaanis. Kui keegi asja ette võtaks, peaks inglise keelega alustama, vasted eesti, vene ja võib-olla ka saksa keeles.

Oleks vajalik küll ja siis jõudumööda võiksin ka kaasa lüüa. (MKR)

42107 ornitoloogia**Eksperdid:**

ELB Eerik Leibak

VLL Vilju Lilleleht

Terminiallikad:

Vilju Lilleleht, Aivo Lõhmus, Euroopa lindude nimestik. Eesti Looduseuurijate Seltsi ja Eesti Ornitoloogiaühingu väljaanne Hirundo 1997, nr 2, lk 32-51. A: 766 Euroopa linnuliigi nimetused M: la V: en, et S: - R: -

Lars Jonsson, Euroopa linnud. Tõlkinud Ruth Ling ja Kaja Peterson. Toimetanud ja Eesti oludele kohandanud Eerik Leibak. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2000. 559 lk. M: et V: la S: et R: et, la ühes

Oskuskeele senine korraldamine:

Eesti Ornitoloogiaühingu juures asub Eesti Linnunimetuste Komisjon, mille ylesandeks on eestikeelsete nimetuste loomine kõigile maailma linnuliikidele (ca 10000), samuti ornitoloogiliste terminite korrastamine ja loomine.

Viimane puudutab peamiselt linnu kehaehituse, sulestiku, lennu jms termineid ja vähem yldökoloogilist sõnavara, mis pole ju lindudele ainuomane. Nõustame ka meie poole pöördunuid (TV, tõlkijad, loomaaed, sõnaraamatute koostajad jne.)

ja vastame päringutele.

Nimekomisjoni kuulub 5 liiget (4 ornitoloogi ja 1 filoloog), töö eest tasu ei maksta (ornitoloogiaühing katab jooksvad kulud, nt paljunduskulud, samuti on yhingu kaudu ostetud vajalikku kirjandust). Aastas on tavaliselt 8-10 koosolekut, mis kestavad 5-7 tundi. Koosolekuil arutlusele tulevate lindude kohta on sekretär koostanud ettevalmistava materjali (valik võimalikke eestikeelseid nimekujusid, kommentaare jms.). Pyyame töötada systemaatiliste ryhmade kaupa, kuid alatasu tuleb tegutseda ka põhimõttel "lind siit, teine seal".

Eestikeelne nimetus loetakse kinnitatuks, kui liikmed saavutavad konsensuse, vastasel juhul otsustatakse konkreetne nimetus "teisel lugemisel" (mõnel järgneval koosolekul) häälteenamusega. (ELB)

Sõnastikuplaanid:

Eestikeelsete linnunimetuste andmebaas (koos teaduslike ja ingliskeelsete nimetustega) on kavas yles panna Eesti Ornitoloogiaühingu kodulehekyljele (www.eoy.ee) tähtajaga 20.12.2002. Paigutuslikult on esikohal teaduslik nimetus, kuid sisuliselt esikohal pole yhtki keelt: otsing toimub kasutaja sisestatud nimetuse või nimeosa (tähekombinatsiooni) põhjal läbi kogu andmebaasi (kõigi 3 keele).

Andmebaasist saab teada ka linnuliigi systemaatilise (taksonoomilise) kuuluvuse, rohkem seletusi (sh nime päritolu vms kohta) seal pole.

Elektroonilise andmebaasi koostamiseks saime rahalist toetust Eesti keskkonnainvesteeringute Keskuselt.

Eestikeelsete linnunimede sõnastikku trykis avaldada kindlasti kavas pole (vähemalt mitte enne, kui enamikul/kõigil lindudel maakeelsed nimetused olemas. Praegu ca 3000-l). (ELB)

42108 parasitoloogia**Oskuskeele senine korraldamine:**

Olen aastate jooksul kogunud termineid oma erialalt, parasitoloogiast. Kartoteek on vene keele alusel, tolkeid on inglise, saksa ja eesti keeles ebauehtlaselt. Materjali on 10 kartoteegikasti. Olen seda kasutanud õppetöös.

Teiseks koostan praegu eestikeelset ylevaadet kitsamalt erialalt, nematoloogiast. Muidugi on tulnud luua uusi termineid, mis parata. (EKL)

42109 spordibioloogia**Oskuskeele senine korraldamine:**

tegevus vastavalt vajadusele (KTS)

Sõnastikuplaanid:

plaani pole, inimesi ja aega vähe.

Initsiatiiv võik tulla, äkki aitab (KTS)

42110 zoologia

Terminiallikad:

Jaan Viidalepp, Hans Remm, Eesti liblikate määraja. Tallinn: Valgus, 1996. 526 lk. M: et V: la S: et R: et, la David W. MacDonald, Priscilla Barrett, Euroopa imetajad. Tõlkinud Marina Maran; toimetanud ja Eesti oludele kohandanud Tiit Maran. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2002. 314 lk. (MMG)

Oskuskeele senine korraldamine:

Alates märtsist 2000 tegutseb taas Eestikeelsete imetajanimede komisjon (EIK), mis juunist 2002 on sõltumatu ühendusena Sicista Arenduskeskuse üks töörühmi. Varem oli taoline komisjon vist ZBI juures pärast sõda.

Komisjonis on 5 vabatahtlikku liiget. 10.1.2002 koosolekul kinnitas komisjon eestikeelsed nimed Euroopa imetajaliikidele. Need avaldati tõlkeraamatus "Euroopa imetajad" sellel aastal. Järgnevalt on kavas jätkata nimesüsteemi korrastamist muu maailma imetajate osas. See on aeganõudev protsess. Komisjoni poolt kinnitatud nimed on kavas välja panna Internetti.

Töörühm on. Materjal ilmneb, kui keegi avaldab soovi. Näiteks on vaja tõlkida võõrkeelne loomaraamat või -film eesti keelde. Suhtlemine on tavaliselt e-posti teel. Käsiraamatu jaoks nimede saamiseks arutasime nimesid esialgu paar kuud e-posti teel, seejärel tegime koosoleku. On olnud ka suuliseid arutelusid mõne liikme osavõtul. (MMG)

Oleme loomaaias selle probleemiga ajast aega kokku puutunud. Iseäranis maakeelsete loomanimedega seoses, sest pole võimalik loomadele üksnes ladina või mõnes muus keeles sildile kirjutada. Et tegelen ise rohkem imetajatega ja linnumehed Tartus juba pikka aega linnunimedega tegevad olid koostasime kartoteegi maailma imetajatest ja otsisime välja seni kasutatud maakeelseid nimesid, lootuses ükskord see sõnastikuna välja anda. Ladina keele kõrval sai toona välja kirjutatud vene, saksa, inglise ja prantsuse keelsed nimed, kui neid leidsime, et lihtsustada edasist "ristimistegevust". See jäi meil aga paarikümne aasta tagusesse seisu pooleli. Samuti loomaaianduslike terminitega seoses, mida ju Eestis keegi teine peale meie nii teravalt ei vaja. Isiklikult olen juba tudengiajast alates imetlenud ärkamisaegseid teadlasi, kes loodusteadusliku terminoloogia suhteliselt kähku maakeeles käima panid. Mul õnnestus nimelt Tartu antikvariaadist osta seda tööd kajastavaid raamatuid. Juba siis püüdsin veidi samas suunas tegutseda ja kogu ülikoolile järgnenud aja olen samuti püüdnud seltside ja komisjonide koosseisus asjaga tegelda. Mõistagi tahaksin meelsasti ka edaspidi jõudumööda kaasa lüüa, sest olen veendunud maakeelse terminoloogia hädavajalikkuses. (MKL)

Hetkel on Eesti Terioloogide Seltsi juurde moodustatud nimede komisjon, kelle suurim probleem hetkel on loomaia kataloogi seis ja maailma imetajad arvutisse lüüa ning läbi tuhnida viimase paarikümne aasta väljaanded, saamaks täielikku andmebaasi, mis on oluline abivahend edasi minekuks. Ilmselt peame vastava ressursi leidmiseks mingile fondile projektitaotluse kirjutama. Seni tegeleme "tulekustutamise" püüdes abistada tõlkijaid andes mõnele elukale kinnitamata omapoolse nimesoovituse. Pole ju mõeldav näiteks mõnes mängufilmis neegrinaisi kaevul vesteldes

Tallinna Loomaaed on aegajalt olnud sunnitud tegelema eksootiliste liikide nimede välja mõtlemisega

Pole formaalset töörühma, aga asjaga kokkupuutuvad inimesed asja omavahel arutavad ja konsulteerivad näit. linnunimedede komisjoniga.

Euroopa imetajad mis minu toimetatuna sel aastal ilmus, sisaldavad Euroopa imetajate nimesid, mis on eriala spetsialistidega kooskõlastatud. (TMN)

Sõnastikuplaanid:

Nimestik ilmub Internetis, keeli tuleb kümmekond: ladina, eesti, inglise, saksa, vene, läti, soome, rootsi jm. Nimestiku tegemisel on esikohal ladina keel, kuid olemasolevate keelte seast saab kodulehelt valida.

Seletused on ka. See nimestik on pidevalt täiendatav ja kommenteeritav. (MMG)

on vaja maailma imetajad arvutisse lüüa ning läbi tuhnida viimase paarikümne aasta väljaanded, saamaks täielikku andmebaasi, mis on oluline abivahend edasi minekuks.

Raha taga

Lõpptulemus peaks ilmselt ikkagi olema paljukeelne nimesõnastik, kus esikohal ladina keel. Vormi eeskujuna pean peaaegu ideaalilähedaseks Moskvas kirjastuse "Russky Yazyk" akadeemik Sokolovi juhtimisel üllitatud sõnastikud. Mõistagi pole kõigile liikidele vajadust maakeelset liiginime anda, mis ei välista mõnel konkreetsel juhul edaspidi niisuguse vajaduse tekkimist. Arvan, et kõik sugukonnad ja arvestatav osa perekonnanimedest tuleks siiski kohe teha. (MKL)

422 keskkonnateadused

42201 ökoloogia

Eksperdid:

ARK Anto Raukas (EAM)

MVM Matti Viisimaa (EAM)

Terminiallikad:

EnDic2000. Ympäristösanakirja. Keskkonnasõnastik. Environmental Dictionary. Umweltwörterbuch.

Miljöordbok. Vides värđnīca. Экологический словарь. Peatoimetaja Aleksander Maastik. Koostajad Aleksander Maastik, Pertti Heinonen, Veli Hyvärinen, Krister Karttunen, Pertti Seuna. Nõustaja Juha Kajander.

Kirjastustoimetaja Heido Ots. Helsinki: Tartu: Soome Keskkonnainstituut, 2000. 702 lk. A: 4615 märksõna M: fi V: et, en, de, sv, lv, ru, taksonoomilistel la S: en, et, fi R: et, en, de, sv, lv, ru, väike la T: täppissõnastik

Ökoloogialeksikon: loodusteaduslik oskussõnastik. Koostanud V. Masing. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1992. 319 lk. M: et V: de S: et

Oskuskeele senine korraldamine:

Keskkonnaministeeriumis (KKM) on selleks vajadus olemas, sest õigusaktides peavad õiged definitsioonid sees olema. Seega on tegemist pideva protsessiga. Samas ei mõtle KKM tavaliselt ise oskussõnu välja, vaid võtab kasutusele juba olemasolevad või terminoloogiakomisjoni(de) poolt välja töötatud oskussõnad. Nii näiteks oleme kasutanud mitmete erialaliitide (Veeühing, Eesti Geoloogia Selts jt) juures tegutsevate terminoloogiakomisjonide töö vilju. Mõni aeg tagasi moodustati ka KKM-i juures keelespetsialistidest koosnev terminoloogiakomisjon, kuid paraku reaalselt see tööle ei hakanud, sest puudus ametnike sellealane huvi (=tellimus).

Tavaliselt moodustatakse õigusakti väljatöötamiseks komisjon, kuhu kuuluvad peamiselt erialaspetsialistid, kes teavad hästi ka oma eriala oskussõnu. Seaduse eelnõu väljatöötamisel (kui on vaja sisse viia uusi oskussõnu) osaleb

tavaliselt ka keelespetsialist, määruste puhul mitte. Loomulikult läbivad kõik eelnõud lõpuks keelekorrektuuri.

Üksikud töötajad on sunnitud oskussõnu "välja mõtlema" tavaliselt seoses EL määruste ja direktiividega ning nende tõlkimisega, kuid ka siis konsulteeritakse teiste eriala- ja keelespetsialistidega.

Õigusaktide koostamise töörühmad, kes peavad otsustama ka oskussõnade kasutamise üle, kogunevad vastavalt Asendamatuks abimaterjaliks KKM-i töös on prof Aleksander Maastiku koostatud 7-keelne keskkonnasõnastik "EnDic 2000", selles on esikohal soome keel (rahastajad olid soomlased) ning sõnaseletused on esitatud 3 keeles (inglise, eesti ja soome k). Samuti on varasematel aastatel välja antud "Ökoloogialeksikon" jm teatmeteosed, kust keskkonnaalaste oskussõnade kohta teavet saab (EAM)

Sõnastikuplaanid:

Uut sõnastikku hetkel plaanis vist pole, räägitud on "EnDic 2000" täiendamisest. Arvatavasti on põhiprobleemiks sõnastike koostamisel õigete inimeste (parimate asjatundjate) ülesleidmine, samuti jäävad asjad toppama rahapuuduse taha.

Alati on lihtsam osaleda "teiste" projektis, kui ise asja vedada, eriti kui esineb lahkkelisid erinevate koolkondade

spetsialistide vahel, mida Eestis sageli ette tuleb. Kuna ma ennast oskussõnade spetsialistiks mingil juhul ei pea, siis oleksin nõus küll mõnes küsimuses jõudu ja oskust mööda aitama, kuid oskussõnade väljatöötamine peaks ikka pädevamate inimeste hooleks jääma. (EAM)

44 füüsikalised loodusteadused

441 füüsika

Eksperdid:

KHR Kristjan Haller

HKM Henn Käämbre

(KHR)

Terminiallikad:

Viktor Korrovits, Henn Käämbre, Eesti-inglise-vene füüsika sõnaraamat. 1, A-I Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1992. 200 lk. M: et V: en, ru (KHR)

Viktor Korrovits, Henn Käämbre, Eesti-inglise-vene füüsika sõnaraamat. 3, R-Y. Isikunimed. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1992. lk 459-674. M: et V: en, ru

Viktor Korrovits, Henn Käämbre, Eesti-inglise-vene füüsika sõnaraamat. 4, Inglise register. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1992. lk 675-884. R: en

Viktor Korrovits, Henn Käämbre, Eesti-inglise-vene füüsika sõnaraamat. 5, Vene register. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1992. lk 885-1096. R: ru

Viktor Korrovits, Henn Käämbre, Eesti-inglise-vene füüsika sõnaraamat.2, J-Q. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia, 1992. lk 201-459. M: et, V: en, ru

Chris Oxlade, Corinne Stockley, Jane Wertheim, Füüsikaleksikon. Originaali tiitel: The Osborne Illustrated Dictionary of Physics. Inglise keelest tõlkinud Helje Heinoja. Tallinn: Kirjastus Koolibri, 1997. 128 lk. M: et V: - S: et R: et T: entsüklopeedia

Inglise-eesti füüsikasõnaraamat. English-Estonian dictionary of physics. Koost. Viktor Korrovits, Henn Käämbre. Tallinn: TEA Kirjastus, 2002. 432 lk. M: en V: et (KHR)

Oskuskeele senine korraldamine:

Tartu Ülikooli Füüsika Instituudis on kauemat aega (umb alates 1980ndate aastate keskpaigast) tegeldud Eesti füüsikakeele korraldusega ning koos teaduse arenguga tekkivate uute terminite eestikeelsete vastete moodustamisega. 80ndate aastate lõpupoole tegutses Instituudi (formaalselt TA täppisteaduste osakonna ja vabariikliku füüsikakomisjoni) juures (ja selle initsiatiivil) ka füüsika oskuskeele komisjon, mis hõlmas teadlasi nii Instituudist, Tartu Ülikoolist kui ka Tallinna Polütehnilisest Instituudist ja Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudist. Kahjuks vaibus komisjoni töö koos Eesti taasiseseisvumisega: terendasid paljud uued ülesanded ja probleemid, mis varjutasid terminoloogiat; ka polnud enam võimalik komisjoni liikmetele hankida komanderingusummasid (nt tallinnlastele Tartusse istungile sõitmiseks).

TÜFIs tegelevad sõnastutõega kaks entusiasti – vanemteadurid Viktor Korrovits ja Henn Käämbre põhitöö kõrvalt. (KHR)

Sõnastikuplaanid:

Küll aga oleks otstarbekas Inglise-eesti sõnastik välja anda ka elektroonsel kujul, nt kompaktkettal. Selleks tõepoolest autorite jõust ei piisa ja selleks oleks abi vaja (KHR)

44101 akustika

Oskuskeele senine korraldamine:

Vaevalt, et kusagil akustikaalaseid oskussõnu korrastatakse, sest vastava eriala spetsialistid praktiliselt puuduvad (õigemini, kõik ei ole "keeleinimesed"). Minu eestvedamisel alustati mõned aastad tagasi akustikaalaste oskussõnade kogumiku koostamist. Selles töös osalesid peale minu ehitusakustika eriala spetsialistid pr Malle Jaanis ja hr Lauri Mikli, samuti olid kaasatud keelespetsialistid. Kuna tööd ei finantseeritud, ei suutnud me tööd lõpuni viia ja kogumikku avaldada.

Oskussõnu võivad välja mõelda küll üksikisikud, kuid nende sobivuse ja õigsuse üle peab otsuse langetama siiski tööühm, kuhu kuulub ka keeletespialist. Meie tööühm kogunes kord kuu jooksul. (LMD)

Sõnastikuplaanid:

Meil oli peaaegu valmis akustikaalase terminoloogia kogumik, kuid rahapuuduse tõttu jäi töö pooleli. On mõeldav koostada ka oskussõnastik nt eesti, inglise, saksa, soome ja vene keeles. On võimalik ka tõlkida soomlaste analoogne sõnastik, mis üsna hiljuti Soomes välja anti.

Rahalist ja abi keeletespialistidelt.

Ilma initsiatiivita ei toimu midagi. Kui saaksin abi, võiksin viia alustatud töö lõpuni. (LMD)

44102 astronoomia

Terminiallikad:

Heino Eelsalu, Astronoomialeksikon. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1996. 200 lk. M: et V: - S: et R: et T: entsüklopeedia (LLJ)

Oskuskeele senine korraldamine:

mingit formaalset struktuuri oskussõnade korrastamiseks astronoomia erialal minu teada praegu ei ole. 1980. aastatel tegutses küll vastav komisjon, kuid erilist väljundit selle tööst ei tea ka olevat.

Vastavalt vajadusele oskussõnadega siiski tegeldakse, kasvõi eestikeelsete ettekannete pidamiseks meie oma erialaseminarides, tudengite õpetamiseks või populaartheaduslike artiklite kirjutamiseks. Kõige sagedamini käib asi nii,

et kui seminaris ei oska ettekandja mõnele inglisekeelsele terminile head vastet leida, siis püütakse ühiselt midagi pakkuda. (LLJ)

Sõnastikuplaanid:

Ei ole äsjavalminud oskussõnastikku, kuid vajadus selle järele oleks.

Ilmselt võiks see olla eelkõige inglise-eesti sõnastik koos lühikeste seletustega eesti keeles

Kui keegi teine (näiteks keeleteadlased) ilmutaksid initsiatiivi, oleks see muidugi täiendav stiimul asi tõsiselt käsile võtta. (LLJ)

44103 atmosfäärifüüsika

Eksperdid:

UVM Uno Veismann

Oskuskeele senine korraldamine:

Meie asutuses (Tartu Observatoorium) minu teada terminoloogiatoo"d erilisel koordineeritud tasemel ei tehta, ehkki va"ga kauges minevikus (NL ajal) oli isegi vist mingi komisjon olemas.

Oskusso~nade korrastamine ja mo~nede uute va"ljamo~tlemine toimub meil siis, kui on tekkinud oluline vajadus. Eestikeelse terminoloogiaga peavad meil paramatatult tegelema need inimesed, kes peavad meie eriala loenguid U"likoolides ja neid on meie asutuses mitmeid.

Niisiis, hetkel ma ei tea, et selleks otstarbeks oleks meie asutuses moodustatud mingit too"ru"hma. See asi too"tab meetodil, et 'uppuja paa"stmine on uppuja enda asi'. Ka ei ole mul andmeid, et meil oleks ette valmistamisel mo~ni so~nastik. Ku"ll aga on sellised tooru"hmad (vist) olemas u"likoolides vo~i kui ei ole, siis peaksid nad olema eelko~ige seal.

Ka ei ole minu erialal va"lja antud u"htki oskusso~nastikku ja see on muidugi probleem. (TNL)

Tegelemine on seisnenud loetletud valdkondades ENE+EE artiklite kirjutamises, loengukursustes Tartu Ylikoolis ja konspektide+trykiste vormistamises. Otseselt sonastikke ei ole koostanud. (UVM)

Sõnastikuplaanid:

ei tea olevat (TNL)

Mitmekeelset sonaraamatut meteoroloogia-kiirgusmootmiste (aktinomeetria) alal on koostamas Ain Kallis, kellele

Teie kirja edastan.
Olen edasisest osalemisest huvitatud (UVM)

44104 kiirguskaitse

Terminiallikad:

Kiirguskaitse sõnastik: inglise-eesti, eesti-inglise. Radiation protection glossary: English-Estonian, Estonian-English. Koostajad: E. Realo, T. Viik, Tartu: Eesti Kiirguskeskus, 1997. 96 lk. M: en, et V: et, en S: et, en R: -

44105 tuumafüüsika

Ekspertid:

ERL Enn Realo

Oskuskeele senine korraldamine:

Seoses seadusandluse ettevalmistamise, osalemisega eksperdina rahvusvahelistes projektides, osavõtuga sõnastike koostamises jm olen tegelenud kiirgus- ja tuumaohutuse ning radioaktiivsete jäätmete käitlemise alase terminoloogiaga. Laiemalt ioniseeriva kiirguse, keskkonna radioaktiivsuse ja isegi tuumafüüsika osas on olnud vaja sama teha ka tudengite õpetamisega seoses. Asjakohane kaasaegne eestikeelne terminoloogia oli lihtsalt puudu.

Füüsikute sõnastikud pisut aitavad, aga tuumafüüsika koha pealt on palju puudu.

Töörühma ei tegutse (ERL)

Sõnastikuplaanid:

Osaliselt on mul tõlgitud inglise keelest ka uus ja täiendatud seletav IAEA (Rahvusvahelise Aatomienergia Agentuuri) Glossary 2001, asjakohase EL direktiivi 96/29/Euratom terminid jm.

Aeg takistab.

Rahaline külg: projekti, lepingu vm rahastamisvahendi olemasolu. Vastav grant lubaks loobuda mõnest muust pakkumisest terminoloogiaprojektide kasuks. Hindamatu abi oleks kahtlemata väljapakutava eestikeelse terminoloogia kriitikast, nõustamisest, soovitudest jne eesti keele spetsialisti poolt. Sellist tööd saab aga efektiivselt teha ainult ühisprojekti raames.

Abi oleks mobiliseeriv ja koordineeriv, andes tegevusele raamid, mida isikliku initsiatiiviga raske saavutada. Saan osaleda projektis terminite ja seletuste tõlkimisel inglise, vene, piiratud ulatuses ka saksa keelest. (ERL)

442 keemia

Ekspertid:

ILT Ivo Leito

Terminiallikad:

Inglise-eesti-vene keemia sõnaraamat. Koostanud Hergi Karik (terminoloogiakomisjoni esimees), Tiiu Erelt, Helvi Hödrejärvi, Jüri Kann, Ülo Lille, Valdek Mikkal, Leevi Mölder, Vello Past, Tõnis Pehk, Maie Raukas, Lembi Tamm, Toomas Tenno, Heiki Timotheus ja Ants Tuulmets. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1998. 703 lk.

A: ~9000 ingliskeelset terminit ja ~2400 lühendit (hõ M: en V: et, ru S: - R: et, ru T: lihtsõnastik

Jane Wertheim, Chris Oxlade, John Waterhouse, Keemialeksikon. Originaali tiitel: The Usborne Illustrated Dictionary of Chemistry. Inglise keelest tõlkinud Katrin Trummal, retsenseerinud Hergi Karik. Tallinn: Kirjastus Koolibri, 1997. 128 lk. M: et V: - S: et R: et T: entsüklopeedia

Keemianomenklatuur. H.Karik, H.Hödrejärvi, J.Kann, Ü.Lille, V.Mikkal, L.Mölder, V.Past, T.Pehk, M.Raukas, L.Tamm, T.Tenno, H.Timotheus, A.Tuulmets. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2000. 158 lk. (HKR)

Oskuskeele senine korraldamine:

Ma ei oska öelda, kui süstemaatiline see on, aga üht-teist toimub küll. Kasvõi see Eesti-Inglise-Vene keemiasõnaraamat, mis mõned aastad tagasi ilmus - meie osakonnast olid ka inimesed selle asja juures. (ILT)

TTÜs korrastatakse eriala oskussõnu kõikides teaduskondades. Minu teada teevad seda peamiselt entusiastid, ilma

et oleks moodustatud nn ametlikke töörühmi (selles võin ka eksida). Väga suur töö tehti ära seoses inglise-eesti tehnikasõnaraamatu koostamisel. See ilmus vist 2001. a. Festardi-Euroõlikooli väljaandena. 1970-80ndatel aastatel oli ka üleülikooliline TTÜ/TPI terminoloogiakomisjon. Paraku ei suutnud see nimetamisväärset korda saata.

Terminoloogiakomisjon on Eesti Standardikeskuses. Seni ei ole töörühma keemiatehnika ega kitsamalt vedelkütuste (nafta ja naftasaaduste) alal. See on kavas.

Eesti Keemia Seltsis (EKS) on sõjajärgsetel kümnenditel moodustatud kolm keemianomenklatuuri ja -terminoloogia komisjoni (1960, 1976 ja 1994; kaks esimest olid ühiskomisjonid TA Keele ja Kirjanduse Instituudiga). Esimene

komisjon töötas aastani 1974, teine umbes aastatel 1976-1979 ning kolmas 1994-1999. Alates aastast 1968 olen nende komisjonide tööst osa võtnud. (LML)

EKS 1960. a. komisjon kogunes reeglina kord paari nädala tagant TA KKI leksikoloogiasektori (algul oli vist sõnaraamatute sektor) ruumes. Tegevuse tulemusena anti välja esimene Vene-eesti keemia sõnaraamat (1964) ning

valmistati ette põhiosa teise sõnaraamatu materjalist. 1976. a. komisjon korrastas väljaandmiseks ja töötas mõnel määral ümber 1960. a. komisjoni poolt koostatud materjali (sõnaraamat ilmus 1982). 1994. a. komisjon moodustati eelkõige Inglise-eesti-vene keemia sõnaraamatu koostamiseks (ilmus 1998) ning keemianomenklatuuri juhiste kaasajastamiseks (ilmusid 2000). See komisjon kogunes vajaduste järgi.

oleme korduvalt arutanud komisjoni töö jätkamist, kuid komisjoni kokkukutsumine Tallinna ja Tartu kolleegide vahel ei ole lihtne. Juba sõidu- ja lähetuskulud on olulised. Püüdsime uurida ka vastava projekti finantseerimist, kuid rahad on teatavasti väga piiratud ja nii siis jääb idee õhku paremaid aegu ootama.

Üksikute sõnade terminoloogiat oleme telefon abil arutanud. Olgu märgitud, et soomlased on rikkamad, Nad annavad järjekindlalt välja terminisõnastikke keemia erinevate valdkondade kohta. Meie seis on kehv. (HKR)

Sõnastikuplaanid:

osaleme me praegu EURACHEM Education and Training Working Group (E&TWG) poolt initsieeritud GAT (Glossary of analytical terms) projektis.

Vajab täiendamist (ILT)

Ei ole teoksil ega ka konkreetset plaanis. Põhimõtteliselt oleks vaja inglise-eesti või isegi inglise-eesti-vene nn õlisõnastikku, mis hõlmaks terminid nafta ja naftasaaduste töötlemise ja analüüsi alalt. Tõenäoliselt oleks selle parim vorm nn glossarium. Koostamiseks ja väljaandmiseks on reaalne hankida finantstoetust vastava ala äriettevõtetelt.

Oleks põhimõtteliselt valmis osalema (LML)

443 maateadused

44301 geodeesia

Ekspersedid:

MKG Madis Kaing	(JRJ)
SMK Siim Maasikamäe	(JRJ)
JRJ Jüri Randjärv	
FVM Feliks Virma	(JRJ)

Terminiallikad:

Jüri Randjärv, Geodeesia. 1. osa. Tartu: Eesti Põllumajandusülikool, 1997. 360 lk. (JRJ)

Jüri Randjärv, Ene Ilves, Harli Jürgenson, Geodeesia. 2. osa. Tartu: Eesti Põllumajandusülikool, 1998. 289 lk. (JRJ)

Jüri Randjärv, Geodeesia. III osa, Geodeetiliste võrkude tasandamine. Tartu: Eesti Põllumajandusülikooli kirjastus, 1999. 126 lk. (JRJ)

Jüri Randjärv, Geodeesia. IV, Kohalik geodeetiline põhivõrk. Tartu: Eesti Põllumajandusülikool, 2002. 243 lk. (JRJ)

Oskuskeele senine korraldamine:

Oskussõnade korrastamisega tegelevad meie õppejõud põhiliselt vajaduste järgi koostades oma õppeainetes loengute konsepte, õpikuid, meetoodilisi juhendeid jne.

Eesti Geodeetide Ühingu juhatus on tegelenud samuti erialaste oskussõnade korrastamisega. Nii on O. Kaselaid koostanud geodeesia oskussõnade käsikirja, mille avaldamine trükkis on jäänud rahapuudusel toppama. (JRJ)

Sõnastikuplaanid:

A. Astashkin ja dotsent F. Virma on koostanud 2000-2002. a vene-eesti võtmeterminite ja mõistete sõnastiku ca 900 sõnaga, mis ilmub trükist 2003. a. (JRJ)

44302 geograafia

Eksperdid:

EKD Ene Kadastik (JMP)
HKT Helve Kotli (JMP)
JMP Jaan-Mati Punning (JMP)

Oskuskeele senine korraldamine:

Korrastatakse nii TPÜ liinis, kus püüame üliõpilastele selgitada vasteid loengumaterjalides ja loengutes.

Eesti Geograafia Seltsis on terminoloogia töörühm. Viimasel ajal oleme tähelepanu pööranud kohanimedele eestikeelsete vastete leidmisele, kuid anname ka konsultatsioone.

Kogunemine vastavalt vajadusele. (JMP)

Sõnastikuplaanid:

Tartu osakonnas anti välja väike kohanimedele raamat.

Praegu otseselt sõnastikku plaanis ei ole. Küll aga kavandame geograafia õpikut gümnaasiumile, kus ilmselt keele probleemid kerkivad.

Ma oletan, et praegu geograafia-ökoloogia alast sõnastikku eluliselt vaja pole. Meil hea prof. Masingu "Ökoloogia leksikon", samuti EE Eesti number, kus heal tasemel materjal olemas. Muidugi loob see just head eeldused spetsiaalse sõnastiku koostamiseks, kus kindlasti EGS lööks kaasa. (JMP)

44303 geoloogia

Eksperdid:

DKL Dimitri Kaljo
JKI Jüri Kask
MNN Mati Niin
RPS Rein Perens
ERS Enno Reinsalu (DKL)
TSD Tõnis Saadre
KSO Kalle-Mart Suuroja

Terminiallikad:

Inglise-eesti maapõuesõnaraamat. Eesti-inglise maapõuesõnaraamat. English-Estonian geology and mining dictionary. Estonian-English geology and mining dictionary. Geoloogiaalase sõnavara valis ja viimistles Rein Raudsep. Mäendusosalase märksõnastiku koostas Lembit Uibopuu. Sõnastikke täiendasid ja retsenseerisid Alo Adamson (mäendus), Veljo Lauringson (mäendus), Anto Raukas (geoloogia ja üldine suunitlus), Arvi Toomik (mäendus ja keskkonnakaitse). Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli mäeinstituut, Eesti Keskkonnaministeerium, 1999. 118 lk; täiendatud versioon www.ttu.ee/maeinst/. M: et, en V: en, et S: - R: - T: lihtsõnastik

Vene-eesti geoloogia sõnastik. Eesti NSV Teaduste Akadeemia Geoloogia Instituut, Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut; koostanud K. Orviku. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, 1963. 262 lk. M: ru V: et (DKL)

Oskuskeele senine korraldamine:

Eesti Geoloogiakeskus otseselt terminoloogiakusimustega ei tegele.

Terminoloogiat konsulteerime vajadusel koostöös Tartu Ülikooli Geoloogia Instituudi ja Tallinna Tehnikaülikooli Geoloogia Instituudi spetsialistidega.

Teie küsimustiku edastasime akadeemik Dimitri Kaljole, kes on Eesti Stratigraafia Komisjoni esimees.

Tedaolevalt on seal plaanis terminoloogiakusimusi arutada. (SPM)

TTÜ GI-s minule teadaolevalt ja regulaarselt praegu ei tehta. Aastakümneid tagasi (alates 1959) tegutses TA GI (akad. K. Orviku jt) ja TA KKI (E. Nurm jt) ühiskomisjon, mille tööviljaks oli 1963.a. ilmunud "Vene-eesti geoloogia sõnastik".

TTÜ GI teadurid on osalised Eesti Stratigraafia Komisjoni ettevõtmistes, millest ma kirjutasin varem.

Üksikjuhtumid on olnud arutlusel seminaridel, kuid materjal ei ole koondatud. (DKL)

Sõnastikuplaanid:

sõnastikku plaanis ei ole (DKL)

44304 kartograafia

Terminiallikad:

Teet Jagomägi, Kaardid ja GIS 2000. aasta rahvaloendusel. 5. Terminite loetelu. AS Regio, 1997; www.geo.ut.ee/gis2000/terminid.html. M: et V: kohati en S: et R: -

Kartograafia sõnavara I. Koostajad: Kiira Mõisja, Jüri Jagomägi. - Eesti Kaardikoja Teataja nr 2, 1995, lk.14-37. Tartu, 1996. M: et V: kohati en S: et R: -

44305 meteoroloogia

Ekspertid:

JKD Jüri Kadaja

Oskuskeele senine korraldamine:

Meie asutuses (EMHI) korrastatakse oma eriala oskussõnu. Seda on tehtud süstemaatiliselt ja juhuslikult oma tarbeks raamatute ja artiklite kirjutamisel.

Süstemaatiliselt tegutsesid mõned aastad Jüri Kadaja kui meteoroloog ja Jelena Lõgun kui vene filoloog kunagine Juri Lotmani aspirant. Nad koostasid kolmekeelse meteoroloogia märksõnastiku Inglise-vene -eesti kavatsusega teha seletav sõnaraamat. Olin ka pisut kursis asjaga, kuna lugesin ja korrigeerisin perfokaarte, mida nad olid koostanud. Asi jäi pooleli, kuna meie instituut ei võtnud tööd plaani. Vist taotleti ka ETF granti, mis ei õnnestunud.

Sõnavara korrastamisega tegeletakse mõnevõrra ka Tartu Observatooriumis (astronoomidest Tõnu Viik ja Uno Veismann, meteoroloogidest Ain Kallis), võimalik, et ka Tartu Ülikoolis.

Töörühma praegu ei ole. (HTG)

Kuni 1998 oli tööl inimene, kes varasemal perioodil tegeles vene keeles väljaminevate teadusartiklite ja dokumentide redigeerimise ja tõlkimisega (Jelena Lõgun, kand. vene filoloogias).

1993 andsin talle koostada meteoroloogiaalase terminoloogia andmebaasi eesti-inglise-vene keeles. Kogutud materjal on üpris mahukas - 14 000 märksõna ümber.

Tegime koos 1999. aastaks taotluse ETF-le (loodusgeograafia+keeleteadus) granti saamiseks, milles ekspertidena osalemiseks oli nõusolek 12 teadlaselt ja erialaspetsialistilt. Taotlusele anti positiivne arvamus, kuid põhjendades raha puudusega seda ei rahuldatud. Seetõttu on see toormaterjal praktiliselt seisma jäänud, kuna endal on suhteliselt vähe aega olnud sellega edasi tegeleda. 1995 koostasime selle baasil "Valik lennumeteoroloogia sõnavara" (inglise-eesti-vene koos eesti ja venekeelse registriga) mis edastati EMHI poolt Lennuametile ja oma vastavatele osakondadele töös kasutamiseks. Aktinomeetriaalaseid termineid käsitleva osa andmestikust saatsin hr. Ain Kallisele (EMHI Tartu meteoroloogiajaama juhataja, Tõravere), kes on seda osa edasi arendanud üht väljaandesse lisamiseks.

Andmestik on kantud arvutisse (sisestatud ja seni töödeldud põhiliselt EXCELis, konverteeritud ka ACCESSi).

Pooleli seisus on kirjete indekseerimine terminite olulisuse ja kitsama valdkonna järgi, samuti kirjavigade parandamine (sisestusvead ja lähtevariandi koguja eksimused). Mingil määral (kusagil 5-10% vahel) olen jõudnud üle vaadata vastavusi keelte vahel ja kirjutada eestikeelseid selgitusi.

Kuna materjali kogumisel olid aluseks olemasolevad inglise ja venekeelsed sõnastikud, vajab andmestik täiendamist ka veel uuemate terminitega.

Antud tööga seoses sattusin osalema ka TA Raamatukogu ja Rahvusraamatukogu meteoroloogia ja külgnevate alade märksõnade ja kataloogide süsteemi koostamisel. (JKD)

Sõnastikuplaanid:

Kindlasti grandi saamisel on oluline Eesti Terminoloogia Ühingu soovitus Eesti Taedusfondile kui keegi sooviks poolelijäänud tööd otsast alustada. (HTG)

kui töö käis ja ETF taotluse esitasime, kavandasime eesti-inglise-vene (esialgu oli plaanis arvutil ja seal ei ole keelte järjekord eriti oluline, otsimisvõimalused oleks tulnud iga keele jaoks) ning võõramad terminid koos seletustega.

Kuna EMHI on vahepeal minetanud teadusasutuse staatuse, on vähe tõenäoline, et selle raames midagi taolist ollakse nõus toetama. Võibolla õnnestub jätkata Eesti Mereakadeemia egiidi all (hüdrometeoroloogia õppetool, kus

46 matemaatika ja statistika**461 matemaatika****Eksperdid:**

EAB Elts Abel
MAB Mati Abel
YKS Ülo Kaasik

Terminiallikad:

Mati Abel, Ülo Kaasik, Eesti-inglise-vene matemaatikasõnastik. Tallinn: TÜ Kirjastus, 1995. 384 lk. M: et V: en, ru (MAB)

Elts Abel, Mati Abel, Ülo Kaasik, Koolimatemaatika entsüklopeedia. Tartu: Ilmamaa, 1998. 255 lk. A: ligi 2000 M: et V: - S: et R: - T: entsüklopeedia (MAB)

Mati Abel, Ülo Kaasik, Matemaatikasõnaraamat: eesti-soome-inglise-prantsuse-saksa-vene. Matematiikan sanakirja. Dictionary of mathematics. Dictionnaire des mathématiques. Wörterbuch für Mathematik. Tallinn: TEA Kirjastus, 2002. 390 lk. M: et V: fi, en, fr, de, ru (MAB)

Oskuskeele senine korraldamine:

Põhiliselt Mati ja Elts Abel ning Ülo Kaasik. Teada, et Tallinnas püütakse midagi teha, aga tartlased pole alati nõus (MAB)

Sõnastikuplaanid:

Matemaatika eritermineid eesti keeles võtame kasutusele pidevalt, kuid ei ole senini selle kohta midagi uut välja andnud, kuna lugejaskond on väga kitsas. Arvutiteadlased kasutavad aga peamiselt inglise keelseid uusi termineid inglise keelsele sõnale eestikeelse lõpu lisamisega.

Meil on valminud ka matemaatikasõnastik (enam kasutatavatest sõnadest) neljas keeles (inglise-prantsuse-saksa-vene), kuid senini ei ole leidnud kirjastajat. (TEA-le ei ole seni me seda veel tutvustanud) (MAB)

462 statistika**Eksperdid:**

EBT Ebu Tamm

Terminiallikad:

Liina-Mai Tooding, Statistikasõnastik. Eesti-inglise-saksa-vene. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 1996. 110 lk. A: veidi üle 2200 eestikeelse märksõna M: et V: en, de, ru S: - R: en, de, ru T: lihtsõnastik

Oskuskeele senine korraldamine:

otsest töögruppi pole, tegevus toimub töö käigus. Plaane on! (EBT)

Viimasel kahel aastal oleme koostöös professor Ene-Margit Tiiduga (ja teiste kolleegidega Matemaatilise statistika instituudist) valmistanud ette Rahvusvahelise Statistikainstituudi (ISI) elektroonilise paljukeelse statistikasõnastiku jaoks eestikeelsete märksõnade bloki, mis pannakse üles tuleva aasta algul järjekordse versiooniuuendamise käigus.

Eraldi töörühma ei ole, vaid eespoolnimetatud kollegiaalsus vastavalt konsulteerimisvajadusele. Oleme sõnastiku koostamise käigus palunud üksikute märksõnade kohta ekspertarvamusi ka kolleegidelt mujalt asutustest, samuti

1990-ndate aastate algul töötas Rootsi Statistika Keskbüroo Tallinnas korraldatud rahvamajanduse arvepidamise alase seminari tarvis välja vastava minioskussõnastiku.

Oskussõnade korrastamiseks on töörühmi loodud konkreetsetes valdkondades Euroopa Liidu õigusaktide ja rahvusvaheliste meetodikaväljaannete ning klassifikaatorite tõlkimise ja rakendamisega seoses, kaasates selleks erinevate valdkondade spetsialiste ka väljaspoolt Statistikaametit. Kõige suurem projekt oli rahvamajanduse arvepidamise meetodika alase väljaande ESA 95 (European System of Accounts, Euroopa rahvamajanduse arvepidamine) tõlkimine ja vastavate terminite ühtlustamine eesti keeles. Projektis osalesid ka Tallinna Tehnikaülikooli majandusteadlased. Nimetatud väljaande lõpus on vastavat valdkonda puudutavate terminite minisõnastik.

Teine suurem projekt oli ettevõtlusstatistikat puudutava ELi määruse tõlkimine, definitsioonide ja oskussõnade ühtlustamine.

Klassifikaatorite alal on olnud mitmeid projekte, nt PRODCOMi (PRODCOM list; List of Products of the European Community, Tööstustoodete nimistu) tõlkimine, Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori EMTAK väljatöötamine, NACE Rev.1.1 (Euroopa Liidu majandustegevusalade statistiline klassifikaator) tõlkimine.

Töörühmad lõpetasid töö projektide lõppedes. (MNL)

Sõnastikuplaanid:

Olen näinud Tartu Ülikooli emeriitprofessor Ene-Margit Tiidu koost. eesti-inglise ja inglise-eesti sõnastiku käsikirja, kuid ma ei tea, kui kaugel on selle avaldamine. Mulle teada olevatel andmetel on kaitstud Tartu Ülikoolis ka üks magistritöö, mis tegelikult kujutas endast niisamuti eesti inglise (inglise-eesti?) statistikasõnastikku. Statistikaametis ei ole statistikasõnastiku koostamine olnud päevakorral. (EBT)

Arvestades ühelt poolt Statistikaameti sisemiste vajadustega ja teiselt poolt tarbijaga oleks meil võib-olla otstarbekas mõelda Statistikaametis kasutatavate statistikamõistete seletava lühisõnastiku koostamise peale, mis ei peaks olema isegi trükiväljaanne, vaid võiks asuda meie koduleheküljel. Kui sellise sõnastiku järele on täiesti selge vajadus, siis koostamise takistuseks on ainult selleks kuluv aeg.

Statistikaameti tööplaanis "Tegevuskava riskide hajutamise kohta" on mulle pandud ülesandeks 2003. aasta jooksul "korraldada statistiliste mõistete ja definitsioonide ühtlustamine Statistikaameti siseselt ja teiste institutsioonidega". Seega pean niikuinii mõistetega tegelema. Võib-olla algab selle tööga lühisõnastiku koostamine.

Elektroonilise variandi üleandmise järel laiendame ja arendame senist märksõnade baasi seletava sõnastiku suunas, lisades neid statistikarakenduste termineid, mida rahvusvaheline (eeskätt matemaatilisele statistikale orienteeritud) sõnastik ei sisalda.

Vaja ikka raha!

Koostöö teretulnud (LMT)

Statistika oskussõnastik on väga vajalik. Initsiatiiv selles osas on teretulnud. Statistikaamet on valmis osalema oma oskusteabega ja võimaluste piires. (MNL)

46201 raha- ja pangandusstatistika

Ekspertid:

LST Liina Seestrandt

Oskuskeele senine korraldamine:

Oskussõnu korrastatakse mingil määral- niipalju kui see on otseselt meie tööks vajalik (integreerides mõnda uut statistikaalast nõuet Eesti pankade aruandlusesse, tuleb teinekord ette ka vajadust tuua sisse päris uusi termineid. Sellisel juhul püüame osakonnasiseselt tagada selle, et kõik kasutaksid sarnast terminit.

Töörühma ei ole (LST)

Sõnastikuplaanid:

ei ole

Võib-olla tõesti võiks initsiatiiv tulla professionaalide poolt. Oleksime nõus projektis osalema nt aidates leida tõlkimist vajavaid termineid, pakkudes välja omapoolseid vasteid ja avaldades arvamust sõnastiku koostajate poolt leitud vastete osas. (LST)

48 arvutiteadused

481 infotehnoloogia

Terminiallikad:

Arvutikasutaja sõnastik. Inglise-eesti arvutisõnastik selgituste ja kommentaaridega. [Tiitellehe pöördel: Eesti- inglise arvutikasutaja sõnastik selgituste ja kommentaaridega.] Koostanud Ahto Valm, Marilin Kesa, Kaido Orav. Tallinn: Leksiko, 2002. 368 lk. Saadaval ka CD-na.

Vello Hanson, Arvi Tavast, Arvutikasutaja sõnastik. Inglise-eesti. Tallinn: Kirjastus Ilo, 1996. 228 lk. M: en V: et S: et R: -

Vello Hanson, Arvi Tavast, Arvutikasutaja sõnastik. Inglise-eesti. Teine, täiendatud ja parandatud trükk. Tallinn: Kirjastus Ilo, 1999. 290 lk; ka ee.www.ee/AKS/. M: en V: et S: et R: -

Vello Hanson, Arvutisõnastik. Küberneetika Instituut, 1995; www.ioc.ee/arvutisonastik/kodukylg.html. A: 8438 mõistet, 5098 definitsiooni, 10517 inglise te M: et, en, fr, fi V: et, en, fr, fi S: et R: - T: täppisõnastik

ATK-sanakirja. 11. uudistettu painos. Helsinki: Tietotekniikan liitto ry:n sanastotoimikunta, 2001. A: umbes 3000 M: fi V: en, sv, de, es, et, ru S: fi R: en, sv, de, es, et, ru T: täppisõnastik

Heikki Vallaste, e-teatmik; www.vallaste.ee/eteatmik/ A: 3437 kirjet (25.09.2002) M: en V: et S: et R: -

Teet Jagomägi, Geoinfosüsteemid praktikule. 4. osa - Sõnaseletusi. Lk 147-182. Tartu: Regio, 1999. A: ligi 500 terminit M: et V: kohati en S: et R: -

Vello Hanson, Ahto Buldas, Tarvi Martens, Helger Lipmaa, Arne Ansper, Viljar Tulit, Infosüsteemide turve. 1. Turvarisk. Lisa 1. Standardseid turvatermineid. Lisa 2. Inglise-eesti turvasõnastik. Tallinn: Küberneetika Instituut, 1997. Lk 118-125; ka home.cyber.ee/vello/osal.htm. M: et V: en S: et R: en T: täppisõnastik

Infotehnoloogia. Eesti - inglise. Raamatukogusõnastik 5. Koostaja Maris Ringvee, toimetaja Sirje Nilbe, keeletoimetaja Tiina Vilberg. Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu, 1999. 127 lk. A: 900 eesti arvutiterminid M: et V: en S: et R: en

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 1: Põhiterminid. Information technology - Vocabulary - Part 1: Fundamental terms. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-1:1998. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 10: Käitusmeetodid ja -vahendid. Data processing - Vocabulary - Part 10: Operating techniques and facilities. Eesti standard EVS-ISO 2382-10:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 11: Töötlusseadmed. Information processing systems - Vocabulary - Part 11: Processing units. Eesti standard EVS-ISO 2382-11:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 12: Välisseadmed. Information processing systems - Vocabulary - Part 12: Peripheral equipment. Eesti standard EVS-ISO 2382-12:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 13: Raalgraafika. Information technology - Vocabulary - Part 13: Computer graphics. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-13:1998. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 14: Töökindlus, hooldatavus ja käideldavus. Information technology - Vocabulary - Part 14: Reliability, maintainability and availability. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-14:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 16: Infoteooria. Information technology - Vocabulary - Part 16: Information theory. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-16:1998. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 17: Andmebaasid. Information technology - Vocabulary - Part 17: Databases. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-17:1998. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 19: Analoojarvutid. Information processing systems - Vocabulary - Part 19:

Analog computing. Eesti standard EVS-ISO 2382-19:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 2: Aritmeetika- ja loogikatehted. Data processing - Vocabulary - Part 2: Arithmetic and logic operations. Eesti standard EVS-ISO 2382-2:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 20: Süsteemiarendus. Information technology - Vocabulary - Part 20: System development. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-20:1998. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 21: Protsessiliidesed. Data processing - Vocabulary - Part 21: Interfaces between process computer systems and technical processes. Eesti standard EVS-ISO 2382-21:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 22: Kalkulaatorid. Information processing systems - Vocabulary - Part 22: Calculators. Eesti standard EVS-ISO 2382-22:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 23: Tekstitöötlus. Information technology - Vocabulary - Part 23: Text processing. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-23:1998. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 24: Integraalne raalvalmistus. Information technology - Vocabulary - Part 24: Computer-integrated manufacturing. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-24:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 25: Kohtvõrgud. Information technology - Vocabulary - Part 25: Local area networks. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-25:1998. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 26: Avatud süsteemide ühendamine. Information technology - Vocabulary - Part 26: Open systems interconnection. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-26:1998. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 27: Bürooautomaatika. Information technology - Vocabulary - Part 27: Office automation. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-27:1998. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 28: Intellektitehnika. Põhimõisted ja ekspertsüsteemid. Information technology - Vocabulary - Part 28: Artificial intelligence basic concepts and expert systems. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-28:1998. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 3: Aparatuuritehnika. Information processing systems - Vocabulary - Part 3: Equipment technology. Eesti standard EVS-ISO 2382-3:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 31: Intellektitehnika. Tehisõpe. Information technology - Vocabulary - Part 31: Artificial intelligence. Machine learning. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-31:1999. Standardi 2382 osad tõlkinud Vello Hanson. Osade 1-6, 9-13, 16, 17, 19-28, 31 kavandi ette valmistanud terminikomisjon koosseisus: Ustus Agur (juhataja), Ahto Kalja, Ene Lindemann, Peeter Normak, Ants Sild, Viljo Soo, Arvi Tavast, Mati Tiru, Leo Võhandu. Osade 8, 14 kavandi ette valmistanud terminitöörühm koosseisus: Arvi Tavast (töörühma juht), Ahto Kalja, Rein Kull, Ene Lindemann, Peeter Normak, Viljo Soo, Mati Tiru, Leo Võhandu. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. kavand www.imprimaatur.ee/standard/sisukord.html. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 4: Andmekorraldus. Information processing systems - Vocabulary - Part 4: Organization of data. Eesti standard EVS-ISO 2382-4:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 5: Andmeesitus. Information processing systems - Vocabulary - Part 5: Representation of data. Eesti standard EVS-ISO 2382-5:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 6: Andmevalmendus ja andmekäitlus. Information processing systems - Vocabulary - Part 6: Preparation and handling of data. Eesti standard EVS-ISO 2382-6:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 8: Turvalisus. Information technology - Vocabulary - Part 8: Security. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-8:1999. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1999. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T:

Infotehnoloogia. Sõnastik. Osa 9: Andmeside. Information technology - Vocabulary - Part 9: Data communication. Eesti standard EVS-ISO/IEC 2382-9:1998. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Inglise-eesti-inglise arvutisõnaraamat. Seletav sõnastik tavakasutajale. 2., parandatud ja täiendatud trükk. Koostanud Andres Septer ja Lauri Liikane. Täiendanud ja parandanud Klaire Kolmann. Tallinn: Estada, 2002. 479 lk. A: 15000 M: et, en segamini V: kohati et S: et R: -

Inglise-eesti-inglise seletav arvutisõnastik. Koostanud Andres Septer ja Lauri Liikane. Tallinn: Estada, 2000. 479 lk. A: 15000 M: et, en segamini V: kohati et S: et R: -

Teet Jagomägi, Kaardid ja GIS 2000. aasta rahvaloendusel. 5. Terminite loetelu. AS Regio, 1997; www.geo.ut.ee/gis2000/terminid.html. M: et V: kohati en S: et R: -

Arne Ansper, Turvaline elektronpost. Sõnastik. Küberneetika AS, 1996-1998; www.cyber.ee/infoturve/ressursid/smail/09.html. M: et V: en S: et R: - T: täppisõnastik

Kaupo Suviste, Windowsi kasutajaliidese põhiterminite kuuekeelne lühisõnastik; my.tele2.ee/aidu2/UFF/uff.html. M: en V: et, fi, de, ru, sv S: - R: - T: lihtsõnastik

Jüri Kiho, Väike Java leksikon. Tartu: Tartu Ülikool, Arvutiteaduse Instituut, 2000. 38 lk. M: et V: en S: et R:

Vello Hanson, Väike Võrgusõnastik. Cybernetica, 1994-1998; kadunud, oli www.cyber.ee/infoturve/ressursid/sonastik/. A: 429 terminit M: et, en V: et, en S: et R: - T: täppisõnastik

Oskuskeele senine korraldamine:

Töörühma pole. Vajadusel arutatakse omavahel ja küsitakse kolleegidelt, mida nemad on kasutanud või näinud kasutatavat. (KNG)

1995-2001 tegutses IT terminite standardimise töörühm standardimise tehnilise komitee TK4 juures. Väljund: terministandard 2382. (ATV)

Sõnastikuplaanid:

Ei arva, et iga üksik asutus peaks oma sõnastiku tegema - sellest tuleks veel suurem segadus kui ilma sõnastikuta.

Pigem võiks olemasolevaid täiustada. Palju kasutatakse arvutikasutaja sõnastikku aadressil <http://ee.www.ee/AKS> (KNG)

Plaanis on IT-leksikon: võrgus, suure autorite ringiga, deskriptiivne, seletav, inglise-eesti. (ATV)

5 tehnika, tootmine ja ehitus

Terminiallikad:

Eesti-inglise tehnikasõnaraamat. Peatoimetaja: Rein Kull. Tallinn: Euroülikool, 2001. M: et V: en S: et R: - T: vihjesõnastik

Inglise-eesti tehnikasõnaraamat. Peatoimetaja: Rein Kull. Toimetajad: Ants Pihlak ja Kullo Vende. Toimetusnõukogu: Vello Hanson, Jakob Kübarsepp, Jüri Martin, Heido Ots, Ants Pihlak, Lembit Üksti. Tallinn: Euroülikool, 2000. 999 lk. M: en V: et S: et R: - T: vihjesõnastik

Teaduse ja tehnika seletav sõnaraamat. Dictionary of Science and Technology. 2 kd. Tallinn: TEA, 1997. 1662 lk. Lisakõide. Supplementary volume. TEA Kirjastus. Tallinn, 1998. 544 lk. A: ligikaudu 50000 M: en V: et S: et R: et

50 üldised tehnikaalad

501 inseneritegevus

Eksperdid:

AJM Andres Jagomägi

Oskuskeele senine korraldamine:

On püütud teha nii erialaorganisatsioonides (16) kui ka tsentraalselt

2000. aastal töörühm, kindlaksmääratud regulaarsusega, peale "kodutöö" tegemist, esindajad pea igast insenerivaldkonna organisatsioonist. Insenerivaldkond, eriala, inseneri kutse nimetus, ühildamine feani-ga (Euroopa Inseneride Assotsiatsiooni vastetega). (AJM)

Sõnastikuplaanid:

ei ole

502 materjalitehnika

Eksperdid:

PKL Priit Kulu
JKB Jakob Kübarsepp (JKB)

Terminiallikad:

Metalliõpetus ja metallide tehnoloogia. I Metallograafia ja termotöötlus. II Metallid ja sulamid. Eesti-inglise-saksa-vene terminid ja määratlused. Koostanud Priit Kulu, Jakob Kübarsepp. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool, 1997. 94 lk. A: 411+313 kirjet M: et V: en, de, ru S: et R: en, de, ru T: standard (PKL)

Metalliõpetus ja metallide tehnoloogia. III, Keevitus. Termolõikamine. Jootmine. Termopindamine. Eesti-inglise-saksa-vene terminid ja määratlused. Koostanud Priit Kulu, Jakob Kübarsepp, Andres Laansoo. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus, 1997. 94 lk. A: 327+77+86+203 kirjet M: et V: en, de, ru S: et R: en, de, ru T:

Oskuskeele senine korraldamine:

TTÜ materjalitehnika instituudis tegeldakse eriala terminoloogiaga arvestavalt viimane 10 aastat ja seda vajadusega korrastada terminoloogia ning koostada ja kirjutada originaalõpikuid omas valdkonnas.

TTÜ materjalitehnika instituudis on töörühm (prof P.Kulu, prof J.Kübarsepp, dots A.Laansoo, teadur R.Veinthall), kelle tegevusvaldkonnaks oskuskeelekorraldusel on metallid ja metallide tehnoloogia. Käsitleva materjali valik sõltub eelkõige vajadusest, kuid kavas on paika panna metalle ja metallide tehnoloogiat puudutav terminoloogia kogu ulatuses (metalliõpetus, metallurgia, termotöötlus, valu- ja survetöötlustehnoloogia, keevitus, materjalide omadused ja katsetamine). (PKL)

Materjalitehnika instituut on välja andnud "vihikuid". (JKB)

Sõnastikuplaanid:

"Metalliõpetuse ja metallide tehnoloogia" 3. Vihik lähiajal (PKL)

Uute vihikute väljaandmist takistab ajapuudus (JKB)

504 metroloogia

Eksperdid:

RLO Rein Laaneots (AVK)
ILT Ivo Leito (AVK)
OMS Olev Mathiesen (AVK)
AVK Aili Võrk

Terminiallikad:

Metroloogia: terminid ja määratlused. Eesti standard EVS 758:1998. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. 56 lk. (AVK)

Oskuskeele senine korraldamine:

Standardiamet likvideeriti, seal oli metroloogia- ja akrediteerimisosakond. Nüüd Tehnilise Järelevalve Inspektsiooni juures legaalmetroloogia osakond. Kuid sellest ajast lakkas ka sihipärane terminoloogiline tegevus metroloogia valdkonnas.

Oskussõnavara loomine ei ole meie põhimäärusejärgne tegevus. Kuid olles osalised õigusloome töörühmades (mina praegu mõtteseadust ja selle rakendusakte muutvas; minu kolleegid pool aastat tagasi vastavalt elektri-,

gaasiseadmete, surveadmete jmt ohutuse seaduste töörühmades) tegeleme terminitega mingil määral ikkagi.

Standardiamet tegutses agaralt oskussõnade ja -sõnastikega. Üheks tulemiks oli standard EVS 758:1998 "Metroloogia. Terminid ja määratlused", mis on põhiliselt rahvusvahelise metroloogiasõnastiku "International Vocabulary of Basic and General Terms in Metrology" (nn VIM, 2. tr, ISO, 1993) tõlge (lisatud on mõned töörühma arvates vajalikud terminid). Originaalis on VIM inglisis- ja prantsuskeelne, kuid mitmed riigid on seda tõlkinud, seetõttu

lisasime korrektsed saksakeelsed terminid (saadaval oli ka soomekeelne tõlge, mida me ei lisanud) ning mitte nii korrektsed venekeelsed terminid, kuna Venemaa metroloogia on käinud veidi erinevaid radu kui muu maailm. (AVK)

Minu arvates vajaks metroloogia terminoloogia sügavamat teoreetilist läbitöötamist ja süstemaatilist uuendamist, näiteks sellise laia levikuga publikatsiooni nagu K. Schults, "Mõõtühikud", Tallinn, "Valgus", 1986 uue väljaande kujul. Suureks abiks oleks siin uus kõrgkooli üldfüüsika õpik (võib olla ka tõlkeraamat), kuid kahjuks eeldab selle koostamine hea kvalifikatsiooniga spetsialistide ulatuslikku ja põhjalikku tööd, mida ammugi ei ole keegi ette võtnud.

Tõlkisime koos Paavo Lõuguga eesti keelde olulise rahvusvahelise dokumendi "International vocabulary of basic and general terms in metrology" (VIM, ISO, 1993). Pärast arutelu mitmetes huvigruppides nii Tartus kui Tallinnas ja väikest täiendamist EVS töörühma poolt on see 1998.a välja antud eesti standardina EVS 758:1998. Nimetatud standardi on läbi vaadanud Eesti Keele Instituudi teadustöötaja Rein Kull.

Oluline on Ivo Leito koostatud analüütilise keemia ja metroloogia terminite tõlge, mille aluseks on ajakirjas "Accreditation and Quality Assurance" viimaste aastate jooksul ilmunud nn GAT-activity (Glossary of Analytical Terms) ja see pakub tarvilikku täiendust eelnimetatud standardile kitsamas valdkonnas - keemias. I. Leito võiks terminoloogia alases töös kindlasti osaleda. (VVB)

TTÜ metroloogia ja mõõtetehnika õppetoolis korrastatakse pidevalt metroloogia ja mõõtetehnikaalaseid oskussõnu.

Oskussõnade korrastamiseks ei ole loodud töörühma. Oskussõnade korrastamisega tegeleb põhiliselt õppetooli juhataja prof. R.Laaneots, kes kasutab selleks ka üliõpilaste abi (praktikumide läbiviimisel) ja nende arvamusi.

Sõnastikuplaanid:

Oleks vaja 44 terminit ja määratlust sisaldava legaalmetroloogia sõnastiku "International Vocabulary of Terms in Legal Metrology" (OIML, 2000) tõlkimine. (AVK)

Praegu ei ole plaanis oskussõnastiku väljaandmist. Täiendamist ja korrastamist vajaks standard EVS 758:1998, kuid Eesti Standardikeskuse väitel (rahapuudusel) see lükkub teadmata ajaks edasi.

Nõus kaasa lööma (RLO)

505 tehniline järelvalve

Oskuskeele senine korraldamine:

Mitmetes tehnikavaldkondades on Eestis loodud standardimise tehnilised komiteed, mille üheks tegevussuunaks ongi tegelemine oskussõnadega. Tavaliselt on ka euroopa (CEN-CENELEC) ja rahvusvaheliste (ISO-IEC) tasandil olemas terminoloogia tehnilised komiteed ja nagu öeldud, on Eestis loodud vastavad nn "peegelkomiteed".

Meie inspeksioon tegeleb ohutuse ja usaldusvääruse arendamisega Eestis ning teeb seda arendus-, teavitus- ja järelvalvetegevuse kaudu (meie kodulehekülge: www.techinsp.ee). Seetõttu oleme asutanud mitmetes tehnikavaldkondades nn "ohutuse nõukojad", kus on esindatud ettevõtjad (eelkõige nende esindusorganid), tarbijad (tarbijate esindusorgan), seadusandja (vastutav ministeerium), vastavushindamisasutused (tehnilise kontrolli toodete osas) ning riikliku järelvalve asutused. Nõukojategevuse eesmärgiks on suunata vastava valdkonna arengut: arutatakse läbi kõik kehtestatavad õigusaktid, tehakse ettepanekuid õigusaktide muutmiseks või täiendamiseks, arutatakse standardimisalaseid vajadusi, arutatakse ja pakutakse välja lahendusi tehniliste nõuete valdkonnas tekkinud vaidluste korral jms. Seejuures tegeldakse paratamatult ka terminoloogiaküsimustega, st, arutatakse läbi ja lepatakse kokku õigusaktide või mistahes muude tekstide sobiv sõnastus.

Nõukodadel puudub üldjuhul õiguslik alus, st. tegemist on vabatahtlikul alusel toimivate organitega, mille otsused ei oma kellelegi siduvat iseloomu. Kuna nende tegevus on avalik ja nende näol on tegemist vastava tehnikavaldkonna kõige autoriteetsemate esindusorganitega, on kellelgi raske nende otsuste vastaselt tegutseda. Hetkel tegutsevad: Elektriõhusnõukoda (1998), Kemikaalikomisjon (1998), Metroloogianõukogu (1996?), Maavarade Komisjon

(1992?), Surveseadme ohutuse nõukoda (2001), Küttegaasi ohutuse nõukoda (2002). Seega võib neid nõukodasid lugeda mingil määral vastava valdkonna terminoloogia arengu koordineerijateks.

Lisaks osalevad meie töötajad tihti töörühmades, kus tõlgitakse või tõlgivad iseseisvalt teistest keeltest meie eri valdkondi käsitlevaid tekste. Mingit eraldi terminoloogiakomisjoni tulemuste hindamiseks üldjuhul ei looda, kuid laiemasse kasutusse minevad tekstid vaadatakse suureme asjatundjateringi poolt tavaliselt läbi. Edaspidi võiks seda rolli täita eelkõige valdkonna nõukojad või nende juurde moodustatud terminoloogiakomisjonid. (ULM)

52 tehnikaalad

521 mehaanika ja metallitöötlemine

52101 mehhanotehnika

Ekspertid:

PKL Priit Kulu

Terminiallikad:

Lembit Üksti, Konstruktori sõnavara. Eesti-inglise-saksa-vene terminid ja määratlused. 1, Mehaanika-tugevusõpetus-vibratsioonid. Metallide väsimus-korrosioon-triboloogia: eesti-inglise-saksa-vene terminid ja määratlused. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool, Masinaõpetuse Instituut, 1999. 114 lk. A: 1040 e.k terminid M: et V: en, de, ru S: et T: standard (EHN)

Enn Hendre, Värvilismetallid & -sulamid : vene, saksa, soome, rootsi standardid : (markeering, koostis, omadused) : vastavus : [käsiraamat]. Koostanud Priit Kulu, Enn Hendre. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikool, 1996. (EHN)

Oskuskeele senine korraldamine:

TTÜ mehhatroonikainstituudis tegeldakse erialase oskussõnavaraga peamiselt seoses õppetööga. Termineid ja semantikat on episoodiliselt arutatud instituudi seminaridel, mõnes õppekursuses (E.Hendre) käsitletakse lühidalt ka erialaterminoloogiat.

Hetkel töörühma pole (EHN)

Sõnastikuplaanid:

Lähitulevikus uusi ette näha ei ole, või kui, siis lühikesed terminivalimikud, nt ingl-eesti laserisõnastik (A.Kruusing, E.Hendre) - käsikiri peaaegu olemas.

Nõus kaasa lööma (EHN)

52102 masinaehitus

Terminiallikad:

Masinaehitustehnoloogia. Eesti-inglise-saksa-vene terminid ja määratlused. Koostanud Arnold Vällo, Mihkel Pikner. Tallinn: TTÜ Kirjastus, 2001. 59 lk. A: 715 kirjet M: et V: en, de, ru S: et R: en, de, ru

522 elektrotehnika ja energeetika

52201 elektroenergeetika

Oskuskeele senine korraldamine:

TTÜ elektroenergeetika instituudis on terminoloogiatööd tehtud alates 1993. aastast. On koostatud terminipakett EnTerm, milles on käsitletud ligi 16 000 mõistet 28 elektroenergeetikaga seotud teemal ligi 70 000 terminiga, ja sellel põhinev terminiredaktor (elektrooniline sõnastik) TermIn. Terminiredaktor TermIn on kasutatav mitmekeelse arvutisõnastikuna, mis võimaldab termineid temaatiliselt rühmitada, korraldada otsinguid teemade ja viidete järgi, koostada ja printida mitmesuguseid temaatilisi ja seletussõnastikke, luua isiklikke terminipanku jne. Terminipanka kuuluvad terminid ja selgitused kuues keeles (eesti, inglise, saksa, soome, rootsi ja vene).

Terminipank sisaldab termineid, nende rööpvorme, definitsioone ja selgitusi.

Eesti keelde on tõlgitud Rahvusvahelise Elektrotehnikakomisjoni terministandardi IEC60050 (International

Electrotechnical Vocabulary) viis väljaannet, mis on kasutusele võetud Eesti vastavate standarditena. Nendest neljal on olnud vahendajaks ja redigeerijaks Eesti Keele Instituut.

On osaletud kolmeköitelise Teaduse ja tehnika seletava sõnaraamatu (TEA, 1997-1998), Inglise-eesti tehnikasõnaraamatu (Euroõlikool, 2000) ja Eesti-inglise tehnikasõnaraamatu (Euroõlikool, 2001) koostamisel. Terminoloogiatööd on tehtud endise Eesti Elektrotehnikakomitee egiidi all ja Eesti Elektroenergeetika Seltsi ning mitme energeetikaettevõtte toetusel. Töös on osalenud paarkümmend spetsialisti TTÜst ja mujalt.

Töörühma põhikoosseis: prof Mati Meldorf (tarkvara, terminiredaktor TermIn); dots Peeter Raesaar, dots Eeli Tiigimägi, dots Rein Oidram.

Jätkub osalemine standardite tõlkimises, mis nõuab suurt ja vaevalist terminoloogiatööd. (MMD)

Sõnastikuplaanid:

Kavandamisel on Mati Meldorfi eestvedamisel mitmekeelse elektroenergeetika seletussõnaraamatu koostamine.

Ka olemasolev elektrooniline sõnastik vajaks täiendamist nii sisuliselt kui programmiliselt. Sõnaraamat kujuneks ca 500 leheküljeliseks, haarates 4000...6000 mõistet elektroenergeetika ja sellega piirnevate aladelt.

Sõnastiku koostamist takistavad ennekõike majanduslikud raskused, kuna sõnaraamatu esialgseks eelarveks (alates koostamisest ja uuest terminiprogrammist kuni trükkimiseni koos eraldistega TTÜ-le ja riigilõivuga) kujuneb ca 340 000 kr.

Igasugune abi on teretulnud. Kahjuks ei soodusta energeetika praegune olukord ja sellega seonduvate projektide kiire lahendamise vajadus pühendumist terminoloogiale kui vähemväärtustatud tegevusalale. (MMD)

52202 elektrotehnika

Terminiallikad:

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 161: Elektromagnetiline ühilduvus. International Electrotechnical Vocabulary (IEV) - Chapter 161: Electromagnetic compatibility. Eesti standard EVS-IEC 60050(161):2000.

Tallinn: Eesti Standardiamet, 2000. 95 lk. M: et, en, fi, de, sv, ru V: - S: et, en, ru R: et, en, fi, de, sv, ru T:

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 601: Elektri tootmine, ülekandmine ja jaotamine. Põhimõisted.

International Electrotechnical Vocabulary (IEV) - Chapter 601: Generation, transmission and distribution of

electricity - General. Eesti standard EVS-IEC 60050(601):1998. Tõlkijad: Mati Meldorf, Peeter Raesaar, Eeli Tiigimägi. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. 39 lk. M: et, en, fi, de, sv, ru V: - S: et, en, ru R: et, en, fi, de, sv, ru T: standard

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 602: Elektri tootmine, ülekandmine ja jaotamine. Elektri tootmine.

International Electrotechnical Vocabulary (IEV) - Chapter 602: Generation, transmission and distribution of

electricity - Generation. Eesti standard EVS-IEC 60050-602:2000. Tallinn: Eesti Standardiamet, 2000. 58 lk. M: et, en, fi, de, sv, ru V: - S: et, en, ru R: et, en, fi, de, sv, ru T: standard

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 603: Elektri tootmine, ülekandmine ja jaotamine. Elektrisüsteemide

planeerimine ja juhtimine. International Electrotechnical Vocabulary - Chapter 603: Generation, transmission and

distribution of electricity - Power systems planning and management. Eesti standard EVS-IEC 60050-603:2000.

Tallinn: Eesti Standardiamet, 2000. 71 lk. M: et, en, fi, de, sv, ru V: - S: et, en, ru R: et, en, fi, de, sv, ru T:

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 604: Elektri tootmine, ülekandmine ja jaotamine. Käit. International

Electrotechnical Vocabulary (IEV) - Chapter 604: Generation, transmission and distribution of electricity -

Operation. Eesti standard EVS-IEC 60050-604:2000. Tallinn: Eesti Standardiamet, 2000. 86 lk. M: et, en, fi, de, sv, ru V: - S: et, en, ru R: et, en, fi, de, sv, ru T: standard

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 605: Elektri tootmine, ülekandmine ja jaotamine. Alajaamad.

International Electrotechnical Vocabulary (IEV) - Chapter 605: Generation, transmission and distribution of

electricity - Substations. Eesti standard EVS-IEC 60050-605:2000. Tallinn: Eesti Standardiamet, 2000. 46 lk. M: et, en, fi, de, sv, ru V: - S: et, en, ru R: et, en, fi, de, sv, ru T: standard

52203 energeetika

Oskuskeele senine korraldamine:

Oskussõnade korrastamisega pole meie instituudis keegi tegelenud. Oma töö algaastatel püüdsin sellega alustada, aga jätsin kartoteegi koostamise pooleli. Peale selle on terminoloogia tunduvalt laienenud ja uuenenud.

Oma töös olen toetunud teadurite ja ka praktilise töö tegijate nõuannetele. Siin tekkisid jällegi käärid, sest praktikud kasutavad sageli teadlastest tunduvalt erinevaid termineid. Meie uurimisvaldkondades kirjutati NSVL aegadel

valdavalt venekeelseid töid ja seetõttu põhineb eestikeelsete terminite kasutamine sageli üksikisikute entusiasmil. Meie instituudis tegeles oskussõnade kasutamisele võtmisega kadunud prof. H.Käär, aga kahjuks jäi ka see töö pooleli. Minu andmetel tegeletakse terminoloogia korrastamisega Keskkonnaministeeriumis, kus on moodustatud ka vastav töögrupp, mille liige meie instituudist on Inge Roos. (HKB)

Sõnastikuplaanid:

Sellise sõnastiku koostamine oleks muidugi teretulnud ettevõtmine, kuid see töö on ilmselt üsna komplitseeritud. Arvan, et siin võiksid abiks olla juba pensionäridest teadlased ja energeetikud, sest noorem põlvkond kasutab väga palju inglisekeelseid termineid ja nende asendamine eestikeelsetega on väga raske. (HKB)

52204 gaasitehnika

Ekspertid:

APR Aivar Pärna
LRS Lembit Ristik

Oskuskeele senine korraldamine:

Meie kutseala õpetava koolitusasutuse puudumise tõttu ja ainsa võrgugaasiga tegeleva ettevõtjana on AS Eesti Gaasil tulnud alati tegeleda oma eriala oskussõnade korrastamisega.

Koos Gaasiliiduga moodustasime 1995 aasta alguses terminoloogia toimkonna, kus lisaks meie inimestele olid alalisteks liikmeteks lahkunud Rein Kull ja TTÜ dotsent Valdu Suurkask. Siinkirjutaja oli selle toimkonna vedaja ja on ka praeguse oskussõnade töörühma liige.

Aastatel 1995-96 toimus viis toimkonna tööstungit ja korrastati gaasitehnika põhisõnavara, järgnevatel aastatel on terminoloogiategemisi arutatud standardimistöö raames.

Viimane mahukam põhiterminite korrastamine oli meil 2000. aastal, kus leppisime kokku ettevõttesises terminikasutuses. (LRS)

Sõnastikuplaanid:

ei ole (LRS)

52205 külmatehnika

Terminiallikad:

Rein Albri, English-Estonian Refrigerating Engineer Dictionary. Inglise-eesti külmamehe sõnastik. Toimetanud Helje Heinoja. Tallinn, 2002. 297 lk.

52206 soojustehnika

Terminiallikad:

H. Käär, H. Suik, Inglise-eesti-vene soojustehnika sõnastik. [Rööppealkiri inglise ja vene keeles.] Tallinn: Eesti Energia, 1997. 343 lk. A: 5856 M: en V: et, ru S: - R: et, ru T: lihtsõnastik

Oskuskeele senine korraldamine:

TTÜ Soojustehnika instituudi töötajad on osalenud erialaste oskussõnade tõlkimisel (omaaegne Soojustehnika käsiraamat). Meie endised töötajad Harry Käär ja Heinrich Suik koostasid soojustehnika sõnaraamatu.

Tänaasel päeval pidevat terminoloogia alast tööd ei toimu. Puitkütuse alast terminoloogiat käsitlesin oma magistritöös ja olen väga huvitatud kogu taastuvaid energiaallikaid hõlmava terminoloogia koostamises osalema, pädevam tunnen end olevat taastuvate kütuste valdkonnas. Mingit terminoloogiaalast tööd soojustehnika valdkonnas tehakse võib-olla ka kütte ja ventilatsiooni õppetooli juures.

Meie instituudis tegelevad siiski üksikud inimesed vastavalt vajadusele. Kõik oleneb, milliseid teadusgrante, lepingulisi või sihtfinantseeritavaid töid teeme/saame. (YKK)

TTÜ STI (Soojustehnika Instituut) on tegelnud erialaterminoloogia korrastamisega vägagi pikka aega ja see tegevus jätkub tänaseni. Aktiivseid osalejaid 4...5. Tegevus ei ole olnud eriti järjekindel, elavnemine on tavaliselt siis, kui on päevakorras mõne trükise väljaandmine. Näiteks, küllaltni pingeliselt tegeldi terminoloogiaga

Soojustehnika käsiraamatu (koostaja I.Mikk) 1977. ettevalmistamisel, millal erialaterminoloogia arutlustes osalesid keeleteadlased (Rein Kull). Kuna koos tehnika arenguga on alatasa lisandunud uusi ja olukorramuutusi siis on tulnud terminoloogia korrastamise juurde sageli naasta. Erialaterminoloogia ja -oskuskeele küsimustega tegelemine on ka Eesti Soojustehnikainseneride Seltsi (ESTIS) tööplaani lülitatud, seetõttu on huvi erialaoskuskeele vastu kandumas STI-st väljapoole, huviliste arv näitab tõusutendentsi.

Kindlakooresseisulist töörühma praegu ei ole, valitsevad omavahelised juhuarutelud, kuid ei ole välistatud püsivama koosseisuga töögrupi asutamine, arvestades eelkõige ESTIS-e töö elavnemist. Töörühma olemasolu vajalikkuse on tõstatanud asjaolu, et teatud asutused (nt kommertskonsultatsioonifirmad) on oma üllitistes ilmutanud lubamatut võhiklikkust ja omavoli soojustehnika terminoloogias, minnes mööda olemasolevast teabeteostest ja hakanud ise välja mõtlema termineid, mis tegelikult on juba loodud ja üldkasutuses.

On olemas kolmekeelne (eesti-inglise-vene) Soojustehnika sõnastik 1997. (autorid H.Käär, H.Suik), mis sisaldab u. 6000 märksõna. Selle mahukam versioon (u. 15000 märksõna) on olemas arvutis ja käsikirjas. Mainitud sõnastik ei sisalda mõistete seletusi. STI töötajad on terminoloogiaalase tööga tegelnud ka üldisemat laadi sõnaraamatute väljaandmisel oma eriala piires : Teaduse ja Tehnika inglise-eesti seletav sõnaraamat, LAROUSSE, TEA kirjastus (Arvo Kull); inglise-eesti ja eesti-inglise sõnaraamatud, EUROÜLIKOOOLI kirjastus.(A.Kull, A.Paist, T.Tiikma). (AKU)

Sõnastikuplaanid:

Meil on plaanis puitkütuse alase raamatu väljaandmine ja selle osana kavatsesime koostada erialase sõnaseletuste nimekirja nn glossary.

Kõige rohkem tunneme puudust ajast, sest tegijad on mitme paralleelse tööga hõivatud. Abi vajame loomulikult keelemeestelt, terminoloogidelt.

Taastuvate energiaallikate alase sõnastiku koostamiseks võiks tulla küll initsiatiiv väljastpoolt, kuid loomulikult oleme nõus kaasa lööma. (YKK)

Praegu on kavatsus koostada ülevaade uuematest terminitest mõnevõrra kitsamal erialal soojustehnika valdkonnas (Ü.Kask jt. Kütused, põletamine...). Ka on kohati tekkinud vajadus saksakeelsete terminite tutvustamine järele ja selles suunas on tehtud eeltööd.

Osaleks ikka! (AKU)

523 elektroonika ja automaatika

52301 elektroonika

Ekspertid:

TRG Toomas Rang

Oskuskeele senine korraldamine:

Sihikindlat ja korrapärasat korrastamist ei toimu. Õppejõud oma igapäevase töö kõrvalt muidugi seda teevad. Varasematel aegadel prof. Enn Velmre on tegelenud sutsu süstemaatilisemalt terminoloogiaga. Mujal tegelemisesse ei usu, sest isegi meil, ülikooli õppejõududel on probleeme, et asju paika saada. Ning kõiki asju ei tasugi eesti keelde panna. (TRG)

iga õppejõud ise (AMS)

elektrotehnikavaldkonnas on need sõnastikud peaaegu kogu valdkonda katvalt olemas ning enamik neist standardeist on tõlgitud eesti keelde. Seda on teinud peaaesjalikult Tallinna Tehnikaülikooli erialaasjatundjad, kuid osalt on ettevalmistamisse kaasatud ka asjatundjaid ettevõtlusest, riigiasutustest jm. Töö on toimunud peamiselt euroopa või rahvusvaheliste standardite eestindamise käigus, millega alustati 1990-ndate aastate alguses. (ULM)

Sõnastikuplaanid:

Oskussõnastikku valmimas ei ole. Meie puhul, so elektroonika, aga tegelikult kogu IKT laiemalt võttes, elab ainult inglise keelel. Seega eesti-inglise ja inglise-eesti on need, mis huvi pakuvad!

Neid oleks vaja, aga plaanis pole (TRG)

initsiatiivi oleks vaja küll! (AMS)

Eksperdid:

MOT Maret Ots

ARM Arvo Rammus

Terminiallikad:

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 161: Elektromagnetiline ühilduvus. International Electrotechnical Vocabulary (IEV) - Chapter 161: Electromagnetic compatibility. Eesti standard EVS-IEC 60050(161):2000. Tallinn: Eesti Standardiamet, 2000. 95 lk. M: et, en, fi, de, sv, ru V: - S: et, en, ru R: et, en, fi, de, sv, ru T:

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 601: Elektri tootmine, ülekandmine ja jaotamine. Põhimõisted. International Electrotechnical Vocabulary (IEV) - Chapter 601: Generation, transmission and distribution of electricity - General. Eesti standard EVS-IEC 60050(601):1998. Tõlkijad: Mati Meldorf, Peeter Raesaar, Eeli Tiigimägi. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. 39 lk. M: et, en, fi, de, sv, ru V: - S: et, en, ru R: et, en, fi, de, sv, ru T: standard (ARM)

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 602: Elektri tootmine, ülekandmine ja jaotamine. Elektri tootmine. International Electrotechnical Vocabulary (IEV) - Chapter 602: Generation, transmission and distribution of electricity - Generation. Eesti standard EVS-IEC 60050-602:2000. Tallinn: Eesti Standardiamet, 2000. 58 lk. M: et, en, fi, de, sv, ru V: - S: et, en, ru R: et, en, fi, de, sv, ru T: standard (ARM)

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 603: Elektri tootmine, ülekandmine ja jaotamine. Elektrisüsteemide planeerimine ja juhtimine. International Electrotechnical Vocabulary - Chapter 603: Generation, transmission and distribution of electricity - Power systems planning and management. Eesti standard EVS-IEC 60050-603:2000. Tallinn: Eesti Standardiamet, 2000. 71 lk. M: et, en, fi, de, sv, ru V: - S: et, en, ru R: et, en, fi, de, sv, ru T: stan (ARM)

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 604: Elektri tootmine, ülekandmine ja jaotamine. Käit. International Electrotechnical Vocabulary (IEV) - Chapter 604: Generation, transmission and distribution of electricity - Operation. Eesti standard EVS-IEC 60050-604:2000. Tallinn: Eesti Standardiamet, 2000. 86 lk. M: et, en, fi, de, sv, ru V: - S: et, en, ru R: et, en, fi, de, sv, ru T: standard (ARM)

Rahvusvaheline elektrotehnika sõnastik. Osa 605: Elektri tootmine, ülekandmine ja jaotamine. Alajaamad. International Electrotechnical Vocabulary (IEV) - Chapter 605: Generation, transmission and distribution of electricity - Substations. Eesti standard EVS-IEC 60050-605:2000. Tallinn: Eesti Standardiamet, 2000. 46 lk. M: et, en, fi, de, sv, ru V: - S: et, en, ru R: et, en, fi, de, sv, ru T: standard (ARM)

Oskuskeele senine korraldamine:

Oskussõnade korrastamisega tegeleb Sideameti veebilehe arendamise töörühm.

Keskendume meie igapäevatoös kasutatavatele terminitele ja ei plaani mingi suure sõnaraamatu tegemist. Samuti korrastatakse terminoloogiat läbi seadusloome, st kui on ettevalmistamisel määruse või seaduse/määruse muudatus. Samuti oleme konsulteerinud Õigustõlke keskust Eesti õigusaktide tõlkimisel inglise keelde või Euroopa Liidu õigusaktide tõlkimisel eesti keelde.

Standardi IEC 60050 kogu 700 seeria on telekommunikatsiooni terminoloogia. Standard on küll veidi vana ja märgitud kahe standardi tõlkimisel jääme nii mõnegi termini osas meie eriarvamusele, kuna terminid kasutatakse meie valdkonnas teises tähenduses. (ARM)

Sõnastikuplaanid:

Praeguseks on praktiliselt valmis inglise keelsete lühendite "sõnaraamat" (pannakse varsti üles veebilehele) ja on alustatud terminite kogumisega, eesmärgiks on järgmise aasta esimesel poolel eesti-inglise-vene telekommunikatsiooniterminite sõnaraamatu avamine Sideameti veebilehel.

Tõlgitud terminid võiks keeleliselt keegi kõrvalt üle vaadata.

Ei näe praegu meie valdkonnas (trükitud) sõnastiku vajadust, kuid initsiatiivi ilmutamist ei saa küll piirata. Kui midagi sellist ette võetakse, oleksime nõus osalema ekspertidena, kuid see sõltub mahust ja ressursist. (ARM)

524 keemiatehnoloogia

Terminiallikad:

A. Kogerman, T. Purre, E. Siimer, H. Uibopuu, Väike keemiatehnoloogia sõnastik (eesti, inglise, saksa, vene). Tallinn: Eesti Teadusfond ja Põlevkivi Instituut, 1996. 208 lk. A: 2803 M: et V: en, de, ru S: - R: en, de, ru T: lihtsõnastik

52401 biotehnoloogia

Eksperdid:

LEP Liina Eek-Piirsoo

Oskuskeele senine korraldamine:

Mingit töörühma pole. Mul on kujunenud omad eksperdid -teadlased, kes töötavad ise iga päev selle temaatikaga ja kelle käest ma ise nõu küsin. Annavad nõu oma parema äranägemise järgi ja tavaliselt lihtsalt selle järgi, kuidas nad ise laboris ja loengutes neid termineid kasutavad. (LEP)

525 autod, laevad ja lennukid

52501 autondus

Eksperdid:

KAL	Kalju Aleksius	(HOT)
VKT	Vello Kits	(HOT)
MHK	Margus-Hans Kuuse	
HOT	Heido Ots	(HOT)

Terminiallikad:

Heido Ots, Autosõnastik: eesti-saksa-inglise-vene. Tallinn: Mats, 1993. 279 lk. M: et V: de, en, ru (MHK)
Maanteetranspordi terminoloogia sõnaraamat: inglise-eesti. Tallinn: Eesti Rahvusvaheline Autovedude Assotsiatsioon, 1997. 183 lk. A: 4387 märksõna M: en V: et S: - R: et T: lihtsõnastik

Rahvusvaheliste kaugveoautojuhtide vestmik-sõnaraamat eesti-inglise-prantsuse-saksa-italia-hispaania. Tõlgitud väljaandest: The International Truck Driver Phrase Book and Dictionary by M. P. Langenau, RHA Ltd 1999.
Tõlkija märkimata. Tallinn: ERAA, 2000. 103 lk. M: et, en, fr, de, it, es V: et, en, fr, de, it, es S: - R: - T:

Oskuskeele senine korraldamine:

juba aastaid ei ole õnnestunud midagi teha
aga kui sel teemal ei kirjutata ega raamatuid välja anta (tõlgita), siis pole ka loota, et term. Paraneb (MHK)
ARK-s ei tegeleta oskussõnade korrastamisega ja ei ole see ka tulevikus kavas.

Oma töös kasutame eesti keeles erinevatel aegadel ilmunud autonduse- ja tehnikasõnastikke ning EE-d. (HMN)

Erialal on oskussõnu korrastatud. Ajakohastamine-täiendamine käib organiseerimatult mitmel pool. Tarvis on organiseerida. Töörühma ei ole. (HOT)

Sõnastikuplaanid:

midagi konkreetset ei ole
loodab koostada autoentsüklopeedia mahuga 4000-6000lk, aga raha veel pole
Miinimumina peaksid olema järgmised väljaanded:
1) põhjalik autosõnastik
2) autoentsüklopeedia või almanahh
3) mõninganegi kogus autotehnikale, -ajaloole, -disainile vms pühendatud emakeelseid raamatuid ja brošüüre (MHK)

Uuema autondusesõnastiku koostamine on ülimalt hädavajalik.

Olemasolev teave on käesoleval ajal killustatud paljude teatmeteoste vahel (HMN)

Oleks tarvis initsiatiivi. Valmis osalema, võimete piiril. (HOT)

54 tootmine

541 toiduainetööstus

Eksperdid:

RVK Raivo Vokk

Terminiallikad:

187 mõistet toidu, toitumise, toitainete ja enesehoolduse vallast: abivahend kõigile. Koostajad M. Zilmer, U. Kokassar, T. Vihalemm. Tartu: Elmatar, 2000. 63 lk; ka www.parnu.ee/raulpage/kokk/187.html. A: 187 mõistet M: et V: en S: et R: - (KRG)

Sensoorne analüüs. Sõnavara. Sensory analysis - Vocabulary. Eesti standard EVS-ISO 5492:1998. Kavandi on koostanud toidu standardimise tehnilise komitee EVS/TK1 töögrupp koosseisus: Lehti Redel (töögrupi juht), Valve Krosing, Tiia Kullamaa, Linda Mendel, Anne Siig, Galina Vuks. Kavandit kohendas keeleliselt Rein Kull. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Oskuskeele senine korraldamine:

Arutame üheskoos läbi pakutavad uued terminite variandid, sellega piirdub.

Materjali "tilgub" pidevalt, mistõttu olen püüdnud leitud sobivad variandid lülitada ka oma oskussõnastiku faili korrastatud pisut seoses kaastööga EE-le (RVK)

Oskussõnu püüame korrastada siis, kui selleks tekib vajadus õigusaktide väljatöötamise käigus. Sageli tekib olukord, kus näiteks mõnes Euroopa Liidu dokumendis sisaldub termin mõne toiduaine või tehnoloogia kohta, mille eestikeelne vaste ei ole üldtuntud. Sellisel juhul püüame leida spetsialisti, kes aitaks leida õige eestikeelse termini. Seega, meie otseseks eesmärgiks ei ole oskussõnade korrastamine. Ka ei tea ma, et kusagil otseselt toidu valdkonna oskussõnu süstemaatiliselt korrastataks.

Minule teadaolevalt on mõningat tööd tehtud Eesti Põllumajandusülikoolis (liha valdkonna terminoloogia) ning Tartu Ülikoolis, kus Mihkel Zilmer, Urmas Kokassar ja Tiiu Vihalemm on välja andnud väikese teatmiku "187 mõistet toidu, toitumise ja enesehoolduse vallast".

Tegelevad üksikud töötajad oma vajaduse järgi. (KRG)

Sõnastikuplaanid:

Kuna Euroülikool ilmutas osalist huvi eesti-inglise ja inglise-eesti tehnikasõnaraamatu väljaandmisel ka toiduvaldkonna oskussõnade osas, kasutasin tookord pisut oma koostatud sõnade kogumit (ca 1500 sõna mõlemas variandis).

Tegelikult karjuvat vajadust sõnastiku järele ei ole, sest kasutajaskond nii väike (RVK)

Meie eesmärgiks ei ole otseselt oskussõnade korrastamine või sõnastiku koostamine, kuid põhjalik toiduvaldkonna sõnastik tuleks kindlasti kõigile kasuks. Samas ei ole meil kavas sellise sõnastiku koostamist algatada.

Kui keegi algataks sõnastiku koostamise ning minu arvamusest selle juures kasu oleks, olen alati valmis osalema. (KRG)

54101 lihandus

Eksperdid:

MRI Meili Rei

(MRI)

Terminiallikad:

Meili Rei, Urmas Sannik, Inglise-eesti lihandusalane seletav sõnaraamat. Eesti-inglise sõnaloend. Tallinn: Eesti Lihaliit, 1999. 207 lk. A: 2093 inglise terminit M: en V: et S: et R: et T: täppissõnastik

Oskuskeele senine korraldamine:

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoja (EPKK) lihatoimkonna juurde on loomisel lihaterminoloogia alane töögrupp.

Nimetatud töögrupi ülesandeks saab lihaterminite ühtlustamine seoses muukeelsete terminite eesti keelde tõlkimisega, aga ka seoses vajadusega kehtestada üldtuntud nimetustega vorstitoodetele üleriigilised standardid. Nende standardite aluseks tahetakse võtta endised GOST-id, seal olev terminoloogia on aga korrastamist vajav, et oleks kõigile üheselt mõistetav. Ühtlustamist ja standardiseerimist vajab ka toodete liigilisus, st et oleks kindlate parameetritega kehtestatud millist vorsti võib nimetada täissuitsuvorstiks ja mida võib singiks nimetada jne.

Töögrupp koostatakse teadus- ja tööstusnimestest ning see töötaks EPKK lihatoimkonna juures. Töögrupi käima lükkamine sõltub ka sellest kas EPKK 2003 aasta eelarve võetakse vastu sellisena nagu sai see esitatud - sealt oleks ka finatseering loodavale töögrupile.

Töögrupp hakkaks koos käima u 1 kord kvartalis, tööd koordineerib EPKK juures palgal olev liha- ja piimaspetsialist.

Esimene tulem töögrupi tööst oleks üleriigilised standardid üldtuntud nimetustega vorstitoodetele, hiljem võiks jõuda käsiraamatuni, kus on liha tükkide nimetused koos piltidega. (ALK)

Oleme tegelenud Eesti Põllumajanduse Akadeemias/Ülikoolis lihandusalase terminoloogiaga alates lihatehnoloogia eriala loomisest 1960-ndal aastal.

Nõukogude korra ajal kehtisid standardid: ENSV VST 336-76 ja 337-76, mis korrastasid lihatööstuse-alast terminoloogiat. Praeguseks on need suures osas aegunud.

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojas (EPKK) on loomisel lihatoimkonna koosseisus lihaterminoloogia komisjon.

Eesti Põllumajandusülikooli (EPMÜ) lihatehnoloogia eriala õppejõud tegelevad lihaterminoloogia- alase tööga igapäevase õppetöö raames, konsulteerides seadusandjaid, redigeerides seadusandluslike aktide projekte, eelnõusid jne. Meie piiratud töötajate arvu juures (kolm õppejõu kohta) ning suure põhikoormuse tõttu pole me suutelised lisaks vedama kogu terminoloogia alast tööd. Väiksemamahulist tööd, erialast konsulteerimist, uute terminite väljatöötamist jne saame teha küll.

Meie viimase aja suuremaks väljundiks terminoloogia valdkonnas on Eesti Põllumajandusministeeriumi ja Eesti Lihaliidu korraldatud/finantseeritud väljaande koostamine: Inglise – Eesti Lihandusalane seletav sõnaraamat, 207 lk., Tallinn 1999. Koosajad: Meili Rei, Urmas Sannik. Seletavas sõnaraamatus on 2093 ingliskeelset terminit. Raamatus on kaks osa:

I osa: ingliskeelsed terminid alfabeetilises järjekorras, nende järjenumbrid, eestikeelsed vasted ja nende määratlused eesti keeles;

II osa: eestikeelsed terminid alfabeetilises järjekorras, ingliskeelsed terminid ja nende järjenumbrid.

Selline ülesehitus võimaldab kasutada sõnaraamatut lähtudes kas inglise või eesti keelest. Omamoodi on tegemist ka väikesemahulise lihanduse entsüklopeediaga, kus püüdsime anda põhiterminid alates põllumajandusloomade anatoomiast kuni kvaliteediõpetuseni. Suuremateks probleemideks sõnaraamatu koostamisel olid:

- selle väike lubatud maht;

- kiiresti arenev lihatehnoloogia ja seadmete loend ning nende jaoks sobivate uudis- või mugandsõnade puudumine.

(MRI)

Sõnastikuplaanid:

Praegu puuduvad mul andmed, et keegi Eestis kavandaks või oleks leidnud finantseerimise uute terminoloogiaga seonduvate väljaannete jaoks. Võib-olla on see EPKK-s? (MRI)

54102 tubakas

Oskuskeele senine korraldamine:

ei ole mingit korraldamist (JER)

542 tekstiili-, rõiva-, jalatsi- ja nahatööstus

54201 tekstiil

Ekspertid:

MVD Maie Vader

Terminiallikad:

Aili Tervonen, Tekstiili termineid. Tartu: Eesti Põllumajandusülikool, Agronoomiateaduskond, Kodumajanduse kabinet, 1999. 21 lk. M: et V: - S: et R: -

Õmbluse õppesõnastik kutseõppeasutustele. Koostanud Juta Kiri, Elgi Pedriks ja Maili Rajangu. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2001. 153 lk.

Oskuskeele senine korraldamine:

tasapisi korraldatakse. Meie töökas kollektiiv koosneb vaid kahest töötajast, seega ei ole seni olnud vajadust töörühma tekitada. (MVD)

Sõnastikuplaanid:

Teoksil on inglise-eesti ja eesti-inglise tekstiiliterminite seletussõnastik. (MVD)

543 muu materjalitööstus

54301 puidutöötlemine

Ekspertid:

RRK Rein Reiska

Oskuskeele senine korraldamine:

Puidutöötlemise erialal puudub süstemaatiline töö terminoloogia valdkonnas.

Suurema töö terminite korrastamisel tegin möödunud aastatel "Inglise-eesti tehnikasõnaraamatu" puidu ja paberi terminite autorina ning Euroopa standardite tõlkijana. Standardite tõlkimisel osalesid ka mõned kolleegid.

Terminoloogiaga tegelev töörühm eksisteeris aastatel 1982-1985.

Viimastel aastatel on terminoloogiat arutatud ja koosõlastatud vaid üksikute asjatundlike kolleegidega. (RRK)

Sõnastikuplaanid:

lähiajal plaanis ei ole (RRK)

544 mäendus

Ekspertid:

DKL Dimitri Kaljo (DKL)

TMD Tõnu Meidla (DKL)

ERS Enno Reinsalu

YSS Ülo Sõstra

LUP Lembit Uibopuu (ERS)

Terminiallikad:

Inglise-eesti maapõuesõnaraamat. Eesti-inglise maapõuesõnaraamat. English-Estonian geology and mining dictionary. Estonian-English geology and mining dictionary. Geoloogiaalase sõnavara valis ja viimistles Rein Raudsep. Mäendusosalase märksõnastiku koostas Lembit Uibopuu. Sõnastikke täiendasid ja retsenseerisid Alo Adamson (mäendus), Veljo Lauringson (mäendus), Anto Raukas (geoloogia ja üldine suunitlus), Arvi Toomik (mäendus ja keskkonnakaitse). Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli mäeinstituut, Eesti Keskkonnaministeerium, 1999. 118 lk; täiendatud versioon www.ttu.ee/maeinst/. M: et, en V: en, et S: - R: - T: lihtsõnastik (ERS)

Oskuskeele senine korraldamine:

TTÜ mäeinstituut, koostöös Eesti Mäeseltsiga tegeleb sellega alates üheksakümnendate algusest.

Aktivistide mitteametlik töörühm (ERS)

Sõnastikuplaanid:

unistus - Eesti Mäeleksikon (ERS)

Plaani võiks võtta eesti-vene ja eesti-saksa sõnastiku aga ka eestikeelse seletava sõnastiku, kuid puudub selleks raha.

Oleks tarvis, et ilmutatakse initsiatiivi sõnastiku koostamiseks, sest ikka rohkem vajatakse erialaste terminite mõistmist seoses tööstuse ja teaduse globaliseerumisega. Oleks vajalik, et inglisekeelsete terminite baasil koostataks ka eestikeelne eriala seletav sõnaraamat.

58 arhitektuur ja ehitus

582 ehitus

Terminiallikad:

Tiit Masso, Ehitaja sõnastik eesti-soome-inglise. Rakentajan sanakirja suomi-viro-englanti. Constructor's dictionary English-Finnish-Estonian Tallinn: Eesti Ehitusteabe Fond, 1999. 302 lk. A: ligikaudu 2600 sõna M: fi, et, en V: fi, et, en S: - R: - T: lihtsõnastik

Ehituse õppesõnastik kutseõppeasutustele. Koostanud Edith Johanson, Galina Kadnikova ja Tarmo Laaban; toimetanud Tiiu Erelt. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2001. 138 lk.

Ehitusmõisteid. Eesti ehitusteave ET-2 0101-0278. Koostanud Eesti Ehitusinseneride Liidu ehitusterminoloogia komisjon. Tallinn: AS Ehitusteave, 1999. 12 lk. A: 273 M: et V: - S: et R: et T: standard

58201 ehitustehnika

Eksperdid:

HPS Heino Pedusaar

Oskuskeele senine korraldamine:

tasapisi püüab ajakiri "Ehitaja" sellega tegelda, aga ainult oma ajakirja raamides (HPS)

<http://www.betontest.ee/byro>. Sealt leiab vahel abi (OSM)

Mõni aeg tagasi Ehituse Teadusliku Uurimise Instituudi töötajatenä tÕlkisime koos prof. Leo Jürgensoni ja prof H. Laul'uga PHARO heakskiidul ja toetusel ingliskeelse "CEB-FIP MODEL CODE 1990. DESIGN CODE MC90. Projekteerimise käsiraamat", millise käsikiri ja CD on Eesti Õigustõlke Keskuses ja millede koopiad on saadaval Eesti Ehituskeskuses. Olles Betooni Rahvusvahelise Föderatsiooni fib(CEB-FIP) Nõukogu liige ja Eesti Rahvusliku Liikmeskonna (ERL) esindaja saame pidevalt uut informatsiooni antud erialal, millist püüame osaliselt (fib sekretariaadi nõusolekul) tõlkida (vabatõlkena) eesti keelde ja levitada käsikirja koopiana, näiteks tõlkevihikute ERL-1 ja ERL-2 näol. Kahjuks puuduvad selleks riiklikud vahendid (oleme OÜ ETUI BetonTEST). (OSM)

Sõnastikuplaanid:

ei ole (HPS)

58202 ehitusökonomika

Oskuskeele senine korraldamine:

Eraldi töörühma ei ole. Siis kui on tekkinud vajadus (tavaliselt seoses kas mõne raamatu-õpiku-käsiraamatu koostamisega), saab sõnakasutust korrastatud. Seega vaid terminite käsiraamatutega ei tegele kuigi palju. Reaalselt sai 80ndate lõpus TTÜ-s koostatud '1000 ehitusökonomika terminit' eesti-vene-inglise keeles. 90ndate algul andis tollane majandusministeerium koos soomlastega välja soome-eesti-vene kinnisvarakorrashoiu sõnaraamatu. Paraku on see praeguseks täielikult kasutuskõlbmatu, sest aluseks oli soome keele terminoloogia, meie tegelik sõnakasutus aga hakkas oluliselt teises suunas minema. Seoses sellega, et aastal 2001 koostasime EKHHL-s kinnisvara korrashoiu standardit (EVS 807:2001), siis selles standardis pole küll terminite kogumit, küll aga oleme püüdnud kasutada korrektseid mõisteid. Samas on selle standardi põhised koostatud käsiraamat tõlgitud ka vene keelde, mistõttu on sisuliselt võimalik saada eesti-vene vasteid küll.

Aga koos selle standardiga (tegelikult veidi varem – märts 2001) koostati 'Kinnisvarahalduse ja -hoolduse seletussõnastik' (KH-E X7-020). Seda korraldas Meelis Pääro. Selles on vaid eestikeelsed sõnad ning teatud asjad on ka selles praegu küsitavad. (RLS)

Sõnastikuplaanid:

Ei plaanis pole hetkel midagi. ei ole eriti huvitatud 'puhtalt' sõnaraamatu koostamisest, pigem oleks kasulikum teha seda ikkagi koos mingi erialase raamatuga. Kuid sisuliselt küljest peaks olema ikkagi vajalik selgitada mõisteid eesti keeles ning midagi pole teha, inglise keelest tuleb neid meile kõige rohkem. Võimalusel tegeleksin ise ka saksakeelsete terminite eesti vastete paika panemisega, aga pole lihtsalt aega.

Osalema oleksin nõus küll ning tegelikult on ka mitmeid kolleege, keda saaks rakendada. Seega osalemine saab olla ikkagi sisuline. EKHHL kaudu on loomulikult võimalik algatada ka projekti, siiski pole terminid praegu päevakorras. Kuid rahastamist tuleb igal juhul taotleda kuskilt mujalt, sest ei EKHHL ega TTÜ selliselt ise sisse ei

ole võimalised panema. (RLS)

58203 geotehnika

Terminiallikad:

Ehitusgeoloogia Kogumik. Väljaandja-toimetaja Ago Vilo. Tallinn: Valgus, 1962-1977. (AVO)

Pinnasemehaanika ja vundamendiehituse sõnastik: inglise-eesti-vene ja vene-eesti-inglise. Nikolai Denissov, Leo Jürgenson, Sergei Konstantinov, Rein Kull, Vaino Olli, Enno Soonurm ja Ago Vilo. Tallinn: Tallinna Polütehniline Instituut, 1965. 116 lk. M: en, ru V: et, ru (AVO)

Vaino Olli, Ago Vilo, Vene-eesti ehitusgeoloogiline sõnastik. (AVO)

Oskuskeele senine korraldamine:

Olukorra parandamiseks otsustas Eesti Geotehnika Ühing taas käsile võtta oskussõnavara edasise korrastamise. Selleks on asutud kujundama töörühma, mis peaks alustama tegevust tuleval aastal. Töö maht ja võimalikud rahastamisallikad pole veel päris selged, ilmselt on siiski lahendatavad küsimused.

Ajaloo: Esimene samm astuti eesti geotehnikaoskussõnavara korrastamiseks 1962: meie esimese ühisettevõtmise (1961.a. konverents) tulemusel ilmunud "Ehitusgeoloogiline kogumik I" ja "Vene-eesti ehitusgeoloogilise sõnastikuga"

Kuna V.Olli oli ka üks 1963 ilmunud Vene-eesti geoloogia sõnastiku autoreid (terminite arutelul Keele ja Kirjanduse Instituudis osales ka A.Vilo), oli sellega suur osa eriala sõnavarast korrastatud.

Järgmiseks sammuks oli 1965 Tehnikaülikooli poolt I üleliiduliseks nõrkadel savipinnastel ehitamise konverentsiks (Tallinn 1965) prof. Leo Jürgensoni eestvedamisel väljaantud Pinnasemehaanika ja vundamendiehituse sõnastik (autorid Nikolai Denissov, Leo Jürgenson, Sergi Konstantinov, Rein Kull, Vaino Olli, Enno Soonurm ja Ago Vilo). Selle aluseks oli Rahvusvahelise Pinnasemehaanika ja Vundamendiehituse Ühingu terminivalik, mille alusel liikmesriikidel paluti välja töötada oma oskussõnavara. Sõnastik esitati inglise-eesti-venena ja osutus lõppkokkuvõttes ainsaks, mida NSVL assotsiatsioonil/komiteel oli hiljem r/v ühingusse saata vene terminoloogia kohta.

Stabiliseeris terminikasutust ka "Ajutised juhised ehitusgeoloogilisteks uurimisteks Eesti NSV-s", koos soovitud vundamentide projektimiseks (Tallinn 1971; töörühma juht ja vastutav toimetaja Ago Vilo), hea kolleegi Tiit Masso Ehituskonstruktori käsiraamat (12. ptk "Pinnased" kirjutatud A.Vilo poolt), sama autori Vene-eesti ehituse sõnastik, mis täielikult respekteeeris geotehnikas kujunenud sõna- ja terminikasutust, samuti ka Tartu Ülikooli õpik Ehitusgeoloogia (Ago Vilo, Tartu 1986) ning kõik viis ehitusgeoloogia kogumikku ja meie 12 geotehnikakonverentsi (viimane 2002) teeside või artiklite kogumikud.

Mingit abi võis/võib olla ka meie kahest viimasest entsüklopeediast, kus geotehnika artiklid pärinevad A.Vilolt, pidades rangelt kinni kokkulepitud/kujunenud oskussõnavarast.

Kahjuks oleme viimasel ajal selles osas veidi järele andnud, mistõttu eelkõige eurokoodide tõlkimisel ning ka mõnede muude materjalide väljaandmisel on vahel autor(id) lubanud endale põhjendamatuid hälbeid varem kokkulepitust, mõnikord arusaamatulgi põhjusel. (AVO)

Sõnastikuplaanid:

Pole veel otsustatud - ise pooldan eestikeelseid termineid vastavate seletustega ja VÕIMALUSE KORRAL ka inglise ning võibolla ka soome (meil kõige tihedam koostöö nii ehituses kui geotehnikas) ja vene vastetega (viimaste osas on raskusi viimaste arengute mittetundmise ning venelaste üldse küllalt logiseva sõnakasutusega /aastakümnete pikkune probleem - tarku liiga palju?)

Kõigepealt asjaliku (tehnikakeeles piisavalt kompetentse ning mitte liiga jäiga - 60dail valitsesid tõsised vastuolud ja erinevad tõlgendused Tallinna ja Tartu vahel, suures osas ka keele "nurmimisest" tingitult ... mis meil nii mõndagi asja võimaldas meile sobivalt ära teha!) filoloogi kaasatõmbamist töörühma (esialgu pole me sellele veel mõtelnud). Ja loomulikult ka rahalist toetust (kuna töö maht pole esialgu selge, ei oska veel ka rahast rääkida). (AVO)

6 põllumajandus

Terminiallikad:

Eesti põllumajandusentsüklopeedia. I köide. Peatoimetajad Rein Teinberg ja Hardi-Erik Roosve. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1998. 350 lk. A: 17000 M: et V: kohati la S: et R: - T: entsüklopeedia

62 põllumajandus, metsandus ja kalandus

621 taime- ja loomakasvatus

62101 loomakasvatus

Terminiallikad:

Loomakasvatusterminid eesti, saksa, inglise ja vene keeles. 1, Seakasvatus. Toimetuse kolleegium: E. Meisner, Siiri Kasepalu jt. Tallinn: Valgus, 1983. 84 lk. M: et V: de, en, ru (KLG)

Loomakasvatusterminid eesti, saksa, inglise ja vene keeles. 2, Põllumajandusloomade füsioloogia. E. Valdmann, V. Valdmann, R. Aluoja; toimetuskolleegium: S. Kasepalu (koostaja) jt. Tallinn: Valgus, 1984. 200 lk. M: et V: de, en, ru (KLG)

Loomakasvatusterminid eesti, saksa, inglise ja vene keeles. 3, Lambakasvatus. Toimetuskolleegium: S. Kasepalu (koostaja), V. Raudsepp, A. Arst jt. Tallinn: Valgus, 1987. 202 lk. M: et V: de, en, ru (KLG)

Loomakasvatusterminid eesti, saksa, inglise ja vene keeles. 4, Karusloomakasvatus. Toimetuse kolleegium: S. Kasepalu (koostaja), Harald Tikk, Viive Tikk. Tallinn: Valgus, 1987. 95 lk. M: et V: de, en, ru (KLG)

Loomakasvatusterminid eesti, saksa, inglise ja vene keeles. 5, Põllumajandusloomade geneetika. R. Teinberg; toimetuse kolleegium: A. Arst (toimetaja) jt. Tallinn: Valgus, 1988. 85 lk. M: et V: de, en, ru (KLG)

Mõisteid ja määratlusi hobusekasvatusest. Tartu, 1993. 108 lk. (KLG)

Mõisteid ja määratlusi põllumajandusloomade söötmisest, Tartu, 1993. 102 lk. (KLG)

Mõisteid ja määratlusi põllumajandusökonomikast: õppematerjal. Leo Lilover, E. Valdmann, S. Kasepalu jt. Tallinn: Eesti Põllumajanduse Infokeskus, 1990. 270 lk. (KLG)

Mõisteid ja määratlusi sigimisbioloogiast: õppematerjal. O. Saveli, E. Valdmann, S. Kasepalu jt. Tallinn: Eesti NSV Agrotööstuskomitee, 1989. 148 lk. (KLG)

Mõisteid ja määratlusi veisekasvatusest. Tallinn: Eesti Põllumajanduse Infokeskus, 1993. 172 lk. (KLG)

Oskuskeele senine korraldamine:

Hetkel mingit kooskõlastatud tegevust sel alal ei toimu, kuid EPMÜ Loomakasvatuse instituut ainukese õppe- ja teadusorganisatsioonina sel alal on tunnetanud vajadust sellise tegevuse järele. Põhjuseks nii eriala pidev uuenedamine kui muutused eesti keeleruumis ja selle ümber. Seetõttu on võetud vastu põhimõtteline otsus moodustada terminoloogiakomisjon, mis koosneks erinevate kitsamate (aretus, söötmine, sigimisbioloogia, veterinaarmeditsiin jne) erialade esindajateks. Meie esialgne eesmärk on omavahel kooskõlastada uuemate terminite kasutamist, mingeid suuremaid plaane tehtud pole. (KLG)

Sõnastikuplaanid:

Arvestades meie hetkeseisu kuluks hüva nõu marjaks ära: kuidas oma tööd korraldada ja kes võiks olla moodustatava komisjoni keeleinimesest liige. (KLG)

62102 maaviljelus

Terminiallikad:

Põllu- ja metsamajanduse ning maaparanduse traktorid ja masinad. Liigitus ja terminoloogia. Liigitussüsteem ja liigitus. Tractors and machinery for agriculture, forestry and melioration. Classification and terminology. Classification system and classification. Eesti standard EVS 801:2000 Eesti Standardikeskus; koostanud Aimu Reintam jt. Tallinn: Eesti Standardikeskus, 2000. 103 lk. (AKA)

Oskuskeele senine korraldamine:

Oleme seda teinud varem ja teeme kogu aeg, publitseerides erialaseid artikleid, raamatuid, brošüüre jms. Ei ole tööühma. Arutame vajaduse korral teadurite koosolekul. (AKA)

Sõnastikuplaanid:

4-keelse oskussõnastiku käsikiri on meil olemas juba vähemalt 5 aastat (autor Aimu Reintam). See vajaks praegu olulist täiendamist. Oleme seda näidanud soomlastele, kes on arvanud, et sinna võiks lisada ka soomekeelsed terminid.

Ei ole seda sõnastikku pakkunud kirjastustele, sest seda on vaja täiendada. Mis takistab – ei oska vastata. Sõnastik on meie ja EPMÜ Tehnikateaduskonna arvutites ja paber kandjal ja kõik saavad seda kasutada.

Võib-olla aitaks initsiatiiv mujalt!? (AKA)

Viidatud käsikirja saatis Arvi Kallas elektronkujul ka Eterile. (ATV)

62103 sordiaretus**Ekspertid:**

VKK Vahur Kukk

Terminiallikad:

Põldtunnustamine seemnekasvatases. Koostanud H. Annus. Tallinn: Valgus, 1974. 436 lk. (ABN)

Neeme Russi, Sordiaretus ja seemnekasvatus. Tallinn: Valgus, 1976. 376 lk. (ABN)

Oskuskeele senine korraldamine:

Meie asutuses praegu oma eriala oskussõnu ei korrastata. Sordiaretuse ja seemnekasvatuse alaseid oskussõnu korrastati meie asutuses viimati enne 1974. aastat (“Põldtunnustamine seemnekasvatases”).

Väljaspool Jõgeva Sordiaretuse Instituuti korrastati sordiaretuse ja seemnekasvatuse alaseid oskussõnu Eesti Põllumajandusülikoolis viimati enne 1976. aastat (“Sordiaretus ja seemnekasvatus”, autor Neeme Russi).

Rohumaaviljeluse eriala oskussõnu pole minule teadaolevail andmeil Eestis trükisõnas käsitletud.

Sordiaretuse ja seemnekasvatuse, samuti rohumaaviljeluse oskussõnade korrastamiseks alaline tööühm puudub. Selle moodustamist segab eriala teadlaste arvu vähenemine alla kriitilist piiri. (ABN)

olulisem oleks korrastada põllumajandusteaduse sõnu üldisemalt (VKK)

Sõnastikuplaanid:

Meil on kavatsus seda teha 2003. Aastal ilmuvas raamatus “Rohumaaviljelus”, kus selle osa autoriteks on planeeritud EPMÜ emeriitprofessor Karl Annuk ja EPMÜ professor Rein Viiralt. Oskussõnastik on kavandatud nelja-keelne (eesti-, vene-, inglise- ja saksakeelne). Esikohal on eesti keel, sellele järgnevad teised keeled loetelu järgi ning lõpuks eestikeelne seletus.

Keeleteadlaste abi vajadus võib ilmnedä töö käigus. (ABN)

622 aiandus**Ekspertid:**

VES Väino Eskla

KKA Kalju Kask (KKA)

Oskuskeele senine korraldamine:

omaette nokitsedes (JKK)

Kogun eraviisiliselt aiandusalast sõnavara (tarvikute, taimehaiguste ja -kahjurite jms) ja lisan seda andmebaasi eesmärgiga viia lõpule aiandussõnastiku koostamine.

Aiandusterminoloogia komisjoni ei ole (VES)

Terminoloogiatöö on Polli Aianduse Instituudis soikunud. Kunagi võtsin ma osa Maret Raua juhitud aiandusliku terminoloogia komisjoni tööst (Ka Tiiu Erelt oli vist selles komisjonis). Innuka esimehe tõttu oli sellel üsna toredaid tulemusi. millest M. Raua artikkel ka ära trükiti.

Praegu on nii, et üksikud töötajad tegelevad sellega oma vajaduste järgi. Mingit plaani ei ole. Küsime, kui loodame kelleltki abi saada. Kindlamaid tugesid on Rápina aianduskooli õpetaja Jaan Kivistik. Huvi eestipäraste terminite vastu on näidanud Väino Eskla. (KKA)

Sõnastikuplaanid:

koostamisel puuviljanduse õpik, hea oleks sinna lisadaka sõnastiku osa (JKK)

aiandussõnastiku koostamist alustasin 1999. a. Esikohal on eesti keel; seejärel sõnaseletus; taimenimede, haiguste ja kahjurite puhul ladina keel; inglise keel; soome keel. Vahepeal tekkis arvamus, et tuleks lisada ka vene keel, kuid selles osas on andmebaas veel puudulik.

1998. a Põllumajandusministeeriumist saadud toetusest piisas projekti käivitamiseks, edasine koostamine on olnud hobilist laadi.

Olemasolev sõnavara (nt uute tarvikute käibivad sünonüümid) tuleks läbi arutada-vaielda nii eriala kui ka keele asjatundjate vahel ühise laua taga. Jätkaksin sama andmebaasi koostamist kuni sõnastiku väljaandmiseni. (VES)

Aianduse oskussõnastik oleks kindlasti hea. Kuid Polli Aianduse Instituudis ei ole keegi huvitatud selle tegemisega end siduma.

Aianduse terminoloogia põimub ju tihedalt botaanika, taimefüsioloogia, isegi putukateaduse või zooloogiaga üldisemalt (näiteks kahjurid ja sellega seonduv), taimekasvatuse ja muuga. Ainuüksi aianduse termineid pole väga palju. (KKA)

623 metsandus**Eksperdid:**

JJN Jüri Jänes

Terminiallikad:

Metsa- ja puiduerialade inglise-eesti, eesti-inglise sõnastik. Koostaja: Valdi Reinas. Luua: OÜ Metsatark, 2002. 284 lk. M: et, en V: en, et S: - R: - T: lihtsõnastik

Oskuskeele senine korraldamine:

tegeletakse, aga igatüks ise (JJN)

Sõnastikuplaanid:

On loodud materjal, mida saab nimetada definitsioonide koguks. (JJN)

7 tervis ja heaolu**72 tervishoid****721 meditsiin****Eksperdid:**

MLB Marje Liibek

JPL Jaak Põlluste

Terminiallikad:

Liisa Piiskoppel, Inglise-eesti meditsiinisõnaraamat õdedele. Toimetaja: Jaak Põlluste. Keeletoimetaja: Rein Kull. Tallinn: TEA, 2000. 87 lk. A: üle 3000 märksõna M: en V: et S: - R: - T: lihtsõnastik

Julius Tehver, Ülo Hussar, Meditsiinihistoloogia seletussõnaraamat eesti, vene, inglise ja saksa keeles. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 1996. 116 lk. M: et V: ru, en, de, kohati la, it S: et, ru, en, de R: ru, en, de T: standard

Meditsiinisõnastik. Eestikeelsed terminid koos seletuste ning ladina, inglise ja soome vastetega. Tõlgitud teosest: Lääketieteen termit. Tõlkijad: Georg Loogna, Aet Raukas, Katrin Rehemaa, Imbi Reili. Toimetajad: Pavel Bogovski, Rein Kull. Tallinn: Kirjastus Medicina, 1996. 510 lk. M: et V: la, en, fi S: et R: - T: täppisõnastik

Meditsiiniterminite lühendeid. Koostanud Pavel Bogovski ja Ilmar Laan. Toimetanud Rein Kull. Tallinn: Medicina, 1999. 290 lk. M: et, en, la, de, fr segamini (lühendid) V: et, võõrkeelsel ka sealne algkujud

Rahvusvaheline haiguste ja tervisega seotud probleemide statistiline klassifikatsioon. RHK-10. I peatükk A00-B99. Teatavad nakkus- ja parasiithaigused. II peatükk C00-D48. Kasvajad. III peatükk D50-D98. Vere- ja vereloomeelundite haigused ning teatavad immuunmehhanismidega seotud haigusseisundid. IV peatükk E00-E90.

Sisesekreetsiooni-, toitumis- ja ainevahetushaigused. Tõlkinud arstide kollektiiv. Toimetanud P. Bogovski ja I. Laan. Tallinn: Eesti Sotsiaalministeerium, 1996. 340 lk. M: et V: en, la S: - R: et, la ühes

Rahvusvaheline haiguste ja terviseiga seotud probleemide statistiline klassifikatsioon. RHK-10. IX peatükk I00-I99. Vereringeelundite haigused. X peatükk J00-J99. Hingamiselundite haigused. XI peatükk K00-K99. Seedeelundite haigused. XII peatükk L00-L99. Naha- ja nahaaluskoe haigused. XIII peatükk M00-M99. Lihasluukonna ja sidekoehaigused. Tõlkinud arstide kollektiiv. Toimetanud I. Laan. Tallinn: Eesti Sotsiaalministeerium, 1996. 345 lk. M: et V: en, la S: - R: et, la ühes

Rahvusvaheline haiguste ja terviseiga seotud probleemide statistiline klassifikatsioon. RHK-10. VI peatükk G00-G99. Närvisüsteemihaigused. VII peatükk H00-H59. Silma- ja silmamanuste haigused. VIII peatükk H60-H95. Kõrva- ja nibujätkehaigused. Tõlkinud arstide kollektiiv. Toimetanud P. Bogovski ja I. Laan. Tallinn: Eesti Sotsiaalministeerium, 1997. 160 lk. M: et V: en, la S: - R: et, la ühes

Rahvusvaheline haiguste ja terviseiga seotud probleemide statistiline klassifikatsioon. RHK-10. XIV peatükk N00-N99. Kuse-suguelundite haigused. XV peatükk O00-O99. Rasedus, sünnitus ja sünnitusjärgne periood. XVI peatükk P00-P96. Sünniperioodis tekkivad teatavad seisundid. XVII peatükk Q00-Q99. Kaasasündinud väärendid, deformatsioonid ja kromosoomianomaaliad Tõlkinud P. Bogovski ja arstide kollektiiv. Toimetanud P. Bogovski ja I. Laan. Tallinn: Eesti Sotsiaalministeerium, 1998. 336 lk. M: et V: en, la S: - R: et, la ühes

Rahvusvaheline haiguste ja terviseiga seotud probleemide statistiline klassifikatsioon. RHK-10. XVIII peatükk R00-R99. Mujal klassifitseerimata sümptomid, tunnused ja kliiniliste ning laboratoorsete leidude hälbed. XXI peatükk Z00-Z99. Tervise seisundit mõjustavad tegurid ja kontaktid terviseteenistusega. Tõlkinud ja toimetanud P. Bogovski ja I. Laan. Tallinn: Eesti Sotsiaalministeerium, 1996. 110 lk. M: et V: en, la S: - R: et, la ühes

Aili Paju, Lembit Kuhlberg, Ravimtaimede oskussõnastik. Toimetaja Riina Tammsaar. Keeletoimetaja Signe Siim. Tallinn: Maalehe Raamat, 2001. 157 lk. A: 407 taime nimetused M: la V: et, en, ge, ru S: et R: et

Helgi Ummus, Väike soome-eesti meditsiinisõnastik. Tallinn, 1996. 92 lk. M: fi V: et S: - R: - T: lihtsõnastik

Oskuskeele senine korraldamine:

Meditsiinterminoloogia Komisjon (MTK) moodustati Eesti NSV Tervishoiu Ministeeriumi käskkirjaga 15.08.1977 12-liikmelisena, esimeheks Pavel Bogovski, sekretäriks Ilmar Laan kuni 151. koosolekuni 1999.a. 4. nov 1993 andis tollane sotsiaalminister Marju Lauristin välja käskkirja MTK töö kohta Sotsiaalministeeriumi juures. Selles on öeldud, et MTK on moodustatud eestikeelse meditsiinterminoloogia täiustamiseks, oskuskeele ühtlustamiseks ja meditsiinitöötajate keelepruugi parandamiseks.

Alates 1999.a. juhib komisjoni tööd dr. Jaak Põlluste, sekretär Marje Liibek, mõlemad töötavad Eksperimentaalse ja Kliinilise Meditsiini Instituudis. Komisjoni koosseisus on praegu 16 liiget, 8 Tallinnast, 8 Tartust. 2001.a. peeti 9 koosolekut, 2002 on neid olnud 6.

Meditsiiniringkondades MTKd teatakse, sageli tuleb vastata päringutele.

Päringud sadetakse MTK esimehele/sekretärile ja terminid vaadatakse läbi MTK koosolekutel. Materjali kogub piisavalt palju, lisaks suurematele käsilolevatele töödele tuleb vahel vaadata seaduste/määruste tekste, korrastada asutuste/erialade nimetusi jms. Põhikirja järgi on MTK koosolek mitte vähem kui 6 korda aastas, enamasti sellest ei ole piisanud. (MLB)

Sõnastikuplaanid:

lähiajal peaks trükki minema uus ja täiendatud Meditsiinisõnastik. Selle ülesehitus on sama kui 1996.a väljaandel: eestikeelne seletav sõnaraamat, kus on antud vasted ladina, inglise ja soome keeles, eestikeelsed sünonüümid ja seletused. Algsjärgus on ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health) tõlkimine-toimetamine.

Meditsiinisõnastikuga enam probleeme ei ole, see ilmub varsti kirjastuselt Medicina. ICF eestindamisel võib vaja minna täiendavat eesti filoloogide abi. (MLB)

725 diagnostika- ja ravitehnoloogia

72501 meditsiiniseadmed

Eksperdid:

KKP Kalle Kepler

Oskuskeele senine korraldamine:

Meie eriala (meditsiinifüüsika, biomeditsiinitehnika, meditsiinitehnoloogia) oskussõnu on teatud määral korrastatud rahvusvaheliste standardite (nt IEC 60601-1,

IEC 60601-1-3 jt) eestindamisel, kus on osalenud ka TÜ BMTK .

Teatud määral on sellega tegeldud ka Sotsiaalministeeriumi meditsiinitehnoloogia-alastes komisjonides ja töögruppides nii õigusaktide kui ka juhendite ettevalmistamisel. Meditsiiniseadmete eestikeelseid nimetusi hõlmav nimekiri (koos seadmete koodidega) on koostatud rahvusvahelise nomenklatuuri GMDN järgi (varem kasutatud nomenklatuuri UMDNS põhjal), kuid selles puuduvad seni eestikeelsed määratlused. Sellega tegeldakse

Ravimiameti

meditsiiniseadmete osakonnas.

Samuti on kindla erialase terminoloogia väljatöötamine olnud vajalik eeltingimus ülikooli vastavate kursuste ettevalmistamisel.

Oskussõnade korrastamiseks pole eraldi töörühma loodud, küll aga on nt standardite tõlkijate ja toimetajate (kelleks olid meie eriala spetsialistid) vahel toimunud sellealane koostöö. Pärast standardite tõlgete valmimist on terminoloogia-alane koostöö siiski vaibunud. (KKP)

Meie asutuses (Ravimiameti meditsiiniseadmete osakond) on igapäevaseks tegevuseks meditsiiniseadmetele eestikeelsete liiginimede omistamine, vastavalt rahvusvahelise meditsiiniseadmete klassifikaatori GMDN ingliskeelsetele nimetustele.

UMDNS (see on eespoolnimetatud GMDN nomenklatuuri eelkäija) tõlkimisest võttis osa meditsiinterminoloogia komisjon.

Formaalset töörühma meditsiiniseadmete alal (veel) moodustatud ei ole. On olemas ekspertrühm erinevate meditsiinierialade esindajatest, kelle poole vahel pöördume. Enamasti tekivad terminid kolleegidevahelise arutelu tulemusena. (SAD)

Sõnastikuplaanid:

Hetkel ei ole valmimas ühtegi üldkasutatavat oskussõnastikku meditsiinifüüsika, biomeditsiinitehnika ega meditsiinitehnoloogia alal, küll aga on ilmselt igal eriala õppejõul oma tudengitele mõeldud praktiline sõnastik. Mingi valiku eestikeelsest erialasest sõnavarast leiab ka elektriliste meditsiiniseadmete standarditest (EVS-EN 60601-1 jt), kuid nt enamik meditsiinilise radioloogiaaparatuuri terminoloogiasstandardi (IEC 788) sõnavarast on eestindamata. Üldised füüsika-, kiirguskaitse-, meditsiini- ning teaduse- ja tehnikaalased üldised oskussõnastikud on samal ajal kõigile kättesaadavad ja katavad osaliselt ka meie eriala vajaduse. (KKP)

Ilmselt oleks vaja meie eriala ühtlustatud oskussõnastikku - seda vajaksid nii tervishoiuasutuste tehnilised töötajad (meditsiinifüüsikud, insenerid, tehnikud), meditsiiniseadmete maaletoojad ja hooldajad kui ka vastavat eriala õppivad kõrgkoolide üliõpilased (s.h. ka radioloogia-assistendi erialal).

Probleemiks võib olla see, et selle oskussõnastiku kasutajate ring võib osutuda siiski suhteliselt väikeseks, nii et selle kirjastaminegi end ära tasuks, rääkimata ettevalmistustööst. Huvipooli on palju, kuid ükski huvipooltest eraldi poleks ilmselt nõus projekti täielikult finantseerima. (KKP)

On teoksil eelpoolnimetatud rahvusvahelise nomenklatuuri juurutamine jooksva töö käigus. Selle jaoks kasutame varem (peaaegu lõpuniidud) tõlget praegukasutatava klassifikaatori GMDN eelkäijast (UMDNS)

Takistab eelkõige finantssuutlikkus. Napilt on ka piisava keelevaistuga eriala-asjatundlikke inimesi.

Oleks küll soovitatav (täiendav) initsiatiiv väljastpoolt süsteemi, sest meditsiinitehnoloogia areng on peaaegu sama kiire kui arvutitehnoloogia areng ja ad hoc moodustatud terminid kipuvad keelt risustama.

Sotsiaalministeeriumil on palju prioriteete, keeleküsimumused ei mahu nende hulka hästi lisaks. Projektis osaleksin niipalju kui mõistus ja tööaeg võimaldavad. (SAD)

72502 radioloogia

Eksperdid:

SNZ Sergei Nazarenko
PRE Peeter Raudvere

Oskuskeele senine korraldamine:

Hetkeolukorra iseloomustamiseks peame tõdema, et Eesti Radioloogia Ühing on kahtlemata huvitatud eriala oskussõnade jätkuvast korrastamisest. Erialase terminoloogiaga tegelev töögrupp on küll olemas, kuid radioloogidele

Sõnastikuplaanid:

Oleme juba mitu aastat pidanud plaani koostada inglisekeelsel erialaterminoloogial põhinev seletav radioloogiasõnastik (esialgu peaks ta sisaldama ka saksakeelset terminoloogiat). Selle küsimusega tegeleb dr. Peeter Raudvere (SA Põhja-Eesti Regionaalhaigla Diagnostikakliinik, Sütiste 19, 13419 Tallinn, peeter_raudvere@hotmail.com) (SNZ)

726 rehabilitatsioon

Terminiallikad:

Rahvusvaheline puuete, vaegurluse ja invaliidsuse klassifikatsioon. Haiguste järeleisunditega seotud klassifikatsiooni käsiraamat. Tõlgitud lühendatult väljaandest International Classification of Impairments, Disabilities, and Handicaps. A manual of classification relating to the consequences of disease. WHO 1980. Tõlkinud Katrin Gross. Toimetanud ja töödelnud Pavel Bogovski ja Ilmar Laan. Tallinn: Eesti Sotsiaalministeerium, 1997. 176 lk. M: et V: - S: et R: -

727 farmaatsia

Eksperdid:

ASL Aime Sults
TOP Tiina Ööpik

Oskuskeele senine korraldamine:

Ravimiametis on igapäevase töö üheks kõige olulisemaks probleemiks just nimelt oskussõnade kasutamine. Riigiasutusena anname välja dokumente ravimite ja meditsiiniseadmete kohta. Need peavad mõistagi olema korrektses eesti keeles.

Nõukogude ajal tegutses Tervishoiuministeeriumi juures terminoloogiakomisjon, mis tegi vägagi tõhusat tööd eesti meditsiinilise oskuskeele säilitamisel. Mõned komisjoni liikmed on veel kindlasti elus ja töövõimelised.

Ravimiameti meditsiiniseadmete osakonnas on jooksva töö käigus kogunenud märkimisväärne materjal, mis võiks mujalgi huvi pakkuda. Meie terminoloogia käekäik sõltub kogu meditsiinterminoloogia arengust. (ASL)

1999. aastast tegutseb meie erialal farmaatsiterminoloogia ekspertkomisjon (sotsiaalministri käskkiri 30. juunist 1999).

Varem tegelesime farmaatsiterminoloogiaga ulatuslikumalt igal aastal ilmuva erialase käsiraamatu Pharmaca Estica keelekomisjoni nime all (alates 1993. a.). Koosseisud peale allakirjutanu on erinevad.

Ekspertkomisjoni kuuluvad:

Toivo Hinrikus - TÜ - hinrikus@ut.ee
Malle Jaagola - Ravimiamet - Malle.Jaagola@sam.ee
Peet-Henn Kingisepp - TÜ - phk@ut.ee
Ain Raal - TÜ - araal@ut.ee
Peep Veski - TÜ - veski@ut.ee

Daisy Volmer - TÜ - Daisy.Volmer@sam.ee

Komisjon töötab kord kuus (10 korda aastas).

Seoses sellega, et Euroopa farmakopöa on Eestis ametlikult kehtiv ja kohustuslik normdokument alates 17. aprillist

Mis puutub spetsiifilistesse oskussõnadesse, siis oleme tõesti neid oma igapäevatoos "leiutanud" ja kasutusele võtnud. Kuna minu töö on otseselt patsiendile suunatud tekstiga töötamine, siis on hädavajalik mugandada ja eestindada keerulisi latinisme ja anglitsisme. Osa neist on näha on Ravimiameti koduleheküljel soovituslike terminite

Sõnastikuplaanid:

Mistahes eestikeelsete meditsiinialaste teatmeteoste väljaandmine on väga vajalik, sest võõrkeelte surve tugevneb pidevalt (ASL)

Oskussõnastiku koostamine on plaanis.

Plaani elluviimist takistavad nii raha kui ka hetkel sobiva(te) inimese puudumine, sest kõik komisjoni liikmed on vägagi erialaliselt seotud inimesed.

Abist loomulikult ei ütleks ära, kuid kordan veel - kasulikest ja vajalikest inimestest jääb puudu. (THN)

76 sotsiaalteenused

762 sotsiaaltöö

Ekspertid:

MML Merle Malvet

TTU Taimi Tulva

(ATO)

Terminiallikad:

100 mõistet naiste ja meeste võrdõiguslikkuse kohta. Tallinn: Sotsiaalministeerium, 1999. 29 lk

Eesti sotsiaalkaitse käsiraamat ja sõnastik. English-estonian dictionary. Phare, Consensus Programme. Tallinn: Sotsiaalministeerium, 1998. Lk 98-143; ka www.parnu.ee/raulpage/sotssona2.html, register www.parnu.ee/raulpage/sotssona.html M: en V: et S: et R: -

Social protection in Estonia: handbook & dictionary. Phare, Consensus Programme. Tallinn: Sotsiaalministeerium, 1998. 150 lk. M: en V: - S: en R: -

Oskuskeele senine korraldamine:

töö käigus tasapisi

Mõnevõrra aitas terminoloogia korrastamisele kaasa viimane Juridica eriväljaanne, kus leidsid käsitlemist mõisted "sotsiaalne kaitse, sotsiaalkindlustust jne). (MML)

Sotsiaaltöö alase terminoloogiaga tegeles EV Sotsiaalministeeriumi juurde loodud terminoloogiakomisjon, mida juhtris Kersti Põldema. Meie osakonna professor Taimi Tulva ja osakonna esindaja Signe Väljataga on olnud selle

komisjoni liikmed. Kahjuks töötas nimetatud komisjon vaid aastail 1997.-1999. Sõnaraamatut kahjuks välja ei antud, kuigi selle järele on vajadus. Nimetatud komisjon avaldas oma töö tulemusi aiakirjas "Sotsiaaltöö" ja mõned

terminid on kättesaadaval ka SM koduleheküljel aadressil

<http://www.sm.ee/gopro30/Web/gpweb.nsf/pages/sotsiaalterminid0001>

Arvan, et selline komisjon erinevate osapoolte ühistööna tuleks uuesti ellu kutsuda ja meie osakond osaleks selle töös meelsasti. Miks sotsiaalministeeriumi juures? Sest meil on uus eriala, on tegu pideva seadusloomega ja siin peab

õige terminoloogia jõudma kohe seadustesse.

Sõnastikuplaanid:

ei ole ressursi sellega tegelemiseks! (MML)

8 **teenindus****81** **isikuteenindus****811** **hotellindus ja toitlustus****81101** **hotellindus****Terminiallikad:**

Hotell. Inglise keele väljendid ja sõnavara. TEA sari "Ametikeel". Inglise keelest tõlkinud Vahur Raid. Toimetajad: Ants Pihlak ja Helju Jüssi. Tallinn, 1996. 123 lk. M: et, en V: en, et S: - R: - T: vihjesõnastik

81102 **toitlustus****Terminiallikad:**

Inglise-eesti / eesti-inglise sõnastik restoranipidajale. Restaurateur's Glossary: English-Estonian / Estonian-English. Koostanud Vahur Raid. Tallinn: Festart, 2000. 244 lk. A: 5000 ingliskeelset terminit M: en, et V: et, en S: - R: -

Restoran. Inglise keele väljendid ja sõnavara. TEA sari "Ametikeel". Inglise keelest tõlkinud Vahur Raid. Toimetajad: Ants Pihlak ja Helju Jüssi. Tallinn, 1996. 130 lk. M: et, en V: en, et S: - R: - T: vihjesõnastik

Restoran. Inglise keele väljendid ja sõnavara. TEA sari "Ametikeel". Teine, parandatud trükk. Inglise keelest tõlkinud Vahur Raid. Toimetajad: Ants Pihlak ja Helju Jüssi. Tallinn: Keelefirma TEA, 1997. 144 lk. M: et, en V: en, et S: - R: - T: vihjesõnastik

812 **kehakultuur****Oskuskeele senine korraldamine:**

TPÜs toimub pisitasa (RHJ)

Sõnastikuplaanid:

Meil on kavas järgmisel aastal anda välja nii kehakultuuri kui ka rekreatsiooni alse terminoloogia uuendustest tulenev brošüür seoses nende õppekavadest tulenevate eripäradega. (RHJ)

813 **turism****Terminiallikad:**

Riina Plosila, Eesti-soome loodusturismisõnastik: abiks turistidele. Luontomatkailusanasto suomi-viro-suomi:avuksi luontomatkailuyritäjälle. Turu: Turu Ülikooli Täienduskoolituskeskus, 2000. 29 lk.

Turism. Inglise keele väljendid ja sõnavara. TEA sari "Ametikeel". Inglise keelest tõlkinud Vahur Raid ja Els Lindvet. Retsensent: Daisy Järva. Toimetajad: Ants Pihlak ja Margit Langemets. Tallinn, 1997. 160 lk. M: et, en V: en, et S: - R: - T: vihjesõnastik

Oskuskeele senine korraldamine:

Turismialaste terminitega oleme teinud pidevat tööd. Esmajoones majutusettevõtete liikide nimetused eesti keeles ja võõrkeeltes.

Siis statistilised terminid, praegu on nende seletused kirjas Turismi riikliku arengukava lisas.

Probleemiks on nn turismiringkondades kasutatavatele terminitele eestikeelsete vastete leidmisel ja seda eriti seadusloome tasandil.

Töögruppi moodustatud ei ole, aga termineid tuleb korrastada küll (AAN)

Sõnastikuplaanid:

vaja teha ja filoloogide abi hädavajalik (AAN)

84 transport

Eksperdid:

KLS Kaidi Laks

Terminiallikad:

Veendus. Inglise keele väljendid ja sõnavara. TEA sari "Ametikeel". Inglise keelest tõlkinud Vahur Raid, Ireen Järvekülg ja Saule Reitel. Toimetajad: Ants Pihlak ja Margit Langemets. Tallinn: TEA Kirjastus, 1998. 192 lk. M: et, en V: en, et S: - R: - T: vihjesõnastik

Oskuskeele senine korraldamine:

Terminoloogiaalaste tekstide ja tõlgete korrastamisega tegeleme ise oma jõudluse piires, s.t. terminite väljatöötamisel kasutame vastava ala spetsialistide abi nii osakondadest kui ametitest. Viimane puudutab nii inglise kui eesti keelset materjali. Aeg-ajalt on tulnud konsulteerida ÕTK keeleteoimetajatega. Meie suurim probleem - tööjõu puudus. (KLS)

84101 lennundus

Eksperdid:

ALE Aadu Lee
OTR Otto Taur

Oskuskeele senine korraldamine:

Olles põhitöö tõttu (lennukolledži pilootide teooriakoolituse juhina) igapäevaselt seotud eestikeelse koolitusega, kus õppematerjalid on võõrkeelsed (põhiliselt inglise-, vene- ja saksa keelsed), pean koos teiste õppejõududega leidma sobivad sõnad eestikeelsete loengute pidamiseks.

Suuresti minu pealekäimisel Lennuameti juures moodustatud terminoloogiakomisjoni aruteludest pole ka viimasel ajal suurt kuulda olnud, kuigi nad igapäevaselt tegelevad lennundusdokumentide tõlkimisega. Marve Allik juhendab. Viimane terminoloogiaseminar oli Tartu Lennukolledžis mõned kuud enne Rein Kulli surma.

Sõnastikke on koostatud juba ajakirja Tehnika ja Tootmine kaudu, kolledži õppejõud oma eriala piires, Rein Järv ja Alar Virves Lennuliikluse AS-ist ning on osaletud mõningate sõnastike koostamisel kadunud Rein Kulli juhendamisel. (OTR)

Estonian Airi serveris on eestikeelse terminoloogia fail, kus kolleegid vahetavad arvamusi sobivate eestikeelsete vastete ?le kui tekib vajadus ingliskeelset teksti t?lkida. (RKR)

Lennundusalaseid oskussõnu korrastatakse Lennuameti võimalust ja jõudu mööda, seda eelkõige seoses sellega, et viimastel aastatel on olnud vaja tõlkida mitmeid lennundusalaseid dokumente ja standardeid inglise keelest eesti keelde. Paljud tõlkimisel vajaminevad terminid on eesti keeles seni puudunud ning need on tulnud "kiirkorras" välja mõelda konsulteerides spetsialistidega Lennuameti ja väljaspool.

Edaspidi on kavas tööd süstematiseerida ning korrastada juba olemasolevaid termineid lähtudes terminimoodustuse põhialustest. Töö hõlbustamiseks on välja töötamisel elektrooniline andmebaas, mis võimaldab kokku koguda kogu olemasoleva lennundusalase terminoloogia, anda hinnanguid uutele terminitele jne.

Jooksvalt tegelevad oskussõnade korrastamisega üksikud töötajad vastavalt vajadusele. On olemas ka töörühm, mis koosneb spetsialistidest- vabatahtlikest, kellega vajaduse korral konsulteerida. On toimunud paar kokkusaamist, kuid mitte regulaarselt. Käsitletav materjal on kokku lepitud koondada valdkondade kaupa (näit. õhusõiduki ehitus, hooldus, aerodünaamika jne.) vastavalt töörühma liikmete vajadusele ja huvidele. (MAK)

Meil on tööpoolest välja antud lennunduse oskussõnastik. (autor Rein Järv) (ALE)

Eesti lennundusala spetsialistid on isalgatuslikus korras tegelenud eestikeelse lennundusalase terminoloogiaga pidevalt. Siin tuleks ära märkida juba manalasse läinud spetsialiste nagu Ülo Keedus, Ants Künnapuu jt. See terminoloogia põhines venekeelsel terminoloogial ja nende poolt koostatud mustandid on antud Tartu Lennukolledžisse.

Eeltoodud mustandid ja Finnair-i firmasõnastik said aluseks esimese neljakeelse inglise-eesti-soome-vene lennundusettevõtte sõnastiku koostamiseks tollase Lennuameti spetsialistide Rein Järv ja Alar Virves poolt 1995.

aastal.

Eeltoodud sõnastiku lennundusterminid lülitati ka Euroinstituudi poolt väljaantud inglise-eesti tehnikasõnaraamatusse. (RJR)

Kuna lennunduses ja seda eriti lennundustehnikas ja tehnoloogias kasutatakse palju teiste valdkondade termineid (mootoriehitus, navigatsiooniseadmed, elektroonika, tehnoloogia jne.), on raske piiri tõmmata lennundusterminoloogia ja teiste alade terminoloogia vahel. Näiteks lennukimootorite valdkonnas uute konstruktsiooniliste lahenduste puhul kasutatakse palju uusi termineid. (RJR)

Sõnastikuplaanid:

nõus osalema

sõnastikega tegeleb Lennuamet (RKR)

Lähemal ajal konkreetset plaanis ei ole. Eelkõige oleks vaja terminiloogia korrastada, siis võib ka sõnastikule mõelda. Peamisteks keelteks oleksid eesti ja inglise keel.

Sõnastiku koostamist takistab hetkel üldiselt aktsepteeritava eestikeelse terminoloogia puudulikkus. Abi oleks vaja eelkõige terminoloogidelt ja keeleinimestelt. (MAK)

Tegelikult on ma ise nokitsen ühe sõnastiku loomise kallal (Lennunduse, raketinduse ja sõjanduse terminite ja fraaside sõnastik). Põhiliselt oleks see inglise -vene-eesti. Kogun sõnu, mõtestan neid lahti. Praegu midagi suuremat ei saa teha, sest töö tõttu aega ei ole. Hea on see, et olen selle möllu sees ning siis on ka seletustega lihtsam. Lisaks sellele on nendes valdkondaes ka praktiline tegevus selja taga. (ALE)

Konkreetseid plaane pole, pole raha.

tõsine vajadus on laiendatud (kus on ka lennundusega seotid teiste alade sõnavara) lennundusalase seletava illustreeritud sõnaraamatu järele.

Oelks nõus osalema küll

Eeltoodud illustreeritud seletava sõnaraamatu koostamine ei ole üksikisikule, ja seda enam põhitöö kõrvalt, jõukohane. Mõned aastad tagasi tegin selliseid katseid, kuid olukord osutus ülejõukäivaks. Samuti takistas seda tööd finantseerimise puudumine. (RJR)

84102 logistika

Ekspertid:

EPK Enno Paikre

ATI Ain Tulvi

Oskuskeele senine korraldamine:

TTÜs ei tegelda praegu erialase terminoloogia väljatöötamisega, kuid mõningal määral tegeleb sellega Ain Tulvi Eesti Logistikaühingust. Töörühma loodud ei ole, kuid vajadus selle järele oleks ja ühingul on plaanis selline järgmisel aastal luua. (JLV)

Sõnastikuplaanid:

ei ole (JLV)

84103 maanteetransport

Ekspertid:

HOT Heido Ots

Terminiallikad:

Maanteetranspordi terminoloogia sõnaraamat: inglise-eesti. Tallinn: Eesti Rahvusvaheline Autovedude Assotsiatsioon, 1997. 183 lk. A: 4387 märksõna M: en V: et S: - R: et T: lihtsõnastik

Rahvusvaheliste kaugveoautojuhtide vestmik-sõnaraamat eesti-inglise-prantsuse-saksa-italia-hispaania. Tõlgitud väljaandest: The International Truck Driver Phrase Book and Dictionary by M. P. Langenau, RHA Ltd 1999. Tõlkija märkimata. Tallinn: ERAA, 2000. 103 lk. M: et, en, fr, de, it, es V: et, en, fr, de, it, es S: - R: - T:

84104 merendus

Terminiallikad:

Mereleksikon. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1996. 590 lk. A: sõnastikus 2196 märksõna M: et, en V: ru, et S: et R: ru, et T: entsüklopeedia

Ohutus laeva pardal: IMO meresidepidamise ohutusfraasid Tõlkinud Elna Aun ja Rein Niidas. Tallinn: Euroõlikool, 2000. 227 lk. M: en V: et, ru S: en, et, ru R: -

Oskuskeele senine korraldamine:

Mereterminoloogia komisjon on töötanud alates 70ndatest. Praegu käib koos umbes kord kuus. Alates 1. juunist 2002 koordineerib komisjoni tööd Veeteede Amet. Esimees Uno Laur. (ULR)

Sõnastikuplaanid:

Mereterminoloogia komisjonis on koostamisel sõnastik: inglise-eesti, seletusteta. Tarvis keeleteimetajat. (ULR)

84105 raudteetransport

Oskuskeele senine korraldamine:

Jah, korrastatakse. Üks projekt on koostöös Raudteeameti ja Soome Vabariigi Raudteeametiga, mille eesmärgiks on EL-us ja ka mujal riikides kasutuses oleva ja kasutusele võetava raudteelase terminoloogiasõnastiku eestikeelse elektroonse versiooni valmis tegemine. Töö lõpeb ja terminoloogiasõnastik saab valmis 2003 I kvartal. (OEP)

Sõnastikuplaanid:

projektiks on raudtee alane sõnastik, mida teeb fanaatik Otto Lahi ja Raudteeamet aitab kaasa nii palju kui võimalik. Minu andmetel on selle esimene köide antudtrükkimisele.

Oleme nõus olema projektijuhid ja peakoordinaatorid, kuna meil on ligi 2002 klienti raudteesektoris ja klientidegaigapäevane kontakt. Samuti TTü-ga, Transpordikooli ja Tehnikakõrgkooliga ning ST. Peterburi raudteeülikooliga. (OEP)

84106 teedeala

Ekspertid:

AKD Aleksander Kaldas

MKE Maano Koppel

VMP Vello Mespak (MKE)

TMV Tiit Metsvahi (MKE)

Terminiallikad:

Eesti-inglise ja inglise-eesti teedeala sõnastik. Estonian-English-Estonian Road and Traffic Dictionary. Koostanud Sven Pertens. Tallinn: Riigi Maanteeameti tehnokeskus, 1996. 135 lk. A: umbes 4500 sõna või mõistet M: et, en V: en, et S: - R: -

Oskuskeele senine korraldamine:

Viimastel aastatel on tee-ehituse tulnud palju uut, mistõttu puutume oskussõnade vaegusega pidevalt kokku ja püüame omavahelises arutelus leida sobivaid termineid.

Alalist oskussõnade korrastamise töörühma pole, lahendusi otsitakse probleemi tekkimisel.

Neli- viis aastat tagasi alustati Maanteeameti tellimisel teedeala sõnaraamatu koostamist, vahepeal töö soikus, kuid 2001a valmis umbes 1500 sõnaline Teedeala seletav sõnaraamat. Selles on eesti keelsed terminid ja nende lühike seletus. Sellele pidi järgnema inglise, saksa, soome ja vene keelne tõlge. Vahepeal on ilmunud PIARC-i (Maailma Teede Assotsiatsiooni) mitmekeelne teela sõnaraamat. Kuuldavasti Maanteeamet tahab selle varustada eesti keelse tõlkega ja lisada juurde seletused, minu andmeil siiski selle tööga vist alustatud pole.

Teedeala seletava sõnaraamatu koostamisest võtsid osa ka ehitusteaduskonna teiste instituutide õppejõud ja teedeinsenerid väljastpoolt. Kõiki termineid arutati vajadust mööda korduvalt, mingit regulaarset arutelude graafikut polnud. Lõpuks kontrollisid teedeinstituudi kolm õppejõudu kogu teksti üle ja leppisid kokku viimased parandused. (MKE)

Maanteeametis korrastatakse jooksvalt

Koordineerib Aleksander Kaldas. Formaalset töörühma moodustatud ei ole, kuid asjatundjaid, kes valmis ja huvitatud kaasa aitama, on meil piisavalt. Ei pea ka olukorda sedavõrd hulluks, et püsivat toimkonda oleks hetkel tarvis. (AKD)

Sõnastikuplaanid:

Kui maanteeamet tellib meilt PIARC-i sõnaraamatu eestistamise, siis oleme seda valmis tegema. (MKE)

Maanteeametil on teksil oskussõnastiku koostamine. See on kavatsatud eestikeelse seletava sõnastikuna, millele lisatakse inglise/soome/saksa/venekeelsed tõlkevasted.

Valmis on paras hulk toormaterjali, mille lõpliku vormistamise juures paistab suurim töömaht minevat redigeerimise, vastete kontrollimise ja märksõnastiku jooksva täiendamise peale. Konkreetset abi ei oska praegu

85 keskkond

Terminiallikad:

EnDic2000. Ympäristösanakirja. Keskkonnasõnastik. Environmental Dictionary. Umweltwörterbuch.

Miljöordbok. Vides värđnīca. Экологический словарь. Peatoimetaja Aleksander Maastik. Koostajad Aleksander Maastik, Pertti Heinonen, Veli Hyvärinen, Krister Karttunen, Pertti Seuna. Nõustaja Juha Kajander.

Kirjastustoimetaja Heido Ots. Helsinki: Tartu: Soome Keskkonnainstituut, 2000. 702 lk. A: 4615 märksõna M: fi V: et, en, de, sv, lv, ru, taksonoomilistel la S: en, et, fi R: et, en, de, sv, lv, ru, väike la T: täppisõnastik

Säästva arengu sõnaseletusi Koostajad Aet Annist, Mari Jüssi, Ruuben Post, Ahto Oja. Keeletoimetaja Helju Jüssi. Tallinn: ÜRO Arenguprogramm, Eesti Keskkonnaministeerium, Säästva Eesti Instituut, SEI-Tallinn, 2000. 94 lk.

A: ligi 500 märksõna M: et V: en, ru, de S: et R: en, ru, de

85301 jäätmehooldus

Ekspertid:

AMK Aleksander Maastik (MVM)

MVM Matti Viisimaa

Oskuskeele senine korraldamine:

Info- ja Tehnokeskus on Keskkonnaministeeriumi hallatav asutus, seega peame põhimõtteliselt kasutama samu oskussõnu ja terminoloogiat, mis Keskkonnaministeeriumgi kasutab (eelkõige tema poolt välja töötatud õigusaktides). Kuna ministeeriumi ja Infokeskuse tööd suurel määral põimuvad (ka õigusloome alal töötatakse sageli ühistes töögruppides), siis käib oskussõnade korrastamine ühise protsessina. Uute oskussõnade kasutuselevõtt on toimunud enam-vähem pidevalt. Vajadus nende järgi on suurenenud seoses Euroopa Liiduga liitumise protsessiga ning uute õigusaktide väljatöötamisega. 1998.a jäätmeseadus ning selle alamaktid põhinevad suure osas uutel või uuesti kasutuselevõetud oskus-sõnadel, kusjuures oluliseks on peetud süstemaatilist lähenemist selle valdkonna oskussõnade korrastamisele.

Enamasti tegelevad oskussõnadega üksikud töötajad, kuid siis kui uusi mõisteid on vaja uute õigusaktide juures, on nende kasutuselevõtt arutusel õigusakti väljatöötavas töögrupis, kuhu sageli on kaasatud ka terminoloogia- või keeleekspert (jäätmete ja veekaitse valdkondades sageli emeriitprofessor Aleksander Maastik EPMÜst). (MVM)

Sõnastikuplaanid:

Sisuliselt oleks hea, kui jäätmealased oskussõnad oleksid koondatud ühte kitsamatemaatilisse sõnastikku, veidi laiema erialase sõnavaraga kui üldine keskkonnasõnastik. Hetkel ei ole minu teada aga seda küsimust tõstatatud ning sõnastiku tegemiseks vahendeid otsitud. (MVM)

85302 veemajandus

Ekspertid:

AMK Aleksander Maastik

TTK Toomas Timmusk (AMK)

Oskuskeele senine korraldamine:

korraldamisel, peamiselt põllumaj. Ülikoolis (AMK)

Sõnastikuplaanid:

koostab koos Toomas Timmuskiga "Turbatootmise ja maaparanduse sõnastikku" (eesti-soome-inlise). Põhineb T.T. aastate jooksu nopitud sõnadele, korrastavad, lisavad. Tellib Põllumajandusministeerium, kohe peaks valmima. Termineid 2500 ringis. Seletusi ei ole. Töörühm oleme Toomasega kahekesi.

Koostamisel on EnDic2003, mis erineb eelmisest selle poolest, et juurde tulevad prantsuse ja leedu keel. Põhjalikult revideeritakse läti keelt. On ka lisatermineid. Püüan vigadest lahti saada ja olen tänulik kõigile, kes osutavad EnDic2000 vigadele. Leedu keele lisab töörühm, mida juhib nende keeleinstituut (kontaktisik dr Albina Auksoriute). Just eile sain vasted terminitele A – L. Kõik peab aasta lõpuks koos olema. Prantsuse keele lisasin ise, aga "auke" on 300 ringis. Püüan tähtjaks kinni toppida. (AMK)

86 turvalisus**861 vara ja isikute turvalisus****86101 korrektsioon****Terminiallikad:**

Suomi-viro-suomi vankeinholdon sanastoa. Toimittanut Krista Künnapuu. Vantaa: Vankeinholdon koulutuskeskus, 1999. 50 lk. M: fi, et V: et, fi S: - R: - T: lihtsõnastik

86102 päästeteenistus**Ekspersedid:**

IML Innar (PRO)
PRO Peeter Randoja
KTD Kert Teder (PRO)

Terminiallikad:

Tuleohutus. Sõnavara. Osa 1: Tulekahju põhimõisted. Fire protection - Vocabulary - Part 1: General terms and phenomena of fire. Eesti standard EVS-ISO 8421-1:1998. Kavandi valmistasid ette Ain Karafin, Peep Konts, Priit Kuura, Lembit Neidre, Vaino Pedask ja Arvo Valm. Lõppredaktsiooni kohendas keeleliselt Rein Kull. son, reg, def et, en Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Tuleohutus. Sõnavara. Osa 2: Ehitiste tuleohutus. Fire protection - Vocabulary - Part 2: Structural fire protection. Eesti standard EVS-ISO 8421-2:1997. Kavandi valmistasid ette Ain Karafin, Priit Kuura, Lembit Neidre, Rein Soolmann. Lõppredaktsiooni kohendas keeleliselt Rein Kull. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1997. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Tuleohutus. Sõnavara. Osa 3: Tulekahju avastamine ja sellest teatamine. Fire protection - Vocabulary - Part 3: Fire detection and alarm. Eesti standard EVS-ISO 8421-3:1997. Kavandi valmistasid ette Ain Karafin, Priit Kuura, Peeter Vakepea ja Arvo Valm. Lõppredaktsiooni kohendas keeleliselt Rein Kull. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1997. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Tuleohutus. Sõnavara. Osa 4: Tulekustutusvahendid. Fire protection - Vocabulary - Part 4: Fire extinction equipment. Eesti standard EVS-ISO 8421-4:2000. Kavandi valmistasid ette Leonid Fjodorov, Ain Karafin, Priit Kuura, Arvo Laht, Piret Saar, Peeter Vain, Jaanus Vessart, Vassil Hartšuk, Ülo Schumann, Toomas Randmaa, Indrek Siigur, Arvo Valm. Kavandi keelelise korrektuuri tegi Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Standardiamet, 2000. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Tuleohutus. Sõnavara. Osa 5: Suitsutõrje. Fire protection - Vocabulary - Part 5: Smoke control. Eesti standard EVS-ISO 8421-5:1998. Kavandi valmistasid ette Ain Karafin, Peep Konts, Priit Kuura, Lembit Neidre, Rein Soolmann. Lõppredaktsiooni kohendas keeleliselt Rein Kull. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Tuleohutus. Sõnavara. Osa 6: Evakuatsioon ja päästevahendid. Fire protection - Vocabulary - Part 6: Evacuation and means of escape. Eesti standard EVS-ISO 8421-6:2000. Kavandi valmistasid ette Ain Karafin, Priit Kuura, Lembit Neidre, Toomas Raudmaa, Arvo Valm. Kavandi keelelise korrektuuri tegi Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Standardiamet, 2000. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Tuleohutus. Sõnavara. Osa 7: Plahvatuse avastamise ja summutamise vahendid. Fire protection - Vocabulary - Part 7: Explosion detection and suppression means. Eesti standard EVS-ISO 8421-7:1998. Kavandi valmistasid ette Ain Karafin, Peep Konts, Priit Kuura. Lõppredaktsiooni kohendas keeleliselt Rein Kull. Tallinn: Eesti Standardiamet, 1998. M: et, en V: - S: et, en R: et, en T: standard

Oskuskeele senine korraldamine:

Oskusõnade korrastamisega tegeletakse. Sellega tegeleb ka Väike-Maarja Päästekool ja Päästeamet. Oskussõnade korrastamist teevad nii töörühmad kui ka üksikud töötajad. Töörühm tegeleb tavaliselt probleemiga kui on tegemist mingi uue dokumendi, näiteks seadusandliku akti eelnõu tegemisega või õppekirjanduse või õpiku kirjastamisega. Kogunemist on raske hinnata kõik oleneb töö mahust ja tavalist ei ole ainult küsimus oskussõnades, üheaegselt lahendatakse ka õigusküsimusi jne. Üksikud töötajad tegelevad probleemiga õppevahendite tegemisel, diplomitööde juhendamisel ja retsenseerimisel, teadustööl jne. (PRO)

Päästealal on hetkel sõnavara reguleeritud sõnavarastandardi ja õigusaktides kehtestatud mõistetega, nende terminite kaasajastamine ja korrastamine on järjepidev protsess ning uusi termineid tuleb juurde iga uue õigusaktiga.

Konkreetset töörühma hetkel ei ole, a kuna 2003 aasta tööplaanis on sõnavarastandardi korrastamine, siis EVS/TK5 löikes seda tehakse. Tõlkemeetodil ülevõetata EN ja ISO standardite terminoloogia koostatakse iga konkreetsete standardi korral töögrupis ja see saadetakse tehnilise komitee liikmetele analüüsiks. Konkreetsete koostatud tuleohutuse sõnavara standardid on EVS-ISO 8421 seeria standardid. Töögrupp koostab ka samuti kõik päästeala süsteemide projekteerimise ja nende komponentide standardite terminoloogia jaotised. Töögrupp annab ka oma variandid-hinnangud Eesti õigustõlke keskuse terminoloogia taotlustele. (PVN)

Sõnastikuplaanid:

2003.a. planeerime tule-tõrje- ja päästealase oskussõnastiku koostamise 3-4 keeles Vajaksime nõu sõnastiku ülesehituse osas (PRO)

Vastavalt Eesti Standardikeskuse poolt kehtestatud nõuetele on sõnavara standard eesti ja inglise keeles ning ka selgitava tekstiga. Kahjuks ei saa standardisse panna kõiki päästeala termineid, vaid konkreetse teemaga seotud sõnu (sõnavara standard on objektide ja hoonete keskne, ehk päästetehnika ja varustus ei kuulu sinna alla ja samuti on ühtselt kajastamata kogu kriisireguleerimise valdkond)

Ühtse sõnastiku koostamiseks on olemas alusmaterjal, aga selleks et anda välja veel täiendav, kogu päästeala hõlmav sõnastik ei ole lihtsalt rahalist ressursi. Initsiitivi ja spetse endal küll, raha vähe! (IKS)

Oskussõnastiku koostamist ei ole minu informatsiooni alusel plaanis. See vajaks kordineeritud tegevust vähemalt EVS/TK ja EVS/TK8 vahel. Oskussõnastiku prioriteetiks peaks olema inglise- eesti keele suhe, seletused oleksid ka vajalikud. (PVN)

862 ohutustehnika

Ekspertid:

AVA Ants Vurma

Oskuskeele senine korraldamine:

Tööinspeksioonis ei ole "ametlikult" tööohutuse terminoloogiaga tõsiselt tegeletud ning pole ka loota seda lähitulevikus. 1993. a kogusime oma tööks vajalikke oskussõnu vaid ettevalmistatavate määruste osas. Praeguseks on minu märkmed kadunud. Seoses töökaitseseaduse uue eelnõu väljatöötamisega aastail ca 1995-1997 meie tolleaegsed töötajad kogusid selle tarbeks omaalgatuslikult seni kasutusel olnud oskussõnu. Need märkmed peaksid minul praegu veel kusagil riivis alles olema. Sellel alal kogus küllalt palju oskussõnu härra Endel Laurik

On tõlgitud "Eurostat-i", Euroopa Liidu "statistikaasutuse" klassifikaatorid, mis käsitlevad tööõnnetuse kõikvõimalikke asjaolusid. See on üsna mahukas dokument. Üritan sellest kirjutada või anda Internetiaadressi lähipäevil. Selle tõlke kvaliteeti ei oska hinnata, kuna ei ole sellega ise tegelenud. Klassifikaatorid on paberandjal (ja ka internetis ?) vähemalt seitsmes EL levinumas keeles. (AVA)

Sõnastikuplaanid:

ei ole

nõus osalema (AVA)

863 sõjandus**Eksperdid:**

KKM Karin Kaljumägi

YMT Ülle Männart

SRT Siret Rutiku

Terminiallikad:

Valimik sõjandustermineid. Koostanud Heino Ernits. Toimetajad Arvo Sirel ja Enn Veskimägi. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 1998. 280 lk. A: ligikaudu 3000 erialasõna ja sõnaühendit M: et V: - S: et R: -

Väike eesti-inglise-prantsuse-rootsi-saksa-soome-vene sõjanduse sõnastik. Koostanud Enn Veskimägi. Autorid: Yrjö Honkanen (soome keel), Raimo Raag (rootsi keel), Ülo Treikelder (prantsuse keel) ja Enn Veskimägi. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus, 2001. 429 lk. A: ligi 3300 eesti terminit M: et V: en, fr, sv, de, fi, ru S: - R: en, fr, sv, de, fi, ru T: lihtsõnastik

Oskuskeele senine korraldamine:

Kaitseväe Ühendatud Õppeasutustes on sõjandusterminoloogia korrastamise ja täiendamise tegeletud alates 2000. aastast, kui KVÜA õppevahendite jaoskonna juures alustas tööd keeleteimetaja Riina Vellerind. Tema eestvedamisel on koostöös erialaspetsialistidega korrigeeritud paljude terminite kuju ning kasutust, samuti loodud soovitatavate-mittesoovitavate terminite loendeid. Paraku on viimatimainitud käsikirjalised ja mõeldud vaid asutusesiseseks kasutuseks, abiks õppejõududele loengute ja muude materjalide ettevalmistamisel.

Alates 01.11.2002 kuulub terminoloogiaga tegelemine KVÜA keelekeskuse juures loodud tõlke- ja toimetusseksiooni kompetentsi. Käesolevaga on seal kaks töötajat: keeleteimetaja-korrektor Karen Kuldnokk ja

keeleteimetaja-terminoloog Karin Kaljumägi, kes asendab lapsehoolduspuhkusel viibivat Riina Vellerinda. Alates 01.01.2003 asub tööle ka tõlkija.

Peale KVÜA tegeletakse sõjandusterminoloogia arendamisega kaitseministeeriumis ja Õigustõlke Keskuses. Kaitseministeeriumi juurde on loodud sõjandusterminoloogia komisjon, mis paraku aga koos ei käi. Samuti on kaitseministeeriumi juures alustatud NATO terminite ja definitsioonide kogumi AAP-6 eestikeelse tõlke toimetamise projektiga (projektijuht Tiina Soon). Tegelik redigeerimistöö delegeritakse Õigustõlke Keskusele.

Väikest eesti-inglise-prantsuse-rootsi-saksa-soome-vene sõjanduse sõnastikku (Eesti Entsüklopeediakirjastus 2001) väga ei kiida, kuna erineb loodavast AAP-6 (NATO terminid) kogumikust (KKM)

Sõnastikuplaanid:

KVÜA keelekeskuse tõlke- ja toimetusseksioonis on praegu koostamisel arvutipõhine sõjandusterminite seletav sõnaraamat. Esikohal on eesti keel, kuid vasted on antud ka inglise, prantsuse, saksa ja soome keeles.

Põhimõtteliselt on võimalik keeli lisada, kuid esialgu oleme piirdunud nende neljaga. Terminite seletus on eestikeelne. Esialgu on töö aga vägagi algusjärgus, kestnud kõigest paar nädalat. Seega pole sõnastik veel huvilistele nähtav ega ka kasutatav.

ABI: Sõnastiku koostamisel tunneme eelkõige puudust toimivast terminoloogiakomisjonist, kus saaks üles kerkinud probleeme arutada erialaspetsialistide ja keeleinimeste koostöös. Igapäevatoos on meil küll võimalik erialaspetsialistidega konsulteerida, paraku on neil meie jaoks tihti vähe aega, samuti ei pruugi nende arvamused ühtida. Oleks hädasti vaja võimalust inimesed ühe laua taha saada ning probleemid rahulikult läbi arutada.

Teiseks tunneme puudust erialasest täienduskoolitusest. (KKM)

Praegu on meil koostatud koostööleping kaitseministeeriumiga, mille eesmärgiks on korrastada NATO ja muu eestikeelne sõjanduse ning kaitse- ja julgeolekupoliitika alane oskussõnavara. Selle aasta novembris kirjutasime kokku vajaduste analüüsi ja projekti kava. Järgmisena on plaanis sõlmida töövõtuleping kaitseministeeriumiga 2003. a I poolaastaks, mille alusel ÕTK loob 2 terminibaasi (MultiTerm iX'is, järgides NATO peakorterit terminoloogiaüksuse andmebaasi formaati):

1. AAP-6 (NATO terminite ja definitsioonide kogumik) terminid ja definitsioonid en, fr, et (3164 mõistet)
 2. sõjanduses ning julgeoleku- ja kaitsepoliitikas kasutatava terminoloogia andmebaas, mis koondab endas kõiki selles valdkonnas olemasolevaid terminoloogikogumikke (20 252 mõistet vastetega üheksas keeles - NB! mitte igas sõnastikus ei ole loomulikult kõik keeled).
- Kavas on käima lükata ka terminoloogiakomisjoni töö. Selleks koostatakse reglement, mis peab tagama olemasoleva terminoloogia läbivaatamise ja heakskiitmise ekspertide poolt, aga ka edaspidise süstemaatilise töö sõjandusterminitega.

Projekti teises etapis - 2003 II p/a on plaanis kogu terminibaasides olev info korrastada nii sisuliselt kui vormiliselt. Teiseks suuremaks tööks on koostada NATO dokumentide tõlkeprojekti vajaduste analüüs, sest kaitseministeeriumis toimub aktiivne tõlketegevus, kuid olukord on täiesti kaootiline.

Kogu projekt on ette nähtud pikaajalisena, sest tööd on seal küllaga. (YMT)

Seoses Eesti astumisega NATO-sse oleks vaja paljusid sõjalisi termineid korrastada. Ma arvan, et riikliku tellimise korral võiks moodustada vastava töögrupi ning välja anda illustreeritud sõjalise sõnastiku (eesti - inglise). Selle alla saaks sokutada ka ühe hulga muid tehnilisi termineid. Riiklikku tellimust oleks vaja sellel põhjusel, et sõnastiku tarbijaskond ei ole eriti suur. Tellimus võiks tulla Kaitseministeeriumi poolt. Mul on üks niisuguse sõnastiku "draft" olemas ning seda tuleks kaasajastada ja tõlkimisvaeva näha, kuid usun, et see oleks üpris suur samm meie keelearengus. (ALE)